

boccaccio

345

boccaccio

„Decameronul nu a fost scris, așa cum afirmă critica ignorantă și brutală, pentru a împinge Italia în bordel; *Decameronul* a fost o operă de protest împotriva principiului cavaleresc și ecleziastic... *Decameronul*, comedia umană a lui Giovanni Boccaccio, este singura operă comparabilă prin universalitate cu comedia divină a lui Dante. Doi mari artiști, cu concepții deosebite, din laturi deosebite, au surprins și au îmbrățișat în întregime, cu o privire zeiască, două lumi opuse, pe care le-au imprimat, vii și spirituale, într-o astfel de materie și formă, încât pare marmoră prin strălucire și durată, cristal prin transparență.”

GIOSUÉ CARDUCCI

boccaccio
decameronul

editura pentru literatură

Vol. I și II lei 10

Coperta realizată după gravuri originale

giovanni boccaccio

---

decameronul

ÎN ROMĂNEȘTE DE
ETA BOERIU

PREFAȚĂ
ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE ALEXANDRU BALACI

1966

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Traducerea s-a făcut după :
Il Decameron di messer Giovanni Boccaccio.
Firenze, Le Monnier, 1897, 2 vol.

și
Giovanni Boccaccio, *Il Decamerone*. Milano,
Ulrico Hoepli, 1938.

PREFAȚA

Cel de al doilea mare umanist italian, contemporanul mai tânăr al lui Francesco Petrarca, cel care l-a cunoscut când era copil pe Dante Alighieri spre ultimii ani ai vieții acestuia în Ravenna, este autorul nemuritorului *Decameron*, Giovanni Boccaccio.

Sub influența directă a lui Dante în ceea ce privește orientarea poeziei și sub aceea a lui Francesco Petrarca în ceea ce privește preocupările pentru științele umanistice, în special pentru filologie, Giovanni Boccaccio i-a considerat totdeauna, și cu cea mai mare mândrie, ca pe maeștrii săi pe cei doi mari scriitori italieni cărora personalitatea sa li se va adăuga în curînd, pentru a înălța cea mai extraordinară triadă literară pe care a cunoscut-o vreun secol, faimoasa trinitate trecentistă, care a ridicat la cea mai înaltă treaptă începuturile literaturii, artei și culturii italiene. În timpul vieții sale, Giovanni Boccaccio nu a cunoscut gloria și faima lui Francesco Petrarca, dar în opera sa literară se oglindesc mai profund noile particularități și caracteristici ale orientării progresiste care prevestește cotitura Renașterii italiene, epoca descoperirii omului și a lumii, epoca laicizării culturii, a dezvoltării personalității umane și a unui splendid optimism.

Îndeosebi prin opera lui Boccaccio, cultura începuturilor Renașterii cunoaște aspectul său caracteristic italian, amprenta specificului național.

Giovanni Boccaccio s-a născut la Paris în 1313, din dragostea nelegitimă a negustorului florentin Boccaccio di Chelino (originar din Certaldo în Valdesa) și a unei franțuzoaice care provenea, se pare, dintr-o familie aristocratică. Se știe sigur numai că această femeie se numea Jeanne (Giovanna) și că după nașterea lui Giovanni a fost repede părăsită de iubit, care și-a luat copilul, ducându-l la Florența.

Spre 1327, când Giovanni avea patrușprezece ani, a fost îndrumat de tatăl său spre comerț și trimis la Napoli, oraș care avea cu Florența multe legături de afaceri. Giovanni a rămas la Napoli vreo trei ani, nearătînd însă nici o înclinare pentru afaceri sau negoț. Tot pentru a-l asculta pe tatăl său (ne amintim și de exemplul similar al lui Francesco Petrarca), a căutat să învețe legile, încă alți șase ani, dar pînă la sfîrșit nici în acest domeniu nu a reușit să-și termine studiile. Giovanni Boccaccio a fost mai ales un autodidact, înclinat spre o viață liberă, păstrînd totdeauna o puternică admirație pentru știință și o profundă vibrație pentru tot ceea ce este frumos. Acest sens al frumosului și al realității l-a făcut, după o lungă și terantă muncă și pregătire, să devină un studios și un cercetător neobosit, un artist care atinge valoarea maximă a desăvîșirii.

În vremea aceea Napoli era cel mai mare centru cu amprentă feudală al Peninsulei, opus republicanei Florențe. La curtea lui Roberto d'Angiò, acela care fusese și prietenul lui Francesco Petrarca, erau chemați, spre a-i da strălucire, literaturii și savanții pe care regele îi proteja. Se făceau manifeste la acești savanți primele semne ale concepțiilor umaniste, ale dragostei pentru lumca antichității, pentru om și natură. Giovanni Boccaccio venea cu toată marea curiozitate a omului

nou, a burghezului ieșit din sânul „plebei“, conducătorul comunei florentine. Această tovărășie a doctilor napolitani i-a revelat strălucirea culturii antichității și este sigur că mediul intelectual al curții napolitane i-a revelat și vocația de scriitor.

Tot în acest oraș a avut tînărul Giovanni multe și facile iubiri. Dar, mai înainte de a fi iubit-o pe Fiammetta, îi îndrăgise pe Dante și Vergiliu, și niciodată, cu toate iubirile sale facile, el nu va fi distras de la marea operă de artă, în care putem surprinde reala imagine a aspirațiilor poporului italian „ieșind din evul mediu și pregătindu-se pentru bucuriile Renașterii“.

Am spus că Giovanni Boccaccio a avut multe și facile iubiri, dar pasiunea care l-a dominat cu adevărat și care se reflectă în numeroase și variate moduri în opera sa literară este aceea pentru Maria d'Aquino, fiica naturală a regelui Roberto al Napolelui și soția (foarte necredincioasă) a unui gentilom de la curtea napolitană. Maria d'Aquino (vestită mai cu seamă sub pseudonimul de Fiammetta) a devenit inspiratoarea lui Boccaccio, așa cum fusese Beatrice Portinari pentru Dante Alighieri și Laura de Noves pentru Francesco Petrarca. Dar iubirea și raporturile dintre Giovanni și Fiammetta sînt cu totul altele decît cele dintre Dante, Petrarca și femeile lor iubite și inspiratoare. Beatrice Portinari, cu toată existența ei istorică, a fost de multe ori simbol. Petrarca a reprezentat-o pe iubita lui ca pe o femeie reală, care a coborît din cer pe pămînt în mijlocul naturii în floare. Dar și iubirea lui avea puternice culori platonice și idealizante. Giovanni Boccaccio a împins mai departe această orientare nouă a lui Petrarca, evocînd iubirea naturală, senzuală, sănătoasă, umană. Iubirea pentru Fiammetta a fost, dincolo de semnificația literară, evenimentul cel mai important al tinereții lui Boccaccio, al intensei lui trăiri. Dar iubirea nu a durat și Giovanni a fost repede trădat, .

Între anii 1339 și 1341 averea tatălui lui Giovanni a fost în întregime pierdută în marele faliment al bancherilor florentini Bardi. Pentru a se îngriji de afacerile familiei, Giovanni a fost obligat să se reîntoarcă la Florența. Trec aici câțiva ani despre care nu știm prea multe și îl regăsim în 1346 ca oaspete al familiei Polenta în Ravenna, iar în 1348 al Ordelaffilor în Forlì. Această peregrinare ne explică din ce pricină nu se găsea la Florența în timpul vestitei ciume, care va fi punctul de plecare al capodoperei sale, *Decameroul*. În 1349 îl regăsim din nou la Florența, unde după moartea tatălui său se ocupa cu administrarea rămășițelor averii paterne. În vremea aceasta începe să ia parte la viața publică a orașului. Republican în libera comună florentină, avea să laude marele oraș, Florența, pentru că „a supus legii poporului trufia granzilor, a acestor lupi de înaltă obârșie“. A disprețuit însă și vîrfurile burgheziei, pe care le numea „aristocrația pornită de la lopata zidarului și de la plug“ și care își uitaseră originea, aliindu-se cu aristocrația. Giovanni Boccaccio s-a înscris în breasla judecătorilor și a notarilor, pentru a putea participa la treburile obștești. Apreciat, și ca o altă dovadă de admirație față de crudiția sa, scriitorul a primit din partea comunei Florentine mai multe misiuni și ambasade, printre care două la curtea papală în Avignon (1354 și 1356) și una la Roma în 1368.

În 1350 l-a cunoscut pe marele poet Francesco Petrarca, căruia în anul următor i-a adus la Padova omagiul Florenței, legînd cu el o strînsă prietenie, venerîndu-l pentru totdeauna ca pe un mare maestru literar.

Trebuie să semnalăm că Boccaccio se arată a fi mai profund democrat și republican decît Petrarca atunci cînd îl muștră pentru faptul de a fi acceptat ospitalitatea familiei Visconti, recunoscută prin caracterul ei tiranic de guvernare : „Să-ți spun adevărul — îi scrie Boccaccio — am rămas împietrit și mi-am spus că e cu neputință. Dar mai apoi, chiar dintr-o scrisoare a ta, am avut confirmarea acestei știri. Oh ! Dumnezeu, cine ar fi crezut că din pricina lăcomiei

ai putea să renunți la credința ta? Ai făcut oare asta pentru ca să te răzbuni pe concetățenii tăi? Dar care om de onoare, chiar dacă ar fi primit vre-o lovitură din partea patriei sale, s-ar fi unit cu dușmanii ei? Oh! cât de mult i-ai rănit cu acest arc pe prietenii și admiratorii tăi, care nu mai încetau laudându-te și arătându-te pretutindeni ca o pildă a tuturor virtuților...” Petrarca îi va răspunde însă cu o mare mândrie și cu o deplină cunoaștere a propriei valori, pentru a se justifica: „Nu eu sînt acela care trăiesc pe lingă principii, ei sînt cei care trăiesc pe lingă mine...”

În jurul anilor 1360—1362, Boccaccio și-a lărgit cunoștințele, învățînd grecește cu calabrezul Lorenzo Pilato. În 1362, suferind influența unui călugăr sienez, Pietro Petroni, era gata să-și părăsească studiile umaniste, pe care ajunsese să le considere păgîne. Dar influența lui Petrarca a fost mai puternică și Boccaccio și-a continuat preocuparea sa laică de scriitor și doct umanist.

Invitat la Napoli de prietenul său Acciaiuoli, devenit mare senior la curtea reginei Giovanna, își dă curînd seama că nu are stofă de curtean și că deci nu poate place celor puternici, și, profund dezamăgit, se întoarce în orașul tinereții și iubirilor sale, în Florența.

Aici, în 1373, acceptă oferta făcută de comuna florentină de a comenta în public capodopera lui Dante Alighieri. Și desigur că nimeni nu putea să fie mai bine ales decît el. Autorul *Decameronului* dovedise de-a lungul întregii sale vieți și activități literare o deosebită dragoste pentru Dante Alighieri și opera sa. Spirit independent, receptiv la frumos, o natură generoasă, fără invidie, el a venerat în mod absolut pe marele său concetățean. În *Amorosa Visione*, Boccaccio trasează o adevărată apoteoză lui Dante Alighieri, singurul „modern” așezat într-o magnifică sală a unui palat al artelor, între marii poeți ai antichității. Călăuza îi face astfel elogiu :

*Costui è Dante Alighier, fiorentino,
il qual con eccelente stil vi scrisse
il sommo Ben, le Pene e la gran Morte;
gloria fu delle Muse mentre visse
nè qui rifiutan d'esser sue consorte.*

(Acesta este Dante Alighieri, florentinul,
care în excelentul stil a scris.
despre supremul Bine, despre Cîinuri, despre
marea Moarte;
gloria Muzelor a fost în timpul vieții
și care nici aici nu refuză să-i fie surori.)

Și în felul acesta, pregătit printr-o întreagă viață închinată cultului dantesc, își va începe, la 23 octombrie 1373, lectura publică în biserica San Stefano di Badia în fața unor ascultători care aparțineau tuturor straturilor sociale, meseriași, negustori, călugări, cavaleri, oameni de arme, studenți, învățați, popolani. El va interpreta cu o deosebită căldură, cu o participare pasionată, primele 17 cînturi ale *Infernului*, căutînd să le facă accesibile, căutînd „sotto il velame” sensurile apropiate de viață ale *Comediei* dantești, pe care el avea s-o numească *Divina*. În felul acesta ia naștere acea tradiție care nu va înceta nici pînă astăzi în Italia. În biserica San Stefano di Badia, Boccaccio a ținut numai șazeci de lecții, pînă în iulie 1374.

În anul acesta, foarte îndurerat de moartea marelui său prieten Petrarca, se retrage bolnav și trist în satul strămoșilor, în Certaldo. Aici s-a stins la 21 decembrie 1375 și a fost îngropat în biserica San Jacopo din acest sat pe care l-a iubit atîta.

Pentru orice observator atent, opera lui Boccaccio s-ar putea împărți în două perioade distincte. În tinerețe, Boccaccio poate fi considerat un navelist, romancier, poet, care are drept principală preocupare tematică iubirea. Într-o a doua

perioadă îl putem considera ca pe un umanist, ca pe unul dintre cei mai savați oameni ai vremii sale. Printre primii în lume, Boccaccio, precursor al Renașterii, a adunat multe cărți grecești, a învățat să-l citească pe Homer în original. Prin genealogiile zeilor, cărțile de geografie, cărțile asupra femeilor și bărbaților iluștri — lucrări ale ultimilor săi ani — Boccaccio se înfățișează ca un precursor foarte apropiat de vasta mișcare a Renașterii. Dante și Vergiliu au fost măestrii poeziei sale, iar studioșii de la curtea napolitană l-au orientat către erudiție și clasicism.

★

Prima lucrare literară a lui Boccaccio, scrisă în vremea când era ars de flacăra dragostei pentru Fiammetta, este *Filocolo*. Naratiunea a fost scrisă direct, sub influența și la îndemnul Mariei d'Aquino. În acest roman scris în proză, Giovanni Boccaccio a dezvoltat povestea foarte populară în evul mediu a iubirii tânărului Florio pentru preafrumoasa Biancofiore. Dorința literară a lui Boccaccio a fost de a da o formă artistică nouă unei vechi povestiri de dragoste dintre un păgîn și o creștină. Romanul este interesant pentru cultul antichității, pe care-l putem surprinde mai întâi în titlul, care este grecizant, și mai cu seamă în introducerea personajelor mitice, păgîne. Sînt prezenți ca eroi ai acțiunii Afrodita, Marte, Pluto, Cupidon etc. Putem sublinia un ciudat și laic amestec de păgînism și creștinism (de exemplu, primul om nu este, așa cum arată *Biblia*, Adam, ci Prometeu; ispita nu e adusă de Satana, ci de Pluto etc.). Dincolo de acest amestec anacronic de epoci și stiluri, există numeroase episoade interesante, dintre care, de pildă, acela al întîlnirii la Napoli între Florio, Fiammetta și Dineo (pseudonimul lui Giovanni Boccaccio însuși), cu prelungite discuții pe tema dragostei (care sînt un reflex direct al disputelor literare de la curtea napolitană). Cîteva episoade sînt dezvoltate și transtormate fiecare în cîte o mică nuvelă, elemente de compoziție carac-

teristică viitoare construcții literare a *Decameronului*. Un anumit sens de gravitate erudită și de retorism scade uneori valoarea artistică, poezia acestui prim roman al lui Giovanni Boccaccio.

După *Filocolo*, Boccaccio a elaborat un mic poem în versuri intitulat *Filostrato*, nume care ar însemna: cel învins de iubire. Pentru prima dată el a întrebuințat în acest poem strofa populară de opt versuri, *octava*, pe care cîntăreții rătăcitori în piețele publice o utilizau de multă vreme pentru a povesti minunatele fapte ale cavalerilor medievali, eroii așa-zisei *materia di Francia*. În *Filostrato*, Boccaccio a dezvoltat o legendă, o tradiție înflorită în evul mediu pe trunchiul legendelor troiene. Trubadurul francez Benoist de Saint-Maure scrisese faimosul *Roman al Troii*, care circula în Italia, în versiunea latină a lui Guido delle Colonne. Din acest amplu roman al Troii, Boccaccio a ales și dezvoltat episodul iubirii fiului lui Priam, regele Troii, numit Troilus, pentru Criseida, fiica faimosului preot Calcante. (Și Shakespeare își va opri privirile asupra aceluiași episod.)

La început, iubirea lui Troilus este împărtășită, dar apoi, în mod nedemn, trădată. Îndurerat, Troilus caută moartea și va pieri într-o înverșunată bătălie, de mîna marelui erou grec Achile. În întâmplările amoroase ale lui Troilus surprindem tribulațiile lui Boccaccio, care în acea perioadă de elaborare a romanului se găsea sub influența recentei trădări din partea Mariei d'Aquino.

În această operă a sa de tinerețe, Boccaccio dă dovadă pentru prima dată de o caracteristică majoră a artei sale, profunda analiză psihologică în caracterizarea și tipizarea personajelor și acțiunilor. Cu un deosebit simț psihologic, cu o mare finețe de observație și putere de pătrundere, Boccaccio întrece de cele mai multe ori prezentarea schematică a lui Benoist de Saint-Maure în zugrăvirea și portretizarea într-o manieră profund realistă a senzațiilor și stărilor provocate de sentimentul atît de uman și de natural al iubirii.

În acest roman al său, tipic psihologic, în care sînt înfățișate cu o cunoaștere adîncă a sufletului uman contraste și gradații de sentimente, Boccaccio dovedește că a devenit un scriitor pe deplin maturizat artisticște.

O altă dovadă a apropierei lui Boccaccio, ca tendință și ca mijloace de realizare artistică, de concepția și de metodele umaniștilor din Quattrocento, este poemul în versuri italienești (douăsprezece cărți în octave), intitulat *La Teseide*.

Acest titlu, pe care-l putem compara cu cel al altor mari poeme epice ca *Iliada*, *Eneida*, ne mărturisește de la început îndrăzneța intenție a poetului de a da literaturii italiene prima mare operă epică în limba poporului.

Subiectul are un fond mitic (Boccaccio cunoștea foarte bine mitologia și istoria antichității). E vorba de războiul lui Tezeu împotriva faimoaselor Amazoane. Acesta e fundalul pe care se ridică în altorelief povestirea marii rivalități între doi tineri tebani, Arcita și Palemone, îndrăgostiți amîndoi de o tînră de o extraordinară frumusețe, Emilia, sora vitezei Hipolita, regina Amazoanelor. Pentru a putea ridica subiectul poemei la înălțimea epică a epopeii, în zborul mitic, Boccaccio introduce între personajele umane personaje divine ca Venus, Junona, Diana etc. Toate aceste personaje divine participă la peripețiile oamenilor, la schimbarea destinelor, fiind răscolite și tîrîte de aceleași pasiuni și sentimente umane. În felul acesta Boccaccio a pus un alt fel de accent pe sensul antropomorfismului grec. Dar desigur că el nu putea să uite istoria contemporană și alături de elementele antice găsim uneori, într-un ciudat amestec, elemente medievale. (Eroii greci sînt *cavaleri* feudali care luptă în *giostre* și turniruri; descrierea vechilor obiceiuri alternează cu reprezentarea infernului creștin; Tezeu e un principe atenian, înconjurat de baroni etc.)

Trebuie și aici să subliniem încă o dată marea artă a lui Boccaccio în descrierea vie, profundă a chinurilor, a suferințelor și bucuriei produse de dragoste. Trebuie să remarcăm această operă a lui Boccaccio și pentru uzul epic al octavei,

care în epoca Renașterii va deveni *de aur*, fiind utilizată în capodoperele lui Ludovico Ariosto și Torquato Tasso.

Pentru a exalta încă o dată puterea dominatoare a iubirii a fost scris *Il Ninfale d'Ameto* (Nimfele lui Ameto), în 1341, în versuri și în proză.

Boccaccio nu descrie numai, cu arta lui obișnuită, psihologia și jocul iubirii, ci, pentru prima dată în istoria literaturii italiene, descrie viața pastorală. Și aici el amestecă elementele păgâne cu cele creștine, povestind cum un tânăr păstor din Val di Mugnone, Ameto, iubește șapte nimfe, care ar fi simbolul celor patru virtuți cardinale și trei teologale. Acest păstor încearcă să transforme ardoarea naturală a simțurilor în cunoașterea profundă și în înțelegerea lui Dumnezeu. Influența alegoriei danteste din *Divina Comedie* este evidentă în această lucrare, după cum unii istorici literari au găsit că ideea — pe care noi o considerăm umanistă prin excelență — a puterii dragostei ce învinge natura aspră a fost luată din faimosul *Ciclop* al lui Ovidiu. În același timp găsim prezent aici vechiul ideal trubaduric al *femeii înger*, „la donna angelicata“, a Dulcelui stil nou, venită din cer pe pământ să arate poetului, iubitului, dreapta cale.

Dar se poate observa — și cu mare claritate — că acest pas înapoi, această întoarcere spre alegoria dantescă nu a fost realizată complet. Nimfele lui Giovanni Boccaccio nu sînt de loc sfinte fecioare ascetice medievale, ci, dimpotrivă, niște tinere vesele, vioaie, care încearcă cu toate mijloacele să-i seducă, să-i tîrască în ispită pe tinerii păstori. În realitate această narațiune, care caută să se găsească sub semnul mîntuirii, al salvării sufletului, zugrăvește într-o manieră foarte senzuală, foarte concretă, dragostea adevărată, dragostea naturală. În același timp, culorile realiste ale formei, trăsături desprinse din viață, din profunda cunoaștere a realității (cu toate fictivele alegorii), demonstrează, în perfectă concordanță cu conținutul, frumusețea iubirii pămîntene și binecuvîntata ei acțiune asupra sufletului omului.

Influența lui Dante Alighieri este mai evidentă în opera de tinerețe următoare a lui Boccaccio, intitulată *L'Amorosa visione* (*Viziunea amoroasă*). Scrisă între 1341—1342, în cincizeci de capitole în terține (și din acest punct de vedere dantescă), *L'Amorosa visione* este în realitate contrazicerea *Divinei Comedii*. În intenția lui Boccaccio acest poem în terține trebuia, ca și *Divina Comedie*, să arate omului calea mântuirii și a dobândirii fericirii divine. Dar în realitate Boccaccio ajunge la o altă țintă, căutând să demonstreze vanitatea și caducitatea lucrurilor umane (printre care setea de glorie, de bogăție, iubire etc.), pentru că pînă la sfîrșit el va confirma existența tuturor acestor ispite pămîntești care aveau pentru el, reprezentant tipic al oamenilor și nu străin de ei și de aspirațiile lor, o mare putere de atracție.

Această călătorie alegorică prin care trebuia să celebreze, ca și *Divina Comedie*, triumful virtuților, se termină cu apologia femeii iubite, cu apologia Fiammettei. Dacă opera lui Dante Alighieri se termină cu viziunea finală a lui Dumnezeu pe care o are marele poet creștin (dar și prin asta precursor al Renașterii, pentru că în plin ev mediu îndrăznește să-l privească pe Dumnezeu drept în ochi), poema lui Boccaccio se termină cu o strînsă îmbrățișare între poet și femeia iubită. Fericirea divină, paradisul, viziunea Empireului celest sînt substituite de fericirea terestră. Poemul lui Boccaccio se transformă pînă la sfîrșit într-un adevărat imn închinat lumii reale, frumuseții terestre, iubirii senzuale și naturale.

Diferența dintre *Amorosa visione* și *Divina Comedie* este cu atît mai revelantă, cu cît Boccaccio a căutat să imite (uneori pînă la parodie) viziunea alegorică, metodele și mijloacele artistice dantești. Cu toate că *Amorosa visione* nu este despărțită decît de un interval de douăzeci de ani de *Divina Comedie*, aceste două opere apar ca niște creații a două epoci diferite, atît de important fusese progresul ideologic în conștiința scriitorilor, a primilor umaniști italieni, al căror strălucit reprezentant este Boccaccio însuși.

O altă operă de tinerețe este poemul în octave, idilic pastoral, *Il Ninfele Fiesolano* (*Nimfele de la Fiesole*), scris între anii 1344—1345. Pot fi amintite ca un model sigur al poemului, subliniind în felul acesta încă o dată preocupările sale umanistice, faimoasele *Metamorfoze* ale lui Ovidiu, cu numeroasele lor legende care încearcă să explice fabulistic topografia, originea numelor diverselor localități geografice.

În acest poem se potrivește iubirea dintre tânărul păstor toscan Affrico și nimfa Mensola, metamorfozați mai târziu în râurile omonime ce scaldă regiunea unde peste ani se va ridica cetatea Florenței.

Calitățile literare ale acestei mici povestiri, în care senzualitatea este sălbatică și pură, decurg dintr-o profundă prospețime și sinceritate de sentimente. În același timp, pentru prima dată în istoria literaturii europene sînt descrise și analizate sentimentele materne, scenele vieții de familie (care se desfășoară în casa părinților păstorului Affrico).

Toate aceste calități și elemente noi demonstrează existența unui salt în stilul și conținutul operelor de tinerețe ale lui Giovanni Boccaccio, ascensiunea sa îndrăznească către o creație liberă, dincolo de caracterul atît de convențional al operelor trecutului literar. Boccaccio a creat povestiri cu subiecte de dragoste, nu divină, nu extraordinară, ci firească, sănătoasă, tinerească, în mijlocul naturii surîzătoare, care nu mai este socotită ca un adversar întunecat al omului. În felul acesta putem să afirmăm că un puternic filon realist străbate opera de tinerețe a lui Boccaccio, care iese, erupe cu violență din ascetismul medieval, pentru a putea trăi viața adevărată, viața integrală, în deplinătatea bucuriei și fericirii lumești, în deplinătatea și bucuria simțurilor.

Mai artist, mai capabil de a domina materia artei se revelă înaintea cititorilor săi Boccaccio în proza *Elegia di Madonna Fiammetta*. Această povestire poate fi considerată ca primul adevărat roman psihologic al literaturii europene.

Fiammetta este istoria profunde pasiuni a unei femei (care

vorbește la persoana întâi) pentru Panfilo. Narațiunea este în realitate expresia foarte sinceră a chinurilor interioare ale inimii unei femei ce rămîne pentru totdeauna credincioasă iubitului, care în schimb a trădat-o și a părăsit-o.

Găsim în această operă de tinerețe a lui Boccaccio anumite elemente autobiografice, dar de un autobiografism pe care l-am putea numi „răsturnat”. Pentru că Fiammetta (în realitate Maria d'Aquino, femeie atît de iubită și infidelă) este cea părăsită ! Cu mare artă și cunoaștere psihologică, Boccaccio a portretizat în Fiammetta pe femeia care se zvîrcolește în prada sentimentelor de gelozie, de melancolie, de indignare, desigur încercate de el însuși la Napoli. Povestirea acestei iubiri nefericite a *madonnei* Fiammetta are numeroase trăsături realiste, desprinse din viața adevărată. Pîna la Giovanni Boccaccio nici un alt scriitor nu a căutat să descrie cu atîtea amănunte lumea interioară a unei femei, sufletul și tainele inimii ei. Pentru prima dată în istoria literaturii italiene, Boccaccio a coborît femeia de pe falsul pedestal al adorării ideale, din starea aceea de *donna angelicata*, pentru a o reprezenta în amplitudinea și realitatea vieții. În felul acesta au fost puse bazele romanului modern european de către Giovanni Boccaccio.

Boccaccio, precursor umanist, demonstrează întinsele sale cunoștințe în domeniul antichității și mitologiei în amplul său tratat *De Genealogiis Deorum gentilium* (*Despre genealogia zeilor*). Acest tratat este o operă de compilație și erudiție în care informațiile sînt alese și coordonate după un singur criteriu, cel didactic, cu indicarea tuturor izvoarelor bibliografice. Tratatul este un repertoriu aflat la îndemîna scriitorilor.

O altă operă de erudiție care ne arată încă o dată varietatea preocupărilor lui Boccaccio este un mic tratat intitulat *De montibus, silvibus, fontibus, lacubus, fluminibus, stagnis seu paludibus, de nominibus maris* (*Despre munți, păduri, iz-*

voare, lacuri, râuri, bălți sau mlaștini, despre numele mărilor). El constituie prima încercare europeană de a crea un fel de dicționar geografic, un indice de geografie istorică.

De casibus virorum illustrium (Despre întâmplările bărbaților iluștri) și *De claris mulieribus* (Despre femeile vestite) sînt o serie de biografii anecdotice și romănțate în maniera lui Suetonius, fără preocuparea de exactitate strictă istorică. Trebuie să subliniem preocuparea totdeauna constantă a lui Giovanni Boccaccio de a afirma condiția de emancipare a femeii, pe care, ca un spirit progresist, o găsește echivalentă cu a bărbatului.

Aceste lucrări sînt demne de a fi luate în seamă pentru abundența de cunoștințe și informații pe care Boccaccio le-a căutat în cele mai rare cărți manuscrise, precum și pentru trudnica lor elaborare. Compilații istorice și erudite, scrise în latinește, ele au fost studiate cu mare profit și desigur că au folosit studioșilor pentru răspîndirea culturii laice, contribuind astfel puternic la dezvoltarea ulterioară a umanismului italian.

Dar Giovanni Boccaccio a scris și versuri latinești. Amintim al său *Bucolicon carmen*, în care găsim ca subiecte iubirea, întâmplări politice sau istorice, ogîndiri directe ale vieții contemporane. Dintre acestea, mai interesante sînt versurile în care întîlnim critici la adresa împăratului Carol al IV-lea, versurile dedicate reginei Giovanna a Napolelui, prietenului său napolitanul Niccolò Acciaiuoli, laude către Roberto d'Angiò și către marele său prieten și maestru Francesco Petrarca ori alte personalități care îi erau scumpe.

Într-o eglogă intitulată *Saffo* (marea poetă din Mitilene, care reprezintă poezia clasică), Boccaccio, uitînd învățătura și exemplul marelui său maestru Dante Alighieri, declară că se rușinează de poezia scrisă în limba populară și că, aidoma lui Vergiliu și Petrarca, vrea să se dedice numai poeziei latine.

Înaintînd în vîrstă, Boccaccio începe să piardă treptat din marea sa forță creatoare. Lucrările de erudiție care aveau caracterul unor cercetări umaniste capătă acum un aspect care amintește scolastica, un aspect vetust.

Sub acest semn se află tratatul *La vita di Dante* (*Viața lui Dante*), în care evocă cu mare admirație viața nemuritorului autor al *Divinei Comedii*, capodopera pe care Boccaccio, cu propria lui mîină, a copiat-o de mai multe ori. Amintim aici și *Comentariul* său la *Divina Comedie*, fruct al acelei lecturi publice în Florența. Aceste două lucrări sînt importante în ceea ce privește informațiile și explicațiile, care totuși nu au profunzime critică.

Uneori au vie strălucire poetică *Rimele* lui Giovanni Boccaccio: sonete, balade, canțone, reflectare în cea mai mare parte a iubirii sale pentru *madonna* Fiammetta. Aici sînt strînse și remarcabilele balade finale ale *Decameronului* și între sonete unul este de o rară frumusețe, dar de o autenticitate nesigură, dedicat lui Dante Alighieri: *Dante Alighieri son* (*Sînt Dante Alighieri*) oglindind profunde sentimente poetice și de admirație. Tot nesigure ca autenticitate sînt și alte două lucrări care i se atribuie lui Boccaccio: *La caccia di Diana* (*Vînătoarea Diane*), poem alegoric în terține, și *Vita di Tito Livio* (*Viața lui Titus Livius*).

În afară de lucrările pe care le-am amintit, Giovanni Boccaccio ne-a mai lăsat o lucrare în proză, scrisă în italienește, *Corbaccio* sau *Labirinto d'amore* (*Labirintul iubirii*). Stimulul lucrării este dat de dorința autorului de a se răzbuna pe o văduvă isteață care și-a bătut joc de el, după ce la început îl ademenise. În această nouă operă a sa, Boccaccio își imaginează (alegoria prologului *Divinei Comedii* este prezentă) că întâlnește într-o pădure a unui ținut infernal (precum Dante l-a întâlnit și l-a luat călăuză pe Vergiliu), sufletul defunctului soț al isteței văduve. Acesta îi arată neprecautului poet marile defecte fizice și morale ale femeii dorite pentru a-l elibera în felul acesta de patima ce-l domină. În realitate

cartea este un pamflet împotriva femeilor (ceea ce poate surprinde cunoscând tendințele lui Boccaccio de susținător al emancipării lor) și în același timp nu are mare valoare artistică.

Chiar numai din aceste opere de început, pe care am încercat să le analizăm, putem să recunoaștem și să afirmăm caracteristicile, calitățile esențiale ale artei literare a lui Giovanni Boccaccio, multiplele lui aspirații și tendințe, orientarea lui înaintată.

Așa cum am văzut, privirea sciitorului se oprește de preferință asupra spectacolului vieții reale, poetul caută totdeauna să exprime profunda sa sensibilitate față de frumusețile naturale, față de variatele și multiformele momente și aspecte ale bogatei vieți a omului și a naturii.

De la început putem afirma că Giovanni Boccaccio caută să înfățișeze în operele sale *omul și pasiunile lui*. Această caracteristică, într-adevăr esențială, îl va face să dea în *Decameron* prima capodoperă europeană în proză a artei realismului literar.

★

Giovanni Boccaccio este desigur cel mai mare povestitor al literaturii italiene și unul dintre cei mai de seamă ai literaturii universale. Capodopera sa *Decameronul* este o creațiune desăvârșită a sincerității, a realismului în artă.

Revoluția literară începută cu Dante Alighieri, care ridică rațiunea și cunoașterea împotriva autorității religioase și a scolasticii și susține imperiul laic împotriva autorității temporare a Bisericii, este desăvârșită de Giovanni Boccaccio, care opune bunul-simț popular ipocriziei clericilor, luând peste picior și Biserica și Imperiul. Revoluția literară capătă astfel un caracter popular.

Decameronul este o mare operă artistică ce poate fi considerată, în contrast cu *Divina Comedie*, o comedie umană

reprezentată pe fondul naturii, sub lumina clară a rațiunii. Marea carte a lui Boccaccio este un document de cea mai înaltă valoare artistică, un monument al gândirii umane. În paginile *Decameronului* pot fi surprinse și subliniate cele mai caracteristice simptome ale revoltei împotriva ideilor și formelor înlănțuitoare medievale. Sînt numeroase nuvelele care-l arată pe autor ca pe cel mai îndrăzneț propagator al libertății conștiinței, ca pe un flagelator al ipocriziei, al înșelătoriei, al călugărilor falși-făcători de miracole sau al preoților care atentează la cinstea familiei.

Decameronul, cartea care stă la temelia prozei artistice italiene, a fost scrisă între anii 1352—1354. Ea constituie o lovitură puternică dată concepției teologale și reprezintă lumea reală, Italia secolului al patrusprezecelea, reprezintă fuga de moarte și de teroarea evului mediu, pe care nu numai că-l neagă sau respinge, ci îl ia în rîs, ridiculizîndu-l cu cele mai caustice accente satirice. Lumea mistică este dincolo de natură și de om, caracterul evului mediu fiind transcendența, înclinarea către, ceea ce ar exista dincolo de lume, dincolo de granițele naturii. Eroul literaturii medievale este contemplatorul cu ochii îndreptați către ceruri, aprinși de credință. Omul, eroul lui Boccaccio, protagonistul nuvelor sale are, dimpotrivă, ochii ațintiți către pămîntul generator, către care își îndreaptă întrebările și de la care primește răspuns deplin.

Am arătat noul sens pe care-l dau literaturii primele opere ale lui Boccaccio. Pe fondul lumii alegoriilor și al viziunilor teologale se înalță, senină și calmă, lumea laică, lumea păgînă, cu zeitățile sale umanizate, cu natura lor însuflețită, cu cel mai viu sentiment și sens de a surprinde și de a oglinzi în profunzime frumusețea.

Acuma timpurile noi s-au maturizat, Italia a întors spatele evului mediu. Viața nu mai este disprețuită, nici blestemată, nu mai este socotită ca o antiteză a binelui, a fericirii, a virtuții. Din cețurile misticismului oamenii se înalță către zone senine, în care se îmbrățișează frumusețea și adevărul.

Omul renaște și o dată cu renașterea lui rațiunea umană își reia drepturile. Mereu mai vaste orizonturi se deschid în fața gândirii emancipate.

Această reîntinerire a forțelor umane care aproape se extenuaseră în ascerismul medieval și în silogistica scolasticii, această reîntoarcere a gândirii la pământ și umanitate și această palpăre a naturii vor putea educa la școala rațiunii și experienței pe toți aceia care vor pregăti apariția civilizației moderne.

Giovanni Boccaccio este într-adevăr o oglindă a societății din Trecento. În *Decameron* el părăsește mitologia, alegoria, lumea clasică, reminiscentele dantești, se închide în mijlocul societății, trăind viața comună a colectivității. După faimoasa formulă desantisiană, „lumea spiritului dispare, apare lumea naturii“. Comedia pentru Dante fusese beatitudinea celestă; pentru Boccaccio este beatitudine terestră.

★

Decameronul conține o sută de nuvele, probabil concepute în anii șederii sale la Napoli, la îndeinul cert al Mariei d'Aquino. Și lui Boccaccio i s-a părut oportun să le încadreze împreună într-o cornișă, care le acordă o unitate de simetrie exterioară, cum o spune el însuși în prezentarea *Decameronului* că aceste „o sută de povești ori basme, ori parabole, ori istorioare, cum veți vrea să le numiți, istorisite în zece zile de către o preacinstită ceată de șapte doamne și trei tineri... pe vremea păcătoasă a molimei de odinioară... Din care povestiri se vor vădi plăcute și dureroase întâmplări de dragoste, precum și alte norocoase fapte, petrecute atît în vremurile noastre, cît și în cele de demult.“

Boccaccio imaginează că aceste zece persoane (toate tinere) se întîlnesc în biserica Santa Maria Novella din Florența (în 1348), în timp ce ciuma se abătuse catastrofală peste oraș, umplînd casele și străzile de cadavre și sufletele de teroare. Iubind viața și dorind-o cu atît mai mult în mij-

locul unor asemenea neliniști și terori, acești tineri se retrag într-o vilă fiesolană, hotărâți să petreacă acolo câteva zile, în mijlocul dansurilor, al jocurilor și plăcutelor conversații. În fiecare zi aleg un rege sau regină și în fiecare după-amiază (excepție vinerea și sîmbăta, dedicate postului) se așază într-o livadă, pentru a spune fiecare o poveste care să intre într-o temă generică, indicată de către rege sau regină, în afară de prima și a noua zi, cînd tema nu este indicată, ci se lasă deplină libertate de alegere.

Zece zile, în fiecare zi zece nuvele (în plus o baladă), iată explicația titlului grecizant (interesantă pentru umanismul lui Boccaccio) care însemnează exact: despre cele zece zile (subînțeles nuvelele din cele zece zile).

Această idee de a încadra narațiuni variate într-un cadru unitar era deja cunoscută. Să ne gîndim la acea carte, atît de răspîndită în evul mediu, *Cartea celor șapte înțelepți*, sau la fabuloasele aventuri din marea culegere orientală *O mie și una de nopți*.

La sfîrșitul secolului al XIII-lea a apărut în Italia o culegere anonimă *Il Novellino* (*Cartea cu povestiri*), al cărei material este compus în cea mai mare parte din întîmplări de dragoste. Așa cum s-a demonstrat de către istoria literară, Boccaccio a luat din *Novellino* sau din alte culegeri de povestiri numai fabulația anecdotică, elementul viu al realității, atitudinea de profund dispreț pentru călugării și preoții vicioși. Orientarea sa tordeauna realistă, interesul său de mare intensitate pentru viață, subtila analiză psihologică, conștiința unei superioare forme artistice au fost elementele noi și preponderente altoite de Giovanni Boccaccio pe trunchiul narațiunilor preexistente.

Ispirîndu-se din subiectele date de culegerile medievale, de narațiunile orientale și de micile povestiri umoristice franceze denumite *fabliaux*, Boccaccio desăvîrșește, ca un mare plastician, schița sumară prezentată de aceste povestiri anterioare. El le-a refăcut cu o mare sensibilitate și libertate de

artist perfect, combinând situațiile, introducând noi personaje, imprimându-le amprenta propriei sale personalități creatoare.

Dar Boccaccio a adaptat materia narațiunilor sale la realitatea națională italiană (din cele 100 de nuvele, 87 își dezvoltă acțiunea în Italia), portretizând tipuri nemuritoare italiene, caracterizând ascutit relațiile sociale din Italia vremii sale.

Marele povestitor ne prezintă o galerie infinită de eroi și de personaje luate din cele mai diverse straturi sociale ale contemporaneității sale, realizate în trăsăturile lor esențiale. Există în *Decameron* tipuri nemuritoare, simboluri ale societății în cele mai variate aspecte ale ei. Se simte puternic cum eroi literari ca Ser Ciappelletto, fra Cipolla, Martellino, Rustico, Monaco etc. dau lovituri de moarte vechii societăți; celebrează veselele funeralii ale evului mediu, cîntînd zorile lumii moderne.

Analiza atentă a *Decameronului* arată poziția umanistă a lui Giovanni Boccaccio în toate problemele mari pe care le pun viața și realitatea. Ca o cotitură hotărîtoare în orientarea scrisului, ca cea mai caracteristică trăsătură a *Decameronului* se prezintă grupul masiv de nuvele care au drept temă demascarea și satirizarea ascuțită a clerului, a bigotismului și ipocriziei preoților și călugărilor care speculează ignoranța poporului. Capodopera lui Boccaccio va da naștere acelei literaturi anticlericale, dar nu anticreștine, care în Italia numără multe și valoroase lucrări literare de toate genurile.

Boccaccio nu a inovat în materie, pentru că numeroase povestiri anterioare creației sale ogindiseră o asemenea atitudine de protest împotriva clerului care trăia îmbelșugat, în contrast cu cele mai vaste straturi populare. El nu protestează împotriva dreptului călugărilor de a se bucura de viață, ci împotriva ipocriziei lor, împotriva marelui contrast dintre vorbele și faptele lor. Pentru Giovanni Boccaccio, îmbrăcarea unei rase (care de multe ori ascunde o puternică bărbăție, cum demonstrează el în mai multe nuvele) nu transformă condiția umană, nu izbutește să ascetizeze, să ucidă dorințele.

De multe ori, în tribulațiile amoroase ale călugărilor săi simpatia lui Boccaccio merge alături de ei și împotriva soțului înșelat. Întreg grupul de nuvele cu această temă este în realitate un mare protest împotriva ascetismului medieval, împotriva barbarului obicei de a interzice căsătoria, de a interzice în felul acesta viața și bucuria de a trăi.

Giovanni Boccaccio reabilitează apoi femeia, plasînd-o pe primul plan al vieții, și slăvește iubirea ca una dintre cele mai înalte manifestări ale vieții și ale omului. Nimeni, poate, nu a scris cu mai multă simpatie despre îndrăgostiți.

Decameronul a fost scris ca un omagiu pentru femei. O parabolă aflată în introducerea grupului de nuvele din ziua a IV-a arată cum un tînăr pustnic, venit pentru prima oară din solitudinii într-un oraș, văzînd femeile, le-a considerat ca pe ființele cele mai minunate și mai demne de a fi văzute din lume. Pentru cucerirea lor și a iubirii lor, au loc în *Decameron* cele mai extraordinare aventuri, în care protagoniștii, reprezentanți ai tuturor straturilor sociale, negustori, nobili, țărani, călugări, sînt toți atîtia înflăcărați îndrăgostiți. Întotdeauna marele scriitor umanist a considerat iubirea ca o lege naturală, întotdeauna a descris cu cea mai mare plăcere și artă triumful iubirii ce încunună lungul șir de întîmplări prin care trec unii îndrăgostiți.

Așa cum arătase, în germene, în *Ninfale Fiesolano*, Boccaccio pune în lumină în *Decameron* marcele rol transformator al iubirii, capabilă să împingă la mari isprăvi, să trezească forțe latente, să cizeleze pe om. Cu mare forță artistică, Boccaccio va demonstra generozitatea, abnegația de care sînt în stare cei îndrăgostiți, în nuvela a noua din ziua a V-a, care îl are drept protagonist pe nemuritorul îndrăgostit Federigo degli Alberighi.

În centrul cărții sale Boccaccio a așezat omul, pe acela pe care natura l-a creat armonic. El exaltă calitățile omului pe plan fizic și moral, arătînd că natura i-a făcut pe oameni nu

din lemne și din diamante, ci din carne și sînge, și că nici o constrîngere, nici o ascetică dogmă nu-l va putea opri pe om să se apropie, să guste și să se bucure de viața de aici, de pe pămînt. De aceea Giovanni Boccaccio, prin *Decameronul* său, carte a bucuriei vieții pămîntene, dă cea mai puternică lovitură împotriva eticii religioase, pregătitoare ipotetică a unei foarte iluzorii vieți de dincolo de pămînt. Cartea lui Boccaccio este un protest uriaș, un strigăt împotriva a tot ce constrînge, a tot ce siluiește și nu este natural, împotriva tuturor regulilor și normelor ce mutilază această minunată și armonioasă ființă care este omul. De aceea el se ridică cu atîta violență împotriva acelor care-l siluiesc pe om, sufletul și trupul lui. De aceea arată atît de mare simpatie pentru soțiile care-și înșală soții, căutînd dragostea pe care nu o aveau în familia feudală, în care căsătoria fusese contractată din interese politice ori economice și nu era bazată pe atracția reciprocă și pe sentimentele personale ale soților. Căsătoria în acele vremuri era de cele mai multe ori o tranzacție. De aici imoralitatea unei asemenea căsătorii, de aici lupta pentru căsătoria din dragoste, drept al bărbatului, dar și al femeii. În felul acesta trebuie înțeleasă negarea familiei pe care o face Boccaccio în *Decameron*. În felul acesta trebuie înțeles erotismul invadent al întregii cărți.

Umanistul Boccaccio a considerat apoi, profund democratic, că oamenii sînt egali, dînd în felul acesta alte puternice lovituri feudalismului. Îndrăgostită profund de un om de rang inferior, aristocrata Gismonda (prima nuvelă a zilei a patra) își va apăra cu tărie iubirea, declarînd că toți oamenii sînt egali, iar destinul greșește de multe ori înălțîndu-i pe aceia care nu merită. Noblețea de fapte și nu cea de origine, idee principală în *Decameron*, duce de multe ori pe grăjdar în patul reginei și orice om armonios fizic și intelectual, indiferent de originea lui socială, îl are alături drept apărător maestrul pe Giovanni Boccaccio. Este absolut clar că în această întregă concepție a autorului *Decameronului* trebuie să vedem ideile noii clase în ascensiune.

Boccaccio este într-adevăr un mare scriitor realist. El a arătat todeauna că veridicitatea constituie calitatea principală a operei literare. Realismul său este bazat pe observarea obiectivă a realității, pe o deosebită capacitate de a analiza detaliile, de a sintetiza fenomenele vieții. El a folosit pentru aceasta nuvela, al cărei volum mic trebuia să concentreze aspectele realității în episoade vii și expresive.

Așa cum am mai spus, *Decameronul* este o galerie infinită de portrete înfățișând reprezentanți ai tuturor păturilor sociale: de la torcătorii de lână până la cavaleri și regi, de la călugări până la țărani și meșteșugari. Ei sînt reprezentanții tumultuoși ai vieții care de multe ori se află în situații provocate de antagonismele poziției lor de clasă. Cu un ascuțit spirit de observație, Boccaccio a arătat scăderea influenței politice a nobilimii și totodată creșterea influenței neguștorimii. Omul nou, burghezul, își face tot mai mult loc pe scena istoriei. Personalitatea umanistic dezvoltată este energică, spirituală, ingenioasă, în contrast cu limitarea feudală.

O altă trăsătură esențială a realismului lui Boccaccio este subtila analiză psihologică, profunda caracterizare a nemuritoarelor tipuri prezente în vasta frescă a *Decameronului*. Își dau mîna într-o sprintenă horă sutele de figuri feminine din nuvelele sale, spirituale, vioaie, frumoase și îndrăgostite, alături de nesfîrșita ceată a călugărilor veseli și eleganți, sinceri cu dorințele și gusturile lor. Psihologismul lui Boccaccio se manifestă culminant în ciclul de nuvele care sînt în realitate un roman în germen și care au drept protagoniști pe pictorii Bruno și Buffalmacco, inteligenți și muciști, și pe biata lor victimă, prostovanul Calandrino.

Desigur că arta lui Boccaccio atinge în *Decameron* punctul cel mai înalt al creației sale. Stilul prozei este foarte bogat, de o varietate infinită, aderînd și contorsionîndu-se după gîndirea ori sentimentele reprezentate. În acele nuvele ale *Decameronului* în care evenimentele descrise au tonuri eroice și subiectul elevat, stilul este aulic, sculptoric. Acolo unde țîșnește pasiunea, stilul este adecvat, fluid și impetuos; unde

materia este aspră, caustică, și proza capătă nuanțele ironiei și causticității. Pentru toate aceste motive, Boccaccio poate fi considerat drept creatorul prozei artistice italiene.

Punctul central și originalitatea *Decameronului* constau în studiul atent cu care Boccaccio a încercat întotdeauna să surprindă viața în ampla și integrala ei realitate. El poate fi în același timp considerat ca unul din cei mai profunzi analiști ai sufletului uman, pe care l-a redat în cele mai intime, în cele mai variate și diverse stări. El a putut fi considerat ca marele plastician al adevărului, al senzualului și al realității.

Sintetizarea lui Carducci, atunci când îl judecă pe Giovanni Boccaccio, este esențială și poate avea valoare deplină și astăzi: „*Decameronul* nu a fost scris, așa cum afirmă critica ignorantă și brutală, pentru a împinge Italia în bordel; *Decameronul* a fost o operă de protest împotriva principiului cavaleresc și ecleziastic. Să ne amintim că cele o sută de nuvele se încunună cu Griselda, minunata reprezentare a femeii datorice, triumf glorios al femeii soție și mamă, așa cum cavalerii și călugării nu voiau să fie femeia. Împotriva cavalerilor și călugărilor, în parte și împotriva burgheziei, ridicolul, grotescul, trivialul și sublimul — da, și sublimul — sînt utilizate, în această mare comedie umană a plebeului certaldez, cum nimeni nu le-a utilizat după Aristofan și înainte de Molière. *Decameronul*, comedia umană a lui Giovanni Boccaccio, este singura operă comparabilă prin universalitate cu comedia divină a lui Dante. Doi mari artiști, cu concepții deosebite, din laturi deosebite, au surprins și au îmbrățișat în întregime, cu o privire zeiască, două lumi opuse, pe care le-au imprimat, vii și spirituale, într-o astfel de materie și formă, încît pare marmură prin strălucire și durată, cristal prin transparență.”

Giovanni Boccaccio a deschis literaturii italiene vastele perspective ale sincerității absolute în fața vieții și a sentimentelor umane. Emancipîndu-se de conveniențe, de strîmtele prejudecăți feudale, el închide evul mediu, eliberînd cu *Decameronul* cultura de tutela bisericii, fapt de o importanță extraordinară pentru pregătirea spirituală a Renașterii.

Idealul artistic și atît de uman al lui Giovanni Boccaccio este acela de a scruta în profunzimile sufletului omenesc, de a căuta și a zugrăvi iubirea în cadrul cel mai natural, acordînd astfel artei literare un nou și mare teritoriu, trecînd departe, dincolo de barierele scolastice și teologale.

Putem să observăm în sfîrșit că în cazul lui întîlnim aceeași experiență, făcută cu alte mijloace literare, a lui Dante și Petrarca, dar cu aceeași tendință și rezultate: *a pune în valoare omul și viața.*

De aceea este atît de citit *Decameronul*, în care se oglindește vie marea umanitate, libera cugetare, aspirația spre libertate deplină, setea de viață a unui mare creator și artist.

ALEXANDRU BALACI

TABEL CRONOLOGIC

- 1313** (lună și zi necunoscute). Se naște la Paris (potrivit unor aluzii autobiografice inserate în operele sale), sau la Certaldo (Italia), din iubirea ilegitimă a negustorului florentin Boccaccio di Chellino pentru o franțuzoaică, Jeanne, Giovanni Boccaccio, cel mai de seamă prozator al literaturii italiene.
- 1320—1325** Își petrece copilăria în cartierul San Pietro Maggiore, în care se înălțau și casele Alighierilor. Cultul său pentru Dante își poate găsi originea în această apropiere, în înrudirea cu familia Portinari, sau în învățăturile primite de la cel dintâi maestru al său, Giovanni Mazzuoli da Strada.
- 1327** Este trimis de către tatăl său la Napoli pentru a-și desăvârși ucenicia comercială și bancară. Se dovedește total inapt, și după o îndelungă tentativă de a studia jurisprudența canonică, se consacră exclusiv literaturii. Mediul intelec-

tual de intensă fervoare la Napoli, în care străluceau erudiți ca Andalo da Negro, Paolo da Perugia, l-a influențat covârșitor pe Giovanni Boccaccio, punându-l în contact cu literatura antichității dar și cu a orientului arab și bizantin. Aci avea să cunoască multe și ușoare iubiri, pînă la apariția în viața lui a Mariei d'Aquino, care, sub pseudonimul arzător de Fiammetta, va iradia asupra tuturor operelor pe care le-a scris Giovanni Boccaccio, înaintea *Decameronului*.

1334 Giovanni Boccaccio scrie probabil *La caccia di Diana* (*Vînătoarea Dianei*), poem alegoric în terține (de incertă autenticitate), în care istoricii literari întrevăd prima schiță a unui viitor portret literar al Mariei d'Aquino.

1336 Este scris *Il filocolo*, povestea dragostei între un păgîn și o creștină, un amestec de elemente sacre și laice, cu multe anacronisme.

1338 Este elaborat *Filostrato*, poem în octave, de deosebit simț psihologic, de mare finețe de observație și pătrundere realistă.

1340 Giovanni Boccaccio scrie poemul cu fond mitic *La Teseide*, în care descrierea suferințelor și a bucuriei provocate de iubire atinge culmi psihologice nemaiîntîlnite pînă atunci în literatură. În anul acesta întreaga avere a familiei este pierdută în falimentul bancherilor florentini Bardi, și Giovanni este obligat să se întoarcă de la Napoli la Florența. Vor începe ani de grave lipsuri economice, de intense

amărăciuni familiale. Totuși, Boccaccio nu va înceta să scrie.

1341 Pentru a exalta încă o dată absoluta putere dominatoare a iubirii este scris *Il Ninfale d'Ameto* (*Nimfele lui Ameto*), prima operă pastorală a literaturii italiene.

1342 *L'amorosa visione* (*Viziunea amoroasă*) este scrisă de Boccaccio sub influența lui Dante Alighieri și este un adevărat imn închinat lumii reale, frumuseții terestre, iubirii naturale.

1343—1344 Boccaccio elaborează, în proză, *Elegia di Madonna Fiammetta*, primul roman psihologic al literaturii europene.

1344—1345 Sînt anii în care este sfîrșită o altă operă de tinerețe, *Il Ninfale Fiesolano* (*Nimfele de la Fiesole*), poem în octave, în care senzualitatea este sălbatică și pură, sentimentul iubirii este intens și sincer.

1346 Giovanni Boccaccio se impune în viața publică a Florenței și este trimis în ambasadă la Ravenna, la curtea lui Ostasio da Polenta, iar în 1347, la Francesco Ordelaffi, la Forlì.

1349 Anul morții tatălui. În fruntea familiei ruinate, Giovanni încearcă, cu mari eforturi, să navigheze pe apele adînci și tulburi ale treburilor bancare.

1350 Ambasador la seniorii Romagnei, Boccaccio va înmîna, la Ravenna, fiicei lui Dante Alighieri, călugărița Beatrice, zece florini de aur din

partea cetății Florența. Acum îl va cunoaște și pe Francesco Petrarca, cu care va lega o mare prietenie, nu numai literară, fiind (expresia îi aparține lui Petrarca) : „un singur suflet în două trupuri...”

1350—1354 Anii fecunzi de pregătire a capodoperei *Decameronul*, monument al artei umane, oglindă profundă și clară a contemporaneității, carte a bucuriei vieții pămîntene, scrisă de un mare plastician al adevărului, al naturalului și al realității.

1354—1355 Ambasador la Avignon, pe lângă papii Innocenzio IV și Urban V. Acum scrie și *Corbaccio* sau *Labirinto d'amore* (*Labirintul iubirii*), un pamflet împotriva femeilor, surprinzător pentru acela care, în *Decameron*, le susținuse atât de hotărît dreptul egal la viață și bucurie.

1360 Spre anii aceștia casa lui Boccaccio devine un centru umanist în care se manifestă erudiți ca Salutati, Marsilli, și, mai ales, prietenul nedespărțit al lui Giovanni, Lorenzo Pilato. Sub semnul acestor învățați, Boccaccio, adevărat precursor umanist, dă dovadă de preocupări de erudit și de cunoștiințe vaste, *mitologice*, ca în *De Genealogiis Deorum gentilium* (*Despre genealogia zeilor*), de *geografie istorică*, în *De montibus, silvibus, fontibus* etc. (*Despre munți, păduri, izvoare*), de *biografie istorică* și chiar romanțată în *De casibus virorum illustrium* (*Despre întâmplările bărbaților iluștri*), și *De claris mulieribus* (*Despre femeile vestite*).

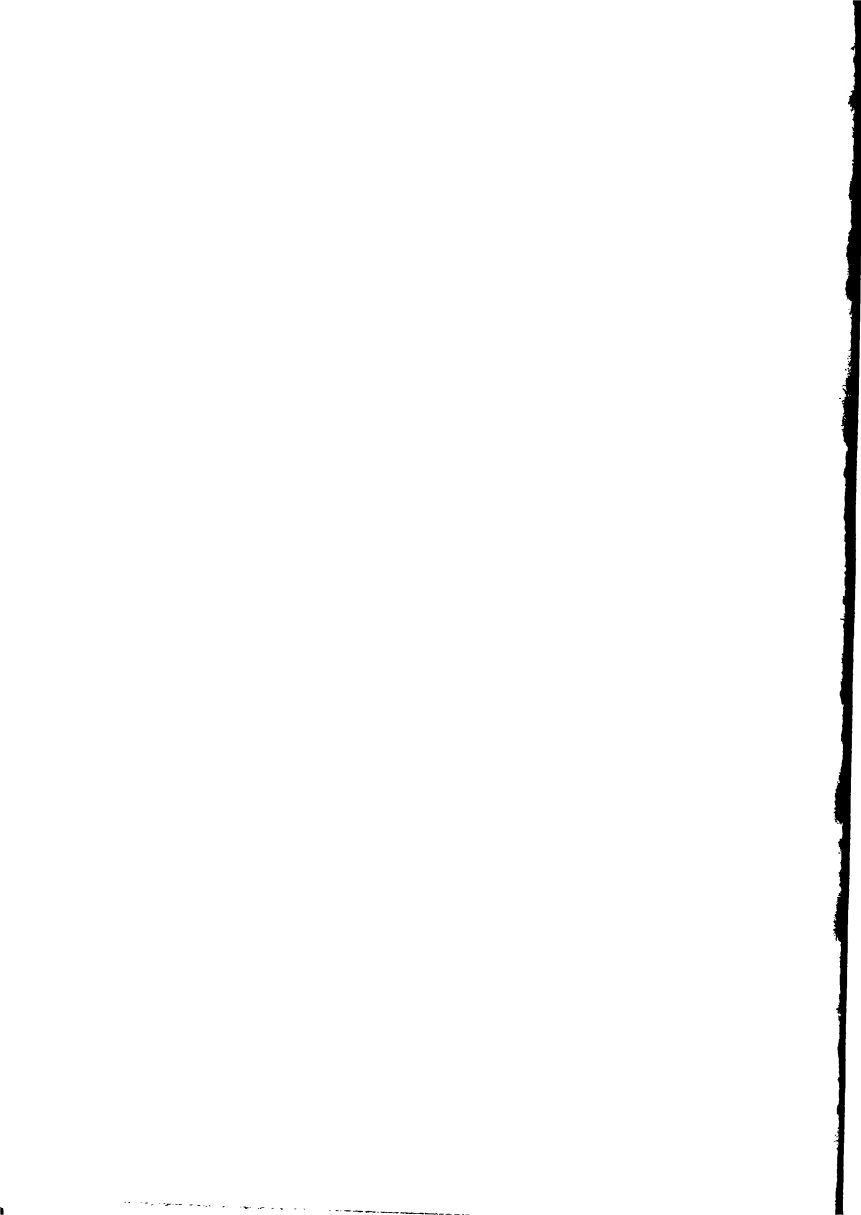
1362 În căutarea amintirilor tinereții fericite și, poate, a unei situații mai bune economice, Giovanni Boccaccio călătorește la Napoli, dând curs invitației prietenului său Niccolò Acciaiuoli, deosebit de influent la curtea Angiovinilor. Nu va fi mulțumit și se va retrage în solitudinea creatoare a casei sale din Certaldo.

1373 23 octombrie. În biserica San Stefano di Badia, în fața unor ascultători atenți, aparținând tuturor straturilor sociale, Giovanni Boccaccio inaugurează lectura publică a *Divinei Comedia*, a cărei tradiție nu va înceta nici pînă astăzi în Italia. Nimeni nu putea fi mai potrivit pentru această înaltă sarcină decît acela care își închinase întreaga sa viață cultului dantesc și care a scris și prima *Viață* a autorului nemuritoarei capodopere a veacului de mijloc.

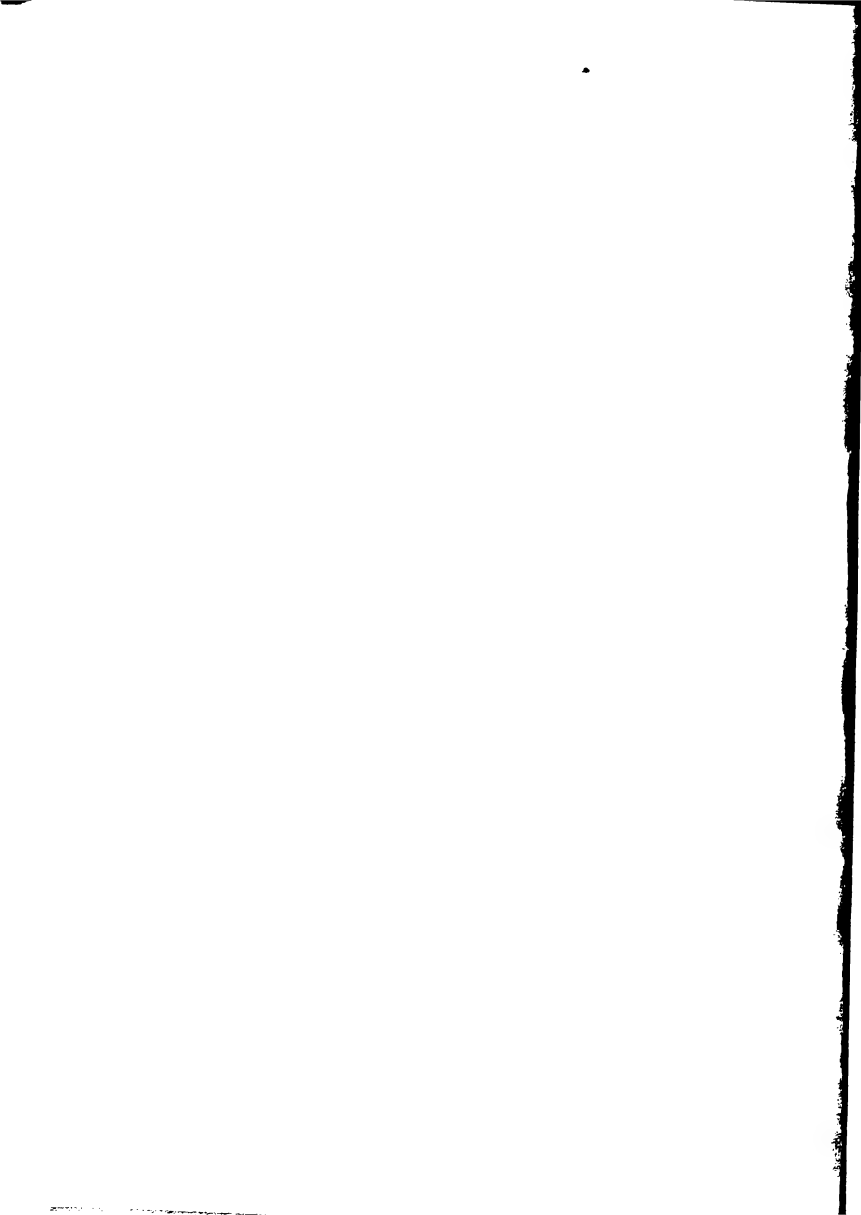
1374 octombrie. Moartea lui Francesco Petrarca îl aruncă pe Giovanni Boccaccio în profunzimile unei absolute tristeți. Nu va mai părăsi niciodată Certaldo.

1375 21 decembrie. Se stinge, în satul strămoșilor săi, Giovanni Boccaccio, ultimul supraviețuitor al extraordinarei triade, care a pecetluit începuturile literaturii italiene, punînd-o la nemaiafinse înălțimi artistice.

A. B.

DECAMERONUL

**Începe cartea numită DECAMERON¹ și zisă
PRINȚUL GALEOTTO², care cuprinde o sută
de povești istorisite în zece zile de către șapte
doamne și trei cavaleri.**

CUVÎNT ÎNAINTE

Omenesc lucru este să-ți fie milă de cei necăjiți : și, deși mila aceasta îi șade bine orișicui, ea se cuvine a fi simțită mai cu seamă de către aceia care au avut și ei nevoie de mângâiere odinioară și au găsit-o chiar la unii ; or, printre aceștia de pe urmă, dacă a mai fost vreodată om să aibă într-adevăr nevoie de ea, să-i fie scumpă ori să-i încerce bucuria, eu unul fără îndoială mă număr printre ei. Încă din fragedă tinerețe și pînă în vremurile de față, eu, ca unul care pururi am fost înflăcărat de o iubire

---

¹ Decameron, cuvînt grec format din *deca* (zece) și *imera* (zi). Cartea e intitulată astfel pentru că cele o sută de povești pe care le cuprinde sînt istorisite în zece zile (n. t.).

² Într-un vechi roman cavaleresc din ciclul Mesei Rotunde, un cavaler pe nume Galeotto ajută la înfiriparea iubirii dintre regina Ginevra și scutierul Lancialotto. Boccaccio (sau poate alții, nu se știe), gîndindu-se la versul lui Dante care în *Cîntul V* din *Infern*, episodul cu Francesca da Rimini, spune „*Galeotto fu il libro e chi lo scrisse*” (Galeotto a fost cartea și cel care a scris-o), și-a denumit opera astfel poate tocmai pentru a da să se înțeleagă că după cum acea carte a prilejuit înfiriparea dragostei dintre Paolo și Francesca, la fel și cartea lui ar putea prilejui printre cititori înfiriparea unei iubiri (n. t.).

ceva nu li se întâmplă bărbaților îndrăgostiți și ne putem da seama în chip vădit de lucrul ăsta. Ei, dacă sînt muncii de doruri sau de gînduri negre, pot să-și aline plictiseala și amărăciunea lor în fel și fel de chipuri: căci ei, dacă doresc, pot să se plimbe în voie, să audă și să vadă nenumărate lucruri, să meargă la vînat, la pescuit, să călărească, să joace cărți sau alteori să-și vadă de negustorie. Și dintre toate acestea, fieștecare în parte are puterea de-a atrage sufletul zbuciumat la sine, cu totul sau barem în parte, și de a-i întoarce fața de la un gînd mai urîcios, măcar pentru o bucată de vreme, dacă nu mai mult; după care, sufletul, într-un fel sau altul, ori își găsește o mîngîiere, ori nu mai suferă așa mult. De aceea dar, ca să se îndrepte prin mijlocirea mea măcar în parte vina Sorții, care s-a dovedit zgîrcită în ajutorul ei tocmai acolo unde ar fi fost mai multă nevoie de el, adică la femei, pe care le cunoaștem cît sînt de slabe și plîpînde, într-ajutorul și scăparea acelor care iubesc (căci celorlalte le e de ajuns acul, fusul și depănătoarea), mi-am pus în gînd să povestesc o sută de povești, ori basme, ori parabole, ori istorioare, cum veți vrea să le numiți, istorisite în zece zile de către o preacinstită ceată de șapte doamne și trei tineri, care s-au întovărășit pe vremea păcătoasă a molimei de odinioară¹, precum și cîteva cîntări cîntate întru desfătarea lor de către doamnele amintite. Din care povestiri se vor vădi plăcute sau dureroase întâmplări de dragoste, precum și alte norocoase fapte, petrecute atît în vremurile

---

¹ E vorba despre ciuma care a bîntuit la Florența în anul 1348 (n. t.).

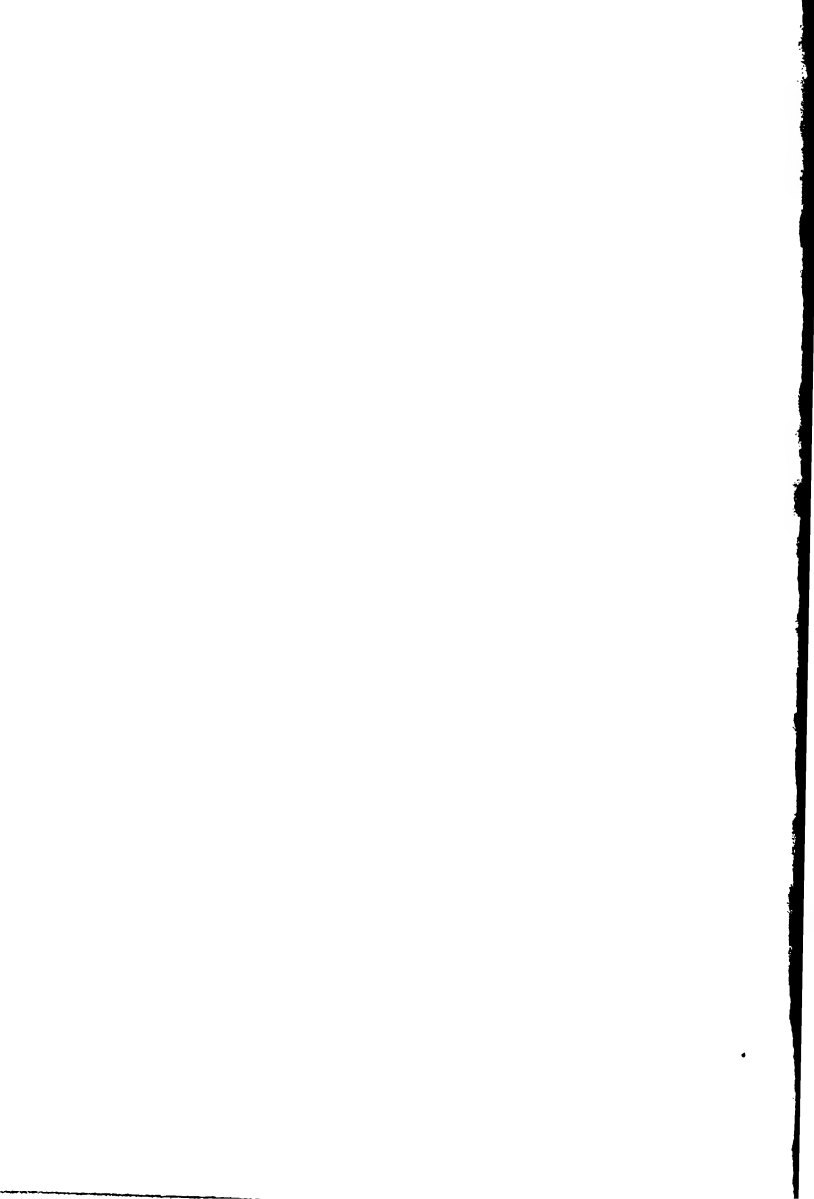
noastre, cît și în cele de demult ; iar din cuprinsul lor, femeile sus-amintite ce vor ajunge a le ceti se vor alege pe de-o parte cu bucuria desfătării pricinuită lor de întîmplările hazlii, iar pe de altă parte cu sfaturi de folos, putînd astfel să-și deie seama de cele ce se cer a fi urmate întru totul, cît și de altele, de care s-ar cuveni să se ferească ; și e cu neputință, cred, ca lucrurile acestea să nu le aducă alinare. Iar de va fi așa (și deie Domnul așa să fie), să mulțumească dragostei, care, descătușîndu-mă din lanțurile ei, mi-a dat puterea să trudesk întru plăcerea lor.

Ziua întâia

,

- *Începe prima zi a Decameronului, în care, după ce autorul arată din ce anume pricină s-a întîmplat ca cei mai pe urmă amintiți să fie nevoiți să se adune la povești, sub sceptrul Pampineeii, se vorbește despre ce-i place mai mult fiecăruia.*

De cîte ori cuget la voi, preadrăgălașe doamne, și văd cît sînteți de miloase din fire, tot de atîtea ori îmi dau seama că această carte, după părerea voastră, va începe în chip trist și dureros, așa cum este jalnica pomenire, a molimei de ciumă prin care am trecut, pomenire pe care cartea mea o înscrie în fruntea ei ¹ și care a fost deopotrivă de păgubitoare și pentru cei care au trăit-o și pentru cei care au aflat în alte chipuri despre dînsa. Cu toate acestea însă, n-aș vrea ca asta să vă sperie, ca și cum de-ați citi înainte ați fi silite să petreceți mai toată vremea lăcrămînd și suspinînd din greu. Începutul acesta înfricoșător vă fie cum îi e drumețului un munte prăpăstios și drept, la poalele căruia se întinde o pajiște frumoasă și dezmierdătoare, care îl va fi la urmă cu atît mai plăcută cu cît mai anevoioasă i-a fost truda urcușului și-a coborîșului.

---

¹ Pentru a explica în ce împrejurări au fost istorisite cele o sută de povești din Decameron, Boccaccio își începe cartea prin faimoasa descriere a epidemiei de ciumă din Florența (n. t.).

Căci după cum durerea urmează bucuriei, tot astfel și necazurile sfîrșesc prin voie bună. Acestei scurte întristări (zic scurtă fiindcă e cuprinsă în prea puține file) îi vor călca în curînd pe urme bucuria și desfătarea pe care v-am făgăduit-o încă mai dinainte și la care, de nu v-aș fi destăinuit-o, poate că nu v-ați aștepta după un atare început. E adevărat, mărturisesc, că dacă aș fi putut să vă aduc acolo unde vream pe altă cale decît pe una așa spinoasă cum e aceasta, aș fi făcut-o bucurios; dar fiindcă nu era puțință fără de această pomenire să arăt de ce anume s-au întîmplat cele ce urmează a se ceti, mă văd silit, de voie de nevoie, să vi le aștern aci.

Spun, dar, că se împliniseră o mie trei sute și patruzeci și opt de ani de la prearodnica întrupare a Fiului lui Dumnezeu, cînd în cinstita și măreața cetate a Florenței, mai mîndră ca oricare alta dintre cetățile Italiei, s-a încuibat ciuma cea ucigătoare, care prin mijlocirea stelelor sau poate datorită faptelor noastre mișești, trimisă fiind spre îndreptare asupra muritorilor de către dreapta urgie a Celui-de-Sus, prinzînd a bîntui cu cîțiva ani mai înainte în părțile de răsărit, după ce curățise locul de mari mulțimi de oameni, călătorind din loc în loc fără să se oprească, ajunse a se lăți cumplit și către soare-apune. Împotriva ei se dovediră neputincioase și înțelepciunea și prevederea omenască mulțumită căroră orașul fusese curățat de toată spurcăciunea prin slujbași anume rînduiți cu asta; cei atinși de boală fură opriți de a pătrunde în el și așijderi se dădură o seamă de povețe întru păstrarea sănătății, dar fiindcă nici acestea toate, nici rugăciunile smerite, ce nu numai o dată, ci de nenumerate ori s-au înălțat la Domnul de către evlavioși, prin procesiuni, sau altfel, nu se arătară

de folos, către începutul primăverii sus-amintitului văleat, boliștea prinse a-și vădi în chip cu totul uimitor și groaznic la vedere semnele ei cumplite. La noi nu se arăta ca în răsărit, pe unde, dacă îi ieșea cuiva sînge pe nas, puteai să juri că-i semn de moarte sigură ; ci, la începutul bolii, atît bărbaților cît și femeilor le ieșeau pe la subțiori ori pe la stîngii niște umflături, din care unele erau cam cît ar fi un măr, altele cît ar fi un ou, care mai mari, care mai mici, și umflăturilor acestora norodul le zicea buboaie. Iar de la subțiori și stîngii în foarte scurtă vreme buboiul aducător de moarte prinse a se împrăstia, ivindu-se peste tot trupul ; după aceea, șartul bolii se preschimbă și multora le apărură pete negre sau vineții pe brațe, pe coapse și pe alte părți, unora mari și rare, altora dese și mărunte. Și, după cum buboiul fusese la început, și încă mai era, semn neîndoios de moarte, la fel erau și petele, dacă ți se arătau pe trup. Întru tămăduirea lor nici sfaturile doctorilor și nici puterea vreunui leac nu ajutau și nu păreau să fie bune la ceva. Dimpotrivă, ori fiindcă firea bolii nu suferea, ori fiindcă, în neștiința lor, acei care tămăduiau (și al căror număr, în afară de cei care aveau carte, sporise foarte mult și cu femei și cu bărbați care habar nu aveau de știința cea doftoricească) nu izbutiseră să afle din ce purcede boala și ca atare nu știau să-i deie leacul cuvenit, nu numai că erau puțini acei care se vindecau, ci dimpotrivă aproape toți mureau pînă în a treia zi de la ivirea semnelor de care pomeneam mai sus, care mai curînd, care mai tîrziu, și cei mai mulți fără fierbințeli sau alte neajunsuri.

Ceea ce învîrtoșea puterea acestei molimi era că boala se întindea de la bolnavi la sănătoși întocmai cum se întinde focul cînd întîlnește în calea lui ceva

uscat ori unsuros. Răul purcese mai avan nu numai fiindcă faptul de a sta de vorbă cu bolnavii ori de a te apropia de ei prilejuia și celor teferi aceeași boală ori moartea obștească, ci și fiindcă era de ajuns să atingi veșmintele sau lucrurile folosite de dîșii, ca prin atare atingere boala să se lățească. Uluitoare lucruri mi-e dat să povestesc ; lucruri cari, dacă n-ar fi fost văzute de ochii mei și ai altor mulți, nu m-aș încumeta nici barem să le cred, necum să le și scriu, chiar dacă le-aș fi auzit din gura unui om vrednic de toată încrederea. Spun, dar, că felul acestei molimi vădea atari puteri în a se întinde de la unul la altul, încît nu trecea doar de la om la om, dar, ceea ce-i mai uimitor, în multe rînduri se întîmpla ca un lucru oarecare de-al unui om atins de boală sau mort de pe urma ei nu numai să îmbolnăvească, dar să și omoare în scurtă vreme pe orice animal străin de speța omenească, dacă se atingea de el. Lucru de care m-am îndreptat chiar eu cu ochii mei (precum spuneam mai adineauri), într-o bună zi cînd, fiind azvîrlite în stradă zdrențele unui om sărac, mort tocmai de pe urma ciumei, doi porci dădură peste ele și, după obiceiul lor, tot apucîndu-le cu rîtul și scuturîndu-le în dinți, în foarte scurtă vreme, după ce se rostogoliră în țărîna de vreo cîteva ori, de parcă ar fi fost otrăviți, se prăbușiră morți peste netreb-nicele haine ce le aduseseră pieirea.

De pe urma acestor întîmplări și a altora asemănătoare, ba și mai și ca astea, porniră a se naște în cei scăpați cu viață felurite temeri și închipuiri, care îi făceau pe toți să urmărească aceeași țintă neomenoasă și haină, anume aceea de-a fugi și de-a se înstrăina de cei atinși de boală și de lucrurile lor ; într-acest chip fieștecare credea că dobîndește scăpare pentru sine. Se aflau printre aceștia unii

care credeau că o viață cumpătată și înlăturarea a toate cîte îți prisosesc și întrec măsura era mijlocul cel mai bun pentru a înfrunta boalea, drept care, întovărășindu-se cu alții ca și ei, trăiau departe de ceilalți și, adunîndu-se în case pe unde nu erau bolnavi, se închideau acolo și, folosind cu cumpătare vinuri de soi, bucate alese, fugind de orice desfrînare, ferindu-se să stea de vorbă cu cei străini ori să audă vești dinafară despre morți ori despre cei bolnavi, își petreceau vremea cîntînd și petrecînd după puteri. Alții, în schimb, pătrunși de altă încredințare, potrivit aceasteia, ziceau că băutura multă, îndestularea poftelor, hoinărelile însoțite de cîntece, petrecerile și îmbuibarea precum și luarea în deris a celor cîte se întîmplau erau leac neîndoielnic pentru stîrpirea răului, și după cum le sta în puteri, făceau așa precum ziceau, hoinărind zi și noapte de la o cîrciumă la alta, bînd fără de măsură și mai cu seamă chefuind prin casele străine, îndată, ce simțeau că dau de bine acolo. Și nu le venea greu să facă treaba asta, pentru că aproape toți (ca și cum nu le-ar fi fost dat să mai trăiască multă vreme) își părăseau avutul lăsîndu-se în voia sortii, drept care cele mai multe case ajunseseră bun obștesc și orișice străin, dacă se pripășea pe acolo, se folosea de ele cum s-ar fi folosit însuși stăpînul lor. Totuși, deși erau porniți pe-o viață atît de ticăloasă, făceau tot ce le sta în puteri spre a se feri de cei bolnavi. Și în toată urgia asta și în jalea care se abătuse peste orașul nostru, puterea vrednică de cinste a legilor divine și omenești se prăbușise, destrămîndu-se cu totul, din pricină că dregătorii și cei însărcinați cu ducerea la îndeplinire a legilor obștești erau și ei la fel ca ceilalți, ori morți cu toții, ori bolnavi, ori părășiți de slujitori, astfel încît n-aveau putință

să-și împlinească datoria ; de aceea orișicine putea să facă ce poțtea. Mulți alții în schimb urmau o cale de mijloc, cam între celelalte două de care pomeneam mai sus, fără să se abțină chiar într-atît de la mîncare ca cei dinții și fără a se lăcomi la băutura și alte rele ca cei din urmă ; aceștia se îndestulau după placul inimii cu tot ce le făcea trebuință și nu ședeau închiși în casă, ci dimpotrivă se plimbau ținînd în mînă flori, buruieni mirositoare sau tot soiul de mirodenii, pe care le duceau la nas, încredințați fiind că aromatele acelea erau un leac desăvîrșit, asta cu atît mai mult cu cît văzduhul întreg părea îmbibat și împutit de molimă, de leacuri și de duhoarea împrăștiată de leșurile putrezite.

Alții, urmînd o cale mai haină (de parcă cu ajutorul ei s-ar fi văzut la adăpost), ziceau că ciuma n-are leac mai bun și nimerit decît să-i fugi din cale ; și împinși de gîndul ăsta, fără să le mai pese de altceva decît de ei, o mulțime de femei și de bărbați își părăsiră orașul, casele, așezările, tot roștul lor și rudele, și prinseră a căuta adăpost la țară, pe pămînturile lor sau pe cele ale prietenilor, ca și cum furia cerului, care prin ciuma asta voia să pedepsească ticăloșia omenească, nu i-ar fi lovit oriunde s-ar fi aflat, ci, crușîndu-i, s-ar fi abătut numai și numai asupra acelor rămași între hotarele cetății, sau ca și cum s-ar fi gîndit că nimeni n-ar mai fi trebuit să scape cu viață și că orașului îi bătuse cel de pe urmă ceas. Dintre toți aceștia care nutreau păreri atît de diferite, nu toți se prăpădiră, dar nici prea mulți din ei, ce-i drept, nu rămaseră în viață, dimpotrivă, cei mai mulți, îmbolnăvinduse prin locurile unde fugiseră, zăceau acum care pe unde apucau părăsiți de rude și de prieteni, în virtutea pildei pe care le-o dăduseră cînd erau încă teferi. Însă pe lîngă faptul că oa-

menii se ocoleau, că n-ai fi aflat vecin să aibă grijă de celălalt, că înseși rubedeniile se cercetau rareori sau chiar de loc, izbeliștea vîrîse atîta spaimă în sufletele oamenilor, încît se părăsea frate pe frate, unchi pe nepot, soră pe frate și adeseori nevasta își părăsea bărbatul, dar ceea ce-i mai groaznic, ba chiar de necrezut, părinții înșiși se fereau să mai poarte de grijă copiilor și să-i slujească în neputință, de parcă n-ar fi fost ai lor. Din care pricină aceloră care se îmbolnăveau — și numărul lor, atît bărbați cît și femei, era înfricoșător de mare — nu le mai rămînea alt ajutor pe lume decît ori mila prietenilor (care erau puțini), ori setea de cîștig a slugilor, ce, ispitite de simbrii mari și grase, se încumetau să-i slujească, deși nici din acestea nu se aflau cu ușurință; iar cei care se încumetau la una ca aceasta erau oameni de rînd, femeile ca și bărbații, și de cele mai multe ori erau nedepriși cu slujbe de acest soi, astfel încît tot ce făceau era să întindă de departe bolnavilor unele lucruri pe care dînșii le cereau sau să-i vegheze în ceasul morții; și adeseori se întîmpla ca, aflîndu-se în atare slujbă, să-și piarză și ei viața cu cîștig cu tot. Din părăsirea aceasta a bolnavilor de către vecini, rude și prieteni, cît și din pricină că slugile se aflau cu mare greutate, se statornici un obicei nemaipomenit pînă atunci, prin care orișice femeie, oricît era ea de frumoasă, de nobilă și de plăcută, dacă se îmbolnăvea nu mai ținea seamă de faptul că are în slujbă un bărbat, fie el tînăr ori bătrîn, și nu se rușina să-și dezgolească în fața lui orișice parte a trupului cînd suferința îi da ghes, întocmai cum ar fi făcut și față de-o femeie, lucru care apoi pentru acele ce se vindecară fu poate o pricină ce le făcu mai îngăduitoare cu propria lor cinste. Unde mai puneți c-au

murit mulți din aceia care, dacă ar fi fost ajutorați la timp, ar fi scăpat cu zile. Atît din pricină că le lipseau bolnavilor îngrijirile trebuincioase, cît și din pricina puterii cu care ciuma se întindea, atît era de mare mulțimea celor ce mureau și zi și noapte fără preget, că ai fi rămas înmărmurit nu numai la vederea lor, dar chiar și dacă altul ți-ar fi istorisit cîți inși muriseră în oraș. Iată de ce printre aceia care scăpau cu zile se cuibăriră în chip firesc apucături potrivnice moravurilor de altădată.

Era pe vremuri obiceiul (care și azi mai dăinuiește) ca rubedeniile de parte femeiască și vecinele mortului să se adune în casa lui și să-l bocească acolo dimpreună cu femeile casei; pe de altă parte vecinii, precum și rudele apropiate și alți bărbați de prin oraș se adunau în fața casei unde veneau și copii, mai mulți sau mai puțini, după cum cerea rangul și starea răposatului și, pe urmă, mortul era purtat pe umeri de către cei de-o seamă cu el pînă la biserică pe care și-o alesese singur mai înainte de-a muri, cu alai, cu lumînări aprinse și cîntece de îngropăciune. Dar datinile acestea, cînd începu să se învrăjbească urgia spurcatei boleşniți, pieriră în mare parte, dacă nu chiar de tot, și în locul lor se înscăunară altele noi. Așa se face că oamenii mureau nu numai fără să aibă în preajmă femei care să-i bocească, dar erau mulți și dintr-aceia care se petreceau din viață fără de nici un martor. La prea puțini le era dat să aibă parte de suspinele și de lacrimile amare ale rubedeniilor, dimpotrivă, cei mai mulți se alegeau cu rîsetele, cu glumele și cu petrecerea mulțimii care se desfăta pe socoteala lor și-a ciumei, iar femeile, lăsînd în plata Domnului orișice simțămînt de milă ce-i înăscut în ele, deprinseră în curînd mai bine ca oricine — întru

scăparea lor — și obiceiul ăsta. Rari erau cei ale căror trupuri erau întovărășite pînă la biserică de mai mult de zece sau doisprezece vecini, iar coșciugurile lor nu erau duse pe umeri de către preacinstiți și nobili cetățeni, ci de un soi nou de dricari, ridicați din pleava orașului, care își ziceau ei înșiși ciocli și care făceau treaba asta pe bani. Aceștia purtau cu pași grăbiți coșciugul pe urma a patru sau cinci popi cu prea puține lumînări sau uneori chiar fără nici una, nu la biserică pe care și-o alesese mortul din viață încă, ci la aceea care era mai apropiată; iar acolo popii, cu ajutorul ciocliilor, zvîrleau mortul în prima groapă pe care o aflau că-i goală, fără să-și deie osteneala de a-i citi vreo slujbă mai lungă ori mai aleasă.

Cu oamenii de rînd și în parte chiar și cu aceia din pătura de mijloc, lucrurile se petreceau în chip și mai neomenos; cei mai mulți dintre aceștia, fiind țintuiți în casă de sărăcie ori de nădejdea că astfel vor scăpa, cădeau loviți de boală cu miile pe zi și, nefiind nici slujiți, nici ajutați de nimeni, muureau ca muștele cu toții, fără putință de scăpare. Și foarte mulți își dădeau duhul și zi și noapte chiar pe stradă, iar alții, chiar dacă apucau să moară în casele lor proprii, numai cu duhoarea leșurilor ajungeau să dea de știre vecinilor că-s morți; și tot orașul era plin de ei și de alții ce muureau pe unde apucau.

Vecinii, mînați mai degrabă de teama ca trupurile putrezite să nu le aducă vătămare decît de mila pentru morți, înscăunaseră alt obicei: fie singuri, fie ajutați de ciocli, dacă îi aveau la îndemînă, scoteau trupurile răposaților și le așezau în fața porții, unde mai cu seamă în zori puteai să le vezi îngrămădite cu miile. Apoi puneau să li se aducă coșciugurile, dar în lipsa lor se aflau și dintre

aceia care puneau morții pe scînduri. Și au fost destule racle care să adune laolaltă doi sau trei morți, și nu o dată, ci foarte adesea s-a întîmplat ca într-acest chip să zacă în același copîrșeu nevasta cu bărbatul, frații între ei sau, alteori, tatăl cu fiul împreună. Așijderi, de nenumărate ori s-a potrivit să fie puse de către cei ce le duceau și trei și patru copîrșeie în urma a doi preoți care mergeau cu crucea în mînă, astfel încît de unde ei credeau că n-au de înmormîntat decît un singur mort, pînă la urmă se trezeau că îngroapă șapte ori opt, ba uneori chiar și mai mulți. Și totuși n-ai fi putut spune că din această pricină cei îngropați astfel aveau parte de lumînare, de lacrimi sau de însoțitori; dimpotrivă, pînă acolo se ajunsese, încît oamenilor nu le mai păsa de morți mai mult decît le pasă astăzi de niște biete capre. Drept care, cu acest prilej s-a învederat cu prisosință că dacă mersul firesc al vremurilor și al faptelor nu izbutise să-i învețe pe înțelepți răbdarea — cu prețul unor mici și neînsemnate suferințe — acum aceste suferințe sporite și însutite îi învățaseră chiar și pe oamenii de rînd să le priceapă rostul și să le îndure cu nepăsare. Din pricină că locurile sfințite pentru îngropăciune nu pridideau să mai cuprindă puzderia de morți de care aminteam și care zi de zi și aproape ceas de ceas erau înghesuiți în biserici, cît și pentru că lumea ținea morțiș ca fiecare să-și aibă loc sfințit, așa precum cerea datina strămoșească, se săpau în cimitirele orașelor gropi uriașe în care morții erau puși cu sutele; și după ce erau înghesuiți și așezați la rînd unul peste celălalt ca mărfurile în corăbii, erau acoperiți cu ôleacă de țărîină, pînă se ajungea la marginea de sus a gropii.

Dar, ca să nu mai zăbovesc și să înșir pas cu pas toate nenorocirile care s-au abătut peste orașul

nostru, voi spune mai departe că aceste vremi cumplite n-au cruțat întru nimic nici împrejurimile orașului (fără să mai vorbim despre castele, care, în mic, erau și ele asemenea cetăților), nici satele împrăștiate pe cîmp, unde bieții pălmași, săraci ca vai de ei, dimpreună cu ai lor, fără îngrijirea vreunui doctor sau ajutorul vreunei slugi, mureau ca vitele, sărmanii, și zi și nopte, într-una, pe ulițe, în case sau pe ogoarele lor. Din care pricină și ei, asemeni orășenilor, deprinzîndu-se cu nepăsarea, nu mai purtau de grija casei și nu-și vedeau de rosturi, ci se căzneau din răsuputeri nu să-și lucreze ogoarele și să-și grijească vitele, pentru ca în viitor să aibă îmbelșugare în casă, ci să înfulece bucatele adunate, de parcă ziua ajunsă le-ar fi fost ziua de pe urmă. Așa se întîmpla că boii, măgarii, oile, caprele, porcii, găinile, ba chiar și cîinii cei cu atîta credință pentru om, izgoniți din sălașele lor, rătăceau la voia întîmplării pe ogoare, unde grînele zăceau în părăsire, fără să fie măcar strînse, necum și secerate. Și unele dintre dobitoace, ca oamenii cu minte ai zice, după ce se hrăneau cu îndestulare peste zi, noaptea se întorceau sătule pe la casele lor, fără să fie duse din urmă de păstori.

Lăsînd acum deoparte satul și revenind iar la oraș, ce alta aș mai putea să spun decît că urgia cerului și în parte poate și cruzimea semenilor noștri a fost atît de mare și atît de cumplită, încît de la începutul lui martie și pînă în iulie — fie din pricina puterii cu care ciuma secera, fie din pricină că mulți dintre bolnavi erau sluiți ca vai de lume sau de frică părăsiți de cei sănătoși — peste o sută de mii de făpturi omenești (precum se știe neîndoios) s-au prăpădit de boală între zidurile cetății Florenței. Și se prea poate ca înainte de pacoștea aceasta nimeni să nu-și fi închipuit că ora-

șul adună în el atîta amar de oameni. O, cîte case minunate, cîte palate înălțătoare și cîte așezări domnești, care mai înaintea vreme roiau de slujitori, de cavaleri și doamne, rămas-au pustiite pînă la cea din urmă slugă ! Cîte neamuri strălucite, cîte moșteniri nemăsurate, cîte faimoase avuții nu s-au văzut rămase fără moștenitor ? Și cîți oameni de treabă, cîte femei frumoase și cîți tineri chipeși, pe care, nu zic alții, dar chiar Galien, Hipocrate¹ sau Esculap² i-ar fi crezut sănătoși tun, n-au dejunat de dimineață cu ai lor, cu prieteni sau tovarăși, pentru ca în aceeași seară să ajungă a cîna cu morții lor pe ceea lume !

Pînă și mie însumi îmi vine greu să mai înșir atîta amar de suferințe ; de aceea, dîndu-le deoparte pe acelea peste care pot trece fără neajunsuri, spun dar că, aflîndu-se orașul în starea amintită, aproape pustiit de lume, s-a întîmplat (așa precum am auzit pe urmă de la un om de încredere) ca în preacinstita biserică Santa Maria Novella, într-o marți de dimineață cînd nu se afla într-însa nimeni altcineva, să se întîlnească acolo, după ce ascultaseră sfînta liturghie în haine îndoliate, precum cereau acele vremuri de suferință și restriște, șapte tinere doamne, prietene, rude sau vecine, dintre care nici una nu trecuse de douăzeci și opt de ani și nici nu se afla a fi mai crudă ca de optsprezece, toate înțelepte, de neam bun, frumoase, cu purtări alese și vesele, dar totuși cuminți în veselia lor. Nu m-aș feri de loc să vă destăinuiesc numele acestor doamne, de n-aș fi împiedicat de o pricină îndreptățită : n-aș vrea ca mîine sau poimîine vre-

¹ Medici vestiți în antichitate (n. t.).

² Zeul medicinei la greci și romani (n. t.).

una din ele să ajungă a se rușina din pricina po-
veștilor pe care le vor spune și le vor asculta chiar
ele în cele ce urmează, și asta numai fiindcă astăzi,
cînd este vorba de plăceri, legile sînt mai aspre
decît pe vremea aceea, cînd, tocmai din acele pri-
cini pe care le arătam mai sus, aceleași legi erau
cu mult mai îngăduitoare, nu numai față de cei
tineri ca doamnele amintite, dar chiar și față de
cei vîrstnici; și nici n-aș vrea să dau pizmașilor,
ce-s pururi gata să clevească pe seama orișicărei
vieți ce-i vrednică de laudă, prilej ca să știrbească
măcar cît de cît cu cîrcoteli spurcate cîntea prea-
vrednicelor doamne despre care voi vorbi.

De aceea, pentru ca spusele lor să fie înțelese
fără smintire în cele cîte vor urma, voi încerca să
le botez cu nume potrivite, cu totul sau în parte
barem, cu însușirile fiecăreia.¹ Pe prima dintre ele
și cea mai vîrstnică de ani o vom numi deci, nu fără
de un rost anume, Pampinea, pe a doua Fiammetta,
pe cea de a treia Filomena, pe a patra Emilia, celei
de a cincea îi vom zice Lauretta, celei de a șasea
Neifile și ultimei Elisa. Or, doamnele acestea, care
se adunaseră fără vreo pricină anume, ci doar din
întîmplare într-unul din ungherele bisericii, după
ce se așezară în cerc și suspinară o vreme, lăsînd
deoparte rugile pe care le înălțau la ceruri, în-
cepură să vorbească între ele multe și mărunte
despre vitregia acelor vremi; și după cîtva timp,

¹ În afară de Pampinea, căreia introducerea îi conferă un
caracter hotărît și întreprinzător, toate celălalte doamne nu
se deosebesc, de-a lungul cărții, printr-o fizionomie aparte. Cu
aproximație numele lor însemnează: Pampinea — vioaia, în-
floritoare; Fiammetta — jucăușa; Filomena — iubitoare de
cîntece; Emilia — ispititoare; Lauretta — cea asemănătoare
Dafnei, preschimbată în laur; Neifile — tînăra îndrăgostită;
Elisa — cea asemănătoare Didonei, înșelată în iubire (n. t.).

cum celelalte amuțiseră, Pampinea prinse a grăi precum urmează :

— Dragele mele doamne, ați auzit pesemne și dumneavoastră, ca și mine, de multe ori, că acela care se folosește în chip cinstit de dreptul său nu-și păgubește aproapele. E dreptul fiecărui om care se naște în lumea asta să-și vină în ajutor, să-și cruțe și să-și apere pe cât e în stare viața. Și în așa măsură e îngăduit lucrul acesta, încât se întâmplă uneori să fie omorâți oameni nevinovați, numai pentru că unii printr-asta își cruță viața. Și dacă lucrul ăsta e îngăduit chiar și de legi în grija căroră stau viața și bunastare a noastră, atunci de ce să nu ne fie cu atîta mai vîrtos îngăduit și nouă să facem ce putem într-ur crutare a vieții noastre și mai ales dacă prin asta nu vătămăm pe nimeni ? De cîte ori stau și privesc la cîte am făcut noi astăzi și în alte dimineți, și mă gîndesc la toate cele pe care le vorbim, pricep, și voi de asemenea pricepeți, ca și mine, că noi cu toatele ne temem de ceea ce ne așteaptă, și de treaba asta nu mă mir de loc ; dar dacă mă gîndesc că fiecare dintre noi are simțire de femeie, mă mir, și încă foarte mult, că nici una dintre noi nu mișcă nici măcar un deget spre a se feri întrucîtva de ceea ce ne umple pe drept cuvînt de teamă. După credința mea, noi stăm aici pe loc de parcă am fi silite sau am dori cu tot dinadinsul să fim martore la cîte trupuri sînt duse la îngropăciune, sau să ascultăm dacă preoții care se află aici și al căror număr scade mereu văzînd cu ochii, slujesc la vremea potrivită la toate liturgiile, sau ca și cum am vrea prin veșmintele noastre cernite să arătăm aceloră care ne ies în cale cît sînt de multe și de mari nenorocirile care s-au abătut asupra noastră. Iar cînd ieșim de aici, nu dăm cu ochii de altceva decît ori de bolnavi și leșuri duse de ici-

colo, ori de tâlhari pe care puterea legilor obștești i-a osîndit cu surghiunul pentru nelegiuirile lor și care, bătîndu-și joc de ele — fiindcă știu bine că slujbașii încredințați cu înfăptuirea acestor legi sînt ori bolnavi, ori morți — nemernicesc de colo-colo dedîndu-se la mîrșăvii, ori dacă nu, privirile ni se izbesc de drojdia orașului acestuia, de cei care își zic ciocli și care parcă anume spre a ne spori durerea, înfierbîntați de atîta sînge, cutreieră călări orașul muștrîndu-ne cu cîntecele lor deșucheate pentru toate nenorocirile care s-au abătut asupra noastră. Și nu ne e dat să auzim decît că unii au murit și alții trag să moară, și dacă s-ar afla și dintre aceia care să plîngă, peste tot locul am auzi bocete îndurerate. Iar dacă ne întoarcem pe la casele noastre (nu știu dacă și vouă vi se înrîmplă ca și mie), eu una cel puțin, nemaiaflînd în casă din cîți erau odinioară decît o biată slujnică, mă înfior și mi se face părul măciucă de groază; unde mă duc, unde mă așez îmi pare că văd în jurul meu umbrele celor răposati, dar nu cu chipul lor din viață, ci cu o înfățișare cumplită la vedere, pe care nu știu de unde au dobîndit-o și care mă înspăimîntă. Din care pricină aici, afară sau în casă, oriunde aș sta tot rău îmi este, ba cu atît mai mult cu cît îmi dau seama că nimeni din cei ce pot și au unde să meargă, așa precum avem și noi, n-a mai rămas pe loc. Sau dacă totuși au mai rămas vreunii, am auzit că aceia, fără să mai deosebească ce-i bun de ce-i rău, cînd poftele îi atîță, fac zi și noapte, fie singuri, fie întovărășiți de alții, tot ceea ce le poate aduce mai multă desfătare. Și nu numai mirenii, dar chiar și cei închiși prin mănăstiri — crezînd că asemenea purtări le sînt și lor îngăduite, nesocotind legea supunerii și dîndu-se cu totul plăcerilor trupești, căci în atare chip gîndesc

că scapă teferi — s-au rătăcit cu totul și s-au păcă-
toșit. Or, dacă așa stau lucrurile (și-i limpede că
stau așa), ce facem noi aici? Ce stăm să așteptăm?
La ce ne zboară gândurile? De ce ne dovedim mai
leneșe și mai încete, când este vorba despre noi și
despre izbăvirea noastră, decât toți ceilalți oră-
șeni? Ne socotim pe noi însene mai prejos decât
toate celelalte femei? Or, pasămite, credem că
viața ne e legată de trup cu lanțuri mai tari decât a
celorlalți și ca atare nu ne temem de nici un rău
care ar putea să ne-o primejduiască? Greșim, să
știți. Ne înșelăm; sîntem nătînge de-a binelea de
credem una ca aceasta. Și ori de cîte ori o să ne
amintim ce mulți și cît de vrednici au fost atît băr-
bații cît și femeile răpuse de ciuma asta bleste-
mată, ne vom da seama învederat de lucrurile
acestea. Iată de ce, ca nu cumva din îndărătnicia
sau nepăsarea noastră să cădem în primejdia de
care e de ajuns să vrem și, într-un fel sau altul, tot
am putea scăpa, eu socotesc — fără să știu dacă
gîndiți și voi la fel — c-am face foarte bine să
părăsim orașul, așa precum făcut-au mulți alții îna-
ntea noastră și mai fac și acuma. Să fugim ca de
moarte de pildele rușinoase pe care ni le dau cei-
lalți și să ne aciuăm cumînți la țară, pe moșiile
noastre, fiindcă nici una dintre noi nu duce lipsă de
pămînturi, iar acolo să ne petrecem vremea în
bucurii și desfătări, fără a întrece întru nimic mă-
sura și buna-cuviință. Acolo poți să auzi ciripitul
păsărelelor, să vezi colnicele înverzind, cîmpiile
pline de rod cum unduiesc ca marea, copaci de mii
de feluri, și fără stînjenire te poți uita la cer, care,
deși-i mînios pe noi, nu ne ascunde totuși minună-
țiile-i eterne, de mii de ori mai mîndre și mai plă-
cute ochiului decât zidurile pustii ale orașului
acesta. La țară aerul e mai curat și cele trebuin-

cioase vieții pe vremuri ca acestea se află din belșug. Chiar și necazurile acolo sînt mai puține ca în oraș. Căci chiar dacă țăranii mor la fel ca orășenii, primejdia e cu atît mai mică cu cît locuitorii și casele sînt mai puține, decît, de pildă, la oraș. Pe de altă parte noi, aici, de nu greșesc cumva, nu părăsim pe nimeni, ci dimpotrivă am putea spune, și pe bună dreptate, că noi sîntem cele părăsite, pentru că toți ai noștri, ori că au murit, ori că au fugit de moarte, ne-au lăsat de capul nostru în toată jalea asta, de parcă am fi orfane. Nici o dojană, dar, nu ni se poate aduce dacă urmăm povața aceasta ; dar dacă n-o urmăm, s-ar prea putea să ne lovească năpasta, jalea și chiar moartea. De aceea, dacă socotiți și voi, eu cred că am face bine dacă am pleca de aici și, luîndu-ne și slujnicele, care să ne urmeze cu toate cele de trebuință, am hoinări de colo-colo, azi ici și mâine dincolo, veselindu-ne de toate frumusețile cu care ne îmbie această vreme a anului, și, dacă moartea nu ne ajunge, să stăm la țară pînă cînd vom vedea în ce chip hotărăște cerul să pună o dată capăt acestor suferințe. Oricum, aduceți-vă aminte că nu ne-ar sta de loc mai rău, nouă, dacă am pleca de aici, decît le șade altora care rămîn ca să trăiască întru necinste și dezmaț.

După ce ascultară vorbele Pampineei, celelalte doamne nu numai că-i laudară sfatul, dar, dornice de a-l urma, se și apucară să urzească cu amănunțime planuri, de parcă abia ieșite de acolo, din biserică, s-ar fi și așternut la drum. Dar Filomena, care era înțeleaptă foarte, grăi :

— Prietene dragi, deși cuvintele rostite de Pampinea s-au vădit nespuse de nimerite, nu se cuvine totuși să ne grăbim așa de mult precum pare că

vreți să faceți. Amintiți-vă că noi sîntem toate femei și nu-i nici una dintre noi atît de tînără de ani încît să nu știe cît de puțin prevăzătoare sînt femeile cînd se adună laolaltă și cît de greu se pot conduce fără ajutorul unui bărbat. Noi sîntem schimbătoare, îndărătnice, bănuitoare, slabe de înger și fricoase, de aceea tare mă tem ca nu cumva, dacă plecăm așa de capul nostru, să nu ni se împrăstie ceata mai iute decît s-ar cădea, lucru ce nu ne-ar face cînste ; de aceea ar fi bine să ne căutăm o călăuză mai înainte de a pleca.

Atunci Elisa zise :

— Într-adevăr, bărbații sînt totdeauna cap femeii, și fără ajutorul lor arareori se întîmplă ca noi, orice am pune la cale, să ducem lucrurile la bun sfîrșit ; dar cum să facem rost de ei ? Știm doar cu toatele că ai noștri ori au murit în bună parte, ori, dacă au mai rămas în viață, s-au împrăștiat care încotro, fără să știm nici noi pe unde, cu fel de fel de prieteni, căutînd și ei să fugă de ce vrem să fugim și noi ; să ne rugăm de oameni străini nu se cuvine ; de aceea, dacă vrem să ne vedem de sănătate și să scăpăm de aici, trebuie să facem astfel încît să nu ne alegem la urmă cu necaz și sfadă, de unde la început plecam cu gîndul de a petrece și de a ne odihni.

În timp ce doamnele vorbeau astfel, intrară în biserică trei tineri, dintre care nici unul nu avea mai puțin de douăzeci și cinci de ani, și căroră nici viregia vremurilor, nici faptul că-și pierduseră prieteni și rude apropiate, nici teama pentru viața lor nu izbutiseră să le molcomească dragostea, necum să le-o și stingă. Unuia dintre ei îi zicea Pamfilo pe nume, celui de al doilea Filostrato și ultimului Dioneo, toți trei plăcuți la înfățișare și cu purtări alese. În toată învălmășeala aceea, tinerii noștri încercau spre mîngîierea lor să-și vadă iubitele,

care se aflau din întâmplare chiar printre doamnele de față și dintre care unele erau și rude cu băieții. Tinerii nu apucară să le zărească bine, că ele îi și văzură, drept care Pampinea prinse a grăi zîmbind :

— Iată că soarta ni se arată de la început prielnică scoțîndu-ne în cale trei tineri vrednici și înțelepți, care vor primi cu bucurie să ne fie și slugi și călăuze, de-om vrea să-i luăm în slujba noastră.

Atunci Neifile, îmbujorîndu-se la față de rușine, căci era una din cele îndrăgite de unul dintre tineri, grăi :

— Vai, Pampinea, pentru Dumnezeu, gîndește-te ce spui ! Eu sînt încredințată că pe fiecare dintre ei nu-i poți vorbi decît de bine și îi socot pe cîteș-trei vrednici de lucruri mult mai mari decît ar fi acesta ; de asemenea socot că ar putea să țină to-vărășie bună și preacinstită unor doamne cu mult mai plăcute și mai frumoase decît noi, dar fiindcă toată lumea știe că sînt îndrăgostiți de unele dintre noi, mă tem să nu prilejuim vreo bănuială sau ocară dacă îi vom lua ca însoțitori, chiar fără nici o vină din partea noastră sau a lor.

La care Filomena zise :

— Ei și ? Ce înseamnă asta ? Dacă eu una sînt cinstită și nu mă mustră cugetul cu nimic, zică oricine orișice, că mie tot nu-mi pasă : Dumnezeu și adevărul vor sări întru apărarea mea. Numai de ar vrea să vină, că atuncea într-adevăr, precum zicea și Pampinea, putem pe drept cuvînt să spunem că soarta se arată prielnică plecării noastre.

Celelalte doamne, auzind-o vorbind astfel, nu numai că tăcură fără a se împotrivi, dar, toate într-un glas, cerură ca tinerii să fie chemați, să li se arate ce aveau de gînd să facă ele și apoi să li se ceară să aibă bunătatea de a le însoți la drum. Or,

drept aceea, Pampinea, care era înrudită cu unul dintre ei, fără să mai lungească vorba, se ridică în picioare și, apropiindu-se de tinerii care ședeau pe loc și se uitau la ele, după ce îi salută cu fața zîmbitoare, le împărtăși ce aveau de gînd și îi rugă din partea ei și a celorlalte doamne să se gătească a le însoți frățește și cu gînd curat. Tinerii crezură la început că sînt luați în rîs, dar după ce văzură că Pampinea nu glumește, răspunseră voioși că-s gata să le urmeze pretutindeni, și, fără să mai zăbovească, pînă a nu se despărți, orînduiri între ei ce anume aveau de făcut. Apoi, după ce puseră pe slugi să pregătească cu bună rînduială tot ce făcea trebuință și le trimiseră din vreme la locul unde aveau să meargă, a doua zi de dimineață, adică într-o miercuri spre revărsat de zori, doamnele însoțite de cîteva slujnice și cei trei tineri dimpreună cu cei trei slujitori ai lor, ieșind pe poarta orașului, se așternură la drum; și nu se depărtară mai mult ca două leghe, că și ajunseră la locul mai dinainte hotărît.

Se afla numitul loc pe un deal depărțișor de orice drum din cele care treceau pe acolo și plin de fel și fel de copăcei mărunți și tufe înverzite, plăcute la vedere. Iară pe vîrfurile acestui deal se afla un palat mîndru cu o curte mare și frumoasă la mijloc, cu pridvoare, cu săli și cu odăi care de care mai frumoase și împodobite pretutindeni cu zugrăveli menite să înveselească ochii, înconjurat de poienițe și de grădini fermecătoare, cu puțuri cu apă rece ca gheața și pivnițe cu vinuri scumpe, lucruri, ce-i drept, mai potrivite cu băutori de soi decît cu niște doamne cuminți și cumpătate. Spre marea lor mulțumire, ceata de cavaleri și doamne găsi palatul pretutindeni curat și măturat, cu paturile aș-

ternute în odăi, și peste tot aflară flori, toate câte le dăruia anotimpul, și pardoselile așternute cu împletituri de trestie. Și după ce, abia ajunși, se așezară jos, Dioneo, care n-avea pereche în lume de vesel și glumeț, grăi :

— Doamnelor, iată-ne în sfârșit aicea unde ne-a adus mai degrabă istețimea dumneavoastră decît priceperea noastră ; nu știu ce aveți de gînd să faceți cu gîndurile ce vă apasă, că eu unul pe ale mele le-am lăsat pe toate înapoia porții, în oraș, cînd am plecat împreună la drum mai adineauri. De aceea, ori vă pregătiți să rîdeți, să petreceți și să cîntați cu mine (bunînțelea numai atît cît vă permite cîntea voastră), ori dacă nu, lăsați-mă să mă întorc la ele și să rămîn pe mai departe în zbuciumatul nostru oraș.

La care Pampinea, ca și cum ar fi alungat și dînsa gîndurile negre, răspunse bucuroasă :

— Ca din carte ai grăit, Dioneo ! Așa e, bine zici ; se cade să fim veseli, căci tocmai de aceea am fugit de supărări. Dar întrucît se știe că lucrurile făcute fără cap nu-s trainice, eu, care am fost făuritoarea acestei mîndre cete, vrînd și de aici înainte să avem parte de voieșie, socot că trebuie negreșit să alegem dintre noi pe careva drept căpetenie, care să se îngrijească de bunăstarea noastră și căruia să-i dăm cînstire și să-i vădim supunere. Or, pentru ca fiecare dintre noi să simtă atît povara acestor griji cît și plăcerea de a fi ales conducător, și ca atare acela căruia nu i-e dat s-o simtă să nu se arate invidios, alegerea făcîndu-se atît dintre bărbați cît și dintre femei, cred că ar fi bine să i se încredințeze în fiecare zi tot altuia povara și cîntea stăpînirii ; cel care va fi primul să fie ales de toți ; cei care vor urma să fie aleși spre seară după bunul plac al regelui ori al reginei care au domnit în ziua aceea.

Iar pe urmă, alesul, după socotința lui pentru răstimpul cît îi va dura domnia, să rînduiască locul și felul în care ne vom petrece vremea.

Cuvintele Pampineei plăcură foarte mult aceluia de față, care cu toții într-un glas o aleseră regină a zilei de început, iar Filomena dînd fuga la un laur — căci nu o dată auzise de cîtă cinste erau demne frunzele aceluia pom și așijderea de cîtă cinste îl făceau vrednic pe acela care era pe drept cuvînt încununat cu ele — culese cîteva crenguțe și, după ce împleti o cunună de toată frumusețea, i-o așeză pe frunte, iar mai apoi cununa aceasta fu pentru toți semn lîmpede de stăpînire și mărire atîta vreme cît tinu tovărășia lor.

Pampinea, după ce fu aleasă regină, porunci să i se înfățișeze slujitorii tinerilor și slujnicele lor, care erau patru la număr, și le ceru să tacă, iar după ce tăcură, zise :

— Pentru a vă da eu, cea dintîi, o pildă vrednică de urmat, mulțumită căreia pășind din bine în mai bine ceata noastră să-și ducă traiul ei în bună rînduială, în voieșie, fără ocară și să dureze atîta vreme cît ne va fi pe plac, îl numesc pe Parmeno, slujitorul lui Dioneo, drept credincerosul meu și îi dau în grijă toate cele cîte ne fac trebuință, precum și slujba mesei. Sirisco, slujitorul lui Pamfilo, vreau să ne fie vistiernic și să asculte poruncile lui Parmeno. Tindaro în schimb să șază în slujba lui Filostrato și-a celorlalți doi tineri și să se îngrijească de odăile lor atuncea cînd ceilalți, prinși fiind de alte treburi, nu vor avea răgaz s-o facă și pe asta. Misia, servitoarea mea, și Licisca, a Filomenei, vor sta toată vremea la bucătărie și vor găti cu mare grijă bucatele poruncite de Parmeno. Chimera, slujnica Laurettei, și Stratilia, a Fiammettei, poftesc să se îngrijească de camerele doamnelor cît și de curățenia odăilor

unde vom sta. Și acum, pe lângă toate astea, doresc și poruncesc ca fiecare dintre voi, dacă vrea să fie pe placul nostru, oriunde ar merge, de oriunde ar veni, orice ar vedea sau auzi, să se ferească de a ne aduce vreo veste dinafară care să fie altcum decât o veste bună.

Și după ce împărți pe scurt poruncile acestea, pe care toți le lăudară, ridicându-se bucuroasă în picioare, grăi :

— Locul e plin de poienițe, grădini și alte frumuseți ; mergeți și vă plimbați după plăcerea inimii, dar către ceasurile nouă să vă adunați cu toții aici, ca să luăm masa pe răcoare.

Cu îngăduința doamnei și reginei lor, tinerii, dimpreună cu doamnele cele frumoase, vorbind despre lucruri plăcute, porniră a cutreiera cu pași agale o grădină, în vreme ce împleteau cununi din diferite frunze și cântau cîntece de dor. Și după ce rămaseră în grădină atîta vreme cît li se dase îngăduință, se întoarseră acasă și aflară că Parmeno prinsese a se îngriji de slujba lui cu rîvnă și destoinicie, căci n-apucară bine să intre într-o sală de jos, că și văzură mesele așternute cu fețe albe ca zăpada și cu pahare ce păreau de argint de tare ce scliceau și pretutindeni locul împodobit cu flori de drobușor ; de aceea, după ce dintîi își clătiră mîinile cu apă pe voia doamnei lor, se așezară fiecare pe locul rînduit de Parmeno. Și după ce bucatele gătite cu pricere și vinurile cele scumpe fură aduse, slujitorii, fără să aștepte altceva, porniră a-i sluji în tăcere. Mesenii, bucuroși de buna rînduială care domnea în toate, mîncară veselindu-se cu glume și vorbe de duh. Iar după ce mesele fură strînse (cum fiecare dintre doamne știa să dănuiască, la fel ca și tinerii de altfel, iar unii mai știau de asemeni să cînte foarte bine și din lăută ori din gură), regina porunci să fie

aduse violele și alăutele și, la porunca ei, Dioneo cu alăuta, iar Fiammetta cu viola porniră a cînta cu multă gingășie un dans. Regina, dimpreună cu celelalte doamne și cu cei doi tineri rămași, după ce trimise slugile să mănînce, se prinse și ea în dans și începu să învîrtească cu pas agale o horă, iar după ce sfîrșiră cu dansul începură să cînte cîntece voioase de dragoste. Într-acest chip petrecură ei pînă cînd reginei i se păru că-i vremea de odihnă ; și atunci, după ce-i învoi pe toți să se retragă, cei trei tineri o luară către odăile lor (despărțite de cele ale femeilor), pe care le găsiră cu paturile frumos așternute și tot atît de pline de flori precum găsiseră și sala de mîncare. Doamnele își aflară și ele odăile la fel și, dezbrăcîndu-se degrabă, se întinseră să se odihnească.

Abia trecuse de ceasurile trei, cînd regina, sculîndu-se din somn, puse să-i scoale și pe ceilalți, zicînd că nu e sănătos să dormi prea mult în timpul zilei. O luară apoi spre o poienită cu iarbă verde și înaltă în care soarele nu ajungea să bată din nici o parte, iar acolo, mîngîiați de o boare dulce, se așezară pe iarbă în cerc, după voia reginei lor, care începu astfel :

— Precum vedeți, soarele-i sus, căldura e încă mare și nu se aude decît glasul cosașilor printre măsline, de aceea fără îndoială ar fi lucru prostesc să ne mutăm în altă parte. Aici e umbră, e frumos și după cum vedeți nu vă lipsesc nici tablele, nici șahul : fiecare se poate desfăta după voia inimii. Dar dacă ar fi să-mi ascultați îndemnul, n-am petrece această vreme de arșită a zilei jucînd șah sau table — căci jocul aduce unuia dintre părtași mîhnire, fără să-l mulțumească din plin nici pe celălalt sau pe aceia care privesc — ci mai degrabă povestind, căci cel ce spune o poveste desfătă deopotrivă pe

toți cîți îl ascultă. N-o să apucați a isprăvi fieștecă o istorioară, că soarele va da în apus, arșița va pieri și vom putea să ne petrecem care cum va voi și cum îi va plăcea ; de aceea dacă spusa mea vă e pe plac (căci eu sînt gata să vă împlinesc voia întru totul), să facem după cum am spus ; iar dacă nu, faceți cum vreți pînă la asfințit de soare.

Doamnele, toate deopotrivă, și cei trei tineri laolaltă lăudară curvintele reginei.

— Atuncea, zise dînsa, dacă vă învoiți la asta, poftesc ca astăzi fiecare să fie liber a vorbi despre ce-i place lui mai mult.

Și întorcîndu-se către Pamfilo, care ședea la dreapta ei, îi spuse cu dulceață în glas să facă începutul cu o poveste de a lui. Iar Pamfilo auzind porunca, fiind ascultat de toți, prinse a grăi fără zăbavă așa precum urmează :

Povestea întâia

Ser Ciappelletto c-o spovedanie ticluită trage pe sfoară un cuvios călugăr și-apoi își dă sfârșitul; și, după ce în viață fost-a mișelnic foarte, murind trece drept sfânt, și sfântul Ciappelletto i se zice.

Orice lucru săvârșit de om se cade, preaiubite doamne, să fie început în numele preasfânt al celui ce-i dătător de viață. De aceea, eu, ce-am fost ales să încep poveștile de astăzi, am să pornesc la drum cu una din faptele lui minunate, pentru ca, ascultînd-o noi, nădejdea noastră în el — ca unul care-i veșnic — și mai cu sîrg să se statornicească și să-i slăvim numele în veci. E limpede c-așa precum cele lumești sînt toate trecătoare și morții hărăzite, la fel și-n ele însele și în afara lor sînt pline de necazuri, de trudă și de chinuri și toate sînt supuse la rele și primejdii; ori noi, care trăim în mijlocul lor și sîntem miez din miezul lor, n-am izbuti nicicînd, de bună seamă, nici să le ținem piept, nici să ne știm feri de ele, dacă harul lui Dumnezeu n-ar zămisli în noi pricepere și putere. Totuși nu-i de crezut că harul acesta pogoară în noi prin meritele noastre; el purcede numai și numai din mila Părintelui Ceresc și din ruga multă a celor care au fost și dînșii muritori ca noi și care acum îi stau de-a dreapta și pururi sînt ferice, căci niciodată în viață

nu i-au călcat porunca. Iar lor, ca unora ce ne cunosc din însăși viața lor lumească prea multa slăbiciune, noi le înălțăm rugarea noastră, cerîndu-le ce ne lipsește, căci nu îndrăznim, se pare, să ne rugăm de-a dreptul unui atît de mare și drept judecător cum este Dumnezeu. Și totuși nesfîrșită e îndurarea lui față de noi, care neputînd pătrunde cu bieții noștri ochi de muritori adîncul înțelepciunii sale, se întîmplă uneori ca, înșelați fiind de năluciri deșarte, să încredințăm rugile noastre vreunui dubce-i surghiunit pe veci din preajma lui; și totuși Dumnezeu, Atoateștiutorul, căutînd mai degrabă la nevinovăția celui ce se roagă, decît la negliobia lui sau la surghiunul duhului rugat — ca și cum nu-n surghiun, ci-n preajma lui s-ar desfăta ferice — ne împlinește ruga. Lucru ce își va arăta obrazul în chip cu totul deslușit din istorioara ce gîndesc s-o spun: zic deslușit, nu judecata lui Dumnezeu urmînd-o, ci judecata noastră, a celor de pe aici.

Se povestește dar, cum că *messer*¹ Musciatto Franzesi, ajuns, din negustor bogat și mare ce era, la rang de cavaler, fu nevoit să plece în Toscana dimpreună cu *messer* Carlo Senzattera, frate cu regele Franței, căruia papa Bonifaciu îi trimisese vorbă să vină pînă la dînsul. Or, știindu-și el cam încurcate trebile lui negustorești, așa cum sînt de obicei aceste treburi toate, și nefiind chip să le dezlege în grabă, se gîndi să le lase în grija mai multor inși. Și pentru fiecare treabă găsi și om anume: doar pentru una mai avea îndoieli, căci nu știa cine ar fi fost în stare să-i scoată niște bani împrumutați pe la cîțiva burgoni. Iar pricina îndoielii era că auzise cum că burgonii ar fi de rea-credință, neam cam ținșos și aprig, iar lui nu-i da prin minte ce om al

¹ *Messer*, în italiana veche: domnul (n.t.).

naibii ar fi putut găsi, ca, bizuindu-se pe el, să le răzbească soiul ticălos. Și după ce se gândi mult, își aminti de un oarecare *ser Ciapperello* din Prato care la Paris îi călcase adeseori prin casă. Acestuia fiind puțintel la trup și spilcuit nevoie mare, francezii, neștiind bine ce înseamnă *Ciapperello*, crezând c-ar fi „cappello”¹, „chapel”² pe limba lor, nu-i mai ziceau *Ciappello*, ci, fiind mărunț la trup, de-a dreptul *Ciappelletto*, și cu porecla asta era știut de toți fiind prea puțini aceia care-i mai cunoșteau adevăratul nume.

Și iată acum și soiul de viață ce ducea numitul *Ciappelletto* : fiind el notar, se rușina amarnic când vreun act de-al lui (deși făcea puține) s-ar fi aflat că nu e măsluit ; și acte ca acestea îi ticluia câte poșteai și le făcea mai bucuros pe nimica decât un altul pe bani grei. Mărturii mincinoase dădea cu mare plăcere, rugat ori nerugat, și, cum pe vremea aceea în Franța se punea mare temei pe jurăminte, prea puțin pășindu-i că jură strîmb, el cîștiga într-acest chip necinstit toate procesele la care era chemat să jure pe legea lui că spune drept. Îi plăcea peste măsură și se străduia din răspuțeri să semene zîzanii și vrajbă între prieteni, rubedenii sau oricine-ar fi fost, și cu cît ieșea mai lată isprava, cu-atîta mai vîrtos se veselea și el. De-l poșteja cineva ca pârtaș la vreun omor sau altă mîrșăvie, pentru nimic în lume nu s-ar fi dat în lături, ci bucuros sărea într-ajutor ; într-acest chip de nenumărate ori a schingiuit și-a omorît cu mîna lui făpturi nevino-vate, fără să-l silească nimeni. De înjurat știa să-n-jure mai strașnic ca oricine de dumnezei și de toți sfinții ; și pentru orice fleac îi sta blestemu-n gură,

¹ *Pălărie* (it.) (n.t.).

² *Pălărie* (*chapeau*) (fr.) (n.t.).

căci mai era și iute la mînie. În biserică nu ți-ar fi călcat nici să-l pici cu ceară, iar cele sfinte le lua în derîdere cu vorbe deșucheate, netrebnice otrepî pârîndu-i-se toate. Prin cîrciumi însă și alte lăcașuri de pierzanie își făcea veacul, și să fi pus și carul cu boi tot nu-l trăgeai afară. Pe femei le-ndrăgea cum îndrăgește cîinele ciomagul ; ci-ntru potrivnicul păcat se desfrîna mai bucuros ca oricare. De-ar fi fost la o adică să fure, fura împăcat cu sine, ca omul cel cucernic cînd dă și el pomană. De lacom și bețiv nu-l mai răbda pămîntul, ba într-așa măsură, încît uneori îl răzbea cu scîrbă și-i da pe nas prea multă lăcomie. La joc de cărți și zaruri măsluite n-avea pereche-n lume. Dar ce mai tura-vura, era mișel și pace. Cel mai mișelnic om din cîți trăiesc sub soare. Dar mîrșăvia lui fu ocrotită vreme îndelungată de rangul și puterea lui *messer Musciatto*, care îl pune-a adăpost de răzbunarea celor pe care îi vătămă și chiar de furia curții, căci nici cu ea nu se avea mai bine.

Or, amintindu-și *messer Musciatto* de acest *ser Ciapperello*, căruia îi cunoștea întreaga viață din fir-a-păr, socoti că și-a aflat într-însul ac vrednic de jocul afurisiților burgoni. Și, poruncind să-l cheme, îi cuvîntă astfel :

— *Ser Ciappelletto*, precum ai la știință, voi părăsi curînd aceste locuri, și, printre alții, avînd și cu burgonii niscaiva socoteli și știindu-i bine cît plătesc și ce pramatii sînt, nu știu alt om mai vrednic decît tine pe care să mă bizui că va putea să scoată de la dînșii paralele cu care îmi sînt datori, de aceea, cum știu că acu deodată n-ai nimic de lucru, de te-nvoiești să ieși în grija ta această trebușoară, m-oi îngriji și eu să-ți dobîndesc milostivirea curții și din bănetul strîns să-ți fac și ție parte.

Ser Ciappelletto, știindu-se fără de lucru și cam lipsit de bunuri pămîntești, văzînd că-i pleacă protectorul, care atîția ani de-a rîndul îi slujise drept pavază, nu mai șezu pe gînduri, ci, fiind silit de împrejurări, se hotărî să-i spună că se învoiește bucuros. Drept aceea, după ce se sfătuiră împreună, plecînd *messer Musciatto*, *ser Ciappelletto*, cu întăritură la mîna și cu hîrtii domnești de încredințare, luă drumul Burgundiei, pe unde aproape nimeni nu mai auzise de dînsul. Acolo, potrivit firii sale, începu să umble după datornici și să-și rostuiască treburile cu duhul blîndeții și cu îngăduință de parcă mînia și-ar fi ținut-o anume pentru mai la urmă. Și, între acestea, fiind găzduit în casa a doi frați florentini, cămătari amîndoi, care, de dragul lui *messer Musciatto*, îl țineau ca pe palme, i se întîmplă să cază bolnav la pat. Cei doi frați chemară degrabă doctori și slujitori să-i șază la îndemîină și făcură tot ce le sta în putere să-l vadă vindecat. Dar orice ajutor se dovedea zadarnic, căci bietul om, bătrîn cum era și trăit în desfrînare, după spusa doctorilor mergea din zi în zi în mai rău, ca omul cînd îl ajunge ceasul morții, din care pricină cei doi erau mîhniiți din cale-afară. Și într-o bună zi, aflîndu-se pe undeva pe aproape de încăperea în care bolea *ser Ciappelletto*, începură să cugete între ei :

— Ce ne facem cu omul ăsta ? zicea unul către celălalt. Mare pacoste pe capul nostru ! Căci să-l alungi din casă așa bolnav cum e ar însemna să n-ai nici minte și să te faci și de rușine. Ce-ar zice lumea de-ar vedea c-așa, din bun senin, îl alungăm din casă tocmai cînd stă să moară, cînd el, săracul, cu nimic nu ne-a mîniat vreodată ; și toate acestea după ce tot noi l-am găzduit și l-am grijit cu rîvnă. Pe de altă parte înșă, a fost așa de mișel încît de spovedanie de bună seamă nici n-o să vrea

s-audă, iar dacă moare fără să se spovedească, nici o biserică n-o să-i primească trupul, ci dimpotrivă o să-l azvîrle ca pe-un cîine cine ştie unde. Dar hai să zicem totuşi c-ar ajunge să se spovedească ; păcatele lui însă sînt atît de numeroase şi atît de îngrozitoare, încît s-ar întîmpla la fel ; nu-i preot sau călugăr să poată sau să vrea să-i deie dezlegare ; şi-atunci, nedezlegat, tot la aceeaşi groapă o s-ajungă. Iar dacă acestea s-ar adevăra, norodul de pe-aci văzînd una ca asta, fie din pricina îndeletnicirii noastre ce-i pare că-i nelegiuită, şi ca atare o bîrfeşte de zor, fie din dorinţa de a ne jefui, s-o ridica împotriva noastră, urlînd în gura mare : „Javrele astea de italieni, pe care nici biserica nu-i rabdă sub acoperişul ei¹, nu mai au ce căuta între noi“. Şi-o să dea buzna în casele noastre şi te pomeneşti că ne mai şi omoară după ce întîi o să ne prade bine de toată averea noastră. Oricum ar fi să fie, de moare-i vai de noi.

Ser Ciappelletto, după cum spuneam, zăcea într-o încăpere alăturată ; şi avînd auzul ascuţit, aşa cum au bolnavii, auzi toate cele ce se spuneau despre dînsul. Drept aceea, chemîndu-i pe cei doi fraţi la sine, le zise astfel :

— N-aş vrea să vă îndoîţi în nici un chip de mine şi nici vreo teamă să nutriţi pentru avutul vostru. Am auzit cîte vorbeşti adineauri şi sînt şi eu încredinţat că aşa s-ar întîmpla, de-ar fi să fie precum gîndiţi voi. Dar treaba nu stă aşa, căci eu la viaţa mea atîtea i-am făcut lui Dumnezeu, încît de i-oi mai face una, acu în pragul morţii, e tot un drac. De aceea, faceţi ce-ţi putea şi aduceţi-mi un călugăr oucernic şi priceput în tainele bisericesti, cel mai oucernic şi mai priceput pe care-l veţi găsi — de-ar fi

¹ Cei doi fraţi, fiind cămătari, erau excomunicaţi de biserica catolică (n.t.).

să se afle vreunul pe fața pământului — și-apoi lăsați pe mine, că eu voi ști să scot la capăt și socoteala mea și pe a voastră, într-asa chip încît, de bună seamă, toate or să fie bine și n-o s-aveți de ce vă plînge.

Cei doi frați, deși nu-și puneau prea mari nădejdi în spusa lui *ser Ciappelletto*, se duseră totuși la o mănăstire de călugări și cerură să li se dea un monah cucernic și priceput, care să-l spovedească pe un italian ce se afla bolnav la ei în casă. Și mănăstirea le dădu un călugăr bătrîn, om evlavios și trăit în frica lui Dumnezeu, cu mare pricepere în ale Sfîntei Scripturi, vrednic de toată cinstea și cu osimbire venerat și îndrăgit de toți dreptcredincioșii ; iar cei doi frați îl duseră cu ei.

Călugărul, după ce intră în odăița unde zăcea *ser Ciappelletto*, i se așeză alături și prinse a-l îmbărbăta cu vorbe mîngîtoase, după care îl întrebă de cîtă vreme nu se spovedise. *Ser Ciappelletto*, care nu cunoscuse în viața lui ce va să zică spovedania răspunse :

— Eu sînt deprins, părinte, să mă spovedesc măcar o dată pe săptămîină, dacă nu și de două sau de trei ori. Acum însă, de cînd zac, nu m-am mai spovedit de opt zile încheiate, cu atîta chin m-a pedepsit pîrdalnica de boală.

Grăi atunci călugărul :

— Bine faci, fiule, și așijderi să urmezi și de acum înainte. Pre cîte văd, n-oi osteni prea mult punîndu-ți întrebări și dîndu-ți ascultare, de vreme ce cu atîta sîrg te ții de spovedanie.

— Nu zi așa, părinte, grăi *ser Ciappelletto*, că nu m-am spovedit nicicînd destul de des, încît să nu rîvnesc de fiecare dată să fac mărturisire de toată vina mea, de cînd mă știu pe lume și pînă-n ceasul acela. De aceea dar mă rog de dumneata să mă în-

trebi cu multă amănunțime de toate, toate cele, ca și cum niciodată nu m-aș fi spovedit; nu te uita că-s bolnav. Căci mi-i mai drag să-mi pun la caznă trupul decît să știu, cruțîndu-l, că săvîrșește vreo faptă ce-ar duce la pierzanie sufletul meu, pe care Mîntuitorul nostru plătitu-l-a cu sîngele-i prea scump.

Cuvintele acestea plăcură sfîntului călugăr, care află în ele temei de gânduri bune. Și, după ce-l lăudă cu prisosință pe *ser Ciappelletto* pentru bunul său obicei, începu să-l întrebe de s-a dedat desfrîului cîndva, păcătuiind cu vreo femeie. La care *ser Ciappelletto*, oftînd din greu, îi zise :

— Părinte, dinspre partea asta mi-e și rușine parcă să-ți spun adevărat, căci tare mult mă tem să nu cad în păcatul deșertei semeții.

La care preasfințitul zise :

— Zi-i fără frică, fiule, căci adevăr spunînd, nici întru spovedanie și nici altminteri, nimeni n-a săvîrșit păcat.

Și *Ciappelletto* atunci :

— De-i precum zici, părinte, atunci îți spun : neprihănit mă țin la trup și acuma, așa cum am ieșit din pîntecele mamei.

— Binecuvîntă-l, Doamne, că bine a mai făcut ! grăi preacuviosul. Și, astfel făcînd, tu, fiule, ești cu atît mai vrednic, cu cît nimeni nu te oprea să faci altminteri, așa cum de pildă nu ni-e nouă îngăduit să facem, și nici altor călugări ce-s juruiți și ei.

Îl întrebă pe urmă de nu care cumva îl supărase pe *Cerescul Tată* prin pofta lăcomiei. La care *ser Ciappelletto*, oftînd și-a doua oară, răspunse cum că da, și nu numai o dată. Căci, zicea el, deși postea cel puțin de trei ori pe săptămînă cu pîine și cu apă, în afară de posturile rînduite în păsimesi

și pe care orice dreptcredincios le păzește cu sfințenie, totuși apa ceea o băuse cu aceeași poftă și aceeași plăcută desfătare cu care și bețivii se aghesmuiesc cu vin, mai cu seamă când se nimerea să ostenească de rugare multă sau de prea multă trudă la vreun pelerinaj. Apoi, într-alte rînduri, mai rîvnise anume, zicea, și la niscaiva sălățele pregătite din buruieni, așa cum fac femeile când se duc la țară, iar alteori aflase în bucate mai multă desfătare decît credea că s-ar fi cuvenit să afle un oredincios care păzește cu evlavie postul, așa cum îl păzea el. La care vorbe, fratele îi zise :

— Fiule, firești sînt toate astea și nu-s păcate grele, de aceea nu găsesc cu cale să-ți apese cugetul mai mult decît s-ar cere. Oricui i se întîmplă, oricît de sfînt ar fi, să-i cadă bine bucatele, după un post mai îndelungat și așijderea și apa după sfîrșeală multă.

— Ah, părinte, zise *ser Ciappelletto*, nu spune așa doar ca să-mi mîngîi sufletul ; știi bine doar că-mi dau eu singur seama că cele ce-s făcute întru slujirea Tatălui Ceresc se cade a fi făcute cu sufletul curat și neîntînat de zgură sau rugină ; oricine face altminteri alunecă în păcat.

Prea mulțumit de vorba lui, călugărul îi zise :

— Mă bucură nespus aceste simțăminte și-mi place că întru ele ți-e cugetul curat. Ci ia să-mi spui acum, căzut-ai tu vreodată la patima zgîrceniei, rîvnind mai mult decît era cu drept sau stăpînind ce nu era al tău ?

Ser Ciappelletto îi răspunse :

— Părinte, n-aș dori să cazi la bănuieli din pricină că mă aflu în casa acestor cămătari ; eu n-am nimic cu ei ; dimpotrivă, am tras aici cu gînd să-i dojenesc, ba chiar să-i pedepsesc și să-i dezvăț de mîrșava lor meserie, și cred că aș fi biruit dacă nu

mă încerca Dumnezeu astfel. Pe mine, tata, căci se cuvine s-o știi și pe asta, când l-a ajuns sfârșitul, m-a încărcat de avuții; eu însă am dat de pomană o bună parte din ele, iar mai apoi, ca să mă țin în viață și ca să pot milostivi săracii, mi-am rostuit și eu niscaiva trebșoare negustorești, și întru ele mi-am dorit câștigul. Ce-am câștigat am împărțit de-a pururi pe din două: cu partea mea mi-am stîmpărat trebuințele trupești, iar cu cealaltă am miluit săracii. Și unde puneam eu mîna, punea și Domnul mila, astfel încît cu ajutorul lui mi-a mers din plin câștigul.

— Bine-ai făcut, grăi călugărul; dar de mîniat, mîniatu-te-ai adesea?

— Oh, dinspre partea asta, făcu *ser* Ciappelletto, drept să-ți spun, m-am cam mîniat. Căci cine oare și-ar putea stăpîni mînia văzîndu-și semenii cum se desfata în rele din zori și pînă-n noapte, cum nu țin seamă de porunca și legile lui Dumnezeu și cum nici că le pasă de judecata lui? De cîte ori n-aș fi dorit să știu că-s mort mai bine decît să-i văd pe tineri slujind deșertăciunii, să-i văd cum jură strîmb, cum umblă prin lăcașuri de pierzanie, cum nu pășesc cu anii în biserici și cum se înghesuie a străbate mai grabnic căile lumești, decît cărarea cea dreaptă a lui Dumnezeu.

Călugărul grăi atunci:

— Fiule, mînia ta e dreaptă și eu, din partea mea, n-aș ști să-ți dau canon ca s-o plătești pre dînsa. Dar nu ți s-a întîmplat nicicînd să te îndemne la omor ori la cuvinte grele sau alte boro-boate?

La care *ser* Ciappelletto răspunse:

— Vai de mine, părinte, cum poți spune chiar dumneata așa ceva, dumneata care ți-ai închinat viața Domnului? Dacă aș fi cugetat să fac una ca

asta, socoți c-aș mai avea temei să cred că Domnul m-a răbdat atîta vreme pe pămînt? De-alde astea doar tîlharii și cei mișei mai fac, iar eu, de văd vreunul, întotdeauna spun : Întoarce-i, Doamne, ochii către tine !

Călugărul îi zise atunci :

— Ia spune acuma, fiule, Domnul să te blagoslovească, făcut-ai tu cîndva vreo mărturie strîmbă, vorbitu-i-ai de rău pe semeni, sau luat-ai tu vreo dată cu sila dintr-al lor ?

— De bună seamă i-am vorbit de rău, răspunse Ciappelletto, căci am avut pe vremuri un vecin ce pururi pe nedrept își tot bătea nevasta, și o dată l-am vorbit de rău cu rudele femeii, căci nu puteam răbda să văd cum o snopea de fiecare dată cînd se întorcea băut.

Grăi atunci călugărul :

— Ia spune acu : ziceai c-ai fost neguțător : ai înșelat pe cineva vreodată, așa cum fac adesea negustorii ?

— Pre legea mea că da, răspunse Ciappelletto, dar nu știu cine a fost ; atîta știu că o dată, primind eu niște bani pe o bucată de postav vîndută unui om, i-am pus cu grijă într-o ladă, fără a mai sta să-i număr ; și tocmai bine peste o lună, cînd dau să-i socotesc, aflu că sînt cu patru bani mai mult decît trebuia să fie, din care pricină, după ce i-am păstrat un an de zile încheiat ca să-i pot da înapoi, la urmă, negăsind niciunde păgubașul, i-am împărțit săracilor.

— Asta-i nimica toată, îi zise cuviosul, și-ai făcut bine ce-ai făcut.

Pe lîngă acestea toate, cucernicul monah îl mai întreabă și despre alte multe, iar dînsul îi răspunse la toate într-același chip. Și dorind călugărul să-i

săvârșească iertarea de păcate, *ser Ciappelletto* mai sări cu una.

— Părinte, zise el, mai am pe suflet un păcat ce nu ți l-am spus încă.

Călugărul dori să afle care păcat anume, și *Ciappelletto* zise :

— Îmi amintesc, părinte, că într-o sîmbătă, după asfințitul soarelui, am pus sluga să-mi curețe prin casă și-am dovedit prin fapta aceasta că nu cinstesc cum se cuvine sfînta zi de duminică.

— Nimica toată-i și asta, îl încredință călugărul.

— Ba nu zi așa, părinte, grăi *ser Ciappelletto* ; duminica se cade a fi cinstită, fiindcă într-această zi Mîntuitorul nostru a înviat din morți.

Călugărul îl întrebă din nou :

— Altceva ai mai făcut ?

— Da, părinte, răspunse *ser Ciappelletto*. O dată, din nebăgare de seamă, m-am pomenit scuiپînd în casa Domnului.

Călugărul prinse a zîmbi și zise :

— Fiule, n-ai la ce să te amărăști pentru atîta lucru ; și noi, cogeamitea călugări, și tot scuiپăm aproape zilnic în biserică.

Iar *Ciappelletto* de colo :

— Rău faceți, cuvioase, căci nici un lucru nu se cade a fi ținut curat ca sfîntul lăcaș în care i se aduce slavă Domnului-Dumnezeu.

Și, după ce-i mai înșiră o droaie întregă de nimicuri, la urmă prinse a ofta și-a plînge cu suspine, ca unul ce știa să se prefacă de minune cînd îi venea la îndemînă. Cucernicul călugăr îl întrebă atunci :

— Fiule, ce-i cu tine ?

Și *Ciappelletto* îi zise :

— O, vai și amar de capul meu, mai am încă un păcat pe care niciodată n-am cutezat să-l spun,

căci prea mă chinuie rușinea : și ori de câte ori îmi amintesc de el, m-apucă plînsul, precum vezi, și sînt încredințat că-n veci n-oi dobîndi iertare.

Atunci călugărul îi zise :

— Vezi-ți de treabă, fiule, ce tot vorbești acolo ? De-ar fi să fie într-un singur om tot ce-i păcat pe lumea asta și ce va fi de-acum înainte, chiar și-atunci, de se căiește omul acela și se frămîntă atîta cît te frămîntă tu, Dumnezeu, în bunătatea și îndurarea lui, de bună seamă l-ar ierta, dacă se spovedește ; de aceea nu te teme și spune-l fără frică.

Atunci *ser Ciappelletto*, fără să-și curme plînsul, îi zise :

— Vai, părinte, păcatul meu e greu din cale-afară și nu cutez a crede că îmi va fi iertat, de nu te îndupleci și domnia-ta să pui o vorbă bună pentru mine.

— Mărturisește-l fără teamă, grăi preacuviosul, și eu îți dau făgăduință să mă închin pentru tine.

Ser Ciappelletto însă îi da înainte cu plînsul, fără să scoată o vorbă, iar celălalt îl zorea să zică. Și într-un târziu, după ce tot plîngînd îl perpeli pe frate îndelungată vreme întru neștiință și nedumerire, slobozi un oftat din bătăile inimii și zise :

— Părinte, de vreme ce-mi făgăduiești să te rogi pentru mine, am să-ți spun : află dar că mi-am blestemat o dată mama, pe vremea cînd eram micuț.

Și zicînd astfel se puse iarăși pe bocit. Călugărul îi zise :

— Cum, fiule, ți se pare c-ai săvîrșit un păcat chiar atît de greu ? Doar oamenii cît e ziuica de mare îl blesteamă pe Dumnezeu, iar dînsul îi iartă bucuroși, de-și recunosc greșala și se căiesc de ea, și tocmai tu să crezi că nu te va ierta ? Nu plînge, ia-ți inima în dinți și fii încredințat că de l-ai fi

împlîntat pe cruce chiar tu, cu mîna ta, căința multă ce mi-o dovedești și-ar cîștiga de bună seamă iertarea lui.

La care *ser Ciappelletto* zise :

— Ah, părinte, cum spui una ca asta ? Măicuța mea cea dragă, ce m-a purtat la sîn și zi și noapte nouă luni de zile încheiate și m-a ținut în brațe de zeci și zeci de ori ! Ah, rău am mai făcut c-am blestemat-o și prea e greu păcatul ; de nu te închini la Domnul pentru mine, în veci de veci n-oi dobîndi iertare.

Văzînd călugărul că *ser Ciappelletto* nu mai are nimic de spus, îl dezlegă de păcate și-i dădu binecuvîntarea sa, socotindu-l drept om cu sfință și neprihănită viață, ca unul ce credea pe deplin adevărate toate cîte îi fuseseră spuse. Și cine oare nu l-ar fi crezut, văzînd că spune atare lucruri chiar pe patul morții ? La urmă, după toate acestea, îi zise :

— *Ser Ciappelletto*, cu ajutorul lui Dumnezeu, în curînd vei fi sănătos ; dar dacă totuși, hai să zicem, s-ar întîmpla ca Domnul să cheme la sine sufletul tău cel fericit și pocăit de rele, și-ar fi pe plac să ți se îngroape trupul în mănăstirea noastră ?

La care *ser Ciappelletto* răspunse :

— Da, părinte, nici n-aș dori să-l știu în altă parte, acu dacă mi-ai făgăduit să te închini la Domnul pentru mine ; și-apoi, eu totdeauna nutrit-am înclinare pentru așezarea voastră. De aceea te rog ca de îndată ce te întorci să te îngrijești să mi se aducă anafura din trupul Domnului nostru Isus Hristos, pe care zi de zi voi o sfințiți pe altar, căci, deși bine știu că nu sînt vrednic de împărtășanie, socot, cu îngăduința ta, să mă cuminec totuși și să

primesc cea de pe urmă ungere cu mir ; dacă am trăit în viață ca un păcătos, acu cînd am ajuns în ceasul morții, să-mi dau măcar sfîrșitul creștinește.

Cucernicul călugăr se arată voios de atare vorbe înțelepte și-i spuse că se va îngriji să-i fie adusă anafura la pat fără zăbavă, și așa se și întîmplă.

Între acestea, cei doi frați, temîndu-se ca nu cumva *ser Ciappelletto* să-i înșele, se așezară lîngă un perete ce despărțea odaia lui de o altă încăpere și, trăgînd cu urechea, auziră și pricepură fără greutate toate cîte i le spunea *ser Ciappelletto* călugărului, iar pe alocuri, auzind ce păcate mărturisea că făcuse, îi umfla așa de tare rîsul, încît stau gata-gata să pufnească și din cînd în cînd își ziceau între ei : „Ce fel de om mai e și ăsta pe care nici bătrînețea, nici boala, nici frica de moartea pe care o vede cu ochii, nici teama de Dumnezeu la a cărui judecată va fi silit curînd să se înfățișeze nu pot să-l scoată din nemernicia lui, nici să-l îndemne a muri altminterea de cum a viețuit pe lume ?“ Totuși, văzînd că pînă la urmă omul făcuse ce făcuse și dobîndise încredințarea că trupul lui va fi îngropat în biserică, nu-și mai bătură capul degeaba.

Nu după multă vreme *ser Ciappelletto* se cuminecă și, înrăutățindu-i-se starea, primi și miruirea de pe urmă. Iar după asfințit, în chiar aceeași zi în care cu smerenie și sîrg se spovedise, se petrecu din viața asta. Din care pricină cei doi frați, rînduindu-i din banii lui cinstită îngropăciune și trimițînd vorbă călugărilor să vină pe înserate să-i stea de priveghi după obicei și-n zori să-i ducă trupul, se îngijiră cu temei de toate cele trebuincioase.

Cucernicul călugăr care-i primise spovedania, auzind că-și dăduse sufletul, căzu la învoială cu sta-

rețul și, punînd să tragă clopotele pentru adunarea obștiei călugărești, arată celor de față că *ser Ciappelletto* fusese un sfînt adevărat, după cîte pricepuse el din spovedania lui. Și, în nădejdea că Dumnezeu avea să înfăptuiască prin mijlocirea lui o seamă de minuni, îi sfătui să-i preacinstească trupul cu sîrg și multă închinăciune. La care lucru, starețul cu frații dimpreună, încrezători, sărmanii, pe dată se învoiră. Și pe înserate, pornind cu toții la locul unde zăcea trupul lui *ser Ciappelletto*, îi rînduiră cu alai priveghiul ; iar către ziuă, înveșmîntați în anterie albe și odăjdii, cu cărțile în mînă și crucile înainte, porniră toți cîntînd ca să-i ducă trupul, pe care apoi cu mult alai îl purtară pînă la biserică, mai tot norodul din oraș, cu mic, cu mare, îngroșînd convoiul ce călca îmbulzindu-se pe urma lor. După ce mortul fu așezat în biserică, cuviosul călugăr care-l spovedise se urcă în amvon și începu să predice uluitoare pilde despre trăirea sa, de posturile sale, de trupul lui neprihănit, de curățenia-i sufletească, despre sfințenia lui și viața-i simplă și curată ; și printre alte lucruri le povesti și fapta pe care *ser Ciappelletto* i-o mărturisise cu lacrimile în ochi, socotind-o drept cel mai greu păcat din toată viața lui, și le arată și cît de mult se străduise el să-i vîre în cap că Dumnezeu avea să-l ierte pentru dînsa. Și aflînd prilej din asta spre a dojeni norodul, grăi : „Iar voi, afurisiților, pentru te miri ce fir de pai care v-aține calea îl blestemați pe Dumnezeu, pe Maica Preacurată și tot soborul sfinților din rai“. Apoi, pe lîngă toate acestea, mai povesti și altele o seamă despre traiul drept și preacurat al celui răposat. Și-n scurtă vreme, prin atare vorbe crezute pe de-a întregul de mulțime, stîrni în cei de față atîta zel cucernic

și dragoste pentru mort, încît la isprăvirea slujbei dădură buzna toți ca să-i sărute mîinile și picioarele ; iară veșmintele de pe dînsul i le făcură zdrențe toate, gîndind că-i fericit acela ce izbutea să-și rupă o bucățică pentru sine. Toată ziua, pînă-n asfințit, călugării fură siliți să-l lase în biserică pentru ca întreg norodul să-l poată vedea. Apoi, pe înnoptate, fu îngropat cu cinste într-un coșciug de marmură, în capelă, și încă dintr-a doua zi norodul începu să-i pună lumînări, să i se închine ca la sfinți, să-i facă juruințe și să-i anine în preajmă chipuri cioplite în piatră, așa precum cerea făgăduința dată. Și în foarte scurtă vreme faima sfințeniei sale și evlavia credincioșilor spori în așa măsură, încît era cu neputință să afli om lovit de vreun necaz sau de vreo boală care să se închine altui sfînt decît lui Ciappelletto ; de atunci i s-a zis și i se zice și astăzi încă „Sînt Ciappelletto“ și se spune că și minuni a săvîrșit printr-însul Dumnezeu și că și astăzi săvîrșește cu aceia care i se închină smeriți și cu credință multă.

Iată, așadar, în ce chip a viețuit și și-a aflat sfîrșitul *ser* Ciapperello din Prato, care, precum ați auzit, pînă la urmă a ajuns să fie socotit și sfînt. N-ar fi pe voia mea să tăgăduiesc cumva că s-ar putea să stea și el de-a dreapta Tatălui, ferice, căci după atare trai nelegiuit și spurcat o fi ajuns și el să se căiască în clipa morții, și s-ar putea ca Dumnezeu, în marea-i îndurare, să-l fi primit în sînul lui. Dar, fiindcă lucrul acesta ne este întru taină, urmînd cele știute, mai iute-aș zice că a ajuns la iad, în ghearele Satanei, decît la rai cu dreptii. Și dacă e așa cum spun, putem pricepe lesne cît e de bun cu noi Părintele Ceresc ; căci mila lui, fără a căuta greșeala săvîrșită, ci doar și numai dreapta-ne

credință, chiar dacă ni se întâmplă să înălțăm rugare unui dușman de-al său, gândind că-i este prieten, el totuși ne împlinește ruga, ca și cum nu către un dușman, ci către un sfânt adevărat ne-am fi închinat. De aceea, spre a fi feriți de molima cumplitei noastre vremi și spre a rămîne veseli în astă veselă adunare, pururi slăvindu-i numele în care am început-o, să ne arătăm smeriți față de Dumnezeu și milei lui să-ncredințăm toată nevoia noastră, nădăjduind fără clintire că ne va da ascultare.

Și astfel zicînd, tăcu.

Povestea a doua

Eoreul Abraham, îndemnat de Giannotto din Cignini, apucă drumul curții papale de la Roma și, văzînd acolo nemernicia preoșimii, se întoarce iarăși la Paris și se face creștin.

Povestea lui Pamfilo stîrni pe alocuri rîsul și fu lăudată de doamne, toată, de la început pînă la sfîrșit. Și, după ce fu ascultată cu multă luare-aminte cînd luă sfîrșit, regina îi porunci Neifilei, ce sta alături de Pamfilo, să deie șir petrecerii începute, spunînd și dînsa o poveste. Neifile, pe cît de frumoasă, pe atît de aleasă în purtări, primi bucuroasă îmblărea reginei și începu astfel :

— Pamfilo cu povestea lui ne-a arătat că Dumnezeu, în bunătatea sa, nu i-a în seamă păcatele noastre cînd ele purced din lucruri pe care oamenii nu pot să le priceapă cu judecata lor ; iar eu cu povestirea mea vreau să v-arăt în ce măsură aceeași bunătate divină ne vădește puterea ei cea dreaptă, îndurîndu-se cu răbdare păcatele aceloră ce s-ar cădea s-o proslăvească prin faptă și cuvînt și care totuși calcă strîmb pentru ca noi să stăruim cu și mai multă rîvnă întru credința noastră.

Frumoase doamne, am auzit spunîndu-se pe vremuri că la Paris trăia un negustor de vază, om bun cinstit și drept la suflet, pe nume Giannotto din Ci-

vigni, care făcea negoț pe picior mare cu stofe și măsururi. Acest Giannotto era prieten la cataramă cu un evreu foarte bogat, pe nume Abraham, care era și el neguțator de stofe și om cinstit și drept. Or, văzînd Giannotto ce însușiri alese zăceau în Abraham, începu să se necăjească foarte la gîndul că sufletul unui om atît de vrednic, de bun și de înțelept avea să fie hărăzit pierzării, ca unul ce nu cunoștea dreapta credință. Din care pricină, începu să-l roage prietenește să părăsească rătăcirile credinței iudaice și să se întoarcă la adevărurile credinței creștinești; care credință, precum vedea și el, se întindea tot mai vîrtos, ca una sfîntă și adevărată ce era, în timp ce credința iudaică scădea în credincioși, pierind pe zi ce trece. Evreul răspundea că nu socotește drept sfîntă și bună nici o altă credință în afară de cea iudaică și că el în aceasta se născuse și tot în ea socotea să trăiască și să moară, fără ca nimeni și nimic pe lume să-l poată întoarce de la dînsa. Giannotto nu se dădu bătut cu una, cu două și după cîteva zile începu din nou să-i vorbească, arătîndu-i, pe limba lui de negustor, pricina pentru care credința lui era mai bună. Și deși evreul era mare cunoscător al legii iudaice, fie îndemnat de prietenia care îl lega de Giannotto, fie din pricina vorbelor pe care Sfîntul Duh le așeza pesemne în gura negustorului cam slăbănog la minte, începu să afle multă desfătare în învățăturile lui Giannotto. Dar, înrădăcinat cum era în credința lui, de convertit tot nu voia să se convertească. Pe măsură ce se încăpățîna mai tare, Giannotto tot mai aprig îi dădea ghes să treacă la creștinism, pînă ce evreul, răzbit de atîta stăruință, îi zise.

— Uite ce, Giannotto, tu vrei cu tot dinadinsul să mă fac creștin. Sînt gata s-o fac, dar mai înainte vreau să mă duc la Roma și să-l văd acolo pe acela

care spui că-i locuitorul lui Dumnezeu pe pământ, să văd cum trăiește și cum se poartă, și nu numai el ci și slujbașii săi, ce zici că-s cardinali. Și dacă ei mi s-or părea că-s vrednici să mă facă a înțelege, fie prin cuvintele tale, fie prin însăși purtarea lor, că credința voastră este mai bună decât a mea, voi face după cum ți-am spus. Altminterea, rămân evreu.

Giannotto, auzind acestea, se mîhni peste măsură și-și zise în sinea lui : „Zadarnică a fost toată osteneala pe care socoteam că mi-am dat-o cu folos în nădejdea de a-l aduce pe calea cea dreaptă ; căci de se duce Abraham la Roma și vede traiul spurcat și ticălos al preoțimii noastre, nu numai că nici vorbă nu poate fi de încreștinare, dar chiar creștin să fie, s-ar face evreu“. Și, întorcîndu-se către Abraham, îi zise :

— Prietene drag, de ce să te încumeți la atîta osteneală și cheltuială multă, mergînd pînă la Roma ? Unde mai pui la socoteală că pentru un om bogat ca tine, drumul, fie pe apă, fie pe uscat, e plin de primejdii. Crezi oare că n-ai să găsești aici pe cineva să te boteze ? Ori, dacă tot mai ai vreo îndoială față de credința pe care ți-o propovăduiesc, unde crezi c-ai putea găsi meșteri mai înțelepți și mai luminați întru aceea decât cei de pe-aici, care sînt gata a-ți lămuri orice îndoială ce ți s-ar naște în suflet ? Iată de ce socotesc eu că drumul tău e de prisos. Gîndește-te că fețele bisericesti de la Roma sînt aidoma celor pe care le-ai văzut aici, ba chiar cu atît mai vrednice, cu cît sînt mai aproape de marele păstor. De aceea ascultă-mă pe mine și cruță-ți osteneala ce ar fi mai nimerit s-o folosești cu alt prilej, la vreo iertare¹ poate, cînd s-ar putea să te însoțesc și eu pînă la Roma.

¹ Așa-zisele „perioade de indulgență“ în care papa iartă „păcatele“ celor care se duc în pelerinaj la Roma (n. t.).

La acestea, evreul răspunse :

— Giannotto, eu nu mă îndoiesc de toate câte mi le spui ; dar ce mai calea-valea, de vrei să-ți fac pe plac, află că țin morțiș să mă pornesc la drum ; de nu, nicidecum n-oi mai ajunge să fac una ca asta.

Giannotto, pricepându-i hotărîrea, zise :

— Te du cu bine dar, și cale bună, frate !

Iar întru sinea lui își dădu cu socoteala că de ajungea Abraham să vadă curtea papii de la Roma, de bună seamă-n veci n-avea să se mai creștineze ; dar, cum n-avea nimica de pierdut, tăcu din gură și-l lăsă să plece.

Evreul încălecă degrabă și cum putu mai iute porni la Roma, unde, o dată ajuns, fu primit cu cinste de evreii săi. Ș-acolo stînd, fără a sufla o vorbă despre pricina care îl adusese, porni a cerceta cu multă luare-aminte purtarea papii, a cardinalilor, a întregii preoțimi și a curtenilor ce li se aflau în preajmă. Și, pe de o parte din câte putu el singur să vadă, destoinic și luminat la minte cum era, iar pe de altă parte din câte i se șoptiră la ureche, omul își dădu seama că de la cel mai mare pînă la cel mai mic preoții păcătuiau cu toții prin desfrînări trupești ; și nu doar întru cele rînduite de fire, ci chiar și-n desfrînarea sodomiei, fără a cunoaște frîul pocăinței ori al rușinii, pînă într-atîta încît femeile stricate și copilandrii ajunseseră să aibă cea mai mare trecere cînd era vorba de-a cîștiga favoruri. Și apoi, pe lîngă asta, îi cunoscă pe toți drept lacomi și bețivi, robiți pîntecului ca dobitoacele și fără altă grijă decît desfrîul lor. Și tot umblînd să-i cunoască, mai văzu că-s și zgîrciți și atît de lacomi de bani, încît vindeau și cumpărau sîngele asupriților, chiar și pe cel creștinesc și deopotrivă cu el și lucrurile sfinte, oricare ar fi fost ele, fie că țineau de jertfe ori de binefaceri,

facînd atare negoț cu ele și avînd atari samsari, încît nici la Paris măcar nu le-ai fi găsit pereche printre toți negustorii cîți se aflau acolo. Și simoniei lor nerușinate îi ziceau chipurile „procuratură”, iar lăcomiei fără frîu „sustîneră”, vezi Doamne! Ca și cum Dumnezeu n-ar fi cunoscut, nu zic înțelesul vorbelor, dar gîndurile ascunse ale inimilor lor păcătoase, și ca și cum s-ar fi lăsat și el înșelat ca oamenii de rînd de numele pe care li-l dau lucrurilor.

Toate acestea, dimpreună cu multe altele, de care e mai nimerit să nici nu amintim, îl necăjiră foarte pe evreul nostru, om cumpătat și plin de umilință, și, socotind el că văzuse chiar destule, hotărî să se întoarcă la Paris și se porni la drum. Giannotto, de îndată ce află că se întorsese, fără a mai trage nădejde să-l vadă creștinat vreodată, se duse la el și împreună se bucurară de întîlnire. Iar după ce-l lăsa să se odihnească vreo cîteva zile, îl întrebă ce părere avea despre sfîntul părinte, despre cardinali și despre toți ceilalți curteni. La care evreul răspunse pe dată :

— Bătu-i-ar Dumnezeu pe toți, fără cruceare ! Și zic așa, căci de-am văzut eu bine, n-am întîlnit pe acolo nici urmă de sfînțenie, cucernicie, faptă creștinească sau pildă grăitoare ; ci pretutindenea desfrîu, zgîrcenie, lăcomie și alte multe încă mai rele chiar (de-i cu putință), încît aș zice că întreaga curte e mai degrabă un furnicar de uneltiri drăcești decît lăcaș de făptuiri creștine. Și, după cîte îmi pare mie, socot că sfîntul vost' părinte și toți ceilalți cu el deolaltă se străduiesc din răspuțeri și care cu ce-apucă să facă praf și pulbere credința cea creștină și s-o izgonească din lume, cînd, dimpotrivă, s-ar cădea ca tocmai ei să-i fie temei și sprijin pe pămînt. Cum văd însă că totuși strădania le e za-

darnică și credința voastră, în ciuda uneltirilor lor, sporește în credincioși pe zi ce trece tot mai mult și-i tot mai luminoasă, socot pe drept cuvânt că Sfântul Duh e într-însa și îi este temelie, slujind-o ca pe una care-i cea mai sfântă și cea mai dreaptă credință de pe lume. Din care pricină, de unde pînă acuma stam neclintit la îndemnurile tale și nu voiam cu nici un chip să mă botez creștin, acum îți spun pe față că pentru nimic în lume n-aș renunța la gîndul de a mă încreștina. Haidem dar la biserică și botează-mă, după datina sfintei voastre credințe.

Giannotto, care, bietul, nu se aștepta de loc la una ca aceasta, auzindu-l vorbind astfel, fu cel mai bucuros dintre oameni. Și ducîndu-se cu el la Notre-Dame din Paris îi rugă pe preoții care slujeau acolo să-l boteze. Aceștia, auzind că însuși jidovul dorea să fie botezat, îl creștinară de îndată, iar Giannotto, care-i sluji drept naș, îi puse numele Ioan. Pe urmă îl dădu pe seama unor înțelepți de vază, care să-i lumineze mintea în tainele credinței noastre, pe care Abraham o învăță curînd și apoi, pînă la capătul zilelor sale, fu om vrednic și bun, trăind cucernică viață.

Povestea a treia

*Melchisedec evreul izbutește să scape dintr-o cursă
pe care i-o întinsese Saladin, istorisindu-i o poveste
despre trei inele.*

După ce Neifile își isprăvi povestea cea mult lăudată de toți cei de față, Filomena, pe voia reginei, începu astfel :

— Povestea Neifilei îmi amintește strâmtoarea la care a ajuns o dată un evreu. Or, de vreme ce despre Dumnezeu și despre adevărurile credinței noastre s-a spus mult bine, se cade să vorbim acum și despre faptele săvârșite de oameni, precum și despre felurile lor întâmplări. De aceea, auzindu-mi povestea, nădăduiesc că pe viitor veți fi cu mai multă luare-aminte în răspunsurile voastre la întrebările ce vi se vor pune. Trebuie să știți, prietene dragi, că după cum prostia îl nenorocește adesea pe om și-l duce la sapă de lemn, tot așa înțelepciunea îl scapă pe înțelept de cele mai cumplite neajunsuri și-l pune la adăpost de rele. Că prostia îl poate aduce pe om la sapă de lemn e lucru dovedit, și pilde despre aceasta poți întâlni la fiecare pas ; de aceea nu-i cu cale să vi le înșir și eu acum, când bine știm că, zilnic, și-o mie poți vedea. Am să vă arăt în schimb, cu o mică istorioară, cum izbutește înțelepciunea să scoată omul din impas.

Saladin, a cărui vitejie nu numai că-l făcu din om de rînd sultan al Babiloniei, ci îi mijloci și o seamă de biruințe asupra regilor sarazini și creștini, cheltuindu-și întreaga avere în războaiele purtate și-n strălucirea curții sale, ajunse într-o bună zi, din pricina unei nenorociri ce se abătuse asupra lui, să aibă nevoie de o mare sumă de bani. Și, cum prin preajmă nu găsea pe nimeni care să-i poată da la repezeală atîta amar de bănet, îi veni în minte un evreu bogat, pe nume Melchisedec, care trăia în Alexandria și împrumuta pe cămătă. Sultanul cugetă atunci că acesta, de se învoia, putea să-l împrumute ; atîta doar că evreul era așa de zgîrcit, încît de bunăvoie nu s-ar fi înduplecat nicicînd să-l împrumute, iar cu de-a sila nu voia să-i stoarcă bănișorii. Din care pricină, aflîndu-se Saladin la mare strîmtoare și tot chibzuind el cum ar putea să facă să-l înduplece pe evreu să-i împrumute banii, născoci un mijloc prin care să-l si-lească, fără ca totuși cămătarul să se poată plînge. Și, chemîndu-l la sine, după ce-l primi prietenește, îl așază alături de el și-i spuse astfel :

— Om bun, din multe guri am auzit cît ți-e de mare pricepera și înțelepciunea într-ale celor sfinte ; de aceea aș ține foarte mult să aflu de la tine pe care dintre legi o socotești adevărată : ebraica, mahomedana, ori poate cea creștină ?

Evreul, care era într-adevăr om înțelept, își dădu prea bine seama că sultanul îi întinde o cursă și încearcă să-l prindă cu vorba, pentru ca pînă mai la urmă să-i ceară ceva ; și, se gîndi că, orice-ar face, pe oricare dintre credințe ar lăuda-o mai vîrtos, pînă la urmă tot sultanul avea să iasă bine. De aceea, ca omul nevoit să caute un răspuns cu care să nu-l poți prinde în capcană, își ascuți degrabă mintea, găsi răspunsul potrivit și zise :

— Stăpîne, întrebarea pe care mi-ai pus-o e frumoasă, și ca să afli care mi-e răspunsul socotesc că nu-i de prisos să-ți spun o istorioară. Ascultă dar : de nu mă înșel, am auzit în repetate rînduri spunîndu-se că trăia pe vremuri un om bogat și mare, care, printre alte podoabe de preț tănuite în comorile sale, avea și un inel nespus de mîndru și de scump ; or, mulțumită frumuseții și prețului pe care-l avea inelul ăsta, dorind el să-l cinstească așa precum se cuvenea, lăsîndu-l moștenire adică din neam în neam, hotărî ca acela din feciorii lui la care se va găsi inelul lăsat de el să fie socotit drept moștenitorul său și, drept aceea, să fie cinstit de către toți ceilalți. Feciorul căruia îi fu lăsat inelul păstră și el aceeași rînduială și hotărî în-tocmai ca înaintașul său. În scurtă vreme inelul trecu din mîină în mîină și ajunse în cele din urmă pe seama unui om care avea trei băieți frumoși și cuminți, cu multă supușenie față de părintele lor care, din această pricină, îi iubea pe toți trei deopotrivă. Tinerii, care cunoșteau datina statornicită inelului, dorind fiecare să se învrednicească de cinstirea celorlalți frați, își rugau care mai de care părintele, care era bătrîn, că de va fi să moară, să le lase inelul. Omul nostru, care îi iubea la fel de mult pe toți trei și nu știa nici el măcar pe care să-l aleagă pentru a-l face moștenitorul inelului — fîgăduind de el fiecăruia în parte — chibzui să facă în așa fel, încît să-i mulțumească pe toți trei și pentru aceasta porunci în mare taină unui meșter iscust să-i mai facă încă două inele la fel ; inelele fură lucrate cu atîta meșteșug, încît nici măcar el, care poruncise să le facă, nu putea decît cu mare anevoie să le mai deosebească de cel adevărat. Apoi, ajungîndu-l ceasul morții, dădu fiecărui fiu cîte un inel. După moartea bătrînu-

feciorii, dorindu-și fiecare pentru sine moștenirea și locul de cinste în familie, ajunseră la sfadă și în cele din urmă fiecare își scoase inclul său și-l arătă celorlalți, drept mărturie a dreptății sale. Dovedindu-se inelele toate ca unul și unul ca toate și fiind cu neputință să-l cunoști pe cel adevărat, nu se putu ști, și nici pînă azi nu se știe, care din feciori era adevăratul moștenitor. Același lucru îl spun și eu, stăpîne, despre cele trei legi încredințate celor trei popoare de către Dumnezeu-Tatăl și despre ce m-ai întrebat înainte: fiecare din ele socotește că și-a primit adevărata moștenire și adevărata lege cu dreptele-i porunci; dar care e poporul ce într-adevăr le-a moștenit nici astăzi nu se știe, ca și-n povestea celor trei inele.

Saladin își dădu seama că evreul izbutise să scape cu multă îndemînare din cursa pe care i-o întinsese; de aceea hotărî să-i mărturisească fără înconjur impasul în care se afla, doar-doar se va învoi să-i sară într-ajutor. Și făcu întocmai, arătîndu-i unde anume ar fi vrut să ajungă, dacă răspunsul lui n-ar fi fost atît de îndemînat. Evreul îi dădu de bunăvoie toți banii ceruți, iar Saladin la timpul său îl mulțumi și el, plătîndu-și datoria cu vîrf și îndesat; ba pe deasupra îl mai și dăruî împărătește, și cîte zile avu și-l socoti prieten, ținîndu-și-l în preajmă cu cinste și mărire.

Povestea a patra

*Un călugăr cade la greu păcat și, învinuindu-și
starețul, pe bună dreptate, de aceeași greșeală, iz-
butește să scape de pedeapsă.*

Filomena, după ce-și isprăvi povestea, tăcu, drept care Dioneo, care ședea alături, fără să mai aștepte porunca reginei, știind după obiceiul rînduit că-i venise rîndul să povestească, prinse a grăi astfel :

— Iubite doamne, de-am priceput eu bine gîndurile voastre ale tuturor, ne-am adunat aci pentru ca, povestind, să ne petrecem vremea cu rîsete și desfătare ; de aceea, spre a nu ne împotrivi acestei învoieli, socot că fiecăruia îi este îngăduit (după cum ne încredința și regina noastră mai adineauri), să spună povestea pe care o socoate mai plină de haz. Or, după ce am auzit cum a izbutit Abraham să-și mîntuiască sufletul mulțumită sfaturilor înțelepte ale lui Giannotto din Civigni, și cum Melchisedec, cu înțelepciunea lui, și-a pus averile la adăpost de poftele sultanului, eu, fără gînd că m-ați putea dojeni pentru asta, aș vrea să vă arăt, și n-oî fi lung la vorbă, dibăcia cu care un biet călugăr și-a mîntuit trupul de-o strașnică pedeapsă.

Se afla pe vremuri în Lunigiana, ținut învecinat cu noi, o mănăstire, odinioară mult mai avută în

călugări și-n trai sfințit decît e azi, în care, printre alții, se afla și un monah tânăr, căruia nici posturile, nici ajunările nu izbuteau cu nici un chip să-i vlăguiască puterea și vigoarea trupului. Și într-o zi, cam prin crucea amiezii, cînd toți ceilalți călugări dormeau duși, acest monah ce se învîrtea de unul singur prin preajma bisericii, așezată pe un dîmb mai singuratic, se nimeri să vadă o fetișcană frumoasă foc, copila unui plugar de prin partea locului pesemne, care umbla pe cîmp, culegînd niscaiva buruieni. Monahul nici n-apucă s-o vază bine și fu cuprins pe dată de poftele trupești. Din care pricină, dîndu-se pe lîngă fată, intră cu ea în vorbă și, dintr-una într-alta, făcu ce făcu și se învoiră de-o duse în chilioara lui fără să-i zărească nimeni. Acu, în timp ce el, împins de nesățioasă poftă, glumea cu fata fără grijă, se întîmplă ca starețul, sculîndu-se din somn, să treacă încetișor prin fața chilioarei și să audă ohicoteala și larma dinăuntru și, ca s-auză și mai bine ce glasuri sînt acelea, se puse încetișor să tragă cu urechea și cunoscă pe dată că în chilie e o femeie. Dintru început fu cît pe-aci să bocăne la ușă, dar mai apoi se chibzui să rînduiască într-alt fel și, întorcîndu-se în odaia lui, așteptă să iasă călugărul afară. Călugărul, deși dedat cu trup și suflet desfătării pe care o încerca cu fata, nu lepădase întru totul teama ; de aceea, socotind că aude zgomot de pași pe coridor, puse ochiul la o crăpătură și-l văzu deslușit pe stareț cum sta și asculta la ușă ; pricepu, dar, că fapta lui fusese cunoscută. Și, bine știind ce aspră pedeapsă îl așteaptă, se mîhni foarte ; totuși, păzindu-se ca fata să nu-i ghicească supărarea, începu pe dată, așa mîhnit cum era, să-și frămînte mintea, cercînd doar-doar va izbuti să afle ieșire din impas ; și îi veni în gînd o șotie vicleană, care-l sluji,

apoi, întocmai după plac. Se prefăcu dar că-i sătul de atîta desfătare și, ca atare, îi zise fetei :

— Mă duc să văd cum să te scot de-aci, fără să fii văzută. Tu șezi cuminte unde ești pînă ce m-oi întoarce.

Și ieșind, după ce zăvorî ușa chiliei, se duse drept la stareț în odaie și, înfățișîndu-i cheia, după obiceiul călugărilor cînd ieșeau din mănăstire, îi zise liniștit :

— Părinte, azi în zori n-am izbutit s-aduc de la pădure toate lemnele cîte am pus să se taie ; cu voia dumitale, m-aș duce să le aduc acuma.

Starețul, care gîndea că monahul nu știa că-l văzuse, se veseli de atare potriveală și, dorind să afle cît mai multe despre greșeala lui, îi luă bucuros cheile și-l învoi să plece. Și, cum ieși monahul pe ușă, el și începu a chibzui întru sine cum ar fi mai nimerit să facă : să descuie chilia monahului de față cu toți ceilalți călugări și să le arate păcătoasa faptă, ca nu cumva la urmă, cînd i-ar fi dat pedeapsa, să aibă a cîrti, ori să audă mai întîi, din gura fetei chiar, cum se întîmplase pozna. Cugetînd că dînsa s-ar fi putut să fie nevasta ori copila vreunui om de treabă, pe care n-ar fi vrut să-l facă de rîsul lumii întregi arătîndu-i fata ori nevasta la toți călugării, gîndi c-ar fi mai bine s-o vază el dintîi și apoi să hotărască. Și, pornind tiptil spre chilie, o descuie, pătrunse înăuntru și zăvorî iar ușa după dînsul. Dînd cu ochii de stareț, fata își pierdu firea și atunci, de teamă și de rușine, se apucă să plîngă. Preacuviosul o cîntări din ochi și, văzînd-o frumoasă și fragedă ca o floare, deși era bătrîn, simți și el arsura imboldului trupesc, cu aceeași strășnicie care-i biruise și învățăcelul. Din care pricină prinse a grăi întru sine : „De ce să nu mă bucur, cînd bucuria mă îmbie și-mi stă

la îndemînă ? Că de necazuri și de griji am parte la tot pasul. Fata-i tînă și frumoasă, și nimenea pe lume nu știe că-i aici : de-aș izbuti s-o fac să-mi îplinească voia, nu văd la ce n-aș face-o. Da, zău ! Cine-o să știe ? Nimeni de bună seamă, și vorba aia : de ții în taină un păcat, pe jumătate ți-i iertat. Prilej ca ăsta nu se arată zilnic. Și-apoi, la drept vorbind, socot că-i semn de mare înțelepciune să nu lepezi norocul, cînd însuși Dumnezeu ți-l scoate înainte !” Și zicînd astfel, își schimbă cu desăvîrșire gîndurile ce-l mînaseră într-acolo și, apropiindu-se de fată, începu s-o mîngîie cu vorbe bune, rugînd-o să nu mai plîngă, apoi dintr-una într-alta îi lămuri pînă mai la urmă și cele ce poștește. Fata, care nu era de piatră și nici din fier făcută, se lăsă ușor înduplecată la poștele starețului, drept care dînsul, după ce-o strînse în brațe și-o sărută cîtva, se urcă în patul călugărului unde, cuprins de grijă pentru ocalele cele multe ale cuvioșiei-sale și pentru vîrsta fragedă a copilei, temîndu-se ca nu cumva s-o vatăme cu multa-i greutate, nu se urcă pe pieptul ei, ci o așeză pe ea deasupra ; apoi îndelungată vreme se desfătă cu dînsa.

Călugărul, ce chipurile pornise la pădure, ședea ascuns pe coridor și, cum văzu pe stareț că intră în chilie, simți că-i vine inima la loc și cugetă c-avea să-și nimerească ținta ; iar cînd văzu că se mai și încuie pe dinăuntru, fu pe deplin încredințat de siguranță izbîndă. Ieșind din locul unde sta ascuns, porni tiptil spre ușă și punînd ochiul la o crăpătură văzu și auzi tot ce făcea înăuntru cuvioșia-sa. Într-un tîrziu, starețul, socotind că petrecuse îndeajuns cu fata, o încuie în chilie și se întoarse în odaia lui ; iar după o vreme, auzindu-l pe călugăr prin preajmă și gîndind că se întorsese de la pădure, hotărî să-l dojenească cu asprime și să-l înfunde la răcoare în

beci pentru ca în felul acesta să se înfrupte singur din prada dobândită. Și, poruncind să-l cheme, negru la față de supărare, se puse a-l certa cu strășnicie și porunci să fie închis în beci. Călugărul însă îi răspunse pe dată :

— Preacuvioase, eu îs nou în tagma sfântului Benedict și n-am deplină știință întru ale sale toate ; iară domnia-ta încă nu m-ai învățat că noi călugării se cade să ne lăsăm munciți și apăsăți din greu și de femei, precum ne lăsăm munciți de ajunări și posturi ; dar fiindcă m-ai deprins s-o înțeleg și pe-asta, de mi-i ierta acum o dată, mă leg să nu păcătuiesc mai mult în chipul ăsta și negreșit să fac așa cum te-am văzut că faci și dumneata.

Starețul, sprintar la minte, cunoscuse numaidecât că monahul, nu numai că aflase mai multe decât dînsul, dar că mai și văzuse cele făcute toate. Din care pricină, cuprins fiind de muștrare, se rușină să-l facă de ocară, cînd tocmai de-aceeași ocară s-ar fi cuvenit să aibă și el parte. Iertîndu-l dar și juruindu-l să nu care cumva să sufle o vorbă despre cele pe care le văzuse, scoaseră fata afară și apoi ți-i lesne a crede că și alteori o furișară în sfînta mănăstire.

Povestea a cincea

*Ospătîndu-l cu găini și cu vreo două vorbulițe în
șagă, marchiza di Monferrato molcomește iubirea
smintită a regelui Franței.*

Povestea lui Dioneo stîrni dintru început o pală de rușine în inimile doamnelor de față, care-și vădi fiorul prin vrednica roșeață ce le cinsti obraji; dar mai apoi, jucîndu-și ochii de la una la alta și stăpînindu-și anevoie rîsul, o ascultară pînă la capăt chicotind pe înfundate. Și cînd Dioneo sfîrși povestea, după ce-l dojeniră întrucîtva, cu vorbe dulci de altfel, voind a dovedi că atari povești nu se cuvine să le spui de față cu femei, regina, întorcîndu-se către Fiammetta, care ședea pe iarbă alături de Dioneo, îi porunci și ei să spună o poveste. Iar dînsa, bucuroasă, prinse a grăi cu voioșie :

— Fie că-mi place drumul pe care am apucat cu poveștile noastre — din care îți poți da seama cîtă putere ascunde o vorbă înțeleaptă și bine ticluită — fie, pe de altă parte, pentru a vă dovedi că pe cît de mare e înțelepciunea bărbaților care caută întotdeauna a iubi femei de neam mai mare decît neamul lor, tot pe atît de mare e și iscusința femeilor care se feresc de a îndrăgi bărbați ce-s mai presus de ele, îmi vine în minte acum, și am să v-arăt de îndată,

prin ce cuvinte și cu ce mijloace a izbutit o doamnă să se ferească de atare greșală, ferindu-l și pe bărbat o dată cu dînsa.

Marchizul di Monferrato, viteaz între viteji și prinț apărător al bisericii creștine, pornise cale lungă într-o cruciadă purtată de creștini cu armele în mînă. Or, vorbindu-se o dată despre vitejia lui la curtea regelui Filip cel Chior, ce sta și el să plece din Franța cu cruciații, un cavaler se nimeri să spună că o pereche ca aceea a marchizului și a soției sale n-ai fi găsit niciunde pe sub soare; căci, precum marchizul era vestit printre toți cavalerii pentru virtuțile sale, la fel și doamna lui era frumoasă și vrednică ca nimeni alta în lume. Cuvintele acestea pătrunseră atît de adînc în sufletul regelui, încît, deși n-o văzuse niciodată pe marchiză, începu de îndată s-o iubească cu patimă și hotărî să nu purceadă pe mare cu corăbiile sale decît din portul Genovei; într-acest chip, călătorind pînă la Genova pe uscat, ar fi avut prilej nebătător la ochi s-o vadă pe marchiză și, de-ar fi avut noroc, marchizul fiind plecat, să-și poată împlini dorința. Deci, făptui întocmai precum se chibzuise: mînă la drum din vreme grosul oștirii sale, iar el, însoțit de o mînă de curteni, luă drumul Genovei. Apropiindu-se de pămînturile marchizei, îi trimise vorbă, cu o zi înaintea, să-l aștepte cu masa întinsă în dimineța următoare.

Doamna, cuminte și înțeleaptă cum era, răspunse bucuroasă că-i mulțumește de prea înalta cinste și că-i urează bun venit. Apoi însă căzu pe gînduri, fără a putea pricepe cum de un rege se încumetă să-i calce pragul casei în lipsa bărbatului; și-n cele din urmă își dădu cu socoteala, și pe bună dreptate, că numai faima frumuseții ei fusese pricina care-l

mînase pe rege către dînsa. Cu toate acestea, ea, ca o femeie înțeleaptă ce era, se pregăti să-l preacinstească așa precum i se cuvine unui rege ; chemă la sine, dar, pe cîtiva dintre cavalerii care rămăseseră pe lîngă dînsa, se sfătui cu ei și după sfatul lor porunci să fie rînduite toate cele trebuitoare, lăsînd pe seama ei, și numai a ei, ospățul și alegerea bucatelor. Fără a mai sta pe gînduri, puse să se strîngă toate găinile de prin partea locului și porunci bucătarilor să-i pregătească din ele felurite bucate pentru ospățul regesc.

În ziua hotărîtă sosi și regele și fu primit cu mare alai și multă cinste de către marchiză. Or, cum sta el și-o privea, i se păru chiar mai cuminte, mai aleasă întru deprinderi și mai frumoasă decît și-o închipuise vreodată din spusa cavalerului ; de aceea, minunîndu-se de atîta desăvîrșire, o lăudă cu prisosință, aprinzîndu-se tot mai mult, pe măsură ce vedea că marchiza, în carne și oase, întrecea icoana pe care și-o făurise despre dînsa. După ce se odihni o bucată de timp în odăile anume împodobite spre găzduirea lui, sosind și ceasul prînzului, se așeză împreună cu marchiza la aceeași masă, în timp ce toți ceilalți curteni fură cinstiți și ei pe la alte mese și mescioare, fiecare după rangul său.

Ospătat la rînd cu tot soiul de bucate stropite cu vinuri alese și scumpe, și pe deasupra fermecat și de frumusețea marchizei, la care privea adesea, regele se desfăta de minune. Pînă mai la urmă însă, tot aducîndu-se alte și alte bucate la masă, fu cuprins de mirare văzînd că, oricît de felurite ar fi fost ele, erau făcute toate numai și numai din găini. Și, deși știa prea bine că locurile acelea erau bogate în numeroase soiuri de vînat și că doamna, prevenită din vreme de sosirea lui, ar fi avut răgaz destul ca să-și trimită oamenii la vînătoare,

socoti totuși mai nimerit să nu-și vădească mirarea aducînd vorba de vînat, ci să se lege numai de găini ; drept care, întorcîndu-se către marchiză, o agrăi cu voioșie, zicînd :

— Doamnă, oare în ținuturile acestea trăiesc numai găini, și cocoși de fel ?

Marchiza, care pricepuse prea bine întrebarea, pe care parcă Dumnezeu anume o ticluisese și-o așezase în gura regelui pentru a-i da ei prilejul să-i dovedească ce gîndește, se întoarse către rege și-i spuse cu îndrăzneală :

— Nu, monseniore, nu ! Dar femeile, deși se osebesc prin rang și prin veșminte, pe-o seamă sînt făcute și aicea ca și aiurea.

Regele, auzind cuvintele acestea, desluși pricina pentru care fusese înfruptat numai cu găini și pricepu de asemenea și cîtă înțelepciune zăcea ascunsă în vorbele marchizei. De aceea, dîndu-și seama că nu-i chip s-o scoată la capăt cu o femeie ca dînsa nici cu vorba bună, nici altminteri, socoti, spre cîntea lui, c-ar fi mai înțelept din parte-i să-și ogoiască focul ce se ațîțase în el pe negîndite. Și fără a cuteza să mai glumească cu marchiza, de teama răspunsurilor ei, mîncă mai departe pe tăcute, luîndu-și rămas bun de la orice nădejde. Și, cum isprăvi de mîncat, ca să-și acopere rușinea prin grabnică plecare, se ridică și, mulțumindu-i doamnei de buna găzduire, porni mai departe spre Genova, însoțit de urările de bine ale marchizei.

Povestea a şasea

*Un om de treabă mi-ţi atinge cu o vorbă de duh
scîrnava făţarnicie popească.*

După ce doamnele lăudară cu prisosinţă iscusinţa şi graţia cu care marchiza dojenise pe regele Franţei, Emilia, care sta alături de Fiammetta, cu voia reginei şi plină de îndrăzneală, începu a zice :

— N-oi tăinui nici eu ghimpele azvîrlit într-un călugăr, dintre cei zgîrciţi, de-un biet mirean de treabă, cu-o vorbă pe cît de hazlie, pe atît de vrednică de laudă.

Trăia dar, dragele mele, în oraşul nostru — şi nu-i prea mult de-atunci — un călugăr din tagma sfîntului Francisc, iscoditor de strîmbe erezii şi care, deşi se străduia din răspuţeri să pară sfînt şi iubitor cucernic al legilor creştine, ca toţi ceilalţi de altfel, nu se lăsa mai prejos nici în iscodirea pungilor, şi nici în iscodirea celor ce dovedeau ştirbire de credinţă. Şi dintr-atîta zel ajunse să dea o dată peste un om de treabă, mult mai avut la pungă decît la minte, bietul, care, nu că i-ar fi lipsit credinţa, ci doar aşa, prosteşte, fiind încălzit de vin şi chef, se apucă să spună în gura mare că are un vin atît de bun, că şi Cristos ar bea din el cu poftă. Dar, prin

iscoadele sale, auzind călugărul una ca asta și aflînd pe deasupra c-avea și moșioare întinse și bănuți grei în pungă, se năpusti „*cum gladiis et fustibus*”¹ să-l vîre într-un proces cu vîlvă mare, socotind, vezi bine, nu să-l aducă pe calea cea dreaptă, ci să-și umple de galbeni cuvioasele sale mîini, cum și făcu pînă la urmă. Și, chemîndu-l la înfățișare, îl întrebă de-i drept ce i se pune în seamă. Omul răspunse că da, și-i arătă și felul cum se întîmplase pozna. La care cuviosul părinte, prea cucernic slujitor al sfîntului Ioan Gură-de-Aur, răspunse :

— Care va să zică mi l-ai făcut pe Cristos bețiv, hai ? Și poftitor de vinuri scumpe, de parc-ar fi Cinciglione² sau vreun bețiv netrebnic din tagma voastră, a celor ce vă spurcați prin cîrciumi ! Și-acu mi te smerești și-ai vrea să-mi dai a crede că-i vorba de-o nimica toată ! Să-ți între bine-n cap că nu-i cum ți se pare ; ești tocma' bun de rug, de-om vrea, precum se cere, și de-om găsi cu cale.

Cu atare vorbe și cu altele asemănătoare îi tot dădea din gură întunecat la față, de parcă bietul om ar fi intrupat în carne și oase pe Epicur, tăgăduind veșnicia sufletelor. Și-n scurtă vreme băgă atîta spaimă în el, încît omul, ca să-i cîștige îndurarea prin niscaiva mijlocitori, îi unse cuvioasele mîini cu ocale întregi din osînză sfîntului Ioan Gură-de-Aur (care osînză tămăduiește ca prin minune ciumata metcahnă a zgîrceniei de care boalește preoțimea toată și mai cu seamă călugării din tagma sfîntului Francisc, ce banii nu cutează nici barem să-i atingă). Unsoarea, ca una ce făcea minuni, deși pe nicăieri nu-i pomenită de Galen, se dovedi atare leac, încît rugul, din mila cuviosiei-sale, se preschimbă într-o

¹ Cu săbii și ciomege (lat.) (n.t.).

² Bețiv vestit pe vremea lui Boccaccio (n.t.).

cruce ; și, ca să fie mai bătătoare la ochi, i-o puse în spate galbena pe negru ¹ de gîndea că-i cine știe ce cruciat pornit la drum de peste mări și țări. Și-apoi, pe lîngă toate acestea, după ce-și luă simbria, îl mai ținu pe lîngă dînsul cîteva zile încă, poruncindu-i, drept pocăință, s-asculte zi de zi, în zori și pe răcoare, slujba de la Santa Croce ², după care pe la ceasul amiezii să i se înfățișeze și-apoi să-și treacă timpul cum i-o fi lui pe plac.

Or, urmînd omul cu sîrguință porunca călugărului și silindu-se să nu-i iasă din cuvînt, se nimeri s-audă într-o bună zi la slujbă o evanghelie în care se spunea așa : „Primi-vei însutit și moșteni-vei viața veșnică“ ; omul își vîrî bine în cap vorbele sfinte și în ceasul amiezii, după porunca dată, se înfățișă călugărului, care tocmai prînzea. Și, întrebat fiind de ascultase slujba în ziua aceea, răspunse degrabă :

— Da, sfinția-ta.

La care cuviosul zise :

— N-ai auzit într-însa vorbe nedeslușite ? Cu-tează și mă-ntreabă de ai vreo îndoială.

— De bună seamă n-am, răspunse omul, și cîte-am auzit mi-s toate lămurite și-n toate cred. Nu-i una să mă-ndoiesc de ea. E drept însă c-am auzit o vorbă ce m-a umplut de milă pentru sfinția-ta și pentru frații sfinției-tale, gîndindu-mă la soarta haină ce vă așteaptă pe lumea cealaltă.

— Și care-i vorba aceea ce ți-a stîrnit atîta milă ? întrebă călugărul.

Omul răspunse atunci :

— Părinte, e vorba care după Evanghelie zice ; „Primi-vei însutit“.

Și călugărul :

¹ E vorba despre crucea sfîntului Andrei (n. t.).

² Una dintre cele mai de seamă biserici din Florența (n. t.).

— Aşa-i precum grăieşti ; da' ce anume-ntr-însa te-a îmboldit la milă ?

— Ți-oi spune ce, părinte : de cînd tot stau pe-aici, văzut-am zi de zi cum li se-mpart sărmanilor căldări din cele mari umplute ochi cu zeamă, cînd una și cînd două, după cum se nimeresc să prisoască călugărilor din mănăstire și preasfințicii-tale ; or, dacă-n ceea lume, de fiecare căldare veți prisosi cu-o sută, atîta amar de zeamă s-o strînge laolaltă, de numai bine toți o să vă înecați într-însa.

Și cum ceilalți călugări care se aflau la masa cu-vioșiei-sale se porniră pe rîs, acesta, auzind cum li se ia-n derîdere fățarnicia zemoaselor pomeni, se mînie foarte ; și, de nu s-ar fi simțit vinovat de cele săvîrșite, i-ar mai fi trîntit un proces, zicînd că-l luase în batjocură, pe el și pe ceilalți mișei de teapa lui. Așa însă, înciudat și cătrănit peste măsură, îi porunci să facă cum știe el mai bine și-n viitor să nu mai cuteze să i se arate în față.

Povestea a șaptea

Bergamino, cu o poveste despre Primasso și abatele din Cluny, biciuiește pe bună dreptate zgîrcenia neobișnuită a lui messer Cane della Scala.

Povestea hazlie a Emiliei stîrni rîsul reginei și al tuturor celorlalți, iar șotia poznașului cruciat fu lăudată foarte de cavaleri și doamne. Dar, după ce sfîrșiră cu rîsul și cu vorba, Filostrato, căruia îi venise rîndul să povestească, își începu într-acest chip cuvîntul :

— Vrednice doamne, frumoasă faptă e să nime-rești la țintă, cînd ținta-i neclintită, dar ceea ce e uimitor de-a dreptul e să ochești într-însa cînd îți apare din senin și nu-i asemenea celorlalte. Desfrîul și viața spurcată a preoțimii, țintă statornicită de aprige săgeți, nu-i greu să-ți dea prilej s-o vorbești de rău, s-o scarmeni și s-o împungi, de-ți vine la îndemînă. Și tocmai de aceea, deși socot și eu c-a nimerit din plin mireanul nostru cînd a tras în popă batjocorindu-l pentru fățarnica milostivire a călugărilor care dau săracilor lături ce-s bune de aruncat sau de dat la porci, tocmai de aceea, zic, socot că-i mai vrednic de laudă omul de care mi-am amintit ascultînd povestea de adineauri și despre care voi vorbi numaidecît. Căci omul meu a biciuit cu o

snoavă zgîrcenia cu totul neașteptată și neobișnuită ce l-a cuprins într-o bună zi pe *messer Cane della Scala*, un strălucit senior, punînd pe alții să vorbească și să spună lucrurile pe care le gîndea despre sine și despre *messer Cane*. Și iată și povestea :

Messer Cane della Scala, căruia soarta adesea i-a stat într-ajutor, a fost unul dintre cei mai străluciți și mai de seamă seniori din cîți a avut Italia de la împăratul Frederic al doilea încoace, așa precum o dovedește și faima lui, ce s-a lătit în lumea întregă. Or, hotărînd numitul *messer Cane* să aranjeze la Verona o serbare de pomină, la care să poftască lume multă din toate colțurile țării și mai cu seamă curteni de toate soiurile, trubaduri, bufoni, măscărici și alții, într-o bună zi (cine știe de ce) își schimbă gîndul pe neașteptate și, după ce plăti cu daruri pe cîțiva din curtenii veniți, le dădu cale să plece care încotro. Ci unul dintre ei, pe nume Bergamino, mai bun de gură și mai priceput la vorbe înflorite decît ți-ai fi putut închipui de nu l-ai fi auzit aieva, care nici plata nu-și primise, și nici de plecat nu i se spusese să plece, hotărî să rămîna pe loc, nădăjduind să tragă ceva foloase în viitor de pe urma șederii sale. *Messer Cane* însă se încapățîna în zgîrcenia lui, socotind c-ar însemna curată pagubă să-i dea și lui ceva ; de aceea tăcea chitic și nu se îndura să-i deie nici un semn prin slujitorii săi. Bergamino, de la o vreme, văzînd că nici nu-l cheamă și nici nu-i cere în vreun chip anume să-și dovedească meșteșugul, tot stînd la han și cheltuind cu caii și argații, începu a se teme și căzu pe gînduri ; totuși așteptă mai departe, socotind că tot e mai bine să stea pe loc. Și, cum avea la sine trei rînduri de straie frumoase și scumpe pe care le primise în dar de pe la alți seniori și le adusese acuma ca să facă față la serbare, luă unul

din ele și i-l dădu hangiului, care-și cerea fără de întârziere plata. Apoi, cum mai rămase o bucată de vreme la han, fu nevoit să-l deie și pe-al doilea, ca nu cumva să se învrăjbească cu hangiul. Și pînă la urmă începu să mănînce pe socoteala celui de al treilea strai, hotărît să rămînă atîta timp cît îl va ține și acesta și apoi să plece într-ale sale.

Între timp, se întîmplă într-o zi ca Bergamino, amărît cum era, să se nimerească față în față cu *messer Cane*, care tocmai prînzea la han. Acesta, văzîndu-l amărît, îi zice așa într-o doară, mai degrabă ca să-și bată joc de el, decît ca să facă haz de vreun cuvînt de duh cu care ar fi răspuns curteanul :

— Ce-i cu tine, Bergamino ? Ce stai așa plouat ? Hai, zi și tu ceva !

Atunci Bergamino, simțind că-i venise și lui apa la moară, fără a mai sta pe gînduri, ca unul ce avusese răgaz destul, să chibzuiască în tihnă, se apucă să-i spună povestea următoare :

— Se cuvine să știi, stăpîne, că Primasso a fost un meșter neîntrecut al limbii latinești și-un prea dibaci mînuitor de versuri ; aceste însușiri îi cîștigară atare bun renume și atîta faimă în lume, încît chiar dacă nu era pretutindenea cunoscut după înfățișare, după nume n-ai fi găsit om să nu știe cine e Primasso. Acu, cîcă se nimeri o dată, ca aflîndu-se el la Paris la mare ananghie, așa precum se afla de obicei, săracul, căci multa sa învățătură nu găsea prea mare trecere la cei avuți, să audă vorbindu-se despre abatele din Cluny, despre care se spune c-ar fi fost cea mai bogată față bisericească din cîte număra biserica creștină, în afară de papă. Și despre acest abate îi ajunseră la ureche lucruri minunate și nemaiauzite : cum că ținea o curte strălucită și veșnic primitoare și că la masa lui, de-l

nimereai cumva cînd sta și el să îmbuce, găseai oricînd, oricine ai fi fost, de băut și de mîncat pe săturate. Auzind acestea, Primasso, ca unul ce găsea prilej de desfătare în a vedea seniori și oameni cumsecade, hotărî să meargă să vadă cu ochii lui dărnicia numitului abate și încercă să afle la cîtă vreme de Paris își statornicise curtea. I se răs-punse că abatele se afla pe una din moșiile sale, la vreo șase poște de Paris, cale ce Primasso chibzui că, de se pornea la drum cu zorile deodată, ar fi putut s-o străbată astfel încît să ajungă tocmai la ora mesei. Dar, după ce rugă să i se arate calea, neaflînd pe nimeni să-i țină tovarășie, îl cuprinse frica să nu care cumva, spre nenorocul lui, să ră-tăcească drumul și să nimerească aiurea, în vreun loc pe unde n-ar fi găsit așa degrabă de mîncare. De aceea, punînd și asta la socoteală, ca să nu aibă a răbda de foame, se gîndi să ia cu el trei pîini, chibzuind că apă (deși n-o prea avea la inimă) ar fi găsit oriunde. Punîndu-și dar pîinile în sîn, porni la drum și umblă cu spor, astfel încît ajunse la locul unde se afla abatele chiar înaintea prînzului. După ce pătrunse în casă, începu să umble cu ochii de la una la alta ; și, văzînd el atîta amar de mese întinse, puzderia de blide și de ulcioare din bucătărie și alte multe încă din cele rînduite mesei, își zise întru sine : „Nu minte cine a zis că-i darnic peste fire !“

În timp ce sta cu ochii în patru, holbîndu-se jur împrejur, iată că apare și slujbașul cel rînduit cu grija mesei (căci se făcuse tocmai de amiază), cu porunca să se aducă apă pentru spălat pe mîini ; și după ce tot omul se curăță pe sine, îi așeză pe toți la mesele întinse. Primasso se nimeri să fie așezat tocmai în fața ușii prin care intra abatele cînd se îndrepta spre prînzitor.

Acu, la curtea abatelui era obiceiul să nu se pună pe masă nici vin, nici pâine, nici alte soiuri de băuturi sau de bucate pînă ce nu se așeza la masă și sfinția-sa. Or, după ce-i așeză pe oameni, slujbașul trimise vorbă abatelui că, de-i era pe voie să prînzească, masa îl aștepta întinsă. Abatele porunci să se deschidă ușile încăperii spre a purcede în sală și, pășind înăuntru, cu ochii țintă înainte, primul om pe care îl văzu se nimeri să fie tocmai Primasso, cam jerpelit la straie, sărăcuțul, pe care abatele nu-l cunoștea după înfățișare. De îndată ce-l văzu i se furișă în suflet un gînd uricios, pe care nicicînd nu-l mai încercase, și-și zise întru sine: „Poftim! Ia te uită cui mă aflu să dau de mîncare!“ Și, întorcîndu-se înapoi, porunci să se încuie ușile în urma lui și îi întrebă pe cei ce i se aflau în preajmă dacă îl cunosc cumva pe zdrențărosul cela ce sta la masă tocmai în fața ușii sale. Nimeni nu știu să-i răspundă. Primasso, care de altfel nu se prea da înapoi cînd era vorba de mîncare, acu, ca unul ce umblase cale lungă și care nici cu postul nu prea era deprins, după ce așteptă o bucată de vreme, văzînd că abatele nu mai vine, își scoase din sîn o pâine din cele trei ce le avea cu sine și începu să mănînce.

Abatele, la un răstimp, porunci unuia din slujitorii săi să vadă de plecase ori nu calicul acela. Slujitorul îi răspunse: „Sfinția-ta, nici gînd! Ba dimpotrivă, șade și mănîncă dintr-o pâine pe care, pare-se, și-a adus-o de acasă“. Abatele răspunse atunci: „Să mănînce dintr-a lui, de și-a adus cu sine, că dintr-al meu n-o să ajungă să mai mănînce astăzi“.

Abatele ar fi dorit ca omul să plece de bună-voie, căci nu-i venea la îndemîină să-l alunge el. Dar Primasso, după ce mîncă una din pâini, văzînd

că abatele tot nu mai vine, începu s-o mănînce și pe cea de a doua, lucru ce fu și el adus la cunoștința abatelui, ce iar dorise a ști de nu cumva plecase. În cele din urmă, Primasso, după ce mîncă și cea de a doua pîine, tot așteptîndu-l pe abate, o începu și pe a treia. Și de această dată fu înștiințat abatele, care acu căzu pe gînduri și prinse a-și zice astfel : „Ce să mai fie asta și ce-a dat peste mine, că eu zău de mai pricep ? Zgîrcenie să fie ? Mînie ? Și pentru cine oare ? Că ani în șir am săturat la masa mea pe-oricine, fără să caut de-i om de neam sau de-i mojić, sărac sau înstărit, neguțător sau precupeț. Și doar de atîtea ori cu ochii mei văzut-am nenumărați pungași cum îmi mănîncă pîinea și totuși niciodată n-am simțit în suflet ce simt acum față de omul ăsta. De bună seamă nu degeaba m-a învins zgîrcenia de astă dată ; trebuie să fie om de mare vază calicul ăsta ce mi-a strîns ca-n clește inima, de nu-l mai pot cinsti cum se cuvine.“ Și zicînd astfel, dori cu orice preț să știe cine este ; iar cînd află că e Primasso, venit anume spre a-i cunoaște vestita dărnicie, se rușină, căci îl știa de mult că-i om de omenie și foarte iscusit la carte. De aceea, dorind să-și ispășească vina, se strădui în fel și chip să-l cinstească cu prisosință. Și după ce mîncară, porunci să fie îmbrăcat din cap pînă-n picioare cu nobile veșminte și dîndu-i bani și-un cal, lăsă la voia lui să steie ori să plece. Drept care, Primasso, nespuns de bucuros, îi mulțumi precum știu mai bine, iar apoi o luă călare spre Paris, de unde în zorii zilei pornise la drum pe jos.

Messer Cane, deștept cum era, pricepu de minune, fără a mai fi nevoie de alte lămuriri, unde voia să ajungă Bergamino și-i zise cu zîmbetul pe buze :

— Bergamino, cu multă dibăcie mi-ai dovedit atît paguba răbdată și meritele tale, cît și zgîrcenia mea și ce anume vrei să capeți de la mine. Într-adevăr, nu știu să mă fi robît vreodată zgîrcenia așa cum m-a răzbit acum față de tine, dar fii pe pace c-am să-i vin de hac și-am s-o lovesc în cap cu parul cel scornit de tine adineauri.

Și, după ce porunci să i se plătească hangîului datoria, îl îmbracă pe Bergamino c-un rînd de straie noi și, dîndu-i bani și-un cal, îl lăasă slobod să rămîină la curtea lui sau, dacă nu, să plece mai departe.

Povestea a opta

*Guiglielmo Borsiere, cu o vorbuliță anume, răpune
pe loc zgîrcenia jupînului Erminio de Grimaldi.*

Alături de Filostrato ședea Lauretta care, după ce ascultă în tăcere laudele aduse șireteniei lui Bergamino, cunoscînd că-i venise și ei rîndul să povestească, fără a mai zăbovi în așteptarea poruncii, bucuroasă, începu să spună :

— Dragele mele, povestea de pe urmă mă îndeamnă să vă arăt cum un curtean de treabă, așijderea lui Bergamino, a biciuit cu o vorbuliță anume, și nu fără de rost, zgîrcenia unui negustor plin de bănet și avuții nespuse. Iar de cumva povestea mea aduce cu cealaltă, socot să nu vă placă mai puțin din pricina aceasta, dacă veți cugeta la binele ce s-a ales de pe urma întîmplării pe care am să v-o povestesc.

Trăia, cum zic, la Genova — și-s ani destui de atunci — un gentilom pe nume Erminio de Grimaldi, care (după spusa lumii) întrecea cu mult în avuții și-n bani peșin pînă și pe cel mai bogat din cîți bogați erau pe vremea aceea în țară. Dar după cum în avuții îi biruia pe toți, la fel și în zgîrcenie și-n multa lui cîrpanoșie întrecea cu vîrf

și îndesat pe orice alt zgîrcit ori cîrpănos din lume : căci omul nostru nu-și strîngea băierile pungii numai cînd era vorba să cinstească pe alții, dar chiar și-n cele de trebuință făpturii sale însăși își lua de la gură numai ca să nu cheltuiască (potrivnic obiceiului genovez de-a risipi bani grei pe veșminte) și îndura lipsuri cumplite și-n hrană și în băutură. Din care pricină, pe bună dreptate, pierdu de-a pururi numele cu care se născuse și nimeni nu-i mai zicea altfel decît Erminio-Zgîrie-brînză.

Or, tot strîngînd Erminio și înzecindu-și avuțiile, se nimeri o dată să ajungă la Genova un curtean destoinic, cu purtări alesc și iscusit la vorbă, pe nume Guiglielmo Borsiere, ce întru nimic nu semăna curtenilor de astăzi : căci spre rușinea obiceiurilor stricate și vrednice de hulă a celora ce astăzi ar vrea să li se zică domni și să fie socotiți ca atare, spre rușinea lor, zic, mai nimerit ar fi să li se zică măgari, crescuți cum sînt nu pe la curți de domni, ci-n pleavă și gunoiul drojdiilor ome-nești. Căci de unde în trecut menirea lor era să aducă pururi pace, de se iscau războaie sau certuri între domni, să lege nunți, și cumetrii, și bună prietenie, ori prin plăcute vorbe s-aline inimile ostenite și să desfete curtea, iar prin dojana lor usturătoare de părinte să lovească în cei netrebnici (și toate acestea pe-o plată de nimic), astăzi curtenii se trudesă să-și irosească timpul clevetind și semănînd zîzanii, purtînd vorbe spurcate și, mai rău încă, să-vîrșind acestea în văzul tuturor, azvîrlindu-și în față samavolniciile, murdăriile și nemerniciile lor, fie ele adevărate ori ba, și îndemnînd la rele pe cei curați la suflet prin lingușiri meșteșugite. Iar cel ce-i mai scîrbavnic la vorbă și la faptă e îndrăgit mai mult decît ceilalți, și mai presus e alintat cu daruri de către domnii cei nerușinați și ticăloși :

mare ocară și rușine e treaba asta pentru noi și grăitoare mărturie cum că virtuțile, pierind de pe meleagurile noastre, lăsat-au bieții muritori să dosească în drojdia păcatelor lor.

Ci întorcându-mă acum la cele începute și de la care furia pe drept cuvînt m-a depărtat mai mult decît gîndeam, zic dar că acest Guiglielmo era ținut de bine și bucuros primit în orișicare casă de nobil genovez. Or, aflîndu-se el de cîteva zile în oraș și ajungîndu-i la ureche vrute și nevrute despre apucăturile murdare și zgîrcenia jupînului Erminio, dori cu tot dinadinsul să-l cunoască. Jupîn Erminio, prinzînd și el de veste cum că acest Guiglielmo era bărbat destoinic și om de omenie, cum mai păstra în el, cu toată zgîrcenia lui, și o fărîmă de bună-cuviință, îl primi cu vorbe prietenești, cu zîmbetul pe față și sfătui cu el de una și de alta ; și, luîndu-se cu vorba, îl duse, dimpreună cu alți genovezi ce se aflau cu ei, într-una din casele sale, de curînd clădită, și frumoasă foarte. Acolo, după ce-l plimbă prin toate ungherele ei, îi zise :

— *Messer Guiglielmo*, ai ști să-mi spui, domnia-ta care ai văzut și-ai auzit destule, ceva ce nu s-a mai văzut de cînd e lumea lume, faptă de-o fi sau lucru, pe care apoi să pun să-l zugrăvească în sala de ospete ?

La care Guiglielmo, auzindu-i vorba potrivită ca nuca-n perete, răspunse :

— Jupîne, n-aș ști să-ți spun ceva ce nu s-a mai văzut, de n-o fi vorba înalte de vreun strănut sau alte flecuștețe ; dar, de ți-o fi pe voie, ți-o spune una de care cred că-n veci de veci nu ți-a fost dat s-auzi.

Jupîn Erminio, care, bietul, nu bănuia nici pe departe răspunsul lui Guiglielmo, se grăbi să zică :

— Spune-mi-o, rogu-te, spune-mi-o iute !

La care Guiglielmo răspunse pe dată :

— Pune să-ți zugrăvească în sală Dărnicia.

Cum auzi *messer* Erminio vorba aceasta, fu cuprins pe loc de atît de grea ruşine, încît asprimea ei îl preschimbă la suflet şi mi-l făcu alt om din cela ce fusese.

— *Messer* Guiglielmo, zise, oi pune să mi-o zugrăvească, şi în atare chip, încît nici dumneata, nici orişicare altul să nu mai poată spune că nu i-am auzit de nume.

Şi atare putere avu cuvîntul lui Guiglielmo, încît din ziua aceea n-a fost în toată Genova om mai darnic, mai cumsecade şi mai primitor cu străinii şi cu genovezii decît Erminio de Grimaldi.

Povestea a noua

Regele Ciprului, înfruntat de o femeie din Gasconia, din fricos ce era, se prefăce peste noapte în mare viteaz.

! Era rîndul Elisei să asculte cea de pe urmă poruncă a reginei, dar ea, fără s-o aștepte, voioasă prinse a zice :

— Tinere doamne, se întîmplă adesea ca înrîurirea pe care nu izbutesc s-o aibă asupra unui om muștrările și multele pedepse s-o aibă în schimb o vorbă, nu spusă „ex proposito“, ci azvîrlită la în-tîmplare. Și din spusa Laurettei s-a vădit aieveau lucrul acesta, pe care eu socot să-l întăresc acum cu o altă istorioară, ce-am să v-o spun de îndată. Căci orișice poveste, de-i vrednică, foloase aduce și ca atare se cuvine s-o ascuți cu luare-aminte, oricare ar fi povestitorul.

Zic, așadar, că-n vremea primului rege din Cipru, după ce sfîntul mormînt fu cucerit de Godfrey de Bouillon, se întîmplă ca o nobilă doamnă din Gasconia să pornească în pelerinaj la sfîntul mormînt și la întoarcere, ajunsă fiind în Cipru, să fie batjocorită și terfelită de o ceată de mișei. Din care pricină femeia, care se tînguia zadarnic de una singură, sărmana, hotărî să se plîngă regelui.

Se aflară însă unii ce-o preveniră c-ar fi fost zadarnic să i se plîngă lui, căci regele era atît de fricos și atît de slab de înger, încît departe de a răzbuna prin dreptate rușinea altora, el însuși îndura cu păcătoasă frică nenumărate moșicii, pînă într-atîta încît fiecă om, de avea ceva la inimă, își vărsa focul făcîndu-l pe el de rușine și de ocara lumii. Femeia, auzind acestea, pierdu nădejdea dreptei răzbunări, dar vrînd cu orice preț măcar să-și descarce focul, își puse în gînd să biciuiască regeasca lașitate. Și, plîngînd de zor, se înfățișă regelui și-i zise :

— Stăpîne, n-am venit la tine ca să te rog să mă răzbuni de cele pătimate ; în loc de răzbunare cutez a-ți cere să mă înveți cum izbutești să rabzi batjocura ce aud că ți se face zilnic, pentru ca învîțînd deprinderile tale, să rabd și eu supusă ocara ce mă arde, deși mi-e martor Dumnezeu, de-aș izbuti s-o așez în cîrca dumatăle, ți-aș așeza-o bucuroasă, de vreme ce te arăți a fi atît de mare meșter la pătîmirea lor.

Regele, care pînă atunci fusese trîndav și greoi, se deșteptă ca dintr-un somn adînc și din ziua aceea, începînd cu ocara femeii pe care o răzbună cu strășnicie, se preschimbă în drept prigonitor al celor care pătau cu vorba ori cu fapta cîntea coroanei sale.

Povestea a zecea

Maestrul Alberto din Bologna dă de rușine pe o femeie care, știindu-se iubită de el, dorea cu dinadins să-l facă de ocară.

Isprăvindu-și Elisa cuvîntul, îi rămînea reginei povestea de pe urmă. De aceea, cu mlădieri în glas și grație nesfîrșită, ea începu a spune :

— Iscusitele mele prietene, precum în nopțile senine steaua e podoaba bolții, iar primăvara floarea este a cîmpici înverzite, la fel și-o vorbă iscusită este podoabă a purtărilor alese, a poveștilor și a ceasurilor de petrecere. Și, fiindcă mai adesea e scurtă, își află loc mai potrivit în gura femeii decît în cea a bărbatului, căci vorba lungă îi șade ei mai rău decît îi șade lui ; ci astăzi nu-i femeie, sau prea puține sînt acelea care să înțeleagă un cuvîntel de duh sau care, chiar de-l înțelege, să știe să-i răspundă ; și-i spre rușinea noastră a tuturor aceasta. Căci tot ce-a fost virtute, cu sfiiciune tăinuită în sufletul doamnelor de odinioară, azi se prefacă la noi în găteală și podoabă ; iar cea care-și atîrnă pe ea veșminte mai bălțate și mai înzorzonate se socotește mai vrednică de prețuirea și cinstirea semenilor ei, fără a cumpăni că și-un măgar, de s-ar găsi cine să-l împopoțoneze, ar răbda pe el mai

multe găтели decît oricare femeie, și că, deci, nu-s nici ele mai vrednice de cinste decît e urecheatul. Mi-e și rușine a spune, căci tot ce-i împotriva lor se întoarce și împotriva mea ; înzorzonate precum sînt, boite și pestrițe, ori stau țepene ca niște stane de piatră, mute și nesimțitoare, ori, de răspund cînd le-ntrebi, îți dai cu socoteala c-ar fi fost mai bine să tacă. Și încă umblă a-ți dovedi că numai nevinovăția e pricina care le face să nu știe lega o vorbă cu semenele lor sau cu bărbații cumsecade, și sărăcia-n duh au botezat-o cinste, ca și cum n-ar mai fi pe lume alte femei cinstite decît acelea care nu știu să șadă de povești decît cu slujnica, cu spălătoreasa sau cu brutărița. Dacă firea ar fi rînduit cum lasă ele a crede, de bună seamă într-alt chip ar fi găsit cu cale să le scurteze ciripitul. Ci adevărul e c-aici, ca și în alte lucruri, se cade a ține seamă și de vreme, și de loc, și de omul cu care stai de vorbă ; căci nu arar se-nîmplă ca să-și închipuie omul, fie femeie sau bărbat, că printr-un cuvîntel subțire ar izbuti să-l facă pe celălalt să roșească ; și, fără a-și măsura puterile din timp, ajunge pîn' la urmă să-și simtă chiar pe obrajii lui roșeața pe care ar fi dorit-o s-o vadă la celălalt. Deci ca să știți să vă feriți în viitor de treaba asta și ca să nu se adeverească tocmai prin voi zicala prea bine cunoscută după care femeile se aleg întotdeauna cu oalele sparte, vreau ca povestea mea, ultima din această zi, să vă fie de învățătură ; căci, după cum prin darurile inimii vă deosebiți de celelalte femei, la fel și prin bună-cuviința purtării se cade să vă osebiți de celelalte toate.

Să tot fie cîțiva ani de-atunci, trăia la Bologna, și poate mai trăiește încă, un doctor vestit, cu mare faimă în mai toate colțurile lumii, căruia îi zicea maestrul Alberto. Bătrîn, de șaptezeci de ani

aproape, deși din trup i se scursese vlaga, el tăinuia în piept o inimă atît de aleasă, încît nu pregeta s-adune în ea văpăile iubirii. Și, văzînd el o dată, cu prilejul unei serbări, o prea frumoasă văduvă pe nume *madonna* Malgherida de. Ghisolieri, se îndrăgosti de ea cu atîta patimă, încît inima lui călită de ani se aprinse tinerește, și nu-și mai afla pace noaptea, dacă-n ajun nu izbutea să vadă chipul drag și gingaș al femeii. Începu dar, cînd călare și cînd pe jos, precum se nimerea, să se-nvîrtească mai într-una prin fața casei ei. *Madonna* Malgherida și alte cîteva cumetre pricepură curînd care era pricina preumblărilor sale și adesea își rîdeau de dragostea bătrînului încăruntit de ani și copt la minte, ca și cum patima iubirii nu și-ar putea găsi lăcaș decît în pieptul gol și sterp al celor tineri.

Așa stînd lucrurile dar, într-o zi de sărbătoare, pe cînd *madonna* Malgherida ședea în fața casei sale, cu alte doamne dimpreună, zărintu-l de departe pe maestrul Alberto care venea spre ele, hotărîră să-l primească cu cinste și bună-cuviință, iar apoi să-și bată joc de dragostea lui. Și făcură întocmai : sculîndu-se în picioare, îl poftiră într-o grădină umbroasă și porunciră să fie aduse degrabă vinuri din cele scumpe și dulciuri cîte toate ; iar la urmă, cu vorbe microase și dezmierdătore, îl întrebă cum de se-ndrăgostise tocmai de *madonna* Malgherida, cînd știa bine de cîți tineri frumoși și plini de farmec era iubită la Bologna. Maestrul, deși le simți acul cel învălit în vorbe dulci, răspunse totuși cu voioșie :

— Dacă-mi ești dragă, doamnă, nu-i spre mirare lucrul ăsta, și nici o minte luminată — și cu atîta mai mult domnia-ta care o meriți — n-are la ce se minuna de una ca aceasta. Căci de-i firesc ca

celor încărunțiți de ani să li se ia puterile iubirii rînduite, nu li se ia în schimb voința și nici priceperea de a ști ce-i vrednic de iubit ; iară priceperea aceasta e mai adîncă în cei bătrîni, prin însăși firea lor ce a cunoscut mai multe de cîte știu cei tineri. De aceea, iată care este nădejdea ce mă-ndeamnă, bătrîn cum sînt, să te-ndrăgesc cînd știu c-atîția tineri roiesc în jurul dumitale : m-am nimerit de multe ori să văd cum mănîncă prazul femeile și caprele ; și, deși prazul, la drept vorbind, e scarbăd întru totul, s-ar zice totuși că-i mai bun la cap decît la coadă ; ci voi, doamnele mele, anapoda poftind, îl apucați de cap și ronțăiți la frunze, care nu numai că-s fără gust, dar au și iz netrebnic. De, doamnă, mai știu eu ? S-ar prea putea ca dumneata să nu faci la fel ca celelalte în alegerea iubiților. Și-atunci, de bună seamă, pe mine m-ai alege și-ai izgoni pe ceilalți.

Madonna Malgherida, ca și tovarășele ei, se rușină amarnic, dar totuși îi răspunse :

— Maestre, dumneata, deși cu multă gingășie, ne-ai pedepsit prea nimerit pentru îngîmfarea noastră. Totuși mie una mi-e dragă iubirea dumitale, ca una ce pornește din suflet bun și vrednic ; de aceea, dacă cîntea-mi rămîne nepătată, sînt gata a-ți face-n voie și-a te sluji întru toate.

Maestrul, ridicîndu-se dimpreună cu tovarășii săi, mulțumi *Malgheridei* și, rîzînd cu poftă, după ce-și luă rămas bun de la dînsa, plecă într-ale sale. Iată dar în ce chip *madonna Malgherida*, fără să ia în seamă de cine-și bate joc, deși își închipuia c-a învins, pînă la urmă s-a trezit că ea e cea învinsă ; ci voi, doamnele mele, dacă veți fi înțelepte, vă veți feri cu dibăcie de-atare întîmplări.

Înclinase soarele spre amurg și zăpușcala își mai domolise focul, cînd doamnele și cei trei tineri

Își isprăviră șirul poveștilor și vorba. Drept care, regina grăi :

— De-acum, dragele mele, nu-mi mai rămîne alta decît să vă aleg în locul meu altă regină, care să hotărască după placul inimii petrecerea ei și a noastră pentru ziua de mîine. Și, chiar de s-ar părea c-avem răgaz destul pînă la noapte, ținînd seama c-acela ce nu se scoală-n zori n-ajunge prea departe și vrînd ca cele rînduite pe mîine de regina noastră să fie săvîrșite din timp, socot că n-ar fi rău să începem chiar din ceasul ăsta atît ziua de mîine, cît și cele ce vor urma. De aceea, întru mărirea celui ce dăruiește viață și întru mîngîierea noastră, Filomena, copila înțeleaptă, să ne fie regină și ziua cea de mîine să fie încredințată ocîrmuirii ei.

Și, zicînd astfel, se ridică în picioare și, luîndu-și de pe frunte cununa ei de lauri, i-o puse Filomeinei. Pe urmă, ea dintîi și ceilalți după dînsa, o preaslăviră ca regină și cîrmuirii ei cu drag se-ncredințară.

Văzîndu-se încununată, Filomena se îmbujoră la față, dar amintindu-și de cuvintele Pampineei, de teamă să nu pară nătîngă, redobîndi îndrăzneală și, după ce întări și ea poruncile date de Pampinea, hotărî cîte urmau a se face la cină și în dimineața următoare, după care prinse a grăi astfel :

— Prietene dragi, deși Pampinea, mulțumită mai degrabă bunătății ei decît vredniciei mele, m-a ales regină, eu n-aș vrea totuși să aleg de capul meu petrecerea și desfătarea noastră, ci gîndul meu cu-al vostru aș vrea să-l înfrățesc. Și ca să știți din vreme cîte socot să fac și spre a putea și voi pe placul vostru spune cîte găsiți cu cale, am să vă-nșir cîte socot că ar trebui să facem. De-am fost cu băgare de seamă la cele săvîrșite de Pampinea astăzi, cred c-am putea să spunem pe drept cuvînt că

toate au fost și vrednice de laudă și prea plăcute nouă ; de aceea, atîta vreme cît nu ne-om sătura de ele, fie din deprindere, fie din alte pricini, socotesc să rămînem tot la ele. Fiind rînduite, dar, cele cu care am zis că-ncepem mîine, sculîndu-ne de-aici, om hoinări în voie o bucată și, de îndată ce soarele își va ascunde fața, ne-om așeza la cină pe răcoare ; iar după joc și cîntec și alte desfătări, cu judecată ar fi să mergem la culcare. Mîine ne-om deștepta din vreme și vom alege loc petrecerilor noastre ; iar cînd va bate amiaza vom face ca și azi pe placul fiecăruia și după ce-om prînze și-om dăntui cîtva, sculîndu-ne din somn, ne-om aduna aci, pe-același loc, și-om depăna din nou din caierul de basme, ce pe-o măsură înfrățește plăcerea cu folosul. Iar cîte n-a ajuns să facă Pampinea, tîrziu aleasă ca regină, le-oi face eu acuma și iată ce anume : aș vrea să aleg un miez și un tîlc poveștilor de mîine și să vi-l spun din vreme, pentru ca fiecare să aibă timp destul să afle povestea potrivită. Iar de v-o fi pe plac, ținînd anume seama, că de cînd lume-ai lume și pînă ce-o să fie, pe oameni soarta îi mîină, socot ca fiecare să povestească mîine despre aceia care, loviți de cine știe ce năpaste, izbutesc pînă la urmă să scape cu bine, împotriva oricăror așteptări.

Doamnele și tinerii lăudară deopotrivă porunca reginei și se arătară gata să-i împlinească voia. Și, în timp ce toți ceilalți tăceau, Dioneo se află să zică :

— Doamnă, asemeni celorlalți găsesc și eu porunca-ți prea vrednică de laudă și prea plăcută nouă ; ci mie, ca pe-un dar îți cer să-mi dai o îngăduință, în care, pîn' la urmă, să-mi fie drept să stau. Și-ți cer anume, doamnă, să mă dezlegi de legea poveștii rînduite după un tîlc anume, lăsîndu-mă să spun, de voi găsi cu cale, povestea care-mi place. Și ca să nu-și închipuie nimeni că cer acest hatîr pentru că

n-am la îndemînă povești de unde alege, mă leg,
bun bucuros, de-acuma, ca zi de zi să-mi spun la
urma tuturor povestea.

Regina, care îl știa poznaș și șugubăț la vorbă,
înțelegînd că Dioneo cerea acest hatîr doar ca să-și
poată înveseli tovarășii, de s-ar fi săturat cumva de
celelalte povestiri, cu învoiala tuturor îi împlini do-
rința. Și ridicîndu-se în picioare, porniră toți cu
pas egale spre un rîu cu ape limpezi ce cobora din
deal prin ierburi verzi și prund strălucitor și lu-
neca într-o vale umbrită de mulțimea copacilor stu-
foși. Acolo doamnele, desculțe și cu brațele goale,
umblară prin apă și se desfătară între ele o vreme.
Iar cînd se făcu vremea cinei, porniră înspre palat
cu toții și bucueroși cinară. Apoi, aduse fiind lău-
tele și cobza, regina porunci să se-ncingă un dans,
să-l mîne Lauretta, Emilia să cînte și Dioneo s-o
însoțească cu lăuta. Porni dar Lauretta să se-nvîr-
tească în horă și Emilia începu cu glas duios să cînte:

Mi-e-atît de drag frumoasă să mă știu,

Că nu-i iubire alta

Să-i duc pe lume dorul sau grija să i-o țiiu.

În ea, ca prin oglindă, mi-e dat să-ncerc,

Cînd mă privesc, sporită mulțumire,

Și dulcele balsam nu-i chip să-l șterg

Cu nici un chin, cu nici o amintire.

De-ar fi să caut și-aluminteri fericire,

Găsi-voi oare alta

Să-mi toarne-n suflet miere și sfîntă să mi-o țiiu ?

Nu va pieri lumina ei nicicînd

Și-n ea găsi-voi veșnic mîngîiere ;

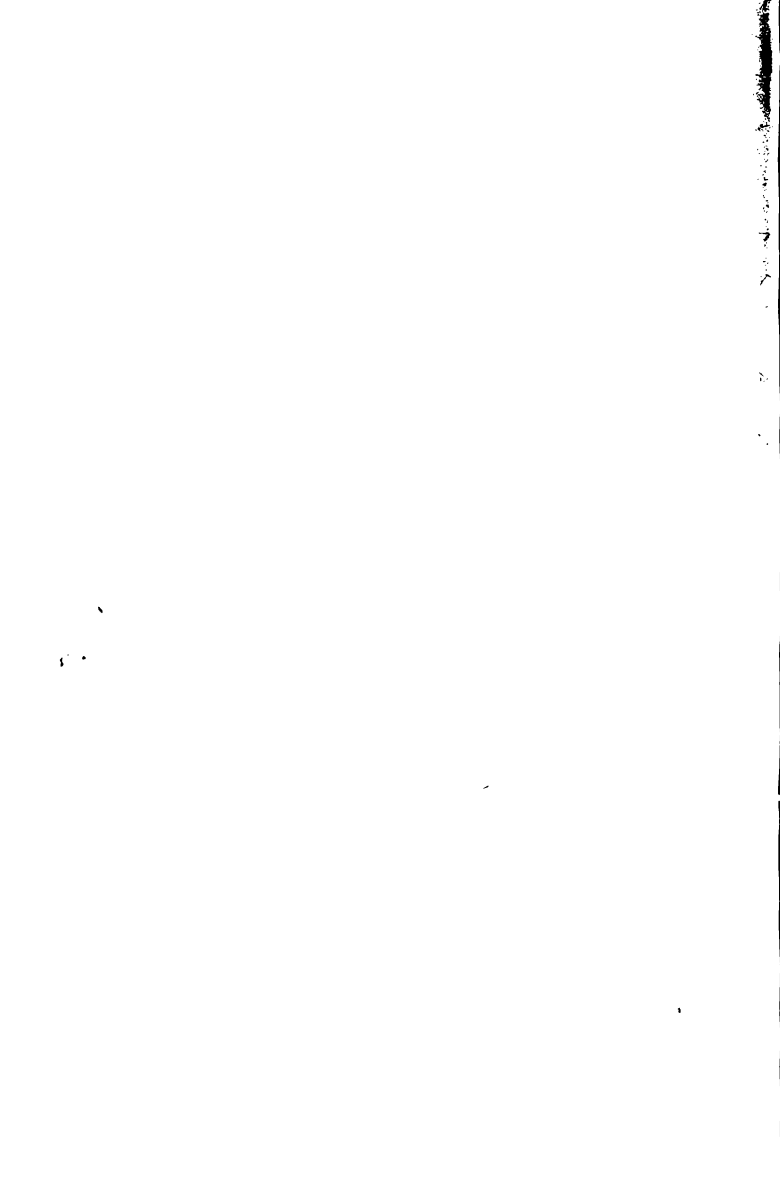
În calea mea, în inimă și-n gînd

Mi-atît de drag s-o simt, cît nu-i putere,

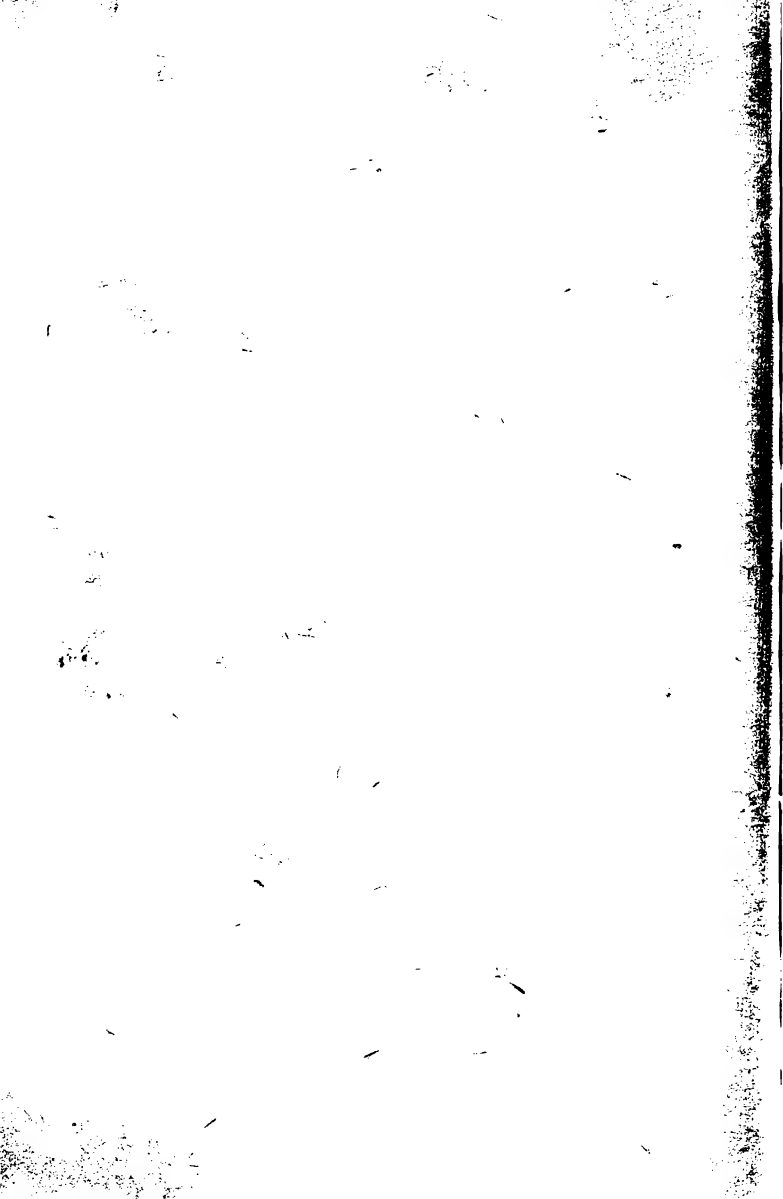
Cu grai să spui, și nimănuî nu-i cere.
De nu cunoaște alta
Mai plină-n bucurii să-ți spună cum mi-o țiiu.

Și-așa cum ard din zi în zi mai tare
De-mi ațintesc în raza ei privirea,
Întreagă ei mă dărui și-i gust în delăsare
Făgăduința dulce, strălucirea,
Și-aștept curînd să-și depene-mplinirea,
Cum nu-i pe lume alta
Mai plină-n bucurii să-ți spună cum mi-o țiiu.

După ce Emilia își isprăvi cîntarea, în care pe alocuri o îngînară, în cor, și ceilalți, deși vorbele ei stîrniră în unii multe și felurite gînduri, porniră alte dansuri și abia într-un tîrziu regina hotărî să pună capăt primei zile și, poruncind să i se aducă lumini și torțe aprinse, hotărî fiecăruia odihnă pînă într-a doua zi ; drept care, ascultîndu-i vorba, porniră care încotro să-și afle somn și pace.

Zina a doua

Sfîrşeşte prima zi a Decameronului şi începe cea de a doua, în care, sub sceptrul Filomenei, se vorbeşte despre accia ce, loviţi de cine ştie ce năpaste, izbutesc pînă mai la urmă să scape cu bine, împotriva oricăror aşteptări.

Soarele cu lumina lui cuprinsese de pretutindeni zările şi sus, prin ramurile verzi, păsările cu viersul lor voios îşi făceau simţită făptura, cînd doamnele şi cei trei tineri, păşind în grădină şi călcînd cu pas agale iarba înrourată, se plimbară de la un capăt la altul, desfătîndu-se şi împletind ghirlande din ramuri şi din flori. Şi asemenea zilei dinainte o petrecură şi pe cea de faţă : prînziră la răcoare şi apoi, după ce o vreme îşi aninară paşii în dans, porniră la odihnă ; şi-n cel de-al treilea ceas al după-amiezii, sculîndu-se cu toţii, pe voia doamnei şi-a reginei lor se adunară-n cerc jur împrejurul ei, la umbră şi răcoare pe pajiştea înverzită. Filomena, frumoasă şi plăcută la chip şi înfăţişare, încununată cum era cu frunzele de laur, după ce zăbovi o clipă în tăcere, privind la rînd pe fiecare în faţă, îi porunci Neifilei să deie şir poveştilor. Iar dînsa, bucurasă, prinse pe dată a spune :

Povestea întâia

Martellino, prefăcându-se damblagit, se tămăduiește, chipurile, cu moaștele sfântului Arrigo ; și, ieșind la lumină vicleșugul său, pătimind el bătaie și primejdie de spînzurătoare, izbutește pînă în cele din urmă să scape cu bine.

Dragi prietene, se-ntîmplă adesea ca cel ce-ncearcă să-și bată joc de alții, și mai cu seamă de cele sfinte, pînă mai la urmă să se aleagă el însuși cu batjocura și cu paguba. De aceea, spre a mă supune poruncii date de regină și ca să intru în miezul celor de dînsa rînduite, am să vă-nșir acum cîte a mai tras și-a pătimit un om de treabă din orașul nostru ; pățanii ce întru început se arătară a fi nefericite, dar care pîn' la urmă, pe neașteptate, se chitiră bine.

Trăia odată la Treviso, și nu-i prea mult de atunci, un neamț pe nume Arrigo, care, sărac fiind, ca să-și cîștige pîinea, căra pe bani la saci și alte cîte toate ; om bun altfel, cu frica lui Dumnezeu și viață prea cucernică de toți bine știută. Din care pricină, de-i drept ori ba, petrecîndu-se el din viață, se-ntîmplă ca, după cîte spun cei din Treviso, în ceasul morții sale toate clopotele catedralei să înceapă a bate, fără a fi trase de nimeni. Socotind cele întîmplate drept o minune, nu era om să nu-l crează sfînt pe Arrigo. Și, adunîndu-se tot orașul în casa cu

pricina, luară trupul mortului și, ca pe niște moaște sfinte, îl purtară în biserica cea mai de vază din oraș, une fură aduși apoi toți ologii, damblagiții, orbii și cei ce sufereau de cîte toate, ca și cum atingîndu-i trupul ar fi putut să se înzdrăvenească pe dată de toate metehnele lor.

În toiul vîlmășagului și al îmbulzelii picară în Treviso trei florentini, pe nume Stecchi, Martellino și Marchese, care, hoinărind pe la curțile seniorilor, desfătau mulțimile prin giumbușlucurile lor și prin strîmbăturile cu care imitau pe fiecare. Aceștia, cum nu mai fuseseră nicioînd la Treviso, văzînd atîta amar de lume gonind în dreapta și-n stînga, se minunară foarte și, ajungîndu-le la ureche pricina îmbulzelii, doriră și ei să vadă mortul. Și, după ce-și lăsară lucrurile la un han, Marchese zise :

— De vrut, ar vrea oricine să vadă atare sfînt ; da' eu, din parte-mi, nu prea vād cum am putea ajunge la el, căci, după cîte aud, piața-i bulucită de nemți și altă soldățeime, pe care stăpînirea a adunat-o acolo să țină rînduială ; și-apoi, și făr' de asta, aud cum că-n biserică e atîta îngrămădeală, că nimeni nu mai poate intra.

La asta, Martellino, care ținea cu dinadins să vadă și el sfîntul, zise :

— Doar nu ne-om da înapoi dintr-atîta lucru. Las' pe mine, c-oi găsi eu o cale.

— Cum ? întrebă Marchese.

— Ți-oi spune cum, răspunse Martellino : eu m-oi poci ca damblagiții, iar voi, tu de o latură și Stecchi de cealaltă, chipurile ajutîndu-mă să umblu, vă veți preface că mă duceți să mă tămăduiască sfîntul. Și cine ne-o vedea ne-o face loc pe dată, lăsîndu-ne să trecem.

Marchese și Stecchi se dovediră încîntați de idee ; și, ieșind pe dată din han, după ce ajunseră pe-un

maidan pustiu, Martellino se apucă să-și răsucească mîinile, degetele, coatele, picioarele, pînă și gura și ochii, și fața toată în așa hal, că intrai în sperieți văzîndu-l ; să-l cauți cu lumînarea și n-ai fi găsit om să zică de el că nu-i lovit de dambă de-a binelea și de-a pururi pierdut la trup. Și așa cum era, sprijinit de Marchese și Stecchi, porniră cu toții către biserică, plini de evlavie, rugîndu-se supuși de cei ce le stăteau în cale, de dragul Domnului, să-i lase să treacă înainte ; și izbuteau vezi bine. Așa că-n scurtă vreme, ajutați de mulțimea care striga de pretutindeni „lăsați-i să treacă, lăsați-i să treacă !“ ajunseră la locul unde era așezat trupul sfîntului Arrigo. Iar acolo, nici n-apucară bine să-l vadă, că niște oameni din preajmă, buni la suflet, mi-l și apucară pe Martellino și-l așezară deasupra mortului, ca prin atingere să-și dobîndească mîntuirea trupului.

Martellino, înconjurat de mulțimea care abia mai sufla de curioasă ce era, după ce așteptă cîtva, ca unul care se pricepea de minune la de-alde astea, începu a se preface că-și întinde mai întîi un deget, apoi mîna, după aceea brațul, pînă ce-ncetul cu-ncetul se-ntinse pe de-a întregul. Și, văzînd norodul atare minune, începu să-l preamărească pe sfîntul Arrigo cu atîta larmă, de nici bubuitul tunetelor n-ai fi răzbit să-l mai auzi.

Or, nu departe de locul acela, se nimerise a fi un florentin care-l știa pe Martellino ca pe un cal breaz, dar care, din pricina schimonoselilor, nu-l cunoscuse la-nceput ; văzîndu-l însă în picioare, îl cunoscu pe dată și se porni pe rîs, zicînd : „Bătu-l-ar Dumnezeu ! Cine n-ar fi jurat, văzîndu-l cum vine, că nu-i cu adevărat lovit de boală ?“ Cuvintele sale se nimeriră s-ajungă la urechea unor trevisini, care-l

întrebară cu iuțeală : „Cum ! Nu era damblagit ?“
La care florentinul le răspunse :

— Da' de unde ! E drept ca bradul de cînd îl știu ; dar, după cum v-ați putut încredința și dumneavoastră, se pricepe mai bine ca oricine la giumbușlucuri de-astea și de pocit se știe poci de ți-e mai mare dragul.

Atîta le trebui trevisinilor ! Cum auziră una ca asta, o luară cu ruptul înainte și începură să urle : „Puneți mîna pe netrebnicul ăsta, care batjocorește pe Dumnezeu și cele sfinte și care, zdravăn fiind, s-a prefăcut olog, ca să-și bată joc de sfîntul nostru și de noi toți !“ Și zicînd acestea, puseră mîna pe el, îl traseră de unde se afla și, apucîndu-l de păr și smulgîndu-i hainele de pe el, începură să-i care cu nemiluita la pumni și la picioare ; și din cîți se aflau acolo, unul n-ai fi găsit să-și zică om și să nu-i ardă și el vreo cîteva-n spinare.

Martellino striga din răspuseri „fie-vă milă“, și se ferea și el cum putea, dar degeaba : norodul i se-aduna în spate în gloată tot mai mare. Stecchi și Marchese, văzînd una ca asta și dîndu-și bine seama că gluma se îngroașă, iar pe de altă parte temîndu-și și ei pielea, nu cutezau să-i sară în ajutor ; dimpotrivă, urlau cu ceilalți dimpreună, cerîndu-i și ei moartea, deși tot timpul își scormoneau în fel și chip mintea, ca să găsească mijloc să-l scoată din puterea gloatei, care de bună seamă l-ar fi ucis pe loc, de n-ar fi născocit un vicleșug Marchese. Aflîndu-se adunată la locul cu pricina toată oștirea stăpînirii, Marchese, cum putu mai iute, se înfățișă la cel ce ținea locul primarului și-i zise : „Fie-ți milă de mine ! E un nemernic pe-aicea, care mi-a ușurat punga de-o sută de florini de aur ; prinde-l, rogu-te, să-mi pot redobîndi bănușii.“

Auzind acestea, nu mai puțin de doisprezece ar-

mășei dădură buzna la locul pe unde bietul Martellino răbda scărmanătură fără pieptene, și izbutind cu mare greu să-și taie cale prin mulțime, îl smulseră din mîinile ei, și rupt, și terciuit cum era, îl duseră la palatul stăpînirii. Acolo, auzind norodul care i se ținuse pe urme cum că fusese prins ca hoț de buzunare și socotind atare învinuire drept cel mai bun prilej pentru a-i veni de hac, începură cu toții să se vaiete în gura mare că și lor le tăiasă punga de la cingătoare. Judele stăpînirii, om aspru și neînduplecat, auzind una ca asta, îl luă degrabă pe Martellino deoparte și începu să mi-l descoasă. Ci Martellino răspundea într-aiurea, răsfățîndu-se, ca și cum nici nu i-ar fi păsat de judecător ; omul, înfuriat de-a binelea, puse să-l cetluiască-n funii și porunci să-i ardă vreo două, socotind că-l va face să-și mărturisească păcatul, ca apoi să-l poată spînzura. Iar după ce-l sloboziră din funii și-l așezară pe jos, întrebîndu-l judecătorul de-s cu temei învinuirile aduse, Martellino, văzînd că nu-i a bună să tăgăduiască, răspunse :

— Stăpîne, sînt gata să mărturisesc adevărul ; dar pune pe cei ce mă învinuiesc să spună cînd și cum le-am tăiat punga și-apoi ți-oi spune și eu tot ce-am făcut și ce n-am făcut.

— Așa da ! răspunse judecătorul. Și punînd să cheme pe cîțiva păgubași, care ziceau că le tăiasă punga acum opt zile, care acu șase, care acu patru, ba unii chiar în ziua aceea. Martellino, auzind acestea, grăi :

— Stăpîne, mint cu toții de ți-i mai mare dragul ! Cea mai bună dovadă că eu spun adevărul e că niciodată n-am mai pus piciorul în orașul ăsta ; și-acu, de-ndată ce-am ajuns, ceasul rău m-a pus să mă duc să văd și eu sfîntul, și-acolo m-au scărmanat în halu-n care mă vezi. Dacă voiești să ai dovadă

că nu mințesc, ți-o poate da slujbașul stăpînirii ce scrie-n catastif pe toți străinii, precum și hangiul la care am tras. Iar de te-ncredințezi că eu îs cu dreptatea, nu mă mai chinui și nu mă spînzura zadarnic, de dragul unor ticăloși.

Între acestea, Marchese și Stecchi, auzind că judele nu-l cruța de fel pe Martellino, ba că-l mai și legase în funii, se-ngrijorară foarte, zicîndu-și înde ei : „Ce mai treabă am făcut și noi ! Din lac l-am azvîrlit în puț !” Și tot umblînd pe străzi, făcură pe dracu-n patru și izbutiră să-l găsească pe hangiu, căruia îi povestiră de-a fir-a-păr împlinirea. Hangiul se porni pe rîs și-i duse la un anume Sandro Agolanti, băstinaș din Treviso și om cu mare trecere la stăpînire ; și după ce-i povestiră și lui împlinirea, îl rugară, cu hangiul dimpreună, să facă ce-o putea pentru bietul Martellino. Sandro, strîcîndu-se de rîs, porni către stăpînire ; iar acolo se rugă de guvernator să trimită după Martellino și ruga-i fu împlinită. .

Trimișii îl găsiră pe învinuit tot numai în cămașă, pierit și mort de frică în fața judecătorului, care nu-l lăsa nici măcar să crîcnească întru apărarea sa ; ba dimpotrivă, nimerindu-se să aibă și niscaiva pică pe florentini, ținea morțiș să-l spînzure și nu se învoia cu nici un chip să-l lase slobod, pînă ce nu i-l luară cu sila dinainte.

Martellino, dus în fața guvernatorului, după ce-i povesti împlinirea, se rugă frumos să-i facă hatîrul și să-l lase să plece cît mai degrabă din oraș, zicînd că pînă ce n-o ajunge la Florența, tot la gît i s-o părea că-și simte ștreangul. Guvernatorul rîse cu poftă de isprava florentinilor și porunci să i se deie fiecăruia cîte un rînd de haine. După care, scăpați ca prin urechile acului din atare strîmtoare, toți trei se-ntoarseră teferi la casele lor.

Povestea a doua

Rinaldo din Asti, fiind jefuit de hoți, ajunge la Castel Guiglielmo, e găzduit de o văduvă, despăgubit de pierderi și pînă mai la urmă se întoarce acasă teafăr.

Întîmplările lui Martellino, povestite de Neifile, stîrniră mare haz printre doamne, iar dintre tineri mai cu seamă Filostrato se desfătă cu ele ; și fiindcă sta alături de Neifile, regina îi porunci să calce pe urmele ei și să-și spună și el povestea. Drept care, fără a mai sta pe gînduri, Filostrato începu :

— Frumoașe doamne, o anumită istorioară, în care cele bisericești se îmbină în parte cu iubirea și-n parte cu întîmplări nenorocite, îmi tot dă ghes să mă dezleg la limbă și să v-o spun, pentru că s-ar putea să fie de folos acelora ce o ascultă și mai vîrtos acelora ce s-au pornit la drum spre ale iubirii plaiuri primejdioase, pe unde adeseori, de nu te închini și sfîntului Iulian¹, o nimerești anapoda cu gazda, chiar dacă patu-i larg și moale în perini.

Pe vremea marchizului Azzo din Ferrara, un negustor, pe nume Rinaldo din Asti, venise la Bologna pentru niscaiva treburi de ale sale. Și isprăvindu-și omul socotelile, în drumul lui spre casă, pe cînd tocmai ieșise din Ferrara și se îndrepta călare spre

---

¹ Ocrotitorul drumeților, la catolici (n. t.).

Verona, se nimeri să deie peste unii, care păreau a fi negustori, dar alta nu erau decît tîlhari de drumul mare şi oameni făr' de lege ; or el, intrînd necugetat în vorbă cu dînşii, şi-i luă tovarăşi de drum. Tîlharii, văzîndu-l negustor şi socotind că are şi bani asupra lui, se chibzuiră cum să-l jefuiască de îndată ce s-ar fi ivit prilejul. De aceea, spre a nu stîrni în el vreo bănuială, porniră a vorbi de cinste şi de omenie, ca nişte oameni simpli şi de treabă, silindu-se să-i intre cu dinadinsu-n voie şi să se arate săritori. Din care pricină Rinaldo, ce doar o slugă avea cu el, călare şi ea pe un cal, se socotea ferice de o atare întîlnire. Umblînd ei dar, într-acest chip, şi tot sărind cu vorba de la una la alta, ca omul cînd stă de poveşti, ajunseră să vorbească şi despre rugăciuni ; şi unul din tîlhari — căci trei erau la număr — îi zise lui Rinaldo :

— Da' dumneata, jupîne, ce rugăciune obişnuieşti să spui la drum ?

La care Rinaldo răspunse :

— La drept vorbind, eu nu prea-s priceput la d-astea şi nu cunosc prea multe rugăciuni ; de, ca omul care trăieşte aşa cum a apucat din bătrîni şi nu-şi mai bate capul pentru te miri ce fleac. Da' ce e drept e drept : de cînd mă ştiu, nu plec la drum fără să zic în zori, cînd mă pornesc din han, un *Tatăl Nostru* şi o *Bucură-te Fecioară*, pentru odihna răposăţilor părinţi ai sfîntului Iulian ; apoi mă închin lui Dumnezeu şi sfîntului Iulian să-mi facă parte de gazdă bună în noaptea care va să vie. Căci eu, în viaţa mea, am întîlnit adeseori primejdii mari la drum, dar am scăpat pururea teafăr, iar noaptea apoi, întotdeauna aflat-am gazdă bună şi culcuş de să-l pomenesc : de aceea sînt încredinţat, şi-o spun întru slăvirea lui, că sfîntul Iulian mi-a dobîndit într-asta mila lui Dumnezeu. Aşa că mie unul, pre-

cum spuneam și mai înainte, de nu mă închin în zori, nici drumul nu-mi priește și nici nu-mi pare c-aș ajunge cu bine noaptea următoare.

Cel care îl întrebase îi zise atunci :

— Și azi în zori te-ai închinat, jupîne ?

— Vezi bine că m-am închinat, grăi spre el Rinaldo.

Tîlharul, care știa de mai înainte cum s-o petrece treaba, își zise în sinea lui : „Bine-ai făcut ! Că dacă n-om da greș, nu prea te văd dormind la noapte.“ Și după aceea adăugă :

— De umblat, am umblat și eu destul, dar rugăciuni anume n-am spus nicicînd, deși pe mulți văzută-am că le țin în cinste ; și totuși niciodată n-am nimerit-o prost din pricina aceasta. Rămîne de văzut acu cine-o dormi mai bine la noapte : dumneata ce ți-ai făcut rugarea, ori eu ce n-am făcut-o. Nu-i vorbă, de închinat mă-nchin și eu, din cînd în cînd, dar m-am deprins a spune alt soi de rugăciuni, așa precum ar fi de-o pildă „Năruitu-te-ai“, ori „Precistă Fecioară“, ori încă „Din adîncuri“, care-s de mult folos, cum obișnuia să zică bunică-mea, săraca.

Și tot vorbind așa, de una și de alta, și tot mergînd cu spor înainte, în timp ce hoții așteptau un loc și un ceas prielnic mișelnicului gînd, după ce trecură de Castel Guiglielmo și tocmai stau să treacă un rîu, se întîmplă ca cei trei hoți, văzînd că-i noapte afară și locul singuratic, să se năpustească asupra lui Rinaldo și să-l jefuiască pînă la piele. Iar la plecare, după ce-l lăsară să zgribulească numai în cămașă, luîndu-i și calul pe deasupra, îi ziseră așa :

— Te du de vezi acu cum s-o îngriji la noapte Iulian al tău de tine, că sfîntul nostru, nouă, de bună seamă, ne-o purta de grijă !

Și, trecînd peste rîu, își luară tîlpășița.

Slujitorul lui Rinaldo, văzîndu-și stăpînul încolțit de tîlhari, fricos cum era, nu mișcă nici măcar un deget ca să-i sară într-ajutor ; ci, îmboldindu-și calul, porni în goană și nu se opri pînă ce n-ajunse la Castel Guiglielmo, unde, cum între timp se înnoptase, trase la han de-a dreptul, fără să-și bată capul pentru stăpînul său. Rinaldo, desculț cum era și numai în cămașă, fiind aprig ger afară și strașnică ninsoare, nu știa ce să mai facă ; și văzînd că înnoptează, cu dinții clănțănind de frig și tremurînd ca varga, începu să caute jur împrejur, doar-doar va izbuti să afle un adăpost, ca să-și petreacă noaptea. Dar neaflînd nimic (căci prin acele locuri războiul, nu demult, arsesese totul pînă-n temelii), împins de ger o luă la fugă către Castel Guiglielmo, deși habar n-avea că slujitorul lui o luase și el într-acolo, gîndind că bun e Dumnezeu și că, dacă ajunge teafăr, se va îngriji de el să-i afle un adăpost. Ci negurile nopții îl apucară la peste o milă depărtare de oraș : din care pricină ajunse atît de tîrziu la porțile lui, încît le află închise, cu punțile ridicate și nu fu chip să intre înăuntru. Nemîngîiat la suflet și amărît ca vai de el, prinse a căuta plîngînd vreo streășină sub care să-și pună oasele la adăpost, măcar și numai de ninsoare ; și spre norocul lui văzu deasupra parapetelor ce împrejmuiiau castelul o casă mai ieșită în afară, sub ale cărei ziduri gîndi să șadă pînă într-a doua zi. Îndreptîndu-se spre ele, află sub ziduri o ușiță închisă, din păcate, și, aducînd în pragul ei o grămăjoară de paie pe care o aflase în preajmă, se covrigi mîhnit și îndurerat pe ea, jeluindu-se sfîntului Iulian și arătîndu-i că credința pe care i-o purta nu merita din parte-i atare oropsire. Ci sfîntul Iulian, sub paza lui ținîndu-l, fără zăbavă îi rîndui altminterea culcușul.

Trăia pe vremea aceea la Castel Guiglielmo o văduvă frumoasă la trup ca nimeni alta în lume, pe care marchizul Azzo o iubea ca pe ochii lui din cap și și-o ținea acolo în oraș la îndemână ; această doamnă locuia taman în casa sub ale cărei ziduri se aciuse dîrdîind Rinaldo. Or, tocmai în ziua aceea se nimerise ca marchizul să-i trimită vorbă, că va petrece noaptea cu dînsa și s-o roage să-i pregătească în taină o baie și o cină îmbelșugată. Iar cînd fu totul gata și doamna îl aștepta să vină dintr-o clipă într-alta, se nimeri să pice la poarta marchizului un sol ce-i aducea niscaiva vești, din pricina cărora fu nevoit să încalece pe loc și drept aceea, după ce îi trimise vorbă femeii să nu-l mai aștepte, se așternu la drum. Femeia, nemîngîiată oarecum și neștiind cum să-și treacă vremea, se hotărî să intre ea în baia gata pregătită, să șadă singură la cină și apoi să meargă să se culce ; și chibzuindu-se astfel, intră în baie. Baia se afla în spatele ușiței unde Rinaldo bietul se adăpostise pe dinafară. Or, femeia, cum sta lungită în baie, îl auzi plîngînd și clempanind din dinți, de-ai fi crezut, sărmanul, că-i preschimbât în barză. De aceea, chemîndu-și slujnica, îi zise :

— Dă fuga sus, privește peste zid și află cine-i jos în pragul ușii, ce fel de om e și ce caută acolo.

Slujnica se duse degrabă și, ajutată fiind de noaptea cea sticloasă, îl văzu pe Rinaldo cum tremura ca varga, desculț, numa-n cămașă și-l întrebă cine era. Rinaldo, abia putînd să mai vorbească de atîta dîrdîială, îi spuse cît putu mai scurt cine era și cum de se afla acolo. Iar apoi începu s-o roage, de-ți era mai mare mila să-l auzi, să aibă îndurare și, de-i ședea în putere, să nu-l lase să moară de frig în noaptea aceea. Slujnica, răzbită de milă, se întoarse la stăpîină și-i povesti de-a fir-a-păr povestea. Stă-

pîna, fiind cuprinsă și ea de multă milă, amintindu-și că are la dînsa cheia ușitei prin care marchizul se strecura uneori pe ascuns la dînsa, îi zise :

— Du-te și deschide-i binișor ușa : cina-i aicea toată și n-are cine s-o mănînce ; iar ca să-l găzduim, e loc destul, har Domnului.

Slujnica, lăudînd cu prisosință inima bună a stăpînei sale, porni să-i deschidă și, după ce-l aduse în casă, văzînd femeia că-i aproape țeapăn de frig, îi zise :

— Vîră-te iute în baia de colo, că-i caldă încă !

Rinaldo, cît ai bate din palme, intră în baie, fără a aștepta să-l mai poștească o dată ; și pătruns pînă la oase de căldura ei, gîndea că din mormînt se întoarce iar la viață. Apoi femeia porunci să i se deie un rînd de straie bărbătești, căci nu demult îi murise bărbatul, și, după ce Rinaldo le îmbracă, dacă te-ai fi uitat la el, ai fi jurat că pe măsura lui fuse-seră făcute. Pe urmă, așezîndu-se și așteptînd poruncile femeii, prinse a înălța rugări de mulțumită lui Dumnezeu și sfîntului Iulian, că îl scăpaseră cu bine de la cumplita moarte care-i ședea înaintea, mai hărăzîndu-i pe deasupra și-o gazdă cumsecade, precum părea să fie doamna.

Femeia, după ce odihni o vreme, se duse în una din cămările ei, în care poruncise să se încingă un foc zdravăn și apoi dori să afle cum se mai simte bietul călător. La care slujnica răspunse :

— Și-a pus veșmintele pe el și tare mîndru arată. Om cumsecade pare a fi și cu purtări alese.

— Du-te de-l cheamă, zise atunci femeia, și spune-i să poștească aicea la căldură ; om sta la cină dimpreună, că de mîncat știu bine că n-a avut de unde.

Rinaldo, intrînd în odaie, dădu cu ochii de dînsa și, părăindu-i-se femeie de neam, o salută cu plecă-

ciune și-i mulțumi pe cît știu mai bine de binefacerea pe care o săvîrșise cu el. Femeia, pe de altă parte, văzîndu-l și auzîndu-l, îi dădu dreptate slujnicei în sinea ei, și întîmpinîndu-l bucuroasă, se așeză cu dînsul la gura focului și prinse a-l întreba de întîmplarea care-l mînase într-acolo. Rinaldo rînd pe rînd i-o povesti cu de-amănuntul. Și, cum femeia auzise niscaiva zvonuri despre sosirea slugii lui Rinaldo la Castel Guiglielmo, dădu deplină crezare celor povestite și-i spuse lui Rinaldo cîte știa anume, încredințîndu-l că a doua zi în zori îi va fi ușor să dea de urma slujitorului.

Apoi, după ce fu așternută masa la porunca doamnei, Rinaldo se spală pe mîini dimpreună cu dînsa și se așeză la cină. Era acest Rinaldo bine legat la trup, plăcut și chipeș la făptură, ales și gingaș la deprinderi și de ani în floarea vîrstei. Iar doamna, care-l cercetase în repetate rînduri din cap pînă-n picioare, găsindu-și-l pe plac și aștătat fiind la gîndul că marchizul ar fi trebuit să-și petreacă noaptea cu dînsa dimpreună, puse ochii pe el. Și după cină, sculîndu-se de la masă, începu a se sfătui cu slujnica, de-i nimerit ori nu, de vreme ce marchizul o înșelase în așteptări bătîndu-și joc de dînsa, să folosească acest prilej, pe care soarta i-l scotea în cale. Slujnica, prea bine știind ce-o arde pe stăpînă, o sfătui pe cît putu mai călduros să-și împlinească pofta. Din care pricină femeia, întorcîndu-se la gura sobei, unde-l lăsase singur pe Rinaldo, prinse a-l privi cu dragoste și-i spuse :

— Rinaldo, de ce-ai căzut pe gînduri, spune ? Crezi că-i așa de greu să fii despăgubit de-un cal și-un rînd de straie ? Hai, nu te necăji, fii vesel și închipuiește-ți că ești la tine acasă ; ba chiar mai mult ți-oi spune : cînd te-am văzut intrînd cu hai-

nele acestea ce-au fost odinioară ale răposatului meu soț, mi s-a părut că-l văd aievea ; de o sută de ori în seara asta am fost gata să te sărut și să te strâng în brațe, și dacă nu m-aș fi temut că poate n-o să-ți placă, de bună seamă aș fi făcut-o.

Rinaldo, auzind asemenea vorbe și văzînd sclipirile din ochii femeii, cum nu era neghiob, se apropie de ea cu brațele deschise și-i zise :

— Doamnă, de mă gîndesc că de acu înainte doar mulțumită dumitale pot zice că-s în viață și de-mi aduc aminte din ce impas m-ai scos, socot c-ar fi din parte-mi o mare mojie de nu m-aș strădui să-ți împlinesc orice dorință ; de aceea fă-ți pe plac, sărută-mă și strînge-mă în brațe, că eu din partea mea te-oi săruta și te-oi cuprinde cu mare bucurie.

Și, fiindcă după acestea alte vorbe s-ar fi vădit a fi cu totul de prisos, femeia, încinsă cum era de poftele iubirii, i se aruncă fără zăbavă în brațe ; și strîngîndu-l cu patimă, după ce îl sărută de mii de ori și tot de atîtea ori fu și de dînsul sărutată, sculîndu-se de acolo, se duseră în odaia ei și se culcară de îndată, astîmpărîndu-și focul care-i ardea, din plin și-n multe rînduri, pîn' la ziuă. Iar mai apoi, sculîndu-se în zorii zilei, fiindcă așa dorea femeia pentru ca nu cumva să se iște bănuieli, dînsa, după ce-i dete un rînd de haine zdrențuroase și-i căptuși cu bani chimirul, rugîndu-l să păstreze taina asupra celor întîmplate, îl strecură afară pe aceeași ușă prin care pătrunsese de cu seară, după ce mai întîi îi arătă ce drum să apuce spre a nimeni în oraș, ca să-și găsească sluga. Rinaldo așteptă să se lumineze bine de ziuă și să se descuie porțile orașului, iar pe urmă, prefăcîndu-se că vine de departe, pătrunse în oraș și își află slujitorul. Apoi, îmbrăcîndu-se cu straiele ce le avea în cufăr, pe cînd sta tocmai gata

să încalece, se nimeri — minunea cerului ai zice — ca cei trei hoți, care cu o seară în urmă îl jefuiseră pe drum, pe urma altei pungășii, să fie prinși puțin după aceea și aduși la judecată ; și-n urma mărturiei lor i se dădură înapoi lui Rinaldo și banii, și hainele, și calul, fără să piardă altceva nimic decât perechea de șireturi cu care-și agăța ciorapii și pe care tâlharii o rătăciseră din nebăgare de seamă.

Din care pricină Rinaldo, mulțumind lui Dumnezeu și sfântului Iulian, încălecă pe cal și ajunse acasă teafăr ; iară tâlharii, a doua zi, încă din zorii dimineții, porniră a-și legăna picioarele în văzduh.

Povestea a treia

Trei tineri, risipindu-și fără măsură averea, sărăcesc ; un nepot de-al lor, întâlnindu-se cu un abate, pe cînd se întorcea făr' de nădejde acasă, descoperă în el pe fiica regelui Angliei, care îl ia de bărbat și răscumpără averea celor trei unchi ai săi, făcîndu-i iarăși oameni înstăriți.

Întîmplările lui Rinaldo fură ascultate cu încîntare de către doamne, care lăudară credința lui și mulțumiră lui Dumnezeu și sfîntului Iulian că-l ajutaseră în clipe atît de grele. Dar, pe de altă parte (deși aceasta se spunea în șoaptă), nici gazda lui Rinaldo, care știusese a se sluji de darul trimis de Dumnezeu, nu fu sîcotică de doamne drept o proastă. Și-n timp ce ele chicoteau pe ascuns la gîndul nopții petrecute de vădană, Pampinea, care ședea alături de Filostrato și șocotea, pe drept cuvînt, că era rîndul ei să povestească, își adună gîndurile și prinse a cugeta la cele cîte avea să spună. Iar după ce regina îi porunci să înceapă, grăi, pe cît de bucuroasă, pe-atît de îndrăzneță :

— Prealuminate doamne, cu cît vorbești mai mult despre întîmplările rînduite de soartă, cu atît mai multe lucruri găsești a spune despre ele, dacă le adîncești : și asta nu e de mirare, căci dacă stai să te gîndești toate acele lucruri pe care noi prostește le socotim c-ar sta în puterea noastră sînt toate în mîna sorții care pe toate le preschimbă după ascun-

sa-i judecată și fără de răgaz le mută, fără a urma într-aceasta vreo rînduială anume care să poată să ne fie și nouă cunoscută. Or, deși toate acestea se adevăresc temeinic în orișicare faptă, din zori și pînă-n noapte, și s-au vădit de asemenea și-n cîteva povești din cele istorisite, cu toate acestea zic, de vreme ce reginei i-a fost pe plac să aleagă acest subiect, voi adăuga și eu la cele povestite (și poate nu făr' de folos) povestea mea, nădăjduind că are să vă placă.

Trăia pe vremuri în orașul nostru un cavaler, pe nume *messer Tedaldo*, care după unii s-ar fi tras din neamul Lambertilor, iar după alții, zice-se, din neamul Agolanților. Și aceștia de pe urmă, cînd zic așa pun mai ales temei pe meșteșugul învățat pînă mai la urmă și de feciorii săi, meșteșug ce ține de datina familiei și care încă pînă astăzi e rînduit din tată în fiu la Agolanți¹. Ci lăsîndu-i la o parte acu pe cei ce nu cad la învoială cu neamul lui, zic cum că acest Tedaldo era la vremea sa un cavaler ca nimeni altul și avea trei fii, din care celuia dîntîi îi zicea Lambert, mijlociului Tedaldo, iară mezinului Agolante, feciori frumoși toți trei și vrednici, deși cel mare nu împlinise nici barem optsprezece ani. Și, așa bogat cum era, murind *messer Tedaldo*, lăsă fiilor săi, drept legiuiri moștenitori, toată averea sa. Feciorii, văzîndu-se rămași cu atîta avuție, în bani peșin, în case și moșii, fără de alt stăpîn decît doar bunul plac, începură a cheltui cu nesocotință, ținînd pe lîngă dînșii alai întreg de slugi, cai mulți de soi, droaie de cîini și șoimi de vînătoare, orînduind ospete și dăruindu-și din belșug mesenii, punînd la cale întreceri în lupte de-a călare și săvîrșind tot

---

¹ Numele acestei familii derivă de la meseria de fabricanți de ace (cf. it. *ago*, *ac*) (n. t.).

soiul de isprăvi, nu doar din cele câte se cade a fi făcute de oamenii de neam, ci fel de fel de nebunii ce le trăsneau prin capul lor de tineri pofticioși. Dar n-apucară bine să se desfete de-o atare viață, că și sfîrșiră avutul părintesc ; or, cum la atîtea cheltuieli nu pridideau să facă față doar cu veniturile lor, începură a vinde și a zălogi moșiile și casele : și azi dînd una, mîine alta, se treziră pe nesimțite că nu mai au de unde și sărăcia le deschise ochii peste care avuția cea multă le așternuse albeață.

Din această pricină Lamberto, chemîndu-și frații într-o bună zi, le arată ce trai infloritor trăise bietul lor părinte pe lîngă traiul ce-l duceau ei astăzi și cît de mare îi fusese bogăția pe lîngă sărăcia lor, în care numai din destrăbălare fuseseră azvîrliți. Iară la urmă, cum știu mai bine, îi îndemnă să vîndă împreună cu dînsul puținul care le mai rămăsese și să plece din țară, înainte ca sărăcia lor să fie pe de-a întregul cunoscută. Zis și făcut. Fără a-și lua rămas bun de la nimeni și fără nici o zarvă plecară din Florența și pînă în Anglia nu se mai opriră. Ajunși acolo, își luară o căscioară și strîngîndu-și băierile pungii începură să deie bani pe camătă, cu multă chibzuință. În meseria aceasta îi ajută în așa măsură soarta, încît în doi-trei ani izbutiră să-și agonisească o grămadă de bani. Din care pricină, întorcîndu-se ei cu rîndul la Florența, cînd unul, cînd celălalt, încărcăți de bani, își răscumpărară mare parte din pămînturile lor, ba chiar și altele mai cumpărînd, la urmă cîteșitrei se însurară. Or, cum în Anglia urmau și mai departe să deie bani pe camătă, trimiseră acolo, ca să le îngrijească de treburi, pe un tînăr, un nepot de-al lor, pe nume Alessandro ; iar ei, după ce cîteșitrei se întoarseră iar la Florența, uitîndu-și în ce hal îi sărăcise odinioară risipa fără frîu, deși între timp își înjghebaseră și ei familiile

lor, cu soațe și copii, începură a cheltui mai strașnic ca înainte, bucurîndu-se de încrederea tuturor negustorilor, ce le-ar fi dat oricînd orișice sumă cu împrumut, fără a mai sta pe gînduri. Vreme de cîțiva ani făcură față acestor cheltuieli cu banii trimiși de Alessandro, care începuse a împrumuta pe baroni, pe socoteala castelelor și altor venituri de ale lor, care lui îi aduceau multe și mari cîștiguri.

Acu, în timp ce frații își risipeau cu mîină spartă avutul, iar cînd n-aveau de unde se împrumutau cu gîndul la sumele din Anglia, se întîmplă, potrivit oricăror așteptări, să izbucnească într-acest regat o luptă între rege și unul dintre fiii săi, drept care întreaga țară se împărți în două, unii ținînd cu regele, iar ceilalți cu feciorul. Din pricina aceasta îi fură luate lui Alessandro toate castelele baronilor ce încăpuseră pe mîna lui și nu-i mai rămase nici un alt venit. Or, cum toată lumea trăgea nădejde de pe-o zi pe alta c-o să se încheie pace între fecior și tată, Alessandro, socotind și el că de se încheie această pace își va primi avutul înapoi, cu dobînzii cu tot, nu se clintea din loc ; iar cei trei frați, care se aflau la Florența, nu se gîndeau nici ei să-și mai scurteze cheltuiala, ci zi de zi tot mai avan se împrumutau la alții. După cîțiva ani, văzîndu-și toată lumea nădejdlile înșelate, cei trei frați nu numai că pierdură încrederea zarafilor, dar mai fură și închiși pe deasupra, căci oamenii își doreau cu orice preț paralele înapoi ; și cum pămînturile lor nu fură îndeajuns pentru a plăti zarafii, pentru acel rest de plată frații, toți trei, rămaseră închiși ; iar bieteles neveste, cu copilașii-n brațe, porniră care-ncotro, la țară ori aiurea, fără veșminte, fără bani, neștiind ce-ar mai putea să aștepte, decît mereu aceeași viață chinuită. Alessandro, care așteptase ani de-a rîndul pacea, văzînd că nu se mai face și fiindu-i teamă că-n zadar

așteaptă, punându-și chiar și viața în primejdie, hotărî să plece în Italia și se porni la drum de unul singur. Dar, spre norocul lui, la ieșirea din Bruges, văzu pornind cu el deodată un abate benedictin, însoțit de o mulțime de slujitori și de călugări, cu catîri încărcate cu poveri ce deschideau convoiul, și-n urma lor văzu doi cavaleri bătrîni, rubedenii de ale regelui, cu care el, ca unul care-i cunoștea de mai înainte, intră în vorbă, fiind bucuros primit de dîșii în tovărășia lor. Și cum umblau așa împreună, Alessandro îi întrebă cuviincios cine erau călugării care mergeau înainte cu atîta amar de slugi în urma lor și unde anume se duceau. La care unul dintre cavaleri răspunse :

-- Cel ce călărește înaintea slugilor e un tînăr, o rudă de-a noastră, ales de curînd abate într-una din cele mai mari mănăstiri din Anglia ; și fiindcă e mai tînăr decît se cere în lege pentru un atare rang bisericesc, mergem cu el la Roma, spre a ne ruga de sfîntul părinte să-i deie dezlegare de frageda lui vîrstă și să-l sfințească apoi în slujba de abate. Dar lucrul acesta se cade a fi ținut în mare taină.

Mergînd așadar proaspătul abate cînd înaintea slugilor, cînd înapoia lor, cum obișnuiesc drumeții cei de vază, i se întîmplă să-l vază pe Alessandro, tînăr tinerel, al naibii de frumos la trup și înfățișare și mai presus ca alții plăcut, desăvîrșit și ales întru deprinderi. Și, fermecat de la prima vedere, plăcîndu-l abatele mai mult ca orișice pe lumē, îl chemă la sine și prinse a sta cu el de vorbă, întrebîndu-l cine era, de unde venea și unde anume se pornise. Alessandro îi arată pe față starea în care se afla, răspunzîndu-i la toate întrebările și-i arată la urmă că-i gata să-l slujească cu prea puținul ce-i ședea în putere. Abatele, auzind cît de frumos i se-nșirau cuvințele în gură și cercetînd mai cu amănuntul

deprinderile sale, deși învățase meșteșug slugarnic, îl socoti vlăstar de soi și ca atare îl îndrăgi cu și mai multă patimă. Plin de milă pentru atîta zbu-cium, îl mîngîie cu multă prietenie și-l sfătui să nu piardă nădejdea, căci dacă avea să fie om vrednic și de aci înainte, Domnul de bună seamă avea să-l pună iar pe locul pierdut și poate chiar mai sus. Iar la sfîrșit îl rugă, de vreme ce și el mergea tot în Toscana, să facă bunătatea a-i sta-n tovărășie, căci doar aceeași cale aveau de străbătut. Alessandro îi mulțumi pentru cuvintele de îmbărbătare și-i arătă că-i gata să-i împlinească orișice poruncă.

Tot mergînd abatele, cu inima zbătîndu-se de sim-țămintele noi iscate de Alessandro, se nimeri să ajungă, la vreo cîteva zile după aceea, într-un oraș mai mititel și cam lipsit de hanuri ; și dorind să po-posească acolo, Alessandro îl duse la un hangiu pe care-l cunoștea mai îndeaproape și porunci să-i rîn-duiască o odaie într-un ungher al casei ce se arăta a fi mai îngrijit. Or, cum Alessandro se preschim-base acu într-un soi de om de încredere al abate-lui, ca unul ce era îndemînativ foarte, așezînd el la han toată slujitorimea, care pe unde, cum putu mai bine, după ce cină abatele, fiind dusă toată lumea la culcare, pe la miezul nopții, Alessandro îl în-trebă pe hangiu unde ar putea să-și afle și dînsul un culcuș. La care hangiul răspunse :

— Drept să-ți spun nici eu nu știu ; vezi bine doar că peste tot e plin și chiar și eu cu ai mei ne-om culca pe podele. Atîta doar că-n camera abate-lui sînt niște lăzi de grîne ; de vrei, te duc acolo, ți-aștern și-un pat în pripă peste ele și, dacă te în-voiești, îi căuta să te odihnești cum poți.

Dar Alessandro îi răspunse :

— Cum crezi c-oi merge tocmai eu în camera abatelui, cînd știi doar bine că-i așa de mică și atîta

de îngustă, încît nici barem un călugăr n-a mai fost chip să încapă într-însa ? De-aş fi băgat de seamă că mai e loc, după ce-am tras perdelele la pat, aş fi aşezat pe lăzi pe vreunul din călugări, iar eu m-aş fi culcat în locul lui, cu ceilalţi dimpreună.

Hangiul însă îi răspunse :

— Eu n-am ce-ţi face ; treaba-i aşa precum ţi-o spun şi dacă poţi şi te-nvoieşti cu locul, fii fără grijă c-ai să dormi buştean : abatele e cufundat în somn, iară perdelele-s lăsate ; eu ţi-oi aşterne binişor o pătură şi după aceea poţi dormi în pace.

Alessandro, văzînd că treaba se putea face fără să-l stingherească pe abate, se învoi şi-şi aşternu culcuşul pe cît putu mai uşurel, ca nu cumva să-l trezească. Abatele, care nu dormea, ba dimpotrivă frămînta în gînd dorinţa nouă ce-i mijise în piept, auzi cele cîte se puneau la cale şi pricepu de asemenea după auz şi locul în care se culcase Alessandro ; de aceea îşi zise mulţumit ; „Domnul mi-a hărăzit prilejul acesta ; de-l las să-mi scape acuma, altul la fel nicicînd n-o să mă mai îmbie“. Şi, hotărît să nu scape prilejul, cum n-auzea în jur, prin han, nici o suflare, îl chemă pe Alessandro în şoaptă, poftindu-l să se culce lîngă dînsul. Alessandro se codi ce se codi, dar pînă mai la urmă se dezbracă şi se întinse alături. Atunci abatele, punîndu-i mîna pe piept, începu să-l mîngîie întocmai cum îşi mîngîie codanele iubiţii. De care lucru Alessandro se minună peste măsură şi se temu ca nu cumva iubirea cu păcat să-l îmboldească pe abate la atari dezmierdări. Dar teama lui — ori că din vreme şi-o închipuise, ori c-o înţelese atunci pe loc din vreo mişcare de a lui Alessandro — fu pricepută fără întîrziere de abate, care prinse a zîmbi pe întuneric. Şi, scoţîndu-şi degrabă cămaşa, luă mîna lui Alessandro şi, aşezîndu-şi-o pe piept, îi zise :

— Alessandro, alungă gîndu-ți urîcios, caută coala în sîn și-ai să găsești ce-ascund.

Alessandro, punînd mîna pe pieptul abatelui, dădu peste doi sînișori rotunzi, și tari, și fragezi, de-ai fi jurat că-s dăltuiți din fildeș. Și găsindu-i, cunoscunumaidecît că abatele-i femeie, drept care, fără a aștepta să fie și poftit, o prinse iute în brațe, și dădu s-o sărute, cînd ea îi zise :

— Pînă a nu te apropia mai mult de mine, ascultă cîte vreau să-ți spun : pre cîte vezi, cu sînt femeie și nicidecum bărbat ; și, pornindu-mă fecioară de la casa părintească, mergem la papa ca să mă mărite : acu, ori spre norocul tău, ori spre a mea nenorocire, alaltăieri, cum te-am zărit, cu atîta foc am prins a te îndrăgi, că nu-i femeie în lume să mai iubească așa ca mine ; de aceea am hotărît să-mi fii tu soț și altul niciodată. Iar dacă nu mă vrei soție, atunci pe loc te du de-aici și-ntoarce-te de unde ai venit.

Alessandro, deși n-o cunoștea, gîndindu-se la tot alaiul care-i ținea tovărășie, socoti că trebuie să fie și nobilă și bogată ; cît despre partea frumuseții, vedea el singur cît e de frumoasă : de aceea, fără a cumpăni mai mult, îi răspunse că dacă aceasta îi era voia, el bucuros primea. Atuncea fata, ridicîndu-se în capul oaselor, îi puse în deget un inel și-n fața unci iconițe ce-l închipuia pe Hristos se cunună cu el. Apoi, cuprinzîndu-se în brațe, se desfătără pînă-n zori, spre bucuria ambilor părtași. Iar cînd se luminează de ziuă, după ce căzură la învoială cam în ce fel și cum să-și rînduiască socotelile, Alessandro se sculă și, ieșind din odaie prin același loc pe unde intrase, fără ca nimeni să fi prins de veste unde dormise peste noapte, bucuros nevoie mare porni din nou la drum, împreună cu abatele și cu alaiul său, iar după multe zile ajunseră la Roma.

Acolo, după ce se odihniră câteva zile, abatele cu cei doi cavaleri și cu Alessandro dimpreună pătrunseră de îndată la papă și, după ce se înclinară adînc în fața lui, abatele începu să zică așa precum urmează :

— Sfinte părinte, precum sfinția-ta cuvine-se să știi mai bine ca oricare, oricine vrea să ducă un trai cinstit și bun e nevoit, pe cît îi șade în putere, să se ferească de orișice prilej ce l-ar împinge să facă altminterea. Or eu, care doresc să duc un trai cinstit, spre a izbuti să săvîrșesc aceasta, în straiile cu care mă vezi m-am așternut la drum, fugind în taină cu o bună parte din comorile regelui Angliei (părintele meu care, așa tînără cum mă vezi, voia să mă mărite cu regele Scoției, un calaver împovărat de ani), pentru a veni să cer sfinției-tale să mă măriți cu cine vei afla de bine. Și află cum că nu atît prea multa bătrînețe a regelui din Scoția m-a îndemnat la fugă, cît groaza să nu săvîrșesc, de m-aș fi măritat cu dînsul, din șubrezenia tinereții mele, vreo faptă împotriva poruncilor cerești și onoarei sîngelui de neam ce curge în vinele regescului meu tată. Și într-aceste gînduri pornindu-mă la drum, Părintele Ceresc, ce singur el cunoaște mai bine ca oricine nevoile și lipsurile noastre, îndurîndu-se de mine, mi-a scos în cale pe acela pe care însuși el vrea să mi-l dea de soț ; omul e tînărul acesta (și-l arată pe Alessandro), ce, precum vezi, sfinția-ta, e aicea lîngă mine ; purtarea lui și multa-i iscusință sînt vrednice de-o prea înaltă doamnă, chiar dacă, poate, sîngele nu-i este chiar așa de nobil ca sîngele de rege. Pe el l-am luat, pe el îl vreau ; și niciodată nu m-oi învoi cu altul, măcar să zică tata și alții orice-ar zice. În felul acesta pricina care m-a pus pe drumuri s-a mîntuit cu bine ; dar mi-a fost drag să-mi duc la capăt

calea, atît pentru a cerceta locurile sfinte, ce din belşug împodobesc oraşul acesta, şi dimpreună cu ele şi pe înălţimea-ta, sfinte părinte, cît şi pentru a mărturisi şi-n faţa preasfinţiei-tale, şi deci a lumii întregi, cununia noastră, săvîrşită pînă acum numai în faţa lui Dumnezeu. De aceea dar, te rog cu umilinţă ca voia Domnului şi-a mea să fie şi pe placul tău şi să ne dai binecuvîntarea ta, pentru ca noi să dobîndim printr-însa mai multă încredinţare că Domnul-Dumnezeu, căruia îi eşti locuitor, s-a învoit la cununia noastră şi să putem să vieţuim şi să ne dăm sfîrşitul întru slăvirea Tatălui Ceresc şi-a preasfinţiei-tale.

Alessandro se minună nespus aflînd cum că soţia lui era chiar fata regelui Angliei şi-o bucurie fără margini pătrunse tainic în sufletul lui ; dar şi mai mult se minunară cavalerii şi într-atît se tulburară, încît de n-ar fi fost să fie în faţa papii, s-ar fi năpusat asupra lui Alessandro, ba poate chiar şi asupra fetei ar fi sărit cu gura. Pe de altă parte papa se minună şi dînsul foarte, şi de veşmîntul fetei, şi de alegerea făcută ; dar dîndu-şi seama că înapoi nu mai putea să-i tragă, făcu pe voia ei. Îi îmbună dintîi pe cei doi cavaleri, pe care îi vedea cît sînt de tulburaţi, împăcîndu-i cu fata şi cu Alessandro, iar apoi prinse a împărţi porunci spre împlinirea celor ce aveau să se facă. Şi cînd veni şi ziua sorocită de dînsul, în faţa tuturor cardinalilor şi-a multor alţi bărbaţi de neam, ce se adunaseră cu toţii poştiţi de dînsul la ospăţ, porunci să se înfăţişeze fata, îmbrăcată cu veşminte regesti, care se arăta a fi atît de frumoasă şi de plăcută ochilor, încît pe drept cuvînt fu îndeobşte lăudată. Şi, dimpreună cu dînsa, îmbrăcat aşijderea în straie bogate şi însoţit cu cinste de cei doi cavaleri, se arătă şi Alessandro, despre care, judecîndu-l după

port și deprinderi, n-ai fi zis că-i cămătar, ci mai degrabă os domnesc. Apoi sfântul părinte puse să se slujească taina cununiei și, după ce nuntiră ca-n povești, îi învoi pe tineri să plece, blagoslovindu-i încă o dată.

Lui Alessandro și nevestei sale, plecând din Roma, le fu drag să meargă la Florența, unde povestea lor, umblînd din gură-n gură, le-o luase înainte; și-acolo, fiind primiți cu cinste de orășeni, doamna, după ce plăti pe zarafi, scoase pe cei trei frați de la închisoare și-i așeză pe ei și pe nevestele lor în toate drepturile dinainte avute. Drept care, răsplătiți fiind cu multe mulțumiri, Alessandro și nevasta lui, luînd cu ei pe Agolante, plecară din Florența și, la Paris ajunși, fură primiți de rege cu cinste și onoruri. De acolo cei doi cavaleri porniră în Anglia și făcură ce făcură, pînă ce regele le dăruie iertarea și cu alai domnesc ieși înaintea fetei și a ginerelei său, pe care în scurtă vreme îl ridică la rang de cavaler, dîndu-i ținutul Cornovaliei¹. Iar Alessandro se dovedi atît de vrednic și stărui cu atîta dibăcie, încît împăciui părintele cu fiul, lucru ce mari foloase aduse țării întregi, iar lui îi dobîndi recunoștința și iubirea mulțimilor din tot regatul. Agolante cîștigă din nou tot ceea ce i se cădea de drept și, putred de bogat, se întoarse la Florența, după ce contele Alessandro îl ridică la rang de cavaler. Pe urmă contele și cu soția lui trăiră viață glorioasă, iar după spusa unora, fie prin vitejia și înțelepciunea sa, fie prin socrul său, ce-l ajută într-aceasta, Alessandro cuceri pînă mai la urmă și Scoția, peste care fu încoronat drept rege.

¹ Cornouailles sau Cornwails, în bretonă și saxonă (n. t.).

Povestea a patra

Landolfo Ruffolo, săracind, se face pirat și, fiind prins de genovezi, scapă de la înec pe-o ladă plină cu pietre scumpe ; ajuns în Corfu, e ajutat de o femeie și se întoarce acasă avut.

Lauretta, care ședea lângă Pampinea, auzind-o că-și mîntuise cu bine povestea, porni fără zăbavă, zicînd așa precum urmează :

— Gingașe doamne, după părerea mea, soarta nu-și dezvăluie în nimeni mai strălucit puterile, ca în aceia care, săraci ca vai de lume, ajung să urce treptele domniei, cum s-a întîmplat și cu Alessandro, cel din povestea Pampineei. Or, de vreme ce fiecare dintre noi se cade să se țină de miezul dinainte rînduit poveștilor noastre, nu m-oi sfii nici eu să vă spun o poveste care, chiar dacă înșiră-n ea nenorociri și mai cumplite, n-ajunge totuși pîn'la urmă la un sfîrșit atît de strălucit ca cel din povestirea Pampineei. De asemenea bine știu că, tot gîndind la cele înainte povestite, veți asculta mai fără chef la cîte-oi spune eu ; dar de nu voi putea mai mult, să-mi fie cu iertare.

După spusa unora, țărmul ce se întinde de la Reggio la Gaeta ar fi cea mai frumoasă parte din cîte numără Italia ; cuprinsul lui, la doi pași de Salerno, ascunde o coastă povîrnită în mare, Coasta de la Amalfi, precum îi spun locuitorii, presă-

rată cu zeci de orășele, cu grădini și fântîni, cu negustori bogați și pricepuți la treabă, ca orice negustor. Și printre aceste orășele e unul boltezat Ravello, în care, așa precum și azi trăiesc bogați destui, trăia pe vremuri unul mai bogat ca oricare altul, pe nume Landolfo Ruffolo, care, nemulțumit fiind cu averile adunate, poftind să și le îndoiască, era mai-mai să-și piardă și viața dimpreună cu ele.

Omul nostru, după ce chibzui în sine o bucată de vreme după obiceiul negustorilor, își cumpără o corabie încăpătoare și, încărcînd-o cu felurite mărfuri în care-și vîrîse tot avutul, plecă cu dînsa în Cipru. Or, ajungînd acolo, află la mal o seamă de corăbii încărcate și ele taman cu același soi de marfă din care avea și el ; din pricina aceasta fu nevoit să-și vîndă avutul aproape pe nimica, ba chiar să-l zvîrle-n mare, numai ca să scape de el ; și era cît pe-aci să piardă tot ce avea. Necăjindu-se peste măsură și văzîndu-se, din bogat ce era, ajuns la sapă de lemn, nemiștiind ce să facă, se gîndi să-și pună capăt zilelor sau, dacă nu, să-și dreagă paguba furînd, spre a nu fi nevoit să se întoarcă sărac la locul de unde plecase om avut. Și, găsindu-și un cumpărător pentru corabia lui greoaie, cu banii cîștigați și cu cei luați pe marfă își cumpără o corabie ușoară de pirat și, căptușind-o cu toate cele de trebuință unei atari îndeletniciri, se puse pe furat, dînd iama mai cu seamă în turci.

În treaba asta se nimeri să fie mai norocos decît în negustorie. Vreme de un an aproape, fură și puse mîna pe atîtea corăbii turcești, încît nu numai că izbuti să redobîndească cîte pierduse cu marfa lui nenorocoasă, dar își mai și îndoii avutul. Or, învățînd el minte din paguba dintîi și socotind c-a adunat destul, ca nu cumva s-o pată și pe-a doua, își zise întru sine că-i e de ajuns cît are și că mai

mult nu-i mai trebuiește ; hotărî deci să se întoarcă acasă, dar, temîndu-se să-și mai vîre banii în marfă îi luă cu el pe corabia cu care-i cîștigase și, înșfăcînd lopețile, porni cu sîrg la drum.

Ajunsesese tocmai în Arhipelag, cînd se porni spre seară un vînt de răsărit, care nu numai că-i ținea calea de-a curmezișul, dar mai umfla și valurile pe care în niciun chip nu le-ar fi putut înfrunta cu corăbioara lui. Se adăposti dar într-un cot de mare scobit într-o insulă și ferit de vînt, cugetînd să aștepte acolo schimbarea vremii.

Nu după mult timp ajunseră cu mare greutate, în același loc, două corăbii de genovezi venite din Constantinopol, mîinate de aceeași pricină care îl făcuse și pe Landolfo să se adăpostească acolo. Genovezii, văzînd corăbioara, i se așezară în cale închizîndu-i drumul ; și auzind a cui era, cum îl știau pe Landolfo din auzite că-i putred de bogat — ca unii ce rîvneau la bani și pradă grasă — hotărîră să pună mîna pe el. Drept care, coborîndu-și pe uscat o parte din oameni cu arcuri și săgeți, îi așezară într-un loc anume, astfel încît să nu poată coborî nimeni de pe corăbioara lui Landolfo, fără a fi luat la ochi și săgetat pe dată ; iar ei, încărcîndu-se în luntri și ajutați fiind și de mare, se apropiară de corăbioara lui Landolfo și, cît ai clipi din ochi, fără prea multă osteneală, puseră mîna pe ea, cu sclavi cu tot, fără să scape nici barem un singur om din cîți se aflau pe punte. Apoi, golind corabia de tot ce avea într-însa, o cufundară, iar pe Landolfo îl urcară pe una din corăbiile lor, lăsîndu-l aproape în pielea goală.

A doua zi, schimbîndu-și vîntul calea, corăbiile umflară pînzele spre apus și cît e ziua de mare plutiră cu spor înainte ; dar pe înserate prinse a sufla un vînt năprasnic și, ridicînd namile de va-

luri, despărți corăbiile una de cealaltă. Mînată de vînt, corabia pe care se afla bietul Landolfo se nimeri să se izbească cu furie de una din stîncile din insula Cefalonia și, aidoma unei sticle zvîrlite de perete, crăpă și se sfărîmă cu totul. Or, cum marea era plină de mărfuri, de lăzi și scînduri ce pluteau pe apă — după cum se întîmplă de obicei în asemenea împrejurări — deși noaptea era întunecoasă, iar marea umflată și vijelioasă, nenorociții care se aflau pe corabie începură a înota — cei ce știau să înoate — și a se agăța, care cum putea, de ce le pica sub mîna. Bietul Landolfo, care se afla printre ei, deși cu o zi înainte nu o dată își chemase moartea, cugetînd că-i mai bine să moară decît să se întoarcă acasă sărac cum era, văzînd-o acum cu ochii, se cutremură de spaimă; și, dînd peste o scîndură, se apucă și el de ea, precum făceau și ceilalți, nădăjduind că Dumnezeu îi va veni într-ajutor, dacă va izbuti să se țină cît mai mult pe dînsa; și călare pe ea, împins încoace și încolo de valuri și de vînt, făcu ce făcu și izbuti s-o ducă așa pînă cînd se luminează de ziuă. Dar în zori, uitîndu-se în jurul lui nu văzu decît apă și nori și-o ladă ce plutea pe mare și care se apropia din cînd în cînd de el, băgîndu-l în sperieți de teamă ca nu cumva, izbindu-l, să-l scufunde; de aceea, ori de cîte ori se apropia de el, sleit cum era, încerca pe cît îl ajuta puterile s-o împingă cu mîna. Or, iscîndu-se pe neașteptate, cine știe cum și din ce pricini, un vîrtej care izbi cu putere în ladă, aceasta lovi scîndura pe care se afla Landolfo; și, dîndu-se el peste cap cu scîndură ou tot, mînat mai mult de teamă decît de propriile-i puteri, izbuti să iasă iar deasupra, dar scîndura era acum departe. De aceea, temîndu-se că n-o s-o mai

poată ajunge, se apropie de lada care plutea alături de el, și, așezându-se cu pieptul pe ea, încercă s-o țină cu brațele. Într-acest chip, zvîrlit de mare încoace și încolo, flămînd ca vai de el și înghițind pe săturate apă, fără a avea habar pe unde se găsește și neizbutind să vadă altceva decît mare și iar mare, rămase astfel ziua întreagă și noaptea următoare.

A doua zi, fie din mila lui Dumnezeu, fie din pricina vîntului, Landolfo, ud ca un burete și ținîndu-se strîns cu amîndouă mîinile de marginile lăzii, ca omul gata să se înece, ajunsese pe țărmul insulei Corfu, unde, spre norocul lui, o biată femeie își spăla și-și freca oalele cu nisip și apă sărată. Femeia, văzîndu-l că se apropie, neștiind prea bine ce-i, de-i om sau arătare, se temu și se dădu înapoi, țipînd cît o ținea gura. Landolfo de vorbit nu era în stare să vorbească și, cum nici nu vedea prea bine, nu-i zise nimic; dar împingîndu-l apa la mal, femeia desluși înfățișarea lăzii și uitîndu-se mai cu luare-aminte cunoscă dintîi brațele întinse peste ladă, apoi îi zări fața și-și dădu cu socoteala că om trebuie să fie. Din care pricină, cuprinsă de milă, înaintă cîtiva pași în marea domolită și, apucîndu-l pe Landolfo de păr, îl trase la mal cu ladă cu tot; și, după ce se munci din greu să-i descleșteze mîinile de pe ladă, o așază în spinarea unei fete care se afla cu ea, îl duse pe Landolfo ca pe un copil acasă și, vîrîndu-l într-un ciubăr cu apă fierbinte, atîta mi-l frecă, pînă ce-l făcu să-și redobîndească căldura trupului și, de bine de rău, și puterile pierdute. Iar cînd găsi cu cale că-i de ajuns, îl scoase și-l îndopă cu dulciuri și ou vin, ca să-și mai vină în fire. Apoi îl mai ținu cîteva zile cum putu mai bine, pînă ce omul, redobîndîndu-și puterea, pricepu unde se afla. Văzînd acestea,

femeia socoti să-i înapoieze lada pe care i-o scăpase de la înec și să-i spună să-și caute de drum; și făcu întocmai. Landolfo, deși nu-și mai amintea de ladă, o luă totuși cînd i-o dădu femeia, gîndindu-se că tot îi va prinde bine o dată, chiar dacă nu prețuia prea mult. Dar, cîntărind-o în mîini, i se păru cam ușoară și-și cam luă nădejdea de la ea; totuși, cum femeia era plecată de acasă, o descuie să vază ce-i într-însa și dădu peste o mulțime de pietre scumpe, unele lucrate și altele nu, așezate acolo de-a valma. Văzîndu-le și dîndu-și seama că-s de mare preț — căci se cam pricepea la nestemate — simți că-i vine inima la loc și începu să-l laude pe Dumnezeu, care nici de data aceasta nu-și uitase de dînsul.

Dar, ca unul ce fusese de două ori încercat de soartă, și încă într-un răstimp așa de scurt, temîndu-se să n-o pățească și-a treia oară, cugetă să fie cu mare băgare de seamă la felul în care avea să-și ducă acasă comoara; așa încît, învelind cum știu mai bine nestematele în niște zdrențe, îi spuse femeii că nu mai are nevoie de ladă și-o rugă să-i deie un sac și să-și păstreze dînsa lada. Femeia primi bucuroasă, iar Landolfo, după ce-i mulțumi pentru binele ce i-l făcuse, luînd sacul în spinare, o porni la drum și urcîndu-se într-o barcă ajunse la Brindisi. De acolo, tot înainte pe coastă, ajunse pînă la Trani, unde dădu peste niște oameni din orașul său, postăvari de meserie, care, auzindu-i pătaniile povestite de-a fir-a-păr — în afară însă de povestea cu lada — își făcură pomană și-l îmbrăcară din cap pînă-n picioare; ba pe deasupra îi mai împrumutară și un cal, trimițîndu-l împreună cu un om care să-i țină tovărășie, pînă la Ravello, unde zicea că vrea să se întoarcă. Landolfo, ajuns

acasă și văzîndu-se la adăpost, mulțumi lui Dumnezeu că-l păzise și pe urmă se apucă să-și desfacă sacul ; și cercetînd mai cu de-amănuntul piatră de piatră, găsi că are atare nestemate, încît dacă le-ar fi vîndut cu cît făceau sau chiar cu mai puțin, s-ar fi trezit și mai bogat decît fusese la plecare. Și ușurîndu-se de ele, trimise în Corfu femeii care îl scăpase de la înec o sumă mare de bani drept mulțumită, fără să-i uite nici pe cei care îl îmbrăcaseră la Trani. Apoi, sătul de negustorie, își ținu restul pentru sine și trăi în belșug pînă la adînci bătrînețe.

Povestea a cincea

Andreuccio din Perugia, venind la Napoli să cumpere cai, de-a lungul unei singure nopți, din trei primejdii scapă teafăr și pînă mai la urmă se întoarce acasă cu un rubin.

— Giuvaerele găsite de Landolfo — începu Fiammetta, căreia îi venise rîndul să povestească — îmi amintesc o istorioară tot atît de plină de primejdii ca și povestea spusă de Lauretta ; spre deosebire însă de povestea ei, în care nenorocirile se țin lanț ani de-a rîndul, în povestea mea, precum veți auzi de îndată, ele se înșiră toate de-a lungul unei nopți.

Precum mi-a fost și mie dat s-aud, trăia la Perugia, pe vremuri, un tînăr pe nume Andreuccio al lui Pietro, care era geambaș de cai ; și tînărul acesta, aflînd cum că la Napoli ar fi mai ieftini caii, vîrîndu-și în chimir cinci sute de florini de aur — ca unul ce nicidecum nu părăsise casa părintească — porni și el la Napoli cu alți neguțători. Și ajungînd acolo într-o duminică pe la apus de soare, fiind anume învățat de hangiu, porni a doua zi cu noaptea în cap la tîrg ; acolo văzu o sumedenie de cai și găsi destui pe placul său, ba chiar se și tocmi cu unii din geambași ; dar, nefiind chip să cadă la învoială, el, bietul, cam nătîng și gură-cască cum era, poftind să dovedească cum că venise-n tîrg anume

spre a cumpăra, se apucă să-și zdrăngănească punguța cu florini, de față cu norodul ce se învîrtea de colo-colo. Or, tot umblînd după tocmeli și zdrăngănindu-și punga sunătoare, se nimeri să treacă pe acolo o siciliancă tînără și-a naibii de frumoasă, deși cam rea de muscă și gata oricînd a face bărbaților pe voie pentru o nimica toată ; cum dădu cu ochii de pungă, fără ca el s-o vadă, își zise întru sine : „Cine-ar trăi mai bine decît mine, de-ar fi ai mei bănuții aceia ?!“ Și-apoi trecu mai departe.

Cu tînăra aceasta se afla și o altă siciliancă, o băbătie, care de îndată ce-l zări pe Andreuccio, lăsînd pe fată s-o apuce înaintea, se repezi la el și prinse a-l săruta cu duioșie ; fata, văzînd ce face, fără a sufla o vorbă, se trase la o parte și n-o slăbi din ochi. Andreuccio, întorcîndu-se către bătrîna, o recunoscuse de îndată și se arătă voios de întîlnire ; și după ce bătrîna făgădui că-l va căuta la han, fără a mai lungi vorba, o luă din loc, iar el porni din nou să se tocmească ; dar n-apucă să cumpere nimic în dimineța aceea.

Fata, văzînd dintîi punguța și-apoi văzînd și cît de bine se avea bătrîna cu feciorul, se hotărî să încerce de n-ar putea cumva să pună mîna pe bani, măcar și pe o parte din ei dacă nu pe toți ; ca atare, luînd-o deoparte pe bătrîna, începu s-o întrebe cine era feciorul, de unde, ce vînt îl adusese și cum de-l cunoștea. Bătrîna îi povesti de-a fir-a-păr tot ce știa despre Andreuccio (de-ai fi crezut c-auzi din gura lui povestea), căci pe părintele lui, zicea ea, îl cunoștea încă de pe vremea cînd locuiseră amîndoi în Sicilia și pe urmă la Perugia ; iar mai la urmă îi spuse și hanul unde poposisese flăcăul, precum și cu ce treabă venise anume acolo.

Fata, lămurită pe deplin atît cu privire la rubeđeniile tînărului cît și la numele lor, puse temei pe

ceea ce aflate și-și făuri pe dată un plan cu gând ca printr-un șiretlic destoinic să-și stîmpere pofta de bani. Întorcîndu-se dar acasă, dădu de lucru babei pentru toată ziua, ca nu cumva să-și afle timp să-l caute pe Andreuccio. Apoi chemă o fetișcană, pe care dînsa o învățase la tertipuri d-astea și o trimise pe înserate la hanul unde trăsesse Andreuccio. Ajungînd la han, fata, spre norocul ei, dădu tocmai peste Andreuccio — ce sta de unul singur proptit în poarta hanului — și-l întrebă de dînsul. Iar după ce flăcăul o încredință că el era căutatul, îl trase la o parte și-i zise cam așa :

— *Messer*, o doamnă din orașul acesta se arată bucuroasă să stea cu dumneata de vorbă, de te învoiești și dumneata.

Andreuccio, auzind una ca asta, se privi din cap pînă-n picioare și, încredințîndu-se că-i chipeș și arătos, își zise că femeia de bună seamă s-o fi îndrăgostit de dînsul, de parcă în tot orașul n-ai fi găsit la vremea aceea flăcău mai arătos ca el ; și-n grabă mare îi spuse fetei că-i gata s-o asculte și-o întrebă de locul și ceasu-n care doamna ar fi dorit să stea de vorbă. La care fata îi răspunse :

— *Messer*, oricînd dorești ; doamna te așteaptă chiar la ea acasă.

Andreuccio, grăbit cum era, fără să lase vorbă hangiului că pleacă, îi zise :

— Haidem, ia-o-nainte, că eu te-ajung din urmă.

Fetișcana îl duse pe Andreuccio în casa stăpînei care locuia într-o mahala, numită *Malpertugio*¹, al cărui nume însuși ți-arată cîte parale face și ce cinstite locuri se află pe acolo. Dar el, care habar n-avea de faima mahalalei și nici de bănuirile nu bănuia nimica, crezînd că merge într-un loc cinstit

---

¹ În limba italiană : *gaură .rea* (n.t.).

și-n casa unei doamne, intră de bună voie pe urma fetei. În casă ; și urcînd pe scări, după ce fata își chemă stăpîna și-i zise : „Iată-l pe Andreuccio“, o văzu și el în capul scărilor cum șade și-l așteaptă. Doamna era tînără foarte, voinică și frumoasă la chip din cale-afară, bogat înveșmîntată și împodobită toată cu găteli. Iar cînd flăcăul se apropie de dînsa, ea coborî înaintea lui trei trepte cu brațele deschise și înlănțuindu-i gîtul rămase așa o vreme, fără a grăi nimica, de parcă multa duioșie i-ar fi oprit cuvintele-n gîtlej ; pe urmă, lăcrimînd, îl sărută pe frunte și cu glasul întretăiat de suspine îi zise :

— Bine-ai venit, iubite Andreuccio !

Flăcăul, mirîndu-se în sinea lui de-atari duioase dezmierdări, răspunse năucit :

— Bine te-am găsit, doamnă !

Apoi femeia, luîndu-l de mîină, îl duse într-una din odăile de sus și de acolo, tot fără a scoate o vorbă, intră cu el în odăița ei ce mirosea a trandafiri, a flori de portocali și-a alte mirodenii îmbătătoare. Andreuccio văzu acolo un pat ca din povești, îmbrăcat în perdele, cu policioare împrejur pe care erau tot felul de nimicuri — precum e obiceiul prin părțile acelea — și alte o mulțime de podoabe, care de care mai bogate și mai arătoase. Din care pricină, neștiutor cum era, fu pe deplin încredințat că femeia trebuie să fie o doamnă mare. După ce se așezară împreună pe o laviță, la picioarele patului, femeia începu să-i vorbească așa precum urmează :

— Andreuccio, sînt sigură că tu te miri și de mîngîierile și de lacrimile mele, ca unul ce nu mă cunoști și nici măcar n-ai auzit de mine. Dar am să-ți spun un lucru ce-o să te mire și mai tare : anume cum că ți-s surioară. Și pot să te încredințez că întrucît Cel Veșnic mi-a hărăzit să-mi văd înaintea

morții pe unul dintre frați (de i-aș vedea măcar pe toți !), de-ar fi să mor chiar mâine, n-am să mă sting nemîngîiată ; iar dacă tu n-ai știință despre povestea asta, ți-o spune eu ce știu. Pietro, părintele meu și-al tău, după cîte cred c-ai aflat, a trăit multă vreme la Palermo ; și mulțumită inimii lui bune și firii lui plăcute a fost și e iubit și astăzi prin partea locului de toți aceia care l-au cunoscut. Dar dintre toți aceștia, sāraca maică-mea, care era o femeie de neam și era văduvă pe atunci, l-a îndrăgit mai tare ca oricare : ba într-așa măsură, încît uitîndu-și teama de tată și de frați, ba chiar și cîntea ei călcîndu-și-o în picioare, s-a împrietenit cu el pînă într-acolo, încît venii pe lume eu, ce-ți stau acum în față. Pe urmă Pietro, fiind silit să plece din Palermo și să se întoarcă la Perugia, mă lăsă pe mine copiliță de-o șchioapă dimpreună cu mama și după cîte știu nu și-a mai adus aminte niciodată nici de mine, nici de dînsa. Lucru pentru care eu, de n-ar fi fost să-mi fie tată, l-aș dojeni amarnic, gîndindu-mă cu cîtă ușurință s-a purtat față de maică-mea (fără a mai vorbi de dragostea cu care îmi era dator, ca uneia ce eram fiica lui, că doar nu mă făcuse c-o slujnicuță oarecare sau cu vreo tîrfă de pe drumuri) ; căci ea, sārmana, fără să știe barem cine e, iubindu-l cu credință, i-a dat tot ce-a avut, chiar și pe sine însăși. Dar ce să mai vorbim degeaba ! Cînd un lucru nu-i făcut cu cap și-a mai trecut și vremea peste dînsul, ți-e mai ușor să-l treci cu vederea, decît să faci ceva întru îndreptarea lui. Destul că lucrurile s-au petrecut așa cum îți spun : m-a lăsat de-o șchioapă la Palermo, unde am crescut cît mă vezi, și maică-mea apoi, care era femeie înstărită, m-a măritat cu unul din Girgenti, un om de neam și cumsecade, care de dragul meu și-al mamei s-a așezat și

dînsul la Palermo. Acolo, fiind el guelf¹ înflăcărat, începu să uneltească cu regele Carlo ; și din pricina acestor uneltiri, care ajunseseră la urechea regelui Federigo pînă ce ele n-apucară să-și deie încă rodul, am fost nevoiți să fugim din Sicilia, tocmai cînd așteptam și eu să ajung cea mai mare doamnă din insula aceea. Și luînd cu noi puținul ce-am izbutit să-l luăm (și zic puțin față de multul ce-l aveam), lăsînd palate și moșii, ne-am pripășit prin locurile acestea. Aici, regele Carlo ne fu atît de binevoitor, încît, despăgubindu-ne în parte de pierderile suferite din pricina lui, ne-a dat și case și pămînturi ; ba și astăzi încă îi mai dă bărbatului meu, cumnatul tău, o sumă frumușică an de an, cum vei avea prilejul să te încredințezi. Și iată, așa se face că mă aflu aici, unde din mila Tatălui Ceresc și nicidecum prin tine, iubite frățioare, ajuns-am să te văd.

Și, zicînd așa, îi sări iar de gît și lăcrimînd duios îl sărută pe frunte.

Andreuccio, auzind povestea aceasta așa de bine încheată și spusă de femeie cu atîta ușurință, încît nici barem un cuvînt nu-i șovăise-n gură și nici la vorbă nu se împleticise, amintindu-și că tatăl său trăise într-adevăr și la Palermo, iar pe de altă parte cunoscînd prea bine din propria lui viață năravul tinereții ce nu se dă înapoi de la iubire, ba pe deasupra mai văzînd și lacrimile calde, sărutările nevinovate și îmbrățișările femeii, socoti cele spuse de dînsa mai mult decît adevărate. De aceea, cînd tăcu, el începu astfel :

— Doamnă, să nu te miri dacă mă vezi uimit, căci nu te mint cînd zic că tatăl meu, nu știu de ce, dar n-a scos nici o vorbă nici despre mama ta, nici

---

¹ Denumire dată italienilor care luptau în favoarea papii și a francezilor, prin opoziție cu ghibelinii, partizanii împăraților germani (n. t.).

despre tine, niciodată ; ori, dacă o fi vorbit, eu nu l-am auzit nicicînd ; de aceea, despre partea mea, n-aveam de unde să te ştiu. Şi mi-e cu atît mai drag să-mi aflu sora aicea, cu cît am venit singur şi nu trăgeam nădejde la una ca aceasta. Unde mai pui că nu ştiu, zău, ce om ar fi acela, fie el cine-o fi, căruia tu să nu-i fii dragă : darămite mie, care nu-s decît un biet neguţător. Un singur lucru însă ţi-aş cere să mi-l desluşeşti : cum ai aflat că sînt aicea ?

La care femeia răspunse :

— Mi-a spus azi-dimineaţă o femeie care, săraca, vine des pe la mine, şi care (pe cîte spune ea) a locuit împreună cu tatăl nostru la Palermo şi la Perugia o bucată de vreme ; şi dacă nu mi-s-ar fi părut că-i lucru mai cinstit să vii tu la mine, în propria mea casă, decît să umblu eu după tine într-o casă străină, de mult te-aş fi căutat.

După ce zise acestea începu să-l întrebe cu de-amănuntul despre rubedenii, zicîndu-le pe nume la fiecare în parte ; iar Andreuccio îi răspunse despre toate, şi mai vîrtos încredinţat de ceea ce cu atît mai puţin ar fi trebuit să creadă. Vorbind ei îndelung şi arşiţa fiind mare, femeia porunci să se aducă vin grecesc şi dulciuri şi-i dădu lui Andreuccio de băut. Apoi, cînd vru să plece, căci se făcuse ceasul cinei, femeia nu-l lăsă cu nici un chip, ci, prefăcîndu-se că-i foarte tulburată, îi zise îmbrăţişîndu-l :

— Ah, vai de capul meu, văd eu că nu ţi-s dragă ! Cine-ar putea să creadă că te afli aici, lîngă surioara ta, pe care acum o vezi înţîia dată, şi încă-n casa ei — unde la drept vorbind s-ar fi căzut să tragi cînd ai venit la Napoli — şi totuşi vrei să pleci ca să mănînci la han de unul singur ! Ba iaca ai să stai şi-ai să cînezi cu mine : şi chiar dacă bărbatul nu mi-e acasă, şi-mi pare tare rău

că s-a întâmplat așa, oi ști și eu, așa femeie cum mă aflu, să te cinstesc cum se cuvine.

La care Andreuccio, neștiind ce să mai zică, făcu :

— De dragă, mi-ești dragă ca o soră ; dar dacă nu mă duc m-or aștepta pînă tîrziu cu cina și-ar fi din partea mea o mojie să-i las s-aștepte pe degeaba.

Și dînsa :

— Doar nu gîndești că n-oi găsi la casa mea un om ca să-l trimit cu vorbă să nu te mai aștepte. Har Domnului, slugi am destule ! Deși, mai bine ar fi și mai frumos din parte-ți să trimiți tu însuși vorbă tovarășilor tăi să vină aicea să cineze ; iar mai apoi, de vrei cu orice chip să pleci, veți putea pleca cu toții dimpreună.

Andreuccio îi răspunse că-n seara aceea n-avea chef de prieteni ; dar dacă ea dorea ca totuși să rămîină, el bucuros se învoia. Femeia se prefăcu a trimite vorbă la han ca să nu fie așteptat cu cina și apoi, după ce mai vorbiră o vreme de una și de alta, așezîndu-se la masă și fiind ospătați împăratește cu felurite soiuri de bucate, dînsa făcu ce făcu și întinse cina pînă tîrziu, spre miezul nopții. Iar cînd se ridicară de la masă, dorind Andreuccio să plece, ea nici în ruptul capului nu se învoi să-l lase, zicînd că Napoli nu-i locul în care să bați drumurile noaptea, mai cu seamă cînd ești străin ; și adăugă c-atunci cînd trimisese vorbă să nu fie așteptat cu cina îl înștiințase pe hangiu să nu-l mai aștepte nici la culcare. Andreuccio, crezînd-o pe cuvînt (și înșelat fiind în buna lui credință), cum îi plăcea să stea cu dînsa, rămase bucuros.

În felu-acesta, după cină, lungiră vorba vreme îndelungată și dinspre partea doamnei nu fără de

temei ; și după ce se scurse o bună parte din noapte, lăsându-l pe Andreuccio să doarmă în odaia ei c-un băiețaș care să-i stea în preajmă de-ar fi avut nevoie de ceva, dînsa cu femeile ei se duse să se culce într-altă încăpere.

Era zăduf afară și mare năbușeală ; din care pricină Andreuccio, de îndată ce fu singur, se dezbracă pîn'la pieptar, își scoase pantalonii și ciorapii și-și așează veșmintele la căpătîi. Apoi trebuințele firești cerîndu-i să-și descarce prisosul adunat în pîntec, îl întrebă pe băiețaș pe unde ar fi putut să facă treaba asta. Băiatul îi arătă într-un ungher o ușă și-i zise :

— Intră colo.

Andreuccio pătrunse încrezător și, cum trecu de pragul ușii, nimerindu-se să calce pe-o scîndură, care în partea cealaltă nu se ținea întepenită în grindă, cu scîndură cu tot se prăbuși la fund ; ci Dumnezeu, se vede treaba, ținea așa de mult la dînsul, încît îi cruță viața, deși căzuse cam de sus ; atîta doar că se mînji din cap pînă-n picioare de spurcăciunea ce umplea tot locul. Și spre a pricepe dumneavoastră cîte s-au spus și s-or mai spune, voi încerca să vă arăt unde se afla locul acela. Pe-o ulicioară îngustă (cum întîlnești adesea între două șiruri de case), deasupra a două bîrne care legau o casă de cealaltă, se aflau cîteva scînduri bătute în cuie și peste ele un loc pe care să te așezi ; și tocmai una dintre aceste scînduri se rostogolise cu Andreuccio. Trezindu-se așadar în șanț, Andreuccio, mîhnit de atare întîmplare, prinse a striga pe băiețaș ; dar băiețașul, cum l-auzi căzînd, dădu fuga la stăpîină să-i spună și ei întîmplarea. Dînsa o luă la goană spre odaia lui și începu să caute cu iuțeală dacă-i erau ori nu veșmintele acolo ; și aflîndu-le, găsi și banii, pe care el, neîncrezător,

în neghiobia lui socotise cu cale să şi-i țină şi zi şi noapte asupra lui. Şi cum momeala ei — a doamnei din Palermo, ce se dăduse drept surioara unui perugin — prinsese-n laţ cogeamite flăcăul, fără să-i mai pese de el, închise grabnic uşa, lăsându-l în plata Domnului. Andreuccio, văzînd că nu-i răspunde băieţuşul, prinse a striga din ce în ce mai tare ; dar se trudea zadarnic. De aceea, intrînd la bănuieli — cam tîrziu ce-i drept — şi înţelegînd înşelăciunea, se căţăra pe un perete scund ce ascundea ulicioara dinspre stradă şi, coborînd de partea cealaltă, porni spre poarta casei pe care n-o uitase încă, dar în zadar strigă şi zgîlţii de poartă, bătînd cu pumnii într-însa. Şi-atuncea, podidindu-l plînsul, căci îşi vedea cu ochii toată nenorocirea, îşi zise întru sine : „Oh, vai de capul meu, ce iute-am mai pierdut cinci sute de florini şi pe deasupra şi-o surioară !“ Apoi, mai tînguindu-se o bucată, începu iar să bată şi să strige ; şi-atîta tărăboi făcu, încît trezi din somn toţi vecinii, sătui de-atîta gălăgie ; iar una dintre slugile femeii, ieşind la geam aproape adormită, strigă în batjocură :

— Cine-i acolo jos ?

— Ce, nu mă mai cunoşti ? ! îi zise Andreuccio. Sînt Andreuccio, fratele *madonnei* Fiordaliso.

La care slujnica răspunse :

— Ascultă, omule, dac-ai băut prea mult, mergi şi te culcă acum şi vino mîine dimineaţă. Ce-mi tot îndrugi acolo ? Habar n-am cine-i Andreuccio. Te du cu Dumnezeu şi lasă oamenii să se-odihnească-n pace.

— Cum ? zise Andreuccio. Care va să zică nu ştii cine sînt ? Lasă că ştii tu bine ! Dar dacă sicilienii îşi uită aşa curînd de rude, dă-mi barem hainele

înapoi, că le-am lăsat acolo sus și-apoi mă duc cu Dumnezeu cît oi vedea cu ochii.

Slujnica, gata să pufnească-n rîs, îi zise :

— Visezi, ori nu ți-e bine ?

Și zicînd astfel, cît ai bate din palme, se trase înapoi și închise fereastra. Andreuccio, fiind încredințat de paguba sa, fu cît pe-aci să se înfurie de-a binelea de supărare și se hotărî să ceară înapoi cu sila tot ce cu vorba bună nu izbutise să redobîndească. Luă dar de jos o piatră și se apucă din nou să bată-n poartă, izbind cu și mai multă sete decît izbise înainte.

Vecinii, treziți din somn, crezînd c-o fi vreun derbedeu ce născocea atare vorbe cu gînd s-ajungă la femeie, sătui de-atîta tîmbălău, se arătară la ferestre și, asemenea unei haite de dulăi ce latră la un cîine de pripas, porniră, care de pe unde, să strige în gura mare :

— Mai mare mojicia să vii în toiul nopții cu astfel de palavre la o casă de femei cinstite ! Mai bine cată-ți de treabă și mergi cu Dumnezeu. Fă bunătatea și ne lasă-n pace ; iar dacă ai ceva cu dînsa, mîine te poți întoarce, da' nu ne supăra pe noi, acu, în toiul nopții !

Prinzînd curaj pesemne la vorbele acestea, o matahală dinlăuntrul casei, codoș al preacinstitei doamne, pe care Andreuccio nici nu-l văzuse ba-rem și nici nu-l auzise, se arătă la geam și, cu o voce groasă, bubuitoare și mînioasă, răcni :

— Care-i acolo ?

La auzul acestei voci Andreuccio ridică ochii și văzu un om ce se arăta a fi, pe cît putea să deslușească el prin întuneric, un mare bătauș, cu-o barbă neagră și stufoasă jur împrejurul feței ; omul, ca și cum tocma-n clipa aceea s-ar fi sculat din pat, tre-

zit din somn adînc, căsca și se freca la ochi. Iar Andreuccio, văzîndu-l, răspunse temător :

— Eu sînt, un frate-al doamnei dinăuntru.

Dar omul nu-l lăsa să-și isprăvească vorba, ci retezîndu-i-o pe loc, și mai cumplit ca înainte, răcni :

— Eu nu știu, zău, ce naiba mă mai ține să nu dau buzna jos și să-ți croiesc vreo două, pîn' te-oi vedea lățit, măgar afurisit ce ești și bețivan netrebnic, că nu ne lași să ne-odihnim ca lumea.

Și, dîndu-se înapoi, închise iar fereastra.

Atuncea unii dintre vecini, care-i știau pesemne meseria, grăiră în șoaptă către Andreuccio :

— Pentru numele lui Dumnezeu, pleacă, omule, o dată ; doar n-oi fi vrînd să te omoare ; du-te cu Dumnezeu și vezi-ți de treabă.

Andreuccio, înfricoșat de vocea și de mutra bătașului, iar pe de altă parte împins și de vecini, care păreau că-l sfătuiesc din milă, îndurerat peste măsură și deznădăjduit la gîndul banilor pierduți, o apucă la împlinire spre han, luînd înapoi calea ce-o străbătuse în ajun pe urma fetei.

Dar cum putoarea ce ieșea dintr-însul îl răzbea îngreșîndu-l, se gîndi s-o ia spre malul mării ca să se spele și ca atare o apucă spre stînga și-o luă la deal pe-o stradă zisă Ruga Catalana ; și cum mergea așa, spre partea de sus a orașului, se nimeri să vadă în fața sa doi inși ce se apropiau de el cu un felinar în mînă. Și, fiindu-i teamă nu cumva să fie oșteni de-ai curții sau cine știe ce răufăcători, ca să scape de ei, se adăposti cu grijă într-o cocioabă, care se afla prin apropiere. Dar cei doi inși cu felinarul intrară și ei în cocioabă, de parcă tocmai acolo s-ar fi pornit să meargă ; iar unul dintre ei, punînd pe jos niscaiva fiare pe care le adusese în spate, prinse a le cerceta, cu celălalt dimpreună, tot plănuiind la ce anume aveau să le

slujească. Și-n vreme ce vorbeau, unul dintr-înșii zise :

— Ce naiba o mai fi și asta ? De cînd mă știu pe lume n-am pomenit așa putoare.

Zicînd astfel, ridicară oleacă felinarul și, dînd cu ochii de Andreuccio, strigară uluiți : „Cine-i acolo?“ Dar Andreuccio nu scotea o vorbă ; atuncea ei, apropiindu-se cu felinaru-n mînă, îl întrebă ce făcea pe locu-acela așa mînjit din cap pînă-n picioare. La care Andreuccio le povesti de-a fir-a-păr toată întîmplarea sa, iar dînșii, închipuindu-și cam pe unde se întîmplase pozna, își ziseră între ei : „De bună seamă-n casa lui Scarabone Buttafuoco s-au petrecut acestea“. Și, întorcîdu-se spre Andreuccio, unul dintr-înșii zise :

— Ascultă, omule, deși ți-ai pierdut florinii, zi slavă Domnului că s-a întîmpat să cazi și n-ai mai putut să pătrunzi în casă ; căci, dacă n-ai fi nimerit în șanț, fii sigur că de îndată ce adormeai, te-ar fi omorît pe loc și o dată cu florinii ți-ai fi pierdut și viața. Dar la ce bun să te mai viaieți ? Mai iute-ai pune mîna pe-o stea din cer, decît pe vreo lăscăie din banii ce-ai pierdut ; cît despre viață poți s-o pierzi și acuma, de aude omu acela că ai suflat vreo vorbă despre întîmplarea aceasta.

Și spunîndu-i astfel, după ce se sfătuiră ei în de ei o vreme, îi ziseră :

— Uite ce e : nouă ni-e milă de tine și de aceea, de te însoțești cu noi la ceea ce gîndim să facem, sîntem deplin încredințați că partea ta în treaba asta va fi cu mult mai mare decît tot ce-ai pierdut.

Andreuccio, deznădăjduit cum era, răspunse că e gata să facă cum vor ei.

Acu, tocmai în ziua aceea fusese înmormîntat un arhiepiscop din Napoli, pe nume Filippo Minutolo, care fusese pus în raclă împodobit cu odoare

scumpe și cu un rubin în deget, ce prețuia peste cinci sute de florini de aur ; or, cei doi tâlhari chiar pe el puseseră la cale să-l despoaie. De aceea, după ce-i destăinuiră lui Andreuccio planul lor, acesta, lăcomindu-se, porni cu ei la drum fără a mai sta pe gânduri. Și cum mergeau ei cîteștrei spre cathedrală, cu Andreuccio ce putea al naibii, unul din tâlhari zise :

— Ce-am putea face oare, să se spele ăsta undeva, ca să nu mai pută în halu-n care pute ?

Iar celălalt făcu :

— Iac-am ajuns chiar lîngă un puț cu cumpănă și cu găleată ; haidem la el și l-om spăla la repezeală.

Ajunși la puț găsiră funia acolo, dar ciutura, ioc ; din care pricină se sfătuiră să-l lege zdravăn cu funia și apoi să-i dea drumu-n puț să se spele singur ; iar după ce se va fi spălat, să scuture de funie, că ei aveau să-l tragă numaidecît afară. Zis și făcut.

Or, tocmai bine după ce-l lăsară în puț, se nimeriră pe acolo niscaiva slujitori de-ai stăpînirii, care fie de năduf, fie că alergaseră pe urmele cuiva, fiind însetați, veneau la puț să-și potolească setea ; cei doi tâlhari îndată ce-i văzură o rupseră la fugă, fără ca paznicii să-i vadă. Andruccio, care între timp se curățise, prinse a smuci de funie. Paznicii cei setoși, după ce-și lepădară mantiile și armele cu scut cu tot, apucară să tragă de funie, crezînd că scot afară ciutura plină de apă. Andreccio, cum se văzu ajuns la gura puțului, lăsă pe dată funia și se agăță cu mîinile de marginea lui. Paznicii stăpînirii, văzînd una ca asta, înspăimîntați, dădură drumul funiei și-o rupseră la fugă cît îi țineau picioarele ; de care lucru Andreuccio se minună peste măsură, mai-mai să cază pîn' la fund și să-și

zdrobească capul, de nu s-ar fi ținut așa de zdravăn cum se ținea. Totuși, ieșind din puț și dînd pe jos de armele azvîrlite, pe care le vedea prea bine că nu-s ale tîlharilor, se minună de întîmplare și mai vîrtos ca înainte. Or, cum habar n-avea de cele petrecute, fiindu-i și frică pe deasupra, nici nu le atinse barem și căinîndu-și soarta se hotărî s-o steargă, pornind-o la întîmplare.

Și cum mergea așa hai-hui, se nimeri să deie nas în nas cu vechii lui tovarăși, care veneau să-l scoată din fîntînă ; aceștia cînd îl văzură rămaseră uluiți și-l întrebă cine Dumnezeu îl trăsese afară. Andreuccio răspunse că habar n-avea și apoi le povesti pe rînd întreaga întîmplare și ce găsisese el pe jos în preajma puțului. Tîlharii, dîndu-și seama cum se întîmplase treaba, îi povestiră chicotind de ce o luaseră la fugă și cine erau aceia care-l scosese afară. Apoi, fără a mai sta la vorbă, cum tocma atunci bătuse miezul nopții, porniră înspre catedrală și, pătrunzînd ușor într-însa, se apropiară de racla care era din marmură curată și din cale afară de încăpătoare. După ce ridicară cu rîngile lespedeza grea de deasupra, o sprijiniră în așa fel ca măcar un singur om să se poată strecura înăuntru. Și după ce mîntuiră această treabă, unul dintre tîlhari grăi :

— Cine-o să intre înăuntru ?

La care celălalt răspunse :

— Eu, unul, nu.

— Nici eu, răspunse primul. Să intre Andreuccio.

— Nici să mă pici cu ceară, răspune Andreuccio.

Tîlharii atunci, întorși spre el, grăiră amîndoi :

— Cum n-ai să intri ? I-auzi vorbă ! De nu te vîri numaidecît, te altoim cu fierul ăsta pînă ai să pici grămadă jos.

Andreuccio, sperindu-se, intră numaidecât și-și zise întru sine : „Aștia m-au pus să intru, cu gînd să-mi tragă chiulul ; și după ce le-oi da odoarele de preț, pînă ce eu m-oi necăji să ies cumva afară, ei or să șteargă putina și eu o să rămîn aici“. De aceea se gîndi să-și facă partea sa înaintea celorlalți și, amintindu-și de inelul scump de care pomeniseră tîlharii, de îndată ce se coborî la fund, i-l trase preasfințitului din mînă, punîndu-și-l în deget ; apoi le întinse lor cîrja episcopală, mînușile și mitra și, despoindu-l pînă la cămașă, le dădu tot, zicînd că altceva nu mai găsea nimica. Tîlharii însă o țineau într-una că și inelul tot acolo se afla și-l îndemnau să caute cu amănuntul ; dar Andreuccio le răspunse că nu-i chip să-l găsească și, prefăcîndu-se că-l caută, îi mai ținu o vreme în așteptare. Ci ei, nu mai puțin vicleni decît era Andreuccio, îl îndemnau mereu să caute și între acestea, luînd propteala ce sprijinea lespede pe muche, se puseră pe fugă, lăsîndu-l pe Andreuccio închis cu mortul în mormînt.

Oricine își poate închipui ce-a pătimit sărmanul tînăr văzîndu-se închis în raclă. După ce încercă în repetate rînduri să împingă lespede cu capul și cu spinarea, văzînd că nu-i chip s-o clintească, răpus de grea mîhnire, pierdu simțirea și se prăbuși pe leșul țepăn al sfîntiei-sale ; iar dacă-n clipa aceea s-ar fi chitit să-i vadă cineva, cu greu ar fi putut cunoaște cine era mai mort, episcopul ori el. Pe urmă însă, venindu-și în simțiri, porni să plîngă cu hohote la gîndul că-n nici un chip n-avea să scape teafăr din toată treaba asta : căci or ar fi murit de foame și de duhoare în preajma viermilor din leș, de nu s-ar fi găsit cine să-l scoată afară ; ori, de-ar fi fost să vină vreun om, găsindu-l înăuntru, l-ar fi purtat ca pe un tîlhar de-a dreptul la spînzură-

toare. Și, cum ședea el îngândurat și frînt de atîta amărăciune, simți că umblă cineva prin biserică și, auzind și glasuri, își dete seama că erau alți tîlhari, care încercau și dînșii să jefuiască mortul, și fu cuprins de frică mai tare ca înainte. Dar, după ce tîlharii urniră lespede și-o praponiră bine, porniră a se sfădi și ei cine să intre înăuntru ; și fiindcă nimeni nu voia, după ce vreme îndelungată se tot poftiră unul pe celălalt, un preot se află să zică :

— Eu nu pricep de ce vă temeți. Doar n-o să vă mănînce, că morții nu mănîncă oameni. Las' c-am să intru eu.

Și zicînd astfel, după ce se așeză cu pieptul pe marginea mormîntului, se întoarse către ei cu capul, și cu picioarele intră înăuntru, ca să ajungă pîn' la fund. Andreuccio, văzînd una ca asta, se ridică și, apucînd pe preot de-un picior, se prefăcu că-l trage. Părintele, simțind că-l prinde, urlă o dată din rărunchi și se azvîrli degrabă afară din mormînt. Din care pricină toți ceilalți, îngroziți, lăsară lespede proptită și o rupseră la fugă, de-ai fi crezut că mii de draci îi mîna dinapoi. Iar Andreuccio, bucuros, cît ai clipi din ochi, se aruncă afară și ieși din biserică prin același loc pe unde intrase.

Afară se crăpa de ziuă ; el, cu inelu-n deget, umblînd la întîmplare, dădu de țărnuțul mării și de acolo nimeri la han, unde tovarășii săi, dimpreună cu hangiu, se perpeliseră o noapte întreagă așteptîndu-l. Și după ce le povesti tot ceea ce i se întîmplase, la sfatul hangiu, găsi și el c-ar fi cu cale să plece cît mai iute din oraș. De aceea, luîndu-și tălpășița, se întoarse la Perugia, cu un inel în loc de bani, de unde la început plecase să cum-pere cu dînșii cai.

Povestea a şasea

Doamna Beritola, după ce-şi pierde copilaşii, fiind găsită pe o insulă dimpreună cu două căpriţe, e dusă în Lunigiana ; acolo unul din copiii ei intră în slujba lui Currado, seniorul Lunigianei, îi necinsteşte fata şi-i azvîrlit în temniţă. Sicilienii se răscoală împotriva regelui Carlo, şi, după ce mama îşi recunoaşte fiul, acesta se însoară cu fata lui Currado ; aflîndu-şi şi mezinul, se întorc cu toţii în Sicilia la rangul lor de odinioară.

Doamnele şi cei trei tineri rîseră vreme îndelungată de pătaniile lui Andreuccio povestite de Fiammetta ; dar Emilia, văzînd că povestea se sfîrşise, la porunca reginei prinse a grăi astfel :

— Grele şi dureroase sînt feluritele încercări la care soarta ne supune ; or, cum de fiecare dată cînd amintim de ele, cugetul nostru, care prea adesea se lasă alintat de şoapta mîngîioasă a sorţii, se trezeşte ca dintr-un somn adînc, socot că nimănui nu-i strică să le asculte, căci cei ce-s fericiţi din ele trag învăţăminte, iar cei nemîngîiaţi în ele îşi află mîngîierea. De aceea dar, deşi înaintea mea s-au spus multe poveşti frumoase, voi spune şi eu una, pe cît de adevărată, pe atît de tristă şi înduioşătoare ; şi chiar dacă pînă la urmă povestea mea sfîrşeşte bine, atît de multă amărăciune cuprinde în ea că nu ştiu, zău, dacă bucuria sfîrşitului mai poate întrucîtva să-i potolească jalea.

Iubite doamne, cuvîne-se să aflaţi că după moartea lui Frederic al doilea, împăratul, a fost încoronat ca rege al Siciliei Manfred. La curtea acestui

rege trăia în mare cinste un cavaler din Napoli, pe nume Arrighetto Capece, care era însurat cu o nobilă și preafrumoasă doamnă, tot din același loc și ea, numită *madonna* Beritola Caracciola. Arrighetto, în mîna cui se afla ocîrmuirea întregii insule, auzind că regele Carlo întîiul îl biruise și-l omorîse în luptă pe regele Manfred și că întreg regatul trecea de partea lui, cum nu punea prea mult temei pe firea schimbătoare a sicilienilor și cum, pe de altă parte, n-ar fi dorit s-ajungă supus al celui care în luptă îi omorîse domnul, se pregăti să fugă în surghiun. Dar prinzînd sicilienii de veste, Arrighetto, dimpreună cu alți prieteni și slujbași de-ai regelui Manfred, fură dați numaidecît ca ostatici pe mîna regelui Carlo, căruia apoi i se dădu și insula în stăpînire. *Madonna* Beritola, în mijlocul atîtor vrăjmășii, neștiind ce se alesese cu Arrighetto, trăind mereu cu spaima în suflet și fiindu-i frică să nu-și piardă cinstea, își părăsi întreg avutul și, luîndu-și copilașul, un băiețaș cam de vreo opt ani, Giusfredi, însărcinată cum era și fără nici un ban, urcîndu-se într-o luntre, porni către Lipari și acolo mai născu un băiețaș, pe care-l boteză Scacciato¹; pe urmă, luîndu-și doică la copil, cu toți ai ei se puse pe-o corabie, cu gînd să se întoarcă la Napoli, acasă la părinții ei. Dar lucrurile se întîmplară altminteri de cum prevăzuse; căci, azvîrlită de furtună, corabia care pornise spre Napoli se nimeri să ajungă tocmai în insula Ponza, unde, vîrîndu-se într-un cot de mare, rămaseră cu toții să aștepte timp prielnic călătoriei lor. *Madonna* Beritola coborî pe insulă împreună cu ceilalți și, aflînd un loc ferit și singuratic, se ghemui acolo și începu să-l plîngă pe Arrighetto. Or, re-

¹ În limba italiană : *izgonit* (n. t.).

trăgându-se ea zi de zi în ungherul acela ca să-și boccească soarta, se nimeri o dată să pice ca din senin, fără ca nimeni să fi prins de veste, o galera de pirăți, care, în timp ce doamna se frămînta pierdută și scufundată în necazul ei, îi prinse pe toți ceilalți și o porni cu ei în larg.

Doamna Beritola, după ce puse capăt prinosului de lacrimi de fiecare zi, o luă după obicei spre mal, să-și vadă copilașii, dar nu găsi pe nimeni; mirată la început, căzu apoi la bănuieli și, cercetînd cu ochii întinsul mării, zări galera nu departe în larg, trăgînd în urma ei corabia. Văzînd acestea prîcepu c-așa precum mai-nainte își pierduse bărbatul, așijderea pierdea acum și copilașii. Și aflîndu-se în pustietatea aceea, sărmană, singură și părăsită, fără să știe barem de-o să mai ajungă vreodată să-i vadă pe ai ei, pierdu simțirea și căzu pe țărîm, strîgîndu-și copilașii și bărbatul. Acolo însă n-avea cine să-i sară într-ajutor cu apă de izvor sau alte leacuri; de aceea simțurile ei porniră a rătăci la voia întîmplării. Și într-un tîrziu, cînd bietu-i trup prinse din nou puterile pierdute, cu ele dimpreună se întoarse înapoi și plînsul și lacrimile amare, iar doamna Beritola se apucă din nou să-și strige lung copiii și să-i caute peste tot, prin peșteri și ascunzișuri. Dar cînd văzu că totul e în zadar și că începuse să se lase noaptea, nădăjduind fără să știe ce, își aminti și de făptura ei și, depărtîndu-se de țărîm, se întoarse în peștera unde se obișnuise zi de zi să-și tînguiască soarta.

După ce petrecu noaptea cu multă frică și ne-spusă jale, veni și ziua; și într-al treilea ceas al zorilor doamna Beritola, care nu mîncase în ajun nimica, îmboldită de foame se apucă să ronțăie niscaiva buruieni; iar după ce de bine de rău se sătură întrucîtva, porni din nou să se gîndească

cu lacrimile în ochi la traiul ce o aştepta de aci-înainte. În timp ce sta şi se gîndea astfel, văzu venind o căprioară, care intră într-o peşteră pe aproape şi apoi, nu după mult, ieşi din nou şi-o luă către pădure. Doamna Beritola, sculîndu-se de jos, pătrunse în ascunzişul căprioarei şi zări acolo doi pui micuţi, făcuţi pesemne într-aceeaşi zi, care-i părură lucrul cel mai dulce şi mai gingaş din toată lumea asta ; şi cum de pe urma naşterii laptele nu-i secase încă, îi luă cu duiosie în braţe şi-i aşeză la sîn. Căpriţele, fără a mai face nazuri, porniră a suga de la ea ca de la căprioară ; şi apoi, din ziua aceea nu mai făcură nici o osebite între măicuţa lor şi Beritola. Din pricina aceasta, părăindu-i-se doamnei că şi-a aflat tovărăşie cît de cît în tot pustiu-acela — căci şi cu căprioara se avea la fel de bine ca şi cu puii ei — hrănindu-se cu ierburi şi apă de izvor şi lăcrimînd amarnic de fiecare dată cînd se ducea cu gîndul la soţ, la copilaşi şi la traiul de odinioară, se hotărî în sinea ei să vieţuiască şi să moară acolo.

În timp ce ea trăia astfel, sălbăticită întru totul, după mai multe luni de zile se întîmplă ca o corabie a pizanilor, mînată şi ea de furtună, s-ajungă pe aceleaşi maluri şi să rămînă în golf mai multe zile. Pe corabia aceea se afla un nobil, Currado după nume, din neamul marchizilor Malespini, dimpreună cu vrednica şi evlavioasa lui soţie ; aceştia doi veneau dintr-un pelerinaj pe care îl făcuseră la locurile sfinte aflate în regatul Pugliei şi acuma se întorceau acasă. Or, într-o bună zi Currado, ca să-i mai treacă de urît, porni a colinda în lung şi-n lat prin insulă, cu doamna dimpreună, cu cîţiva slujitori şi cîţiva cîini de vînătoare. Şi nu departe de ascunzişul ce şi-l aflase Beritola, copiii lui Currado se apucară a fugări cele două căpriţe, care,

mărișoare acuma, umblau păscînd prin preajmă ; gonite de copoi, căprițele porniră țintă spre peștera unde trăia *madonna* Beritola. Dînsa, văzînd una ca asta, se ridică de jos și luînd un băț în mînă prinse a goni copoii. Currado și femeia lui, luînd urma cîinilor, ajunseră și-ei la peșteră și văzînd-o pe Beritola așa slabă, pîrlită de soare și năpădită de păr cum era, se minunară foarte și dînsa chiar mai mult decît ei. Apoi, după ce Currado, la ruga Beritolei, își chemă cîinii, după îndelungată stăruință o înduplecară să le arate cine era și ce făcea prin părțile acelea. Beritola le povesti atunci toată povestea ei, mărturisind cine era și cum anume avea de gînd să-și ducă mai departe viața. Auzind acestea Currado, care îl cunoscuse bine pe Arrighetto Capece, plînsese de mila ei și stărui îndelung s-a-lunge gîndul de-a rămîne pe locurile acelea, pof-tînd-o ori s-o ducă acasă, ori s-o primească în preajma lui ca pe-o soră adevărată, pînă ce Domnul-Dumnezeu avea să-i rînduiască o soartă mai blajină. Dar, fiindcă doamna se arăta de neînduplecat, Currado își lăsa soția lîngă dînsa și-i spuse să dea porunci să li se aducă acolo de mîncare, s-o îmbrace pe femeie în haine de ale ei — căci era toată numai zdrențe — și să încerce în fel și chip s-o scoată din pustiul acela. Rămase împreună, după ce amîndouă se tînguiră o vreme de atîta chin și jale, nobila doamnă porunci să vină bucate și veșminte și cu nespusă trudă o înduplecă pe doamna Beritola să ia ceva în gură și să îmbrace hainele aduse ; iar mai la urmă, după multe și nesfîrșite rugăminți, cum Beritola îi spusese că n-ar fi vrut pentru nimic în lume să se întoarcă printre cunoscuți, o hotărî să vină cu ei în Lunigiana, dimpreună cu cele două căprițe și cu căprioara, care între acestea se întorsese, și spre mai marea uluire

a doamnei lui Currado, o întâmpinase bucuroasă și fără pic de sfiiciune.

Așa stînd lucrurile, la schimbarea vremii, Beritola cu nobilul Currado și cu nevasta lui urcară pe corabie, cu căprioara și cu puii ei (din care pricină doamnei Beritola i se spuse Căprioara, fiind prea puțini aceia care o știau pe adevăratul nume). Împinsă de un vînt prielnic, corabia ajunse curînd la gurile rîului Magra, de unde cei care se aflau pe dînsa, scoborînd la mal, o apucară în sus către castelul lor. Acolo, în strai cernit de văduvă, Beritola rămase în preajma doamnei lui Currado, mereu ascultătoare, cinstită și supusă, purtînd căprițelor de grijă și iubindu-le cu aceeași dragoste statornică.

Pirații, care izbutiseră la Ponza să pună mîna pe corabia cu care venise Beritola — lăsînd-o pe ea acolo din pricină că n-o văzuseră — o luară către Genova cu toți ceilalți care se aflau pe punte. Acolo, fiind împărțită prada între stăpînii galerei, se nimeri să-i pice unui anume Guasparrino d'Oria, printre altele, și doica doamnei Beritola cu cei doi copilași. Și luînd-o el cu pruncii dimpreună, o trimise acasă la dînsul, cu gînd să-i țină lîngă sine în rîndul slugilor de casă. Doica, mîhnită amarnic de pierderea stăpînei și de cumplita soartă ce-o azvîrlise în restriște pe ea și pe copii, plînsе zile de-a rîndul fără preget.

Dar după ce văzu că plînsul nimica nu-i ajută, știindu-se slugă acum, cu pruncii laolaltă, deși era o biată femeie necăjită, se arătă înțeleaptă; ca atare, dintru început își luă inima-n dinți și dobîndi curaj, iar mai pe urmă văzînd unde-i azvîrlise soarta, își dădu seama că dacă s-ar fi aflat ai cui sînt copilașii, cine știe ce necazuri ar mai fi dat peste ei. Și cum trăgea nădejde că soarta de pe-o zi pe alta s-ar fi putut să-și schimbe fața și

arunca copilașii, de-ar mai fi fost în viață, ar fi putut din nou să-și dobândească rangul, se hotărî să nu spună nimănui ai cui erau, pînă ce nu s-ar fi ivit prilejul pentru aceasta, iar celor care o întrebau le răspundea că sînt copiii ei. Ca atare pe cel mare, Giusfredi adică, îl botează Giannotto di Procida, iar celui mic nu-și mai făcu de lucru să-i dea un alt nume. Apoi, cu multă grijă, îi arată copilului de ce-i schimbase numele și ce primejdii ar fi putut să-l pască dacă ar fi ajuns să fie cunoscut; și lucrul acesta nu o dată, ci-n repetate rînduri, i-l aminti cu stăruință, iar băiețelul ascultător făcu întocmai după sfatul și îndemnul înțeleptei doici.

Cei doi copii, rău îmbrăcați și mai rău încălțați, făcînd te miri ce treburi urîcioase, șezură astfel, răbdînd, cu doica dimpreună, vreo cîțiva ani la șir în casa lui *messer* Guasparrino. Dar într-o bună zi Giannotto, care împlinise șaisprezece ani și tăinuia în piept un suflet cu mult mai ales decît o simplă slugă, sătul de josnicia netrebnicului trai, plecă din slujba lui *messer* Guasparrino și, urcîndu-se pe-o galeră care mergea spre Alexandria, pribegi din loc în loc, dar fără a izbuti s-ajungă la mai bine. Într-un tîrziu, la vreo trei-patru ani de la plecarea sa, cum se făcuse între timp băiat frumos și chipeș și aflate despre tatăl său, pe care multă vreme îl socotise mort, că era în viață încă, dar că ședea întemnițat după porunca regelui Carlo, pierzînd nădejdea-n soartă și hoinărind fără de rost, se nimeri s-ajungă-n Lunigiana. Acolo în-tîmplarea făcu să intre ca băiat de casă tocmai în slujba lui Currado Malespina, pe care îl sluji cu sîrg, spre mulțumirea lui. Și, deși uneori i se în-tîmpla să-și vadă mama, care se afla mereu în preajma doamnei lui Currado, nu avu cum s-o recunoască și nici dînsa pe el, căci prea din cale

afară îi schimbase vîrsta de cînd se văzuseră pentru ultima oară.

Aflîndu-se aşadar Giannotto în slujba lui Currado, se întîmplă ca una din fetele acestuia, pe nume Spina, să rămînă văduvă după un anume Niccolò da Grignano şi să se întoarcă la casa părintească. Or, fata, fiind frumoasă, plăcută şi cam tinerică, abia de şaisprezece ani, puse ochii pe Giannotto şi el pe ea, astfel încît pînă la urmă se îndrăgostiră unul de celălalt cu patimă. Iubirea aceasta nu rămase prea multă vreme tănuită ; dar mai trecură la mijloc cîteva luni de zile pînă să-şi dea seama şi ceilalţi despre ea. Din care pricină cei doi, crezînd că nimeni nu le ştia taina, porniră a se purta cu mai puţină grijă decît s-ar cuveni să ai cînd faci atare lucruri. Şi într-o zi, aflîndu-se împreună într-o pădure deasă şi frumoasă, lăsîndu-i pe ceilalţi în urmă, pătrunseră adînc într-însa ; şi fiind încredinţaţi că sînt cu mult înaintea lor, după ce odihniră o vreme într-o poiană înmiresmată, plină de ierburi şi de flori, porniră cu iubire să se desfete unul pe celălalt. Or, fiindcă multă vreme şezură împreună — deşi petrecerea plăcută făcu să li se pară lor că-i mult prea scurtă chiar — fură surprinşi asupra faptei de mama fetei mai întîi şi apoi chiar de Currado. Acesta, mîhnit din cale afară de cele ce văzuse, fără a mai sta să spună ce pricini îl în-deamnă, puse trei slugi să-i prindă şi îi trimise aşa legaţi într-un castel de-al său ; apoi, încrîncenat de furie şi aprigă mînie, îşi puse în gînd să-i osîndească la moarte ruşinoasă.

Mama fetei, deşi era şi dînsa la fel de tulburată şi încredinţată că copila se învrednicise prin greşeala ei de-o ispăşire cît de cruntă, înţelegînd din vorba lui Currado ce anume avea de gînd să facă cu cei doi vinovaţi şi neputînd să îndure atare gînd

cumplit, veni degrabă să-i vorbească mîniosului bărbat ; şi începu să-l roage să fie bun şi nu cumva, orbit de furia lui, s-ajungă acum la bătrîneţe să-şi omoare copila şi să-şi mînjească mîna cu sîngele unei slugi ; să afle alt mijloc spre a-şi potoli mînia, să-i zvîrle-n temniţă de-o pildă, şi-apoi să-i lase acolo să-şi ispăsească vina şi să îndure lipsuri. Atîta stăruie cucernica femeie, acestea şi alte vorbe aflînd spre înduplecare, încît pînă la urmă izbuti s-alunge din bărbat gîndul cel ucigaş ; Currado porunci ca tinerii să fie întemniţaţi în două locuri diferite, păziţi cu străşnicie şi ţinuţi cu mîncare puţină, dar cu trudă multă, pînă ce el avea să hotărască altfel ; şi voia lui fu împlinită întocmai. Acu, ce viaţă au îndurat sărmanii, ce lacrimi şi ce posturi — mai grele chiar decît s-ar fi căzut să ţină — oricine-şi poate închipui.

În timp ce Spina şi Giannotto răbdau atîta chin de un an de zile încheiat, iară *messer* Currado nici că voia măcar să şi-i mai amintească, se întîmplă ca regele Pietro al Aragonei, mulţumită uneltirilor lui Gian di Procida, să răscoale întreaga insulă a Siciliei şi s-o smulgă de sub stăpînirea regelui Carlo ; din care pricină Currado, ghibelin cum era, se bucură nespus de mult. Giannotto, auzind acestea de la un temnicher de-al său, oftă o dată din adînc şi zise :

— Ah, vai şi-amar de capul meu ! De paisprezece ani nemernicesc prin lume, doar clipa asta aşteptînd, şi-acuma c-a venit, pentru ca niciodată să nu mai am a trage nădejde de mai bine, mă află în închisoare, de unde n-am să ies nicicînd altminteri decît mort.

— Ei asta-i, zise temnicherul. Ce-ai tu cu regii şi-ale lor ? Şi ce cauţi în Sicilia ?

La care Giannotto răspunse :

— Se frînge inima în mine cînd mi-amintesc ce-a fost acolo tata. Şi-aşa de-o şchioapă cum eram

cînd am fugit din Sicilia, tot îmi aduc aminte că l-am văzut senior, pe vremea regelui Manfred.

Și temnicerul iar :

— Dar ce-a fost taică-tu acolo ?

— Acuma pot să spun cine-a fost tata, grăi Giannotto, căci m-a ajuns primejdia pe care chibzuiam s-o înlătur ținîndu-i numele ascuns. Pe tata l-a chemat, și-l cheamă și astăzi dacă mai trăiește, Arrighetto Capece, iar eu mă numesc Giusfredi și nicidecum Giannotto. Of, de-aș putea să ies de-aci, sînt pe deplin încredințat că întorcîndu-mă-n Sicilia mi-aș dobîndi din nou rangul înalt în care-am stat odată.

Temnicerul, om de ispravă, fără a lungi vorba degeaba, de îndată ce află prilejul, îi spuse totul lui Currado. Acesta, prefăcîndu-se în fața temnicerului că nu-i prea pasă de povestea asta, se duse totuși la doamna Beritola și-o întrebă cu binișorul de avusese cumva cu Arrighetto vreun copil cu nume de Giusfredi. Femeia îi răspunse plîngînd că, dacă cel mai mare dintre copiii ei ar mai fi încă-n viață, acesta i-ar fi numele și-ar fi de douăzeci și doi de ani. Currado, auzind acestea, se chibzui că numai el putea să fie acela și îi dădu prin gînd că, de era așa, ar fi putut cu un prilej să săvîrșească o faptă bună și în același timp să-și spele și ocară, a lui și-a fetei, măritînd-o. Drept care, după ce-l chemă în mare taină pe Giannotto, începu să-l întrebe cu de-amănuntul despre viața lui de odinioară. Și aflînd din multe și vădite semne că el era Giusfredi, fiul lui Arrighetto Capece, îi zise :

— Giannotto, bine știi cît e de mare și de grea ocară pe care mi-ai adus-o batjocorindu-mi fata, cînd tocmai dimpotrivă, purtîndu-mă eu bine și prietenos cu tine, tu, ca o slugă credincioasă, ar fi trebuit să te îngrijești de bunurile mele și să-mi păzești cu rîvnă cîntea și avutul ; că alții-n locul

meu, și nu puțini la număr, de-ar fi îndurat din parte-ți rușinea ce-am pățit-o eu, de bună seamă c-ar fi pus să te omoare ca pe-un câine ; pe mine însă nu m-a răbdât inima să fac una ca asta. Ci acum, dacă-i așa cum zici, și te afli a fi fecior de neam, după amîndoi părinții, poftesc, de te-nvoiești și tu, să-ți curm odată suferința și să te scot din temniță, spălînd astfel deodată și cinstea mea și-a ta. Pre cîte știi, Spina, de care te-ai legat cu dragoste curată, deși nevrednică de voi, e văduvă și zestrea ei e mare și frumoasă ; deprinderile ei le știi și așijderea îți cunoști și socrii. Cît despre starea ta de-acum e de prisos să mai vorbesc. De aceea, dacă te învoiești, eu n-am nimica împotriva, de vreme ce-n nelegiuire ibovnică ți-a fost, să-ți fie acumă și soție în stare legiuită ; sînt gata deci să te primesc ca pe un fiu în casa mea, unde poți rămîne cît ți-o plăcea.

Temnița vlăguise puterea lui Giannotto, dar nu izbutise să-i frîngă sufletul ales, bun moștenit din moși-strămoși, și nici iubirea multă pentru Spina. Or, chiar dacă rvînea cu sete să-i facă-n voie lui Currado, știind că-l avea la mînă, nu-și înjosi răspunsul pe care inima-i aleasă i-l așeza pe buze ; de aceea zise așa :

— Currado, nici pofta de mărire, nici lăcomia de avuții, nici alte pricini nu m-au îndemnat vreodată să uneltesc cu gînd de Iudă împotriva ta sau alor tăi. Ți-am îndrăgit copila, o îndrăgesc și-acumă și-oi îndrăgi-o pururi, căci vrednică o socot de dragostea ce-i port ; și dacă m-am purtat cu ea în chip nelegiuit, precum zic oamenii de rînd, am să-vîrșit păcatul pe care tinerețea îl poartă în firea ei, și care, dac-ai dori să-l lepezi, ar însemna să-ți lepezi însăși tinerețea, iar dacă cei bătrîni ar vrea să-și amintească c-au fost și ei odată tineri și ca

atare ar măsura greșeala celorlalți după greșeala lor și pe a lor după a celorlalți, păcatu-acesta n-ar mai fi atît de mare și de greu, pe cît îl socotești și tu și alții ca și tine. De ți-am greșit, nu ca dușman, ca prieten ți-am greșit. Ceea ce tu poștești să săvîrșesc acuma, eu unul mi-am dorit încă de multă vreme și dacă aș fi îndrăznit să cred că lucrul acesta-i cu putință, de multă vreme ți l-aș fi cerut ; dar de-i așa cum zici, mi-e cu atît mai drag, cu cît mai fără de temei mi-am socotit nădejdea. De cumvă gîndul însă nu-ți este frate bun cu vorba, nu mă mai paște cu nădejdi zadarnice ; mai bine azvîrle-mă din nou în temniță și chinuie-mă acolo cum vrei, căci eu, atîta vreme cît o iubesc pe Spina, orice ai să-mi faci, de dragul ei ți-oi arăta și ție cuviință și iubire.

Currado, auzindu-i vorba, se minună peste măsură și fiind încredințat că băiatul ascunde în piept un suflet mare și o iubire înflăcărată îl îndrăgi cu-atît mai mult ; de aceea, ridicîndu-se în picioare, îl îmbrățișă și-l sărută, iar apoi porunci numaidecît ca în mare taină să fie adusă în fața lui și Spina.

Fata, de cînd ședea întemnițată, slăbise și se ofilise, de-ai fi jurat că nu mai e ce-a fost odinioară, așa precum Giannotto părea și el alt om. Și acolo, în fața lui Currado, se cununară după datină, prin buna învoire a celor două părți.

Seniorul, după ce se îngriji ca tinerilor să nu le lipsească nimic și s-aibă tot ce le-ar fi fost spre bucurie și plăcere — fără ca nimeni, între acestea, să fi aflat ceva — socoti că sosise vremea să fericească și pe mame ; drept care, chemîndu-și nevasta și pe Căprioară, grăi astfel :

— Ce-ai zice, doamnă, dacă ți-aș înfățișa pe feciorul cel mai mare, însurat cu una din copilele mele ?

La care Căprioara răspunse :

— Nu știu să-ți spun mai mult decît că, de-aș putea să-ți port mai multă mulțumită decît îți port acuma, cu dragă inimă aș face-o și cu atît mai mult cu cît mi-ai da înapoi un bun ce mi-i mai scump ca viața ; iar dacă mi l-ai da înapoi, și-n felul în care spui, adică înrudit cu tine, ai mai aprinde-n mine și-o umbră de nădejde.

Și lăcrimînd tăcu. Atunci Currado zise doamnei sale:

— Și tu ce-ai zice, doamnă, dacă ți-aș da un ginere ca el ?

La care doamna îi răspunse :

— Și-un sărăntoc să-mi dai, de-ar fi pe placul tău, mie tot drag mi-ar fi ; darmite unul dintr-ai lor, ce-s oameni vrednici și de neam !

— Prea bine dar, grăi Currado. Cît de curînd nădăjduiesc să vă pot face această bucurie.

După ce-i văzu pe cei doi tineri înzdrăveniți și după ce puse să-i îmbrace în straie cuviincioase, Currado îl întrebă pe Giusfredi :

— Ți-ar fi pe plac dac-ai putea, pe lîngă această bucurie, să-ți vezi și niama pe deasupra ?

La care Giannotto răspunse :

— N-aș crede a fi scăpat cu viață din focul multelor dureri și întîmplări nenorocite ; dar dacă totuși mi-ar fi dat s-o văd, m-aș bucura nespus de mult, ca unul ce prin sfatul ei aș mai putea s-ajung ce-am fost odată în Sicilia.

Currado chemă atunci de față pe cele două doamne, care o primiră pe mireasă cu multă bucurie, nu fără a se mira de îndemnul mărinimos care-l mînase pe Currado să-și deie fata lui Giannotto. Ci doamna Beritola, amintindu-și de vorbele cavalerului, începu să privească cu băgare de seamă la băiat ; și deșteptîndu-se în ea, prin cine știe ce puteri ascunse, o slabă amintire a liniilor întipărite pe obrăjorii de copil ai lui Giusfredi, fără a mai sta s-aștepte și alte mărturii,

i se aruncă la piept cu brațele deschise. Și multa bucurie cu dragoste împletită îi frânse vorba în gură și-i rătăci într-atît puterile slăbite, încît pierdu simțirea și se lăsă ca moartă în brațele băiatului. Giusfredi, minunîndu-se și el, cu atît mai mult cu cît știa prea bine că nu o dată o văzuse fără s-o poată recunoaște, simți de îndată în ea căldura dragostei de mamă și, blestemîndu-și orbirea de pînă atunci, o prinse-n brațe lăcrimînd și sărutînd-o cu iubire. Iar mai pe urmă, după ce fata și nevasta lui Currado o îngrijiră cu felurite leacuri și o stropiră cu apă de izvor, doamna Beritola, redobîndind puterile pierdute, prinse din nou să-și mîngîie băiatul cu vorbe dulci, cu lacrimi nesfîrșite și-l sărută de mii de ori, cu mii de sărutări duioase, în vreme ce Giusfredi cu supușenie multă și cu iubire cuviincioasă își dovedea și el simțirea lui de fiu.

Pe urmă, după ce în mai multe rînduri își revărsară prisosul de dor și bucurie, spre mulțumirea celor dimprejur, se apucară a-și povesti pe rînd durerile răbdate. Iar mai la urmă, după ce Currado dădu de veste tuturor ce ginere-și aflate, punînd la cale un ospăț cum nu s-a mai văzut, Giusfredi i se înfățișă și-i zise :

— Multe bucurii mi-ai hărăzit mie, Currado, iar mamei mele multă vreme i-ai dat cinstită adăpostire ; acum, pentru a putea să zici c-ai săvîrșit din plin tot ceea ce-ți ședea-n putere, te-aș mai ruga să ne înlesnești de nunta mea, mie și maicii mele, încă un prilej de bucurie și să-l aduci aici și pe mezinul meu, ce este încă slugă în casa lui *messer* Guasparrino d'Oria, care, precum ți-am spus, ne-a prins pe amîndoi cînd tîlhărea pe mare. Iar după aceasta, încă te mai rog să trimiți și în Sicilia pe cineva, să cerceteze cu amănuntul care e starea țării și să afle, de-o putea, ce s-a întîmplat cu tatăl meu, de mai trăiește ori nu, iar dacă mai trăiește, care e starea lui, și după ce

trimisul va fi aflat tot ce ne doare, să se întoarcă aici degrabă.

Currado se învoi bucuros cu rugămintea lui Giusfredi și fără de zăbavă trimise oameni de credință la Genova și în Sicilia.

Trimisul ce plecase la Genova, aflându-l pe *messer Guasparrino*, îl rugă frumos din partea lui Currado să-i trimită copilul dimpreună cu doica, povestindu-i pas cu pas tot ceea ce făcuse Currado pentru Giusfredi și măicuța lui. *Messer Guasparrino*, auzind una ca asta, se miră foarte și zise :

— Pentru Currado fac orice, de-mi șade în putere și știu că-i e pe plac ; e drept că pe copilul de care zici, cu mama lui îl țin la mine-n casă de paisprezece ani ; dar spune-i lui Currado, din partea mea, să aibă grijă și să nu dea prea multă crezare palavrelor lui Giannotto, ce spui că-și zice acum Giusfredi ; căci eu îl știu și-i mai al naibii decât îl crede el.

Și zicînd astfel, după ce porunci să fie ospătat trimisul, chemă la sine doica și-o cercetă cu luare-aminte. Femeia, care auzise despre răscoala din Sicilia și aflată că Arrighetto mai trăia încă, lăsînd deoparte teama de altădată, îi spuse rînd pe rînd tot ce știa, făcîndu-l să înțeleagă și pricina ce-o îndemnase să se poarte în felul acela.

Messer Guasparrino, văzînd că spusa doicii e aidoma cu spusa trimisului, dădu și el crezare faptelor povestite ; și, viclean cum era, după ce-o ispiti în fel și chip pe doică, tot alte și alte mărturii aflînd spre bună încredințare, fiindu-i rușine de felul josnic în care se purtase cu băiatul, ca să-și răscumpere purtarea, de vreme ce știa prea bine cine era și ce fusese Arrighetto, avînd el o copilă frumușică, de unsprezece ani, i-o dădu băiatului de soție, cu zestre mare și frumoasă. Iar după ce nuntiră ca-n povești, urcîndu-se cu fata, cu băiatul, cu trimisul lui Currado și cu doică

cu tot pe o galără bine înarmată, ajunseră la Lerici, unde, întâmpinați fiind de Currado, se duseră cu toții într-unul din castelele seniorului, nu departe de locul unde urma să se nuntească.

Care a fost bucuria mamei când și-a văzut copilul, care bucuria fraților, a lor tustrei când și-au văzut preacredincioasa doică, a tuturor față de Guasparrino și de copila sa, a lui față de dînșii, a celorlalți cu gazdele împreună și cu toți prietenii chemați, ar fi cu neputință s-o spui numai prin vorbe ; de aceea, doamnelor, vă las să v-o închipuiți cu gîndul.

Iar Dumnezeu, ce cînd pornește a împărți împarte din belșug, dorind să le întrească bucuria, le mai trimise pe deasupra și vești de bunăstare și sănătate de la Arrighetto. Căci pe cînd nunta era-n toi, iară mesenii (cavaleri și doamne) ședeau cu toții-n rînd la mese și se aflau abia la felul întîi, se nimeri să pice trimisul din Sicilia. Și printre alte lucruri mai povesti despre Arrighetto că în timp ce sta întemnițat după porunca regelui Carlo, cînd se pornise răzmerița împotriva regelui, norodul se azvîrlise cu furie asupra temniței și omorînd pe paznici îl scoase pe Arrighetto și, ca pe unul ce era vrăjmaș de moarte al regelui Carlo, îl numi căpitan al său și-n frunte cu el porni să-i izgonească și să-i omoare pe francezi. Din care pricină Arrighetto dobîndi încrederea și dragostea regelui Pietro, care-l făcu din nou stăpîn pe toate bunurile sale și îl statornici în rangul lui de odinioară, astfel încît acum totu-i mergea din plin. Trimisul mai adăugă apoi că fusese primit cu mare cinste de Arrighetto, care se bucurase nespus de mult cînd îi dăduse vești despre doamnă și copii, căci după ce fusese închis nu mai știuse nimica despre dînșii ; apoi le mai dădu de știre că Arrighetto trimisese după ei o corăbioară iute și ușoară, dimpreună cu cîțiva nobili și că aceasta se afla pe drum, în urma lui.

Trimisul fu primit și ascultat cu multă bucurie, iar Currado cu o mînă de prieteni porni degrabă să-i întîmpine pe nobilii care veneau s-o conducă pe doamna Beritola și pe Giusfredi ; și, după ce-i primi cu multă voieșie, îi pofti și pe ei la falnicul ospăț, ce nici măcar la jumătatea lui nu ajunsese încă. Acolo Beritola, Giusfredi și toți ceilalți cu dînșii dimpreună îi primiră cu atîta bucurie cum n-a mai fost pe lume ; iar ei, pînă a nu se așeza la masă, arătînd că vorbesc în numele lui Arrighetto, se străduiră cum știură mai bine să-i mulțumească lui Currado și doamnei sale pentru că atîta vreme îi găzduiseră cu cinste nevasta și copilul, încredințîndu-i că Arrighetto ar face tot ce i-ar șede-a-n putere spre a le fi pe plac. Pe urmă, întorcîndu-se către *messer* Guasparrino, a cărui faptă bună nu ajunsese încă la urechile lui Arrighetto, îi arătară că acesta, de-ar fi ajuns să afle ce-a săvîrșit pentru mezin, i-ar fi adus, de bună seamă, aceleași mulțumiri și lui. Iar după acestea se așezară și ei la praznicul de nuntă al celor două fete și ospătară bucuroși cu mirii dimpreună.

Pe voia lui Currado, și ginere, și prieteni, și rubedenii, toți nuntiră fără de răgaz mai multe zile în sir. Iar după ce sfîrși și nunta, părăindu-i-se doamnei Beritola, băiatului și celorlalți c-ar fi cu cale să plece, vărsînd șiroaie de lacrimi, se despărțiră de Currado, de doamna lui și de *messer* Guasparrino și urcîndu-se în corabie plecară, luînd-o și pe Spina ; iar vîntul fiindu-le prielnic, sosiră iute în Sicilia unde, la Palermo, Arrighetto îi aștepta pe toți, copii și doamnă dimpreună, cu atîta bucurie cît nu-i în stare să cuprindă vorba. Și acolo, zice-se, au trăit cu toții laolaltă ani mulți și fericiți, împăcați cu Domnul, ca unii ce erau datori de-a pururea cu mulțumită.

Povestea a șaptea

Sultanul Babiloniei își dă copila de nevestă regelui din Garbo și i-o trimite pe-o corabie; fata, prin felurite întâmplări, în timp de patru ani încape pe mîna o nouă bărbăți și în cele din urmă, fiind înapoiată sultanului ca fecioară, chipurile, e trimisă din nou de nevestă regelui din Garbo.

Povestea Emiliei, dacă ar fi fost doar cu ceva mai lungă, le-ar fi făcut să lăcrimeze poate pe tinerele doamne de mila multă ce-o simțeau pentru sărmana Beritoa. Ci isprăvindu-se povestea, regina îi porunci lui Pamfilo să zică mai departe; iar el, supus, prinse a grăi:

— Plăcute doamne, tare-i greu să știi ce anume ar fi spre binele cuiva. Căci, după cum se întâmplă adesea, unii, gîndind că dacă ar fi bogați s-ar pune la adăpost de rele și-ar duce un trai lipsit de griji, nu numai că se roagă cerului să le îplinească voia, dar pe deasupra se mai zbat și singuri, fără a se da înapoi de la nici o trudă sau primejdie ca să-și ajungă ținta; iar după ce au ajuns bogați, se pomenesc ca din senin că dau peste un tîlhar, care, rîvnindu-le avutul, se pune și-i omoară pe ei, sărmanii, care mai înainte, așa săraci cum se aflau, țineau totuși la viață. Alții în schimb, prin mii de lupte primejdioase și prin vărsări de sînge — sînge de frate sau de prieten — ajunși din simpli oameni de rînd la treptele măririi, crezînd c-au dobîndit marea fericire, fără a mai pune

la socoteală grijile cele multe și teama care pas de pas le mistuie odihna, ajuns-au, spre pieirea lor, să-și deie seama că-n pocale de aur bei venin la mesele regești. Mulți și-au dorit cu patimă puteri trupești și frumusețe, alții au dorit podoabe, dar nici n-au apucat măcar să-și dea bine seama că au poftit la rele, c-au și ajuns să înțeleagă că cele câștigate sînt pricină de moarte și viață chinuită. Dar ca să nu mai stau să-nșir dorința de dorință, voi spune doar că nu e chip să-și poată omul alege una, de care apoi să fie încredințat că nu va fi lovită de valurile sortii. Drept aceea, de-am vrea să ne purtăm cu toții înțelepțește, ar fi cu cale să primim doar ceea ce ne împarte Părintele Ceresc, căci numai el cunoaște toată nevoia noastră și numai el ne-o poate mulțumi. Dar tot așa precum bărbații păcătuiesc în felurite chipuri rîvnind la te miri ce, voi, drăgălașe doamne, păcătuiți de obicei doar într-un singur chip, rîvnind adică frumusețea pînă într-atîta, încît, fără a vă mulțumi cu darurile firii, vă străduiți a le spori cu fel de fel de dichiseli. De aceea mi-e drag să vă arăt acum cîte necazuri i s-au tras din frumusețe unei musulmane, ce-n mai puțin de patru ani, tocmai din pricina amintită, fu nevoită să nuntească tot alte nunți de nouă ori la rînd.

Cu mult înaintea noastră trăia în Babilonia un sultan pe nume Beminedab, căruia-n viață toate poftele i se împlineau din plin. Și acest sultan, printre mulți alți copii, băieți și fete laolaltă, avea și-o fată, pe nume Alatiel, care, după spusa tuturor, era cea mai frumoasă din cîte ai fi putut vedea la vremea aceea în lume. Or, fiindcă într-un război cumplit, în care biruise puhoiul de arabi ce năvălise asupra-i, sultanul fu sprijinit cu prisosință de către regele din Garbo, la rugămintea acestuia ce i-o cerea în dar, sultanul i-o dădu pe fată de nevestă și, urcînd-o într-o

corabie bine înarmată și căptușită cu tot soiul de lucruri trebuincioase, cu un alai întreg de cavaleri și doamne, cu zestre multă și aleasă, încredințînd-o cerului, o așternu la drum. Corăbierii, văzînd că vremea e potrivită, umflară pînzele în vînt și se porniră din portul Alexandriei, plutind cu bine în largul mării cîteva zile în șir. Dar n-apucară bine să treacă de Sardinia și, tocmai cînd credeau că-s la doi pași de țintă, se ridicară într-o bună zi ca din senin niscai vîntoase, ce-n goana lor năprasnică sleiră într-atît corabia, încît în repetate rînduri li se păru că-și văd moartea cu ochii. Cu toate acestea, vrednici cum erau și încercați la treabă, se străduiră din răputeri cu toată dibăcia lor și două zile în cap ținură piept puhoiului de ape ; ci-n cea de-a treia noapte de la iscare vijeliei, cum vîntul nu părea să-și potolească furia, ci dimpotrivă se învrăjbea cu fiecare ceas mai tare, fără a cunoaște locul în care se aflau și nici prin socoteli sau văz neizbutind să-l afle, căci cerul era greu de nori și întunecat de negurile nopții, pe cînd se aflau puțin mai sus de insula Maiorca, simțiră dintr-o dată corabia plesnind. Din care pricină, văzînd că nu-i puțină de scăpare și fiecare în parte dorind să-și cruțe pielea, zvîrliră-n mare o luntre și cei a căroră era corabia se aruncară în ea, punînd mai mari nădejdi în barcă decît în nava sfărîmată ; după ei porniră să se azvîrle în luntre cînd unul, cînd celălalt, toți bărbații care se aflau pe vas, deși cei scoborîți mai iute îi răsturnau pe aceștia în valuri cu jungherele în mînă. Atîta doar că socoteala li se vădi greșită și, vrînd să scape de la moarte, de-a dreptul într-însa încăpură : căci luntrea, neputînd să-i țină din pricina furtunii, se cufundă și toți și-aflară moartea într-însa.

Corabia, împinsă de un vînt puternic, deși plesnise și înăuntru era mai toată plină de apă (fără să mai

fi rămas pe ea decît doar fata cu femeile ei, care, doborîte de urgia mării şi de atîta groază, zăceau pe punte în nesimţire), lunecînd cu mare iuţeală, pînă la urmă se izbi de ţarmul insulei Maiorca ; şi izbitura fu atît de cruntă, încît corabia se afundă în nisip aproape pe de-a întregul, la cîtiva paşi de coastă. Acolo, bătută de apele mării, rămase toată noaptea, fără ca vîntul s-o mai poată clinti din loc.

A doua zi, mai domolindu-se furtuna, fata, mai mult moartă decît vie, înălţă capul şi, aşa slăbită cum era, porni să-şi strige oamenii, cînd pe unul, cînd pe celălalt ; dar îi chema în zadar, căci erau prea departe. Din care pricină, văzînd că nu-i răspunde nimeni şi nici ţipenie de om nu se arată în preajmă, la început fu cuprinsă de mirare, iar mai apoi de-o spaimă ca de moarte. Şi, ridicîndu-se cu greu de jos, văzu zăcînd jur împrejurul ei pe doamnele ce-o însoţeau, cu slujnicele dimpreună. Atunci, după ce multă vreme le tot chemă pe nume, se aplecă deasupra lor şi prea puţine mai aflînd în viaţă, căci multe se sfîrşiseră fie din rău de mare, fie de atîta groază, simţi că-i creşte frica. Totuşi, silită fiind să-şi stea într-ajutor, ca una ce vedea că-i singură pe-acolo şi nici habar n-avea pe unde se găseşte, prinse a le zgîlţi pe cele ce trăiau, pînă ce izbuti să le ridice în picioare ; şi aflînd că nu ştiau nici ele unde erau bărbaţii, ba pe deasupra mai văzînd şi corabia întepenită în mal şi plină ochi de apă, se apucă să plîngă amarnic, cu ele dimpreună. În halul acesta le apucă al treilea ceas al după-amiezii, fără să fi zărit măcar în vremea asta pe mal sau oriunde în preajmă vreun om, căruia să-i stîrnească mila şi să le vină într-ajutor. Ci-n cel de-al treilea ceas se nimeri să treacă pe acolo, venind de pe-o moşie a sa, un cavaler, pe nume Pericon da Visalgo, întovăraşit de cîtiva slujitori călare, care de îndată ce

văzu corabia își închipui ce se întâmplase și porunci unuia dintre cei ce-l însoțeau să încerce în tot chipul să se urce pe ea și apoi să vină iute să-i spună tot ce aflate. Slujitorul se cățăra cu chiu cu vai pe punte și-n cotul prorei o găsi pe fată, sfioasă și pitită acolo cu cele câteva femei care mai scăpaseră cu viață. Ele, cum dădură cu ochii de dînsul, porniră a-l ruga plîngînd să aibă milă și îndurare ; dar, dîndu-și seama că bărbatul nu le pricepe graiul și ele nici atît pe-al lui, se străduiră a-i arăta prin semne toată nenorocirea lor. Slujitorul privi cu băgare de seamă împrejurul său și povesti lui Pericone tot ce văzuse pe corabie. Pericone, după ce se îngriji ca doamnele să fie coborîte degrabă și așijderea și obiectele de preț ce se puteau aduce, porni cu mic cu mare către-un castel de-al său ; acolo, după ce le găzdui dîndu-le odihnă și mîncare ca să-și mai vină în fire, își dădu seama de îndată, după veșmintele-i bogate, că femeia pe care o adăpos-tise trebuie să fie de neam mare și-o cunoscă după cînstirea pe care i-o vedeau femeile din preajma ei. Și, deși fata, de prea mult zbugium îndurată pe mare, era cam palidă la față și răvășită la făptură, Pericone găsi totuși nespūsă frumusețe în farmecele ei ; de aceea se hotărî pe dată s-o ieie de nevastă, ori, de-ar fi fost cumva să fie măritată, să încerce a-i cîștiga într-alt chip prietenia.

Era numitul Pericone om aprig la înfățișare și tare voinicos la trup ; și, după ce mai multe zile ținu copila ca pe palme, pînă ce se întremă cu totul, vîzînd-o cît e de frumoasă și îndurerat peste măsură că nu-i pricepe graiul și nici dînsa pe-al lui, astfel încît nu era chip să afle cine este, se îndrăgosti cu patimă de farmecele ei și se strădui prin fel de fel de gesturi drăgăstoase s-o înduplece să-i facă voia, fără de nici o împotrivire. Dar se trudea zadarnic, căci ea nici nu voia s-audă de-atare prietenie, pe cîtă vreme el din

zi în zi se aprindea mai tare. Fata, băgînd de seamă aceasta, cum de mai multe zile se afla printre străini și după datinele lor înțelesese că-s creștini și că se află într-un loc pe unde, chiar de-ar fi fost să-l știe, tot nu i-ar fi slujit să spună cine este, și dîndu-și seama că pînă mai la urmă, silită ori de bună voie, oricum, tot ar fi ajuns să-i cadă-n laț lui Pericone, se hotărî cu suflet dîrz să înfrunte soarta nemiloasă. Ca atare, porunci slugilor (trei mai avea de toate) să nu spună la nimeni cine erau, decît dacă ar fi fost s-ajungă pe vreun tărîm de unde ar fi putut să scape ; apoi, pe lîngă aceasta, le îndemnă cu sîrg să-și țină fecioria, zicînd că și ea își pusese în gînd să nu se deie nimănui decît aceluia ce avea să-i fie soț. Slugile o lăudară foarte, făgăduindu-i că vor face tot ce le sta în puteri spre a nu-i călea porunca.

Între acestea Pericone, arzînd de dragul fetei din ce în ce mai tare și cu atît mai mult cu cît tot mai aproape vedea că-i șade ținta fără s-o poată ajunge, văzînd că nu e chip s-o ia cu binișorul, se hotărî să pună-n joc priceperea și vicleșugul, păstrînd puterea pentru mai la urmă. Și dîndu-și seama în mai multe rînduri că fetei îi cam place vinul, ca uneia ce fiind oprită de legea ei să bea nu prea era deprinsă cu dulcea lui licoare, se hotărî ca tocmai cu vinul, slugă preacredincioasă a Venerei, s-o prindă. De aceea, prefăcîndu-se că nici nu-i pasă de purtarea ei, puse la cale într-o seară, în chip de sărbătoare, o cină îmbelșugată, unde veni și fata ; cu acest prilej, fiind masa încărcată cu zeci de soiuri de bucate, îi porunci paharnicului care-o slujea pe dînsa să-i toarne fel de fel de vinuri amestecate, iar sluga îi împlini dorința cu vîrf și îndesat. Fata, fără a se da înapoi, momită de dulceața și aroma băuturii, bău mai mult decît s-ar fi convenit să bea. Din care pricină, uitînd amărăciunile trecutului, prinse a se înveseli și apoi, văzînd niște femei că

dansează ca-n Maiorca, porni și ea să joace după obiceiul celor din Alexandria. Văzînd acestea, Pericone, încredințat că ținta nu mai era departe, lungi ospățul îmbelșugat în vinuri și bucate pînă tîrziu în miez de noapte. La urmă, după ce oaspeții plecară, el și cu fata, singuri, intrară într-o odaie și acolo ea, care era mai mult încălzită de vin decît strunită de cinste, fără sămînță de rușine, ca și cum Pericone ar fi fost una din slugile ei, se dezbracă în fața lui și se vîrî în pat. Pericone nu pregetă nici el să facă deopotrivă și după ce suflă în lumînări la rînd, i se culcă degrabă alături și cuprinzînd-o în brațe prinse a se desfăta cu ea, fără ca fata să se împotrivească. Și după ce gustă o dată numita desfătare, cum nu știuse pînă atunci cu care corn împung bărbații, acum, muncită de căință și de păreri de rău că nu-i dăduse mai din vreme ascultare lui Pericone, fără să mai aștepte a fi cu dinadins poftită la nopți atît de dulci, adesea se poftea cu de la sine voie, nu prin cuvinte, ci prin fapte, căci vorba nu-i era înțeleasă.

Ci soarta, socotind că nu-i de ajuns s-o facă din soața unui rege ibovnică de castelan, pe lîngă multa fericire ce-o încerca alături de Pericone, îi scoase în cale altă prietenie, mai crudă ca aceasta. Avea numitul Pericone un frate de douăzeci și cinci de ani, frumos și proaspăt ca o floare, pe care îl chema Marato ; acesta, văzînd fata și tare mult plăcînd-o, își zise, judecînd după semnele pe care i le da, că avea trecere la dînsa și ca atare, socotind c-ar fi putut s-o aibă de n-ar fi fost s-o țină sub pază Pericone, urzi un gînd netrebnic și după gînd de îndată se săvîrși și fapta.

Se afla din întîmplare atunci în portul orașului o corabie, încărcată cu mărfuri care sta gata să pornească spre Chiarenza, în Romagna, și-ai cărei proprietari erau doi tineri genovezi ; corabia sta cu pînzele

întinse și aștepta doar vînt prielnic ca s-o pornească în larg. Marato, înțelegîndu-se cu cei doi tineri genovezi, puse la cale totul, astfel ca-n noaptea următoare să poată fi primit pe vas cu fata dimpreună. Și mîntuind această treabă, cînd se înnoptă afară, după ce luă din timp măsuri, se duse pe ascuns acasă la frate-su, care, bietul, nicidecum nu se păzea de dînsul, însoțit de cîțiva slujitori credincioși pe care îi alesese anume ca să-i dea o mînă de ajutor și pătrunzînd în casă se ascunse, după planul ce-l chibzuise mai din vreme. După miezul nopții deschise poarta slugilor și, intrînd cu toții în odaia în care dormea Pericone cu femeia, îl omorîră în somn pe-acesta, iară pe dînsa ce plîngea, amenințînd-o cu moartea de-ar fi făcut un zgomot, o luară dimpreună cu mare parte din avutul și nestematele lui Pericone. Apoi, fără să-i simtă nimeni, porniră în grabă către port și acolo fără întîrziere Marato și femeia urcară pe corabie, iar slugile se întoarseră înapoi.

Corăbierii, văzînd că vîntul li-e prielnic, porniră în larg cu pînzele întinse. Femeia, biata, plînsese amar și cea dintîi nenorocire și așijderea și pe cea de-a doua; Marato însă, cu sfîntu Crește-n mînă, pe care Domnul ni l-a dat, se apucă s-o mîngîie cu atîta îndemînare, încît deprinsă acum cu el, îl și uită pe Pericone. Dar n-apucă să i se pară că-i iarăși fericită și soarta îi așternu o nouă încercare, de parcă n-ar fi fost sătulă cu cele dinainte. Căci prea frumoasă fiind la trup, precum am spus și altădată, și vrednică de multă laudă întru purtare și deprinderi, tinerii genovezi se îndrăgostiră atît de tare de frumusețea ei, încît pierzîndu-și cu desăvîrșire capul, se osteniră-n fel și chip să-i intre în voie și să-i placă, ferindu-se ca nu cumva să afle pricina Marato. Și dîndu-și seama că îndrăgesc aceeași fată amîndoi, se sfătuiră în taină și hotărîră s-o dobîndească dimpreună, ca și cum dra-

gostea ar răbda să fie împărțită, precum împarți câștigul sau marfa pe din două. Văzînd ei că femeia e păzită cu strășnicie de Marato, din care pricină cu greu și-ar fi putut atinge țelul, într-o bună zi, pe cînd corabia zbura ca vîntul, iară Marato sta la pupă cu fața către mare, frații, fără a se teme de nimic, se învoiră amîndoi și apucîndu-l de la spate îl azvîrliră în mare; corabia mai umblă apoi cale de-o milă și mai bine pînă să afle cineva de cele întîmplate. Femeia, cînd îi fu dat s-o auză și pe asta, știind cum că nu-i putîntă să îl mai scape de la moarte, se puse iarăși pe bocit. Ci tinerii îndrăgostiți dădură fuga să-i aline amarul și se trudiră în fel și chip, cu vorbe dulci și cu făgăduieli din care ea nu pricepea o boabă, s-o liniștească, sărăcuța, pe ea care mai degrabă plîngea de mila ei, decît de mila celui pe care îl pierduse. Și după ce zile de-a rîndul îi predicară verzi și uscate, de la o vreme socotind că izbutiseră de bine de rău s-o mîngîie întrucîtva, se apucară a sfătui care din ei s-o ia și să se culce mai întîi cu dînsa. Și fiecare dintre ei dorind să fie primul și nefiind chip în treaba asta să cadă la învoială, porniră a se certa dintru început cu vorbe grele, iar mai apoi, înfierbîntați de ură, puseră mîna pe cuțite și aruncîndu-se ca orbii se înjunghiară care cum nimeriră, fără ca nimeni dintre cei de față să-i poată despărți. De pe urma încăierării unul muri pe loc, iar celălalt rămase-n viață cu răni cumplite pe tot trupul. De această întîmplare femeia foarte se mîhni, ca una ce se afla acolo singură și tare se temea ca nu cumva rubedeniile și prietenii tinerilor să-și verse focul asupra ei. Dar rugile rănitului și faptul că-n curînd soșiră la Chiarenza o izbăviră de primejdia morții.

Acolo, scoborînd la mal dimpreună cu rănitul și poposind cîtva la han, vestea frumuseții ei se răspîndi de îndată în tot orașul și ajunsese și la urechile prințului

din Morea, care se afla atuncea la Chiarenza. Și dorind el cu orice preț să deie ochii cu dînsa, după ce-o văzu îi păru chiar mai frumoasă decît și-o închipuise el și se îndrăgosti pe loc atît de tare, încît nu-i mai ședea capul la altceva decît la ea și iar la ea. Or, auzind prin ce întîmplare se nimerise acolo, gîndi că n-o să-i fie greu nici lui să pună mîna pe o atare pradă. În timp ce chibzuia cum ar putea s-o aibă, rudele rănitului prinzînd de veste c-o dorește, i-o și trimiseră de îndată, fără a mai sta pe gînduri, spre bucuria lui și-a ei, ce se vedea scăpată de rubedenii și primejdie. Prințul, pe lîngă frumusețea fetei văzînd și deprinderile ei alese și neizbutind să afle altminteri cine este, o socoti, precum era, femeie de neam mare și ca atare dragostea îi spori încă pe atîta ; de aceea o preacinsti cu fală în casa lui, nu ca ibovnică ținînd-o, ci ca pe-o nevastă. Femeia, gîndindu-se la cîte rele răbdase în trecut, se socotea acum de-a dreptul fericită și mîngîiată pe deplin ; și, bucuroasă cum era, îmboboci ca floarea și atîta farmec răspîndea în jurul ei, încît toată Romagna în lung și-n lat nu mai vorbea decît de dînsa. Ducele Atenei, un tînăr chipeș și viteaz, ce se înrudea cu prințul și îi era și prieten, aflînd de frumusețea fetei pofti și el s-o vadă ; și prefăcîndu-se că vrea să-și viziteze prietenul, cum obișnuia a face adesea, porni cu mare alai către Chiarenza și acolo fu primit de prinț cu multă cinste și omenie. Apoi, la vreo trei-patru zile după venirea lui, nimerindu-se o dată să stea de vorbă amîndoi despre vestita frumusețe a fetei, ducele îl întrebă pe prinț dacă era cu adevărat atîta de frumoasă pe cît se spunea. La care prințul îi răspunse :

— Și mai frumoasă încă ; dar nu cuvîntul meu să-ți fie cheazășie, ci înșiși ochii tăi.

Și la îndemnul ducelui porniră amîndoi către iatacul doamnei ; dînsa, înștiințată fiind că vin s-o viziteze,

Îi așteptă voioasă și îi primi cum se cuvine, dar din păcate nu fu chip, după ce-o așezară la mijloc între ei, să se desfete stînd de vorbă, căci ea nu înțelegea nimic sau mai nimic din graiul lor. Din care pricină amîndoi ședeau și se uitau la ea ca la o minune, mai cu seamă ducele, căruia nu-i venea să creadă că e făptură pămîntească ; tot uitîndu-se la ea, fără să-și dea seama că bea din ochi pe nesimțite veninul dulce al dragostei, încredințat că-și mulțumește simțirea numai din priviri, se pierdu pe sine însuși, îndrăgostindu-se cu patimă de dînsa. Iar după ce plecă cu prințul dimpreună, se puse a chibzui în tihnă la cele ce văzuse și-l socoti pe prinț drept omul cel mai fericit, fiindcă era stăpînul acelei negrăite frumuseți. După ce vreme îndelungată se tot gîndi la dînsa — cu felurite gînduri — trăgînd mai mult în cumpănă iubirea înfierbîntată decît obrazul lui și cîntea de prieten, se hotărî, orice s-ar fi întîmplat, să-i smulgă prințului iubirea și fericirea și cu orice preț s-o dobîndească pentru sine, preafericindu-se pe el. De aceea în graba lui lăsă deoparte omenia și orice judecată și porni să se gîndească numai la înșelăciuni. În felul acesta, într-o zi, potrivit gîndului nemernic pe care îl urzise, fiind ajutat de-o slugă preacredincioasă a prințului, pe nume Ciuriaci, își pregăti de drum în mare taină caii și toate celelalte lucruri, spre a putea pleca de îndată ; iar cînd fu noapte afară, el, dimpreună cu un tovarăș de-al său, înarmați pînă-n dinți și călăuziți de Ciuriaci, se strecurară pe ascuns în odaia prințului, care din pricina zăpușelii, în timp ce fata dormea dusă, ședea în pielea goală în fața unei ferestre care dădea spre mare, sorbind boarea de vînt ce pătrundea printr-însa. Atuncea ducele, după ce-și învăță dintîi tovarășul ce anume avea să facă, străbătu odaia cu pași de pisică și ajungînd la fereastră străpunse c-un cuțit pe prinț din șale pînă-n pîntec și apucîndu-l iute-n brațe îl

azvîrli peste fereastră. Palatul, înalt de cîteva prăjini, se afla tocmai deasupra mării, iară fereastra prințului dădea deasupra unor case dărăpănate de urgia mării, pe unde rareori sau poate niciodată nu ajungea picior de om. Din pricina aceasta, întocmai precum ducele din vreme chibzuise, nimeni nu auzi și nici n-ar fi putut s-audă căderea trupului ucis. Tovarășul ducelui, văzînd că treaba-i mîntuită, cît ai clipi din ochi, prefăcîndu-se că-l mîngîie, zvîrli de gîtul lui Ciuriaci un ștreang anume pregătit și trase o dată cu putere, încît Ciuriaci amuți pe loc ; apoi, venind și ducele, îl sugrumară și-i făcură vînt pe urmele stăpînului. La urmă, încredințîndu-se că nimeni, nici femeia nici alții nu-i simțiseră, ducele luă un sfeșnic și, ridicîndu-l deasupra patului, descoperi încetișor femeia care dormea adînc ; apoi, privind-o din creștet pînă-n tălpi, o laudă cu prisosință și, de-i plăcuse înveșmîntată, acu că era goală peste măsură îi plăcu. Din care pricină, cuprins de doruri pătimașe, netulburat de gîndul păcatului ce săvîrșise, cu mîinile încă pline de sîngele vărsat, i se culcă alături și-o cunoscă pe ea, care, adormită aproape, gîndea că e cu prințul. Apoi, după ce-n desfătare hălădui o vreme, sculîndu-se dădu porunci să vină slujitorii și luînd femeia, cu căluș în gură, o scoase din palat printr-o ușită tăinuită prin care pătrunsese și el, o puse pe un cal și-apoi pe-aci și-i drumul ; porniră fără pic de larmă cale întoarsă către Atena. Dar fiind el însurat, nu poposi în oraș, ci o duse pe femeie, din cale afară de mîhnită, biata, la un castel de-al său pe malurile mării, nu departe de oraș și o ținu acolo într-ascuns, purtîndu-i mare grijă și rînduindu-i slugi și tot ce i-ar fi fost de trebuință.

A doua zi de dimineață cei de la curtea prințului sezură multă vreme tot așteptînd să se trezească ; și într-un tîrziu, văzînd că nu se aude nici un zgomot, împinseră de uși, care nu erau închise și neaflînd pe

nimeni gîndiră că de bună seamă prințul plecase undeva pe ascuns, ca să petreacă în tihnă vreo două sau trei zile cu frumusețea aceea de femeie ; și nu-și bătură capul să afle mai multe. Între acestea însă se întîmplă anume ca-n ziua următoare să se abată prin dărimăturile unde zăcea trupul prințului și al lui Ciuriaci un biet nebun, care, apucîndu-l pe Ciuriaci de ștreang, o luă din loc cu el trăgîndu-și-l pe urme. Nu fără de mirare mulți oameni din cetate recunoscură trupul și luîndu-l pe nebun cu binișorul îl îndemnară să-i ducă la locul unde îl aflate ; acolo, spre mîhnirea multă a întregului oraș, găsiră și pe prinț și-l îngropară cu mare cinste. Apoi, pornind a cerceta cine putuse înfăptui atare fărădelege, văzînd că ducele Atenei plecase pe furiș, se chibzuiră — și pe drept — că numai el era făptașul, cu atît mai mult cu cît plecase ducînd cu sine pe femeie. Drept aceea, înscăunînd pe un frate de-al prințului în loc, porniră a-l ațîta la răzbunare. Acesta, încredințîndu-se din multe alte dovezi că lucrurile stau așa precum și le închipuise el, își rugă prietenii de pretutindeni și rudele, cu slujitorime cu tot, să-i sară într-ajutor și rînduind o oaste puternică și mare porni cu dînsa la război împotriva ducelui Atenei. Ducele, auzind acestea, făcu și el tot ce putu întru apărarea sa și mulți seniori săriră să-i deie o mînă de ajutor. Printre aceștia, trimiși de împăratul de la Constantinopole cu oaste multă și frumoasă, se aflau și Constantin, feciorul împăratului, cu Manovello, care-i era nepot. Aceștia doi fură primiți cu cinste de duce și mai cu seamă de ducesa, ce le era surioară.

Acu, așteptîndu-se să înceapă de la o zi la alta lupta, ducesa, aflîndu-și timp prielnic, îi chemă pe cei doi tineri în iatacul ei și acolo, vărsînd șiroaie de lacrimi și cuvinte, le spuse ce anume dezlănțuise lupta și le arătă cum o înjosise ducele, ținînd într-ascuns

pe femeia aceea, de care socotea că nimenea nu știe ; apoi, mai văietîndu-se o vreme de toate cele întîmplate, ducea se rugă de ei să facă ce-or putea și ce-or găsi cu cale spre mîngîierea ei și spre onoarea ducelui. Tinerii, care știau de mai înainte toată povestea asta, mai mult n-o întrebă, ci se trudiră fiecare s-o mîngîie cu vorba, dîndu-i cu prisosință nădejdi de mai bine și, după ce aflară de la dînsa unde ședea femeia, porniră într-ale lor. Or, cum adeseori se nimeriseră s-audă cît de frumoasă era dînsa, dorind și ei s-o vadă, se rugară de duce să le-o arate. Ducele, uitînd cîte pățise prințul din pricină că i-o arătase, făgădui să le-o arate ; și dînd porunci să i se rînduiască o masă îmbelșugată într-o grădină ca-n povești (la locul unde se afla femeia), a doua zi de dimineață, cu încă cîțiva prieteni îi luă cu el la masă. Cum sta tocmai lîngă femeie, Constantin prinse a se uita la dînsa de-a dreptul uluit, zicîndu-și întru sine că-n viața lui nu mai văzuse atare frumusețe și că de bună seamă ar fi trebuit să-l ierți pe duce sau pe oricare altul, ce pentru a pune mîna pe o femeie ca aceea ar fi ajuns pîn' la trădare sau orice altă josnicie ; și tot uitîndu-se la dînsa și tot mai tare lăudînd-o, păți și el ca ducele. Din care pricină plecă de acolo îndrăgostit pînă peste urechi și, lăsînd deoparte gîndul luptei, începu să se gîndească cum ar putea să i-o răpească ducelui, tăinuind cu strășnicie iubirea care-l do-gorea. În timp ce el se perpelea cu gînduri ca acestea, sosi și vremea de-a porni războiul, căci prințul în-călcase pămînturile ducelui ; drept care acesta, cu Constantin și cu ceilalți cu toți, așa precum fusese din vreme hotărît, porniră din Atena și statorniciră lupta pe hotare, ca să-l împiedice pe prinț să meargă mai departe. Or, stînd ei pe hotare mai multe zile în șir, Constantin, cu gîndul și cu inima tot la femeie, făcîndu-și socoteala că i-ar fi fost mai lesne acum că

ducele era departe să-și împlinească pofta, ca să găsească un prilej spre a se întoarce la Atena, se prefăcu bolnav și cu îngăduința ducelui se întoarce în cetate, după ce toată oastea lui și drepturile asupra ei i le lăsă lui Manovello. Acolo, după câteva zile, intrînd cu soru-sa în vorbă despre înjosirea ce-o răbda cu țiitoarea ducelui, îi spuse că, dacă ar fi vrut, el era gata s-o ajute răpind femeia și ducînd-o aiurea. Ducesa, fiind încredințată că Constantin de dragul ei și nu de-al celeilalte îi sare într-ajutor, răspunse că-i pe placul ei toată isprava asta, de-ar fi putut s-o facă astfel ca ducele să n-aibă știre de învoirea ei ; și după ce Constantin o încredință că îi va face în voie, ducesa îl lăsă să facă cum socotea că e mai bine.

Constantin, după ce înarmă în mare taină o luntre ușoară și-o trimise pe lîngă grădina doamnei, învățîndu-și oamenii ce anume aveau să facă, el cu alte slugi porni către castelul unde sălășluia femeia. Acolo, fiind primit cu bucurie de către cei care-o slujeau, și chiar și de femeie, la voia lui dînsa porni cu el către grădină, dimpreună cu slugile care o însoțeau și oamenii lui Constantin. Și, prefăcîndu-se acesta c-ar vrea să-i spună ceva din partea ducelui, o duse către-o poartă care dădea spre mare și care fusese descuiată din vreme de către unul din oamenii lui ; acolo, chemînd la sine barca c-un șuierat știut, porunci oamenilor s-o ia pe femeie și să o suie în barcă, iar el, întorcîndu-se către slujitorii ei, le spuse :

— Nu vă clintiți din loc și nu suflați o vorbă, dacă vi-i dragă viața ! Căci n-am venit aicea ca să răpesc femeia ducelui vostru, ci ca să spăl rușinea pe care el o aruncă asupra sorei mele.

La acestea nimenea nu cuteză să mai crîcnească, iar Constantin, urcîndu-se cu toți ai săi în barcă, se așeză lîngă femeia care plîngea de zor și porunci vîslașilor să meargă înainte. Aceștia, mai mult zburînd

decît vîslind, sosiră a doua zi în zori la Egina. Acolo, coborînd la mal și odihnindu-se o vreme, Constantin se desfătă cu femeia, care, sărmana, își blestema prea multa frumusețe. Apoi, urcîndu-se din nou în barcă, ajunseră în scurtă vreme la Chios, unde Constantin, temîndu-se de muștrările părintelui său și fiindu-i frică nu cumva să-i ieie cineva femeia, de ar fi mers cu ea acasă, se hotărî să poposească, gîndind că-n locul acela se afla în siguranță. Acolo multe zile în șir ea, biata, își plînsese soarta, dar pînă mai la urmă se mîngîie cu Constantin și, tot așa precum făcuse și-n celelalte rînduri, găsi prilej de desfătare în cîte-i rînduise soarta.

În vremea aceasta Osbech, regele turcilor, ce într-una o ținea-n război cu împăratul de la Constantinopole, se nimeri să ajungă tocmai la Smirna ; și, auzind acolo cum că la Chios feciorul împăratului trăia în desfrîu și huzurea de bine cu o femeie ce-o răpise, fără de nici o grijă și fără oaste în preajmă, se luă cu cîteva corăbii, și, într-o noapte, pe ascuns, intră cu-ai săi în Chios, prinzînd pe mulți de-a dreptu-n pat, căci n-apucaseră să afle că năvăliseră dușmanii ; iar mai la urmă, omorînd pe cîtiva dintre ei, care treziți în toiul nopții se repeziseră la arme, dădură pretutindenî foc și, încărcîndu-și prada și pe ostatici în corăbii, o luară înapoi spre Smirna. Acolo Osbech, care era tînăr, cercetîndu-și prada, dădu peste femeie și, cunoscînd că ea era ibovnica lui Constantin, răpită din pat în timp ce dormea, fu tare mulțumit văzînd-o și fără să mai stea pe gînduri și-o făcu nevastă, se cunună cu ea și huzuri și el cîteva luni de zile.

Împăratul Constantinopolelui care, mai înainte de a se întîmpla acestea, căzuse la învoială cu Bassano, regele Capadochiei, ca să purceadă cu oștiri asupra lui Osbech ce urma să-l lovească dintr-o latură, în timp

ce el l-ar fi izbit cu oastea lui din cealaltă, deși nu izbutise totuși a duce pîn' la capăt învoiala din pricina unor anume lucruri pe care le cerea Bassano, iar lui nu-i veneau la socoteală și nici nu le făcuse, auzind de cele întîmplate feciorului său și mîhnit peste măsură, făcu numaidecît tot ce-i cerea Bassano, îndemnîndu-l și dîndu-i mereu ghes să pornească împotriva lui Osbech, în timp ce și el cu ai lui se pregătea să-i sară în spate de cealaltă parte. Osbech, auzind acestea, își adună oștirea și, pînă a nu fi prins ca-n clește de cele două oști, porni împotriva regelui din Capadochia, după ce lăsă pe femeie la Smirna în paza unui credincios curtean și prieten de al său. Iar după o vreme, încăierîndu-se cu regele Capadochiei și luptîndu-se cu el, fu ucis în luptă, iar oastea lui fu biruită și împrăștiată pretutindeni. Bassano, ca unul care biruise acum și căruia nimeni nu-i mai sta în cale, o apucă spre Smirna și-n calea lui norodul tot i se înclină cu supușenie, ca în fața unui învingător.

Curteanul lui Osbech, Antioh pe nume, căruia regele îi lăsase în pază femeia, deși era bătrîn, văzînd-o așa frumoasă, se îndrăgosti de ea, uitîndu-și de credința ce-o datora stăpînului și prietenului său; și cunoscîndu-i graiul (lucru ce-o bucură nespus pe ea, care de ani de zile trăise ca o surdo-mută, din pricină că nici o boabă nu înțelegea în jurul ei și nici pe dînsa nimeni nu izbutise s-o înțeleagă), îmboldit de dragoste, în scurtă vreme se apropie într-atîta de ea, încît, fără a-și mai bate capul nici unul nici celălalt cu gîndul la stăpînul lor care se afla în luptă, făcură ce făcură și schimbă prietenia în dragoste, aflînd pe sub cearșafuri unul cu celălalt neostoită desfătare și multă bucurie. Ci între acestea auzind ei că Osbech fusese biruit și omorît în luptă și că Bassano se apropia făcînd prăpăd în calea lui, hotărîră s-o șteargă de acolo; și luînd cu ei o mare parte din avuțiile lui

Osbech, porniră pe ascuns la Rodos, unde, la scurtă vreme după sosirea lor, Antioh căzu la pat bolnav de moarte. Or, nimerindu-se să şadă la han dimpreună cu un cipriot, un negustor pe care îl îndrăgea nespus şi-i era bun prieten, sărmanul Antioh, simţind că i se apropie moartea, se chibzui să-i lase avutul şi femeia. De aceea în pragul morţii îi chemă la sine pe amândoi şi le zise :

— Eu, după cîte văd, mă prăpădesc cu zile şi tare-mi pare rău, căci niciodată nu mi-a fost mai dragă viaţa ca acum. Dar barem mor cu inima împăcată că mă sfîrşesc în braţele acelor două fiinţe pe care le iubesc mai mult decît orice pe lume, adică tu, iubite prieten, şi cu femeia aceasta, pe care am îndrăgit-o mai mult decît pe mine însumi, din ceasuri care am cunoscut-o. Ce-i drept, acum că mor, mi-e tare greu să ştiu c-o las aici printre străini, fără de nici un sprijin sau ajutor pe lume ; şi mi-ar fi şi mai greu de nu te-aş şi pe tine aicea, pe tine care trag nădejde că de dragul meu îi vei purta şi ei de grijă, aşa cum mi-ai purta şi mie ; de aceea, dac-o fi să mor, te rog din toată inima să te îngrijeşti de ea şi de avutul meu, şi atît cu el cît şi cu ea să faci ce crezi de bine spre alinarea sufletului meu. Iar tu, femeia mea iubită, fii bună şi nu mă uita, ca să mă pot mîndri pe cealaltă lume că mă îndrăgeşte pe pămînt femeia cea mai minunată din cîte a zămislit natura. De-mi daţi încredinţare că veţi păzi cu sîrg aceste două rugi ale mele, nu încape îndoială că am să-mi dau sfîrşitul cu inima împăcată.

În timp ce el spunea acestea, neguţătorul şi femeia plîngeau deopotrivă, iar după ce sfîrşi, îl mîngîiară, promiţîndu-i pe legea lor să facă întocmai aşa precum doreşte el, dacă ar fi fost să moară. La scurtă vreme după aceea Antioh se petrecu din viaţă şi fu îngropat

cu cinste de negustor și de femeie. Apoi, la vreo trei-patru zile după ce-l așezară în groapă, cipriotul isprăvindu-și treburile cu care venise la Rodos și dorind să se întoarcă în Cipru, pe o corabie catalană care se afla acolo, o întrebă și pe femeie ce anume avea de gând să facă, căci el era silit să se întoarcă în Cipru. Femeia îi răspunse că, de s-ar fi învoit s-o ieie, ea bucuroasă se ducea, nădăjduind că el, de dragul lui Antioh, s-ar fi purtat cu ea și-ar fi ținut-o ca pe-o soră. Neguțatorul îi răspunse că era gata oricând să-i împlinească voia ; și, ca s-o apere la drum de orișice necinste, le spuse tuturor că îi era nevastă. De aceea, urcându-se în corabie și dându-li-se acolo o odăiță către pupă, negustorul se culcă cu dînsa într-un pătuc cam strîmt, ca nu cumva cu fapta să dezmințească vorba. Din pricina aceasta se întîmplă acolo ceea ce nici femeia și nici neguțatorul n-aveau de gând să facă cînd se porniseră din Rodos ; anume că, fiind îmboldiți de întunecimea multă și de căldura patului, puteri ce nu-s de lepădat, uitîndu-și amîndoi de răposatul Antioh, de dragoste și prietenie, mînați parcă de-aceeași poftă, prinseră unul pe celălalt să se dezmierde pe întuneric și pînă a nu sosi la Baffa, de unde era cipriotul, ajunseră din plin să se cunoască-n trup. Apoi, ajunși la Baffa, șezură o vreme împreună.

Acu, tocmai la vremea aceea se nimeri să pice în Baffa, c-o treabă oarecare, un om de neam, pe nume Antigono, ce ani avea destui la număr și minte și mai multă, dar bogăție mai de loc, căci mijlocind mai multe treburi în slujba regelui din Cipru, de fiecare dată soarta i se arătase a fi vrăjmașă. Or, într-o bună zi, Antigono acesta, trecînd prin fața casei unde ședea femeia, pe cînd neguțatorul se afla plecat cu mărfuri în Erminia, se nimeri s-o vadă la o fereastră și, de frumoasă ce era, se puse a se uita la dînsa și încetul cu încetul își aminti că el de bună seamă o mai văzuse

cîndva, dar nu fu chip să-și amintească unde. Femeia, care ani de-a rîndul fusese jucăria sorții, dar căreia îi sosise ceasul să i se curme relele, de îndată ce-l văzu pe Antigono își aminti că-l știe din casa părintească, unde îl slujise pe părintele ei cu rang de frunte la curtea împărătească ; din care pricină, simțind că saltă în ea nădejdea de-a mai ajunge o dată, prin sfaturile lui, la rangul ei regesc, știindu-l plecat pe negustor, îl chemă degrabă pe Antigono în casă. După ce acesta pătrunse la dînsa, îl întrebă cam rușinoasă de nu cumva era Antigono din Famagosta, așa precum i se părea. Antigono îi răspunse că el era acela și după aceea adăugă :

— Și mie-mi pare, doamnă, că te cunosc de undeva, dar nu e chip să-mi amintesc de unde. De aceea te-ai ruga, de nu ți-e cu bănat, să îmi aduci aminte.

Femeia, auzind că el era acela, i se aruncă de gît plîngînd cu foc și îl întrebă, pe el ce sta ca împietrit, de nu cumva o mai văzuse vreodată în Alexandria. La auzul acestei întrebări Antigono o cunoscuse pe dată că ea era Alatiel, copila sultanului, care trecea drept înecată în mare și dădu să-i facă cuvenita plecăciune ; femeia însă nu-l lăsă și se rugă de el să stea puțin cu dînsa. Antigono îi făcu pe voie și-o întrebă apoi smerit de unde, cînd și cum venise prin locurile acelea, căci în Egipt, pe tot cuprinsul țării se răspîndise vestea că ea se înecase-n mare cu cîțiva ani în urmă. La care femeia răspunse :

— Mai bine m-aș fi înecat, decît să rabd o viață ca cea pe care am trăit-o ! Și cred că tatăl meu ar zice ca și mine, de-ar ști prin ce-am trecut.

Și zicînd astfel porni din nou să hohotească în plîns de ți se rupea inima văzînd-o.

Antigono îi zise atunci :

— Doamnă, nu te mai zbuciuma așa, fără de nici un rost ; mai bine povestește-mi mie toate necazurile

tale și câte ai pățimit, căci s-ar putea ca treaba să fie astfel încît, cu ajutorul lui Dumnezeu, s-avem puțința de-a o drege și de-a-i aduce îndreptare.

— Antigono, zise femeia, cînd te-am zărit pe tine mi s-a părut că-l văd pe tata ; și îmboldită fiind de dragostea și duioșia pe care se cuvine să i le port ca fiică, deși puteam să mă ascund, ți-am spus de îndată cine sînt ; crede-mă, prea puțini sînt cei pe care eu văzîndu-i să simt atîta bucurie cît-am simțit văzîndu-te și cunoscîndu-te pe tine ; de aceea, tot ce-am tănuuit de-a lungul vieții mele oropsite am să-ți înșir acum ție, ca unui tată adevărat. Iar după ce-mi vei da ascultare, de socotești că-i cu puțință să faci cumva ca să mă duci din nou acolo unde am fost, atunci te rog s-o faci ; de nu, fii bun și nu spune la nimeni că m-ai văzut sau că ai vești despre mine.

Și zicînd astfel, îi povesti toate necazurile ei, plîngînd fără încetare, din ziua cînd furtuna o azvîrlise în Maiorca și pînă-n clipa aceea. Antigono, tot ascultînd-o, porni și el să plîngă de mila ei, sărmana ; apoi, după ce șezu pe gînduri o vreme, îi zise :

— Doamnă, de vreme ce de-a lungul necazurilor dumitale n-a știut nimeni cine ești, mă prind fără de alta să te redau tatălui tău mai dragă ca oricînd și-apoi și regelui din Garbo ca soată legiuită.

Și întrebîndu-l femeia, în ce chip socotea să săvîrșească fapta asta, bătrînul o învătă de-a fir-a-păr câte trebuia să facă ; apoi, ca nu cumva să mai pătească și altă poznă din pricina întîrzierii, Antigono se întoarce numaidecît la Famagosta și, înfățișîndu-se regelui, îi zise :

— Prealuminate, dacă vrei, poți în același timp să-ți dăruiești cînte și mie, care-s om sărac, în slujba înălțimii-tale, să-mi faci un mare bine, fără prea multă cheltuială.

Regele îi ceru atunci să-și deslușească gîndul, iar Antigono îi răspunse :

— A sosit la Baffa tînăra și frumoasa copilă a sultanului, cea despre care s-a crezut atîta vreme c-ar fi moartă și care, ca să-și păstreze neîntinată cinstea, a pătimit atîția ani nenorociri cumplite ; acum, în halu-n care e, ca vai de ea săraca, ar vrea să se întoarcă la casa părintească. De-ai vrea să-ți dai încuviințarea și s-o trimiți sub paza mea acasă, ți-ai dobîndi nespusă cinste, iar mie mi-ai fi tare de folos ; unde mai pui că-n veci de veci sultanul n-o să uite o faptă ca aceasta.

Regele, îndemnat de nobile simțiri, răspunse fără a sta pe gînduri că se învoiește bucuros ; și trimițînd curteni, aduse pe copilă cu mare alai la Fama-gosta, unde regina și cu dînsul o întîmpinară bucuroși, cu toată cinstea cuvenită. Apoi, fiind întrebată despre necazurile ei, fata le povesti pe toate, așa cum o învățase Antigono să zică. Și după vreo cîteva zile, la rugămintile fetei, regele o trimise înapoi sultanului, sub paza lui Antigono, și îi dădu tovarășie suită aleasă de curteni și doamne. Ar fi și de prisos să spun cu cîtă bucurie o întîmpină sultanul, pe ea, pe Antigono și pe ceilalți, pe toți. Apoi, după ce fata se odihni o vreme, sultanul își dori să știe cum de se afla încă în viață, unde șezuse atîta vreme și cum de nu-i dăduse de știre că trăiește.

Femeia, care nu uitase nici barem o fărîmă din cele ce-o învățase să spună Antigono, prinse a grăi precum urmează :

— Iubite tată, cam la vreo douăzeci de zile de la plecarea mea, corabia în care mă aflam, sleită de furtuni, se izbi într-o noapte de niște maluri stîncose, pe undeva spre soare apune, aproape de un loc căruia îi zice Aguamorta ; ce s-a ales de oamenii care se aflau cu mine pe corabie nu știu și nici-

odată n-am izbutit să aflu ; atîta ştiu că-n zori, trezindu-mă ca din mormînt, nişte oameni de acolo, care, zărind corabia, de pretutindenă năvăleau s-o fure, ne-au aşezat pe mine dimpreună cu două din femeile mele pe mal şi apoi nişte tineri punînd mîna pe noi o luară la fugă care încotro cu femeile după ei. Ce s-a ales de ele n-am mai aflat nicicînd ; pe mine însă mă prinseseră doi dintre tinerii aceia şi se certau trăgîndu-mă de plete, în timp ce eu plîngeam de zor ; or, tocmai cînd cei doi trăgînd de mine erau gata s-ajungă într-o pădure, se nimeri să treacă pe acolo patru bărbaţi călări. De îndată ce-i văzură prigonitorii mei, mă lăsară în plata Domnului, luînd-o la sănătoasa. Cei patru călăreţi, ce după înfăţişare păreau a fi deprinşi să poruncească, văzînd una ca asta, dădură fuga către mine şi începură să mă întrebe de una şi de alta ; eu le-am spus tot ce-am ştiut, dar ei nu pricepeau nimica şi nici eu nu-i înţelegeam. La urmă, după ce se sfătuiră o vreme între ei, urcîndu-mă pe cal, mă porniră la o mănăstire de femei de aceeaşi lege ca şi ei, şi acolo, ce-or fi spus, ce n-or fi spus, nu ştiu, dar femeile acelea mă primiră cu multă bunătate şi-mi purtară de grijă toată vremea cît şezui acolo. Dimpreună cu ele am slujit apoi cu multă evlavie sfîntului Creşte cel din Valea Adîncă, pe care tare-l îndrăgesc femeile din ţara aceea. Acu, după ce-am stat o vreme cu ele şi-am învăţat şi eu cîte ceva din limba lor, întrebîndu-mă cine sînt şi de pe unde vin, eu, ca una ce ştiam că sînt de altă lege şi mă temeam ca nu cumva, de spun adevărat, să mă alunge de pe-acolo ca pe-o vrăjmaşă a legii lor, le-am răspuns că sînt copila unui nobil din Cipru, care mă măritase după un bărbat din Creta şi-n drumul către insulă furtuna ne azvîrlise, spre fericirea noastră, pe malurile acelea. Or, cum trăiam mereu cu teama în

suflet, adeseori și-n multe lucruri făcut-am și eu ca și ele, după obiceiul mănăstirii. Iar când stăpîna lor, căreia i se zice stareță, m-a întrebat de vreau să mă întorc în Cipru, eu i-am răspuns că n-am pe lume dorință mai aprinsă; dar dînsa, cu multă griă fiind față de cinstea mea, nu se încumeta să mă încredințeze nici unui călător din cîți mergeau spre Cipru, pînă ce, să tot fie vreo două luni de-atunci, nimerind la mănăstire niscăiva francezi de treabă dimpreună cu femeile lor, dintre care una era rudă cu stareța, auzind ea că se duceau la Ierusalim să se închine la mormîntul unde, după ce-l omorîseră indeii, fusese îngropat acela căruia i se roagă ei, mă dădu în grija lor, rugîndu-i să mă ducă la tatăl meu în Cipru. Cît de frumos s-au purtat cu mine oamenii aceia, cu cîtă bucurie m-au primit ei și nevestele lor o lung de spus și, dacă aș face-o, n-aș mai ajunge niciodată să-mi isprăvesc povestea. Destul atîta că, ureîndu-ne pe o corabie, după mai multe zile am ajuns la Baffa; și văzîndu-mă eu acolo, pe unde mimeni nu știa de mine, fără să știu ce să le spun acelor oameni cumsecade care doreau cu orice preț să mă înfățișeze tatii, după cum le poruncise cucernica femeie, Dumnezeu, înduioșat pesemne de soarta mea vrăjmașă, mi-l scoase în cale pe Antigono, pe care îl întîlnii pe mal, tocmai în clipa cînd scoboram la Baffa. Chemîndu-l degrabă, i-am spus pe limba noastră, spre a nu fi înțeleasă de însoțitorii mei și nici de femeile lor, să se prefacă a mă primi ca și pe fiica lui. El mă înțelese de îndată și primîndu-mă cu multă bucurie, cînsti pe oamenii aceia și pe femeile lor după bietele lui puteri, iar pe mine mă trimise regelui din Cipru, care mă primi și mă trimise aici acasă, purtîndu-se cu mine așa de omenos cît n-aș putea nicicînd să povestesc cu vorba. Acu, de-a mai rămas

ceva de spus, să spună Antigono, care a auzit din gura mea de mii de ori povestea.

Antigono, răsucindu-se către sultan, îi zise :

— Stăpîne, fata ți le-a spus pe toate, așa cum mi le-a spus și mie în repetate rînduri și așa precum mi-au spus și oamenii aceia de treabă care au adus-o pîn' la Baffa. Un singur lucru nu ți-a spus și eu șocot că n-a făcut-o din pricină că nu se cade să spună tocmai ea aceasta ; și-anume, mărturia dată de oamenii aceia și de nevestele lor despre viața cinstită pe care a dus-o dimpreună cu călugărițele, despre virtutea ei și toată a ei purtare, ce-i vrednică de laudă, despre potopul cel de lacrimi pe care l-au vărsat femeile și oamenii aceia cînd, dîndu-mi-o în pază mie, s-au despărțit de ea. Lucruri ce, dacă aș sta să le înșir cu de-amănuntul, așa precum mi-au fost și mie povestite, nu azi, dar nici la noapte n-aș mai ajunge să sfîrșesc. De ajuns să-ți spun atîta că (după cîte mărturiseau ei prin cuvintele lor și după cîte mi-am dat eu singur seama) măria-ta te poți lăuda că ai cea mai frumoasă fată, cea mai vrednică și mai cinstită din cîte fete de împărat mai sînt pe lumea asta.

Sultanul, auzind acestea, simți că-i crește inima de bucurie și prinse a se ruga să-l lumineze Dumnezeu, astfel încît să poată răsplăti cum se cuvine pe cei ce-i preacinstiseră copila și mai cu seamă pe regele Ciprului, care i-o trimisese acasă cu atîta cinste și alai ; apoi, la cîteva zile după acestea, răsplătindu-l pe Antigono cu daruri împărătești, îi îngădui să se întoarcă în Cipru și mulțumi regelui prin scrisori și prin trimiși de vază, aleși anume pentru aceasta, de toate cele ce făcuse pentru copila sa. Și, dorind el să ducă pînă la capăt cîte începuse a face, să-și deie adică fata după regele din Garbo, îi desluși

acestuia toată povestea fetei, scriindu-i că de cumva ar mai fi vrut-o de nevastă, să și trimită după dînsa. Regele din Garbo foarte se bucură de-o veste așa de bună și trimițînd o seamă de cavaleri și doamne ca să-i aducă fata, o întîmpină cu mare bucurie. Iar dînsa, care se culcase cu opt bărbați la rînd, cam de vreo zece mii de ori, cu dînsul se culcă fecioară, ba încă dîndu-i și dovadă cum că era neprihănită ; pe urmă, ca regină, trăi ferice lîngă dînsul ani mulți și îmbelșugați, de unde s-a iscat și vorba : Gurița sărutată în veci nu veștejește, ba dimpotrivă, ca și luna, din lună-n lună se-nnoiește.

Povestea a opta

Contele d'Angers, învinuit pe nedrept, e surghiunit din țară și nevoit să-și lase copilații în Anglia, pe fiecare într-altă parte; întorcându-se pe ascuns din Scoția, îi găsește cu bine și apoi, intrînd ca grăjdar în oastea regelui Franței, pînă mai la urmă e dovedit nevinovat și i se face dreptate.

Doamnele suspinară îndelung, înduioșate de felurile întîmplări ale frumoasei Alatiel; dar cine poate ști care era pricina acelor suspine? Se prea poate ca unele din ele să fi suspinat mai degrabă de dorul atîtor nunți la rînd, decît de mila miresei. Ci lăsîndu-le deoparte pe acestea, după rîsul stîrnit de ultimele cuvinte ale lui Pamfilo, regina, văzînd că-și isprăvisise povestea, se întoarse către Elisa și-i porunci să intre și ea în horă cu o poveste de-a ei. Iar dînsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel:

— Cuprinzător e cîmpul căruia noi în lung și-n lat îi măsurăm astăzi cuprinsul, și orișicine poate să afle miez poveștii sale, nu unul, ci chiar zece, căci soarta din belșug l-a semănat cu întîmplări, și triste și ciudate. Drept care, alegînd și eu o întîmplare din atîtea, voi spune cum că împărăția Romei, trecînd din stăpînirea Franței în cea germană, se iscă între cele două popoare o vrăjmășie cruntă și-o luptă necurmată; din care pricină, fie pentru a-și apăra țara, fie pentru a-și spăla rușinea, regele Franței împreună cu un fiu de-al său puseră la grea încer-

care puterile țării și, ajutați fiind de rude și de prieteni, adunară oștire câtă frunză și iarbă și-i porunciră cale împotriva dușmanului. Dar pînă a nu pleca și ei la drum, ca să nu-și lase țara fără cîrmuitor, cunoscîndu-l pe Gualtieri, conte d'Angers, ca om de neam și înțelept, slujitor și prieten credincios, părăndu-li-se lor c-ar fi mai potrivit ca fire cu viața de la curte decît cu osteneala luptei, deși se pricepea prea bine la războaie, îl lăsară pe el drept înlocuitor și stăpîn pe întreaga cîrmuire a regatului, și apoi porniră la drum.

Gualtieri se puse pe lucru, muncind cu înțelepciune și cu rînduială în slujba încredințată și sfătuindu-se întru toate cu regina și cu nora ei ; și, deși doamnele fuseseră lăsate în paza lui, el le cîntea ca pe stăpîne și ca atare le sluja.

Frumos la trup și de ani vreo patruzeci la număr, Gualtieri era plăcut la chip și ales întru deprinderi ca nimeni altul în toată țara. Apoi, pe lîngă acestea, n-ai fi putut găsi pe vremurile acelea un cavaler mai dulce și mai duios la vorbă și nici vreunul să se poarte mai mîndru îmbrăcat ca el. Or, regele Franței și fiul său fiind plecați în război, și murind între acestea femeia lui Gualtieri — care-i lăsase doi copii, o fată și-un băiat — cum tot umbla el pe la curte și tot sfătuia cu doamnele de treburile țării, se întîmplă că nora regelui să pună ochii pe el și cîntărindu-i cu drag nespus făptura și deprinderile alese, să înceapă într-ascuns cu patimă a-l iubi. Și, simțindu-se ea tînără și proaspătă, iar pe el știindu-l fără femeie, cugetă că nu-i va fi greu să-și împlinească voia ; de aceea, socotind că doar rușinea avea să-i stea în cale, se hotărî s-o alunge și să-i mărturisească toată iubirea ei. Drept care într-o bună zi, aflîndu-se ea singură și socotind că-i vremea să-și potolească focul, destăinuindu-și dragos-

tea, trimise după el, ca și când alte cele ar fi dorit să-i spună.

Gualtieri, ale cărui gânduri erau departe mult de cele ale femeii, i se înfățișă pe dată și, după ce se așezară pe voia ei pe-un pat, singuri într-o odaie, cavalerul o întreabă în două rînduri de ce anume îl chemase. Femeia, după ce tăcu o vreme, în cele din urmă, îmboldită de iubire și împurpurată de rușine, începu să-i spună, cu vorba ruptă de suspine, așa precum urmează :

— Iubit și dulce prieten, domnia-ta, prea înțelept cum ești, îți poți da lesne seama cât de firavă e firea bărbatului și a femeii, ba din anume pricini a unora dintre femei chiar mai subredă decît a celorlalte. De aceea, în fața celui ce judecă pe drept, păcatul, chiar dacă e la fel în toți, se cade pedepsit în fiecare altminteri. Or, de-iașa cum zic, cine ar putea să spună că nu-i mai vrednic de ocară omul, fie el bărbat ori femeie, ce nevoit fiind să muncească ca să-și câștige pîinea, se lasă totuși furat de iubire, decît de pildă o femeie trăită în huzur și avută, căreia toate poftele i se împlinesc din plin. Eu una, zău, nu cred să se găsească cineva care să spună asta. Din care pricină socotesc că averile și huzurul unei atari femei îi sar într-ajutor și-i ușurează vina, de cumva tocmai ea se lasă ispitită de dragoste ; iar dacă totuși îi rămîne încă vreun dram de vină, și aceea i se iartă, dacă a știut să aleagă un iubit vrednic de dragostea ei. Or, de vreme ce la mine, după cîte socot eu, și bogăție afli, și alegere cu cap, și altele ce îndeamnă la iubire, cum ar fi tinerețea mea sau calea lungă ce mă desparte de bărbat, toate acestea s-ar cădea să-mi sară într-ajutor și partea mea s-o țină în dragostea ce-ți port. Și de-or putea să aibă în sufletul tău același răsunset pe care îl au în sufletul înțelepților, atunci te rog frumos să-mi vii într-ajutor și să mă sfătuiești. Nu mint cînd

spun că, fiind bărbatul meu așa de departe de mine și eu nefiind în stare să-mi birui poftele trupești și nici puterea dragostei, ce amîndouă ascund atari puteri în ele încît nu doar pe noi, femei plătînde, ci chiar bărbați puternici au izbutit să înfrîngă și înfrîng și astăzi încă, aflîndu-mă eu în tihna și belșugul în care mă vezi, m-am lăsat prinsă în mrejele iubirii și-n voia ei mi-am părăsit făptura. Și, deși bine știu că lucru-acesta, de-ar fi să-l știe și ceilalți, n-ar fi tocmai cinstit, de-l tăinuiesc socot că nu mai ai la ce să-l judeci ca atare ; unde mai pui că dragostea ține într-atît cu mine, încît nu numai că nu mi-a orbit mintea în alegerea iubitului, dar mi-a sărit și într-ajutor scoțîndu-mi-te în cale și învrednicindu-te pe tine de dragostea unei femei ca mine. Căci eu, de nu mă înșală părerile sau ochii, te socotesc cel mai frumos, cel mai plăcut, cel mai fermecător și înțelept curtean și cavalier din tot regatul Franței ; și precum pot de mine să zic că-s fără soț, la fel și despre tine pot spune că nu ai nevastă. De aceea dar, te rog, pe dragostea ce-ți port, să mă îndrăgești și tu și să ai milă oarecum de tinerețea mea, care de dorul tău se mistuie cu-ncetul ca gheața lîngă foc.

Acestor vorbe le urmară atîtea lacrimi slobozite, încît femeia care încă ar mai fi vrut să-l roage nu mai găsi puteri să sufle nici o vorbă ; și, aplecîndu-și fața, aproape biruită, se rezemă cu capul plîngînd de pieptul lui.

Contele, credincios stăpînului său, dojeni cu asprime netrebnica iubire a femeii și îndepărtînd-o de la el, căci sta să-i sară-n brațe, i se jură că mai degrabă ar fi îndurat să-l taie în mii de bucățele, decît să rabde în el sau în oricare altul ocară ca aceasta față de domnul său. Femeia, auzindu-l, își uită ca prin farmec dragostea și arzînd de-o minie cumplită îi zise :

— Mojic ce ești, crezi c-am să rabd să-mi terfelești iubirea ? Las' că-ți arăt eu ție : de vreme ce-mi vrei moartea, oi pune eu să te omoare și să te-alunge din regat !

Și zicînd așa, își vîrî mîinile în păr, răvășindu-l și smulgîndu-și-l, iar apoi, rupîndu-și hainele pe piept, începu să țipe cît o ținea gura :

— Săriți ! Săriți ! Conte d'Angers vrea să mă necinstească !

Contele, auzind una ca asta, cum de invidia curții se îndoia mai mult decît de propriu-i cuget, temîndu-se ca nu cumva din pricina ei să se pună mai mult temei pe vorbele femeii decît pe nevinovăția sa, se ridică degrabă în picioare și, ieșind din odaie și din palat, dădu fuga la el acasă, unde, fără a mai chibzui cu nimeni, își urcă copiii pe cal și, încălecînd și el alături, porni cu ei cu tot în grabă mare spre Calais.

La țipetele doamnei se adunară o groază de curteni, care văzînd-o în 'ce hal era și auzind de ce țipase, nu numai că-i dădură crezare imediat, dar mai și adăugară pe deasupra că purtarea aleasă și plină de farmec a contelui fusese ticluită anume și din vreme, numai și numai ca să poată să-și atingă ținta ; și numaidecît se repeziră la casele contelui ca să-l prinză ; dar fiindcă nu-l găsiră, furară tot ce se găsea în ele și pe urmă le dărimară pînă-n temelii. Vestea, așa rușinoasă cum era, trecînd din gură-n gură, ajunse în tabără, la urechile regelui și ale fiului său. Drept care aceștia, mînioși peste măsură, îl osîndiră pe conte dimpreună cu urmașii săi la surghiun pe viață, făgăduind răsplată împăratească aceluia ce viu sau mort l-ar fi adus în fața lor.

Contele, amărît la gîndul că, fugind, din nevinovat ce era, el singur se învinovătea, ferindu-se de

oameni și fără a fi recunoscut, ajunse la Calais, iar de acolo, împreună cu copiii, trecu degrabă în Anglia, unde îmbrăcat în straie de cerșetor luă drumul Londrei. Pînă a nu intra însă în oraș, povățui copiii cu vorbe multe și înțelepte la două lucruri mai cu seamă : întîi și întîi să-și poarte cu răbdare sărăcia în care soarta îi azvîrlise cu dînsul dimpreună fără de vina lor ; iar în al doilea rînd, de-și aveau dragă viața, să nu spună nimănui nici de unde și nici ai cui erau. Băiatul, pe nume Luigi, avea vreo nouă ani, iar fata, căreia îi zicea Violante, să tot fi avut vreo șapte ; copiii, pe cît putură, bieții, cu vîrsta lor plăpîndă, pricepură bine povața părintească și-o dovediră și prin fapte cînd se ivi prilejul. Dar, spre a-î ascunde și mai bine, contelui i se păru nimerit să le schimbe și numele ; de aceea îi zise băiatului Perotto, iar fetei Giannetta. Și, ajungînd ei la Londra, așa în zdrențe cum erau, se puseră a cerși rugîndu-se pentru pomană, așa precum adesea vezi cerșind și pe la noi francezi vagabonzi.

Or, într-o bună zi, nimerindu-se ei într-acest chip la ușa unei biserici, se întîmplă ca tocmai atunci să iasă din biserică o doamnă de vază, soția unuia din mareșalii regelui, care, văzîndu-l pe conte împreună cu cei doi copilași care cereau de pomană, îl întrebă de unde era și de erau ai lui copiii. Contele răspunse că era din Picardia și că din pricina unei nemernicii săvîrșite de-un fiu al său mai mare fusese nevoit să-și ia lumea în cap, dimpreună cu mezinii. Doamna, miloasă din fire, se uită la fetiță și aflînd-o pe placul ei, căci era frumoasă, gîngășă și plăcută, îi zise :

— Om bun, dacă te învoiești să-mi lași fetița asta, de vreme ce pare cuminte, eu bucuros o iau la mine și, de-o fi vrednică la treabă, cînd o să-i vină vre-

mea, am s-o mărit și poți fi încredințat că n-o să-i meargă rău.

Contele, bucuros nevoie mare, îi răspunse degrabă că se învoiește și i-o dădu cu lacrimile în ochi, rugînd-o să-i poarte de grijă. Apoi, văzîndu-și fata așezată și bine știind și-n a cui casă, cugetă să nu rămînă mai mult pe locul acela ; drept care, tot cerșind, străbătu de-a curmezișul insula, cu mare greu ce-i drept, ca unul care nu era deprins să umble pe jos, și ajunse dimpreună cu Perotto în Țara Galilor. Acolo se afla încă unul din mareașalii regelui, care trăia pe picior mare și ținea pe lîngă casă o mulțime de slujitori ; la curtea lui, contele se obișnuie să tragă adesea, dimpreună cu copilul, spre a căpăta de mîncare. Or, aflîndu-se acolo la vremea aceea și unul din feciorii mareașalului, care împreună cu alți copii de domn își făceau joaca cu întreceri la sărituri și fugă, Perotto se amestecă și el în joc și începu la fel cu ei, ba și mai bine încă, să sară și să fugă. Treabă ce, nimerindu-se o dată s-o vadă și mareașalul regelui, plăcîndu-i purtarea băiatului, întrebă cine era. I se răspunse că e copilul unui om sărac, ce nimerea uneori pe acolo să ceară de pomana. Mareașalul puse să i se ceară copilul și contele, care de mult se tot ruga lui Dumnezeu să-și facă și pomana asta, i-l dădu bucuros, deși i se rupea inima la gîndul că se desparte de copil.

Căpătuindu-și copiii, contele se gîndi să nu mai șadă-n Anglia ; de aceea, făcu ce făcu și trecu în Irlanda, unde, ajungînd la Stanford, intră ca slugă la un cavaler al unui conte de pe acolo, făcînd tot soiul de treburi, cum face orișice grăjdar. În locul acela, fără a-l cunoaște nimeni, rămase multă vreme, ducîndu-și zilele cu trudă și cu destule lipsuri.

Violante, căreia îi zicea acum Giannetta, creștea din an în an și-n trup și-n frumusețe pe lîngă blînda doamnă din Londra ; și atîta drag prinseseră de ea

și doamna, și bărbatul, și-ai casei, și străinii, și toți cei care o cunoșteau, de nu-ți venea să crezi minune ca aceasta : căci n-ai fi găsit om care văzînd-o cum se poartă să n-o găsească vrednică de bine și de fericire. Din pricina aceasta doamna, care o primise din mîinile părintelui ei, fără să afle despre dînsul mai mult decît aflate din gura lui, își puse-n gînd s-o mărite potrivit stării și neamului ei, pe care îl socotea de rînd. Dar Dumnezeu, preadreptul, știind-o de vișă veche și pe deplin nevinovată, hotărî altminteri ; și ca să nu încapă pe mîna cine știe cui — un vlăstar de neam ca ea — cuvine-se să credem că cele întîmplate s-au săvîrșit astfel din mila lui cerească.

Doamna cu care sta Giannetta avea de la bărbatul ei un singur fecior și-l îndrăgeau părinții ca pe ochii lor din cap ; nu numai fiindcă Dumnezeu îl făcuse băiat ci și pentru că tare vrednic se arăta a fi, și cuviincios, și iscusit, și mai viteaz, și mai frumos ca orișicare altul. Băiatul, cu vreo șase ani mai vîrstnic ca Giannetta, văzînd-o cum era, ca ruptă din soare, se îndrăgosti de ea pînă peste urechi, de nu mai cunoștea ziua de noapte. Dar, fiindcă își închipuia că fata nu-i de neam, nu numai că nu cuteza s-o ceară de nevastă părinților săi, dar se mai și temea — dacă cumva s-ar fi aflat că o iubește — să nu fie ținut de rău că-și alesese o iubită nevrednică de el, de aceea, pe cît putea, își tănuia iubirea și, tăinuind-o, îl muncea mai rău decît dac-ar fi spus-o. Apoi, de la o vreme, de atîta amar și fiere, căzu la pat bolnav și încă rău de tot. Fură chemați mulți doctori să-l caute ; și-l căutară, dar nefiind chip să-i afle boala, pierdură toți nădejdea de a-l vindeca vreodată. Din pricina aceasta și tatăl său și maică-sa răbdau atîta chin și atîta suferință, încît un dram mai mult i-ar fi răpus pe dată ; și în mai multe

rînduri cu rugi fierbinți îl întrebă de pricina răului, dar feciorul ofta numai din greu sau le spunea că-l mistuie durerea și că moare.

Într-o zi, cum îi ședea alături un doctor tânăr foarte, dar priceput la carte, și îl ținea de mîna pe locu-n care doctorii aud cum bate inima, se nimeri să între tocmai atunci în odaie, cu o treabă oarecare, Giannetta, care, de dragul maică-si, îl îngrijea cu multă rîvnă. Tînărul, de îndată ce-o văzu, fără a clinti și fără a scoate o vorbă, simți că-i cresc în piept văpăile iubirii și sîngele pe îndată prinse a-i zbucni mai tare. Doctorul simți numaidecît bătaia și, deși se miră în sinea lui, rămase nemișcat să vadă cît mai ține. Și ce să vezi : nici nu ieși fata bine pe ușă că bătaia se și potoli ; doctorul chibzui atunci c-a dat de urma bolii. Și după o vreme, ținîndu-l mereu pe tînăr de mîna, o chemă din nou pe Giannetta, ca și cum ar fi vrut s-o întrebe de ceva. Fata veni pe dată, dar nici nu păși bine în odaie, că bătaia sîngelui prinse din nou a se înteți și cum plecă se pòtoli ca prin farmec. Deci, socotindu-se doctorul pe deplin încredințat de pricina bolii, se ridică și, luînd deoparte pe părinții băiatului, le zise :

— Sănătatea feciorului vostru nu stă în puterea noastră, ci în mîinile Giannettei, pe care, din anumite semne, fără de nici o îndoială, am înțeles că o iubește cu patimă, deși, pe cîte văd, ea pare a nu-și da încă seama. Acu, dacă vi-i dragă viața băiatului, știți bine ce aveți a face.

Părinții, auzind una ca asta, deși îi mîhnea că bănuiala lor se adeverise dreptă și ca atare ar fi trebuit să i-o deie băiatului de nevastă pe Giannetta, se arătară mulțumiți că, de bine de rău, boala își avea barem leac. De aceea, cum plecă doctorul, se duseră împreună la bolnav și doamna îi spuse așa :

— Copile drag, n-aş fi crezut vreodată c-ai să-ţi ascunzi de mine dorinţele, oricare ar fi fost ele şi mai cu seamă cînd ştiai că te prăpădeşti cu zile ducîndu-le dorul. Căci s-ar fi convenit să ştii că nu-i pe lume lucru pe care să-l pot face spre mulţumirea ta şi să nu-l fac, doar dacă cumva n-o fi vreun lucru necinstit. Dar de vreme ce aşa ai socotit să te porţi. Dumnezeu, dovedindu-ţi mai multă îndurare decît ţi-ai dovedit tu singur, ca să nu te prăpădeşti de această boală, ne-a desluşit pricina răului, care nu-i alta decît iubirea multă ce-o porţi unei copile. La drept vorbind, n-ai fi avut la ce să-ţi tăinuieşti iubirea, căci ea-i a tinereţii şi, dacă n-ai iubi, n-aş da un ban pe tine. De aceea, dragul mamei, nu te feri de mine şi spune-mi ce te doare, iar gîndurile şi aleanul ce te-au adus la pat alungă-le şi alină-ţi focul ; căci una vreau să crezi şi anume că nu e lucru să mi-l ceri, pe care eu, de-mi şade în putere, să nu-l înfăptuiesc pe dată, ca una ce te am drag, mai drag şi decît viaţa. Alungă de la tine şi frica şi ruşinea şi spune-mi de-s în stare să-ţi vin într-ajutor ; iar de-i găsi cumva că nu mă ostenesc destul ca să-ţi plinesc dorinţa, socoate-mă pe mine drept maica cea mai crudă din cîte-n lumea asta purtat-au prunci la sîn.

Tînărul auzind cuvintele maică-si, dintru început fu cuprins de ruşine, dar apoi, cugetînd că nimeni altul n-ar fi putut mai bine decît ea să-i împlinească voia, alungă ruşinea şi-i zise astfel :

— Doamnă, un singur lucru m-a îndemnat să-mi tăinuiesc iubirea şi anume faptul că bătrînii, după cîte am priceput eu, nu vor să-şi mai aducă aminte de tinereţea lor. Dar, bună cum te văd şi îngăduitoare, nu numai că mă îndemni să nu tăgăduiesc cîte-ai bănuir despre mine, dar mă aduci a-ţi spune şi cine îmi este dragă, de mi te legi, precum ai zis

și pe cît poți, să-mi împlinești dorința. Și atunci de bună seamă m-oi vindeca cu totul.

Femeia (punînd prea mult temei pe cele cîte apoi se întîmplară tocmai anapoda decît le potrivise ea cu gîndurile ei) îl îndemnă să-i spună tot, tot ce-i ședea pe inimă, căci ea fără întîrziere i-ar fi împlinit dorința.

— Mamă, grăi atunci băiatul, frumusețea și purtarea vrednică de laudă a Giannettei noastre, faptul că n-am putut-o face nici barem să-și dea seama de dragostea ce-i port, necum să aibă milă de suferința mea, precum și faptul că n-am cutezat să-mi spun amarul nimănui, m-au adus în halul în care mă vezi ; iar dacă cele făgăduite de tine n-or ajunge să se împlinească într-un fel sau altul, poți fi încredințată că nu mai am mult de trăit.

Femeia, socotind că-i mai nimerit să-l mîngîie de-oît să-l dojenească, răspunse zîmbind :

— Băiete, băiete ! Pentru atîta lucru ai căzut la pat ? Fii liniștit și las' pe mine, c-am să te vindec eu.

Tînărul, plin de nădejdi, în scurtă vreme se întremă, iar maică-sa, bucuroasă, începu a chibzui cum să facă și să dreagă ca să se țină de făgăduința dată. Și într-o bună zi, chemînd-o pe Giannetta, începu s-o întrebe, mai cu gluma, mai cu vorba bună, dacă nu cumva are vreun iubit. Fata, roșindu-se pînă în vîrfurilechilor, răspunse :

— Doamnă, unei biete fete izgonite de la casa ei și care-și duce viața slujind pe la străini nu-i șade bine și nici nu se cade să-i stea capul la dragoste.

La care doamna îi răspunse :

— Dacă n-ai iubit, ți-om găsi noi unul, ca să te bucuri și tu de viață și să afli desfătare în farmecele tale ; frumoasă precum ești nu se cuvine să rămîi fără iubit la vîrsta ta.

— Doamnă, răspunse Giannetta, domnia-ta m-ai scos din sărăcia în care trăiam împreună cu părintele meu și m-ai crescut ca pe copila ta ; de aceea s-ar cădea să-ți fac oricînd pe voie. Dar de nu pot acum să-ți împlinesc dorința, nu cred că-s vinovată. De vrei cumva să mă mărți, am să-mi iubesc bărbatul, dar pe-altul niciodată ; căci din strămoși doar cinstea mi-a mai rămas drept moștenire ; iar pe aceea, cît trăiesc am s-o păzesc cu strășnicie și-am să mi-o păstrez întregă.

Cuvintele acestea se arătară a fi cu totul potrivnice socotelilor pe care și le făcuse femeia ca să-și poată ține făgăduiala față de fecior. Dar, înțeleaptă cum era, lăudă totuși în sinea ei răspunsul fetei, și-i zise apoi :

— Se poate una ca asta, Giannettea ? Dar dacă regele, de pildă, ce-i tînăr cavaler, precum și tu frumoasă jupîniță, ți-ar cere o mărturie a dragostei ce-i porți, ai cuteza să i te împotrivești ?

La care Giannetta răspunse numaidecît.

— Regele m-ar putea sili ; dar cu învoirea mea n-ar izbuti nicicînd să aibă ceva de la mine, dacă lucrul n-ar fi cinstit.

Doamna pricepîndu-i hotărîrea, lăsă deoparte vorba și chibzui s-o pună la încercare : îi spuse dar băiatului ca de îndată ce se va însănătoși s-o ia pe fată cu el într-o odaie și să încerce apoi să-și stîmpere dorința ; căci socotea, zicea femeia, că nu se cade tocmai ea să-i predice fetei și să se roage de ea pentru feciorul ei, ca o mijlocitoare de rînd. Tînărul nu se arată nici pe departe mulțumit de sfaturile maică-si și sănătatea lui se înrăutăți din nou. Doamna, văzînd acestea, mărturisîi Giannettei cîte pusese la cale, dar o găsi mai hotărîtă ca oricînd să nu-și știrbească cinstea. Atunci îi povesti și bărbatului ei cîte făcuse și, deși lucrul li se părea din cale-afară de greu, hotărîră amîndoi să

deie băiatului de nevestă pe Giannetta, socotind că-i mai bine să-și aibă copilul sănătos alături de o nevestă nepotrivită cu neamul lui, decît mort și fără de nevestă. Și după nesfîrșite tocmeli și chibzuiele o făcură și pe asta. Giannetta fu nespus de bucuroasă și cu inima smerită îi mulțumi lui Dumnezeu că nu-și uitase de dînsa ; dar, cu toată fericirea ei, nu cuteză nicicînd să spună c-ar fi mai mult decît copila unui sărman picard. Tînrul se vindecă pe deplin, se cunună cu fata mai fericit ca orișicare și începu cu dînsa din plin să se desfete.

Perotto, rămas în Țara Galilor la mareșalul regelui, crescînd și el, fu îndrăgit de nobil și se făcu frumos și vrednic de nu-i găseai pereche în toată țara ; căci nu era ispravă de arme, fie luptă, întreceri sau turnir în care el să poată fi bătut. I se zicea Perotto Picardul și-și făurise faimă și nume cu răsunset. Iar Dumnezeu, care nu-i uitase surioara, îi dovedi că nici de el nu-și uită cu una, cu două. Abătîndu-se în ținuturile acelea o molimă grozavă, boala seceră aproape jumătate din băștinași, iar cei rămași mai toți fugiră care pe unde, încît părea că locul e părăsit de lume. În molima aceasta se prăpădi și mareșalul și nevasta lui cu un fecior de-al lor și alții mulți, nepoți, și frați, și rude ; nu rămase de pe urma lor decît o fată tocmai bună de măritat și Perotto dimpreună cu alți cîțiva feciori de casă. Și potolindu-se de la o vreme molima, fata, sfătuită de cei ce mai erau în viață, spre bucuria lor, îl alese pe Perotto de bărbat, căci era tînr, vrednic și iscusit la treabă, și-n felul acesta îl făcu stăpîn pe toată moștenirea ei. Nu trecu mult timp și auzind regele Angliei că-i murise mareșalul, cum cunoștea și dînsul vitejia lui Perotto Picardul, îl așeză în scaunul răposatului și-l făcu mareșal. Aceasta e povestea celor doi copii nevinovați ai contelui d'Angers, pe care el îi părăsise-n lume și-i socotea pierduți.

Trecuseră mai bine de optsprezece ani de cînd contele d'Angers fugise din Paris și se afla-n Irlanda, pe unde își ducea ca vai de lume zilele, cînd, ajuns la vîrsta cărunteții, i se făcu dor de copiii săi și dori să vadă ce se întîmplase cu ei. Dar, știindu-se pe sine cu totul preschimbat din ceea ce fusese odinioară pe vremea tinereții sale, cînd huzurea de bine, și simțindu-se mai vînjos la trup acum, după viața de trudă pe care o îndurase, se despărți sărac și rupt de stăpînul său, pe care îl slujise ani de-a rîndul, și plecă în Anglia. Ajuns acolo, se duse drept la locul unde-l lăsase pe Perotto și-l găsi mareșal și om de mare vază, sănătos, voinic și chipeș, lucru care îl mulțumi foarte; de spus însă nu-i spuse cine era, dorind să știe întîi și rosturile fetei. Din care pricină porni mai departe la drum și pînă la Londra nu se opri. Acolo, întrebînd pe ascuns despre doamna la care-și lăsase copila și despre starea ei, află că Giannetta se măritase cu feciorul doamnei. Mare-i fu bucuria și socoti bătrînul că tot ce îndurase atîția ani de zile era nimica toată, de vreme ce-și găsea acum copiii sănătoși și așezați cu bine. Dornic să-și vadă fata, se puse dar să dea tîrcoale casei în care locuia, îmbrăcat în straie de cerșetor. Și într-o bună zi, văzîndu-l Giachetto Lamiens (așa-i zicea bărbatului Giannettei), i se făcu milă de sărăcia și bătrînețele lui și porunci unei slugi să-l ducă în casă și să-i deie de mîncare; iar sluga îi ascultă porunca.

Giannetta avusese cu Giachetto mai mulți copii, dintre care cel mai mare n-avea mai mult de opt ani, copii mai drăgălași și mai frumoși ca nimeni alții. Copilașii, de îndată ce-l văzură pe conte mîncînd, cît ai bate din palme se adunară roată în jurul lui, bucuroși nevoie mare, de-ai fi crezut că simt prin tainice puteri că el e moșul lor. Iar contele, știind că-i erau nepoți, îi mîngîia cu dragoste și dor, din care

pricină copiii născuți nu mai voiau să se despartă de dânsul, deși dascălul lor îi chema mereu. Giannetta, auzind acestea, ieși dintr-o odaie și începu să strige la copii, amenințându-i cu bătaia, de nu se supuneau pe dată. Copiii se puseră pe plîns, zicînd că vor să stea cu moșul, care îi iubea mai tare decît dascălul. La auzul acestor vorbe, și contele și doamna făcură haz de ele. Și vrînd el să-și cinstească fata, ca pe-o doamnă ce era, se ridică în picioare, nu ca părinte, ci ca un om sărman căruia-i dai pomană ; și văzînd-o, o bucurie fără margini îi copleși inima. Giannetta însă nu-l cunoscuse nici atunci, nici mai tîrziu, căci se schimbase tare mult : bătrîn, încăruntit, bărbos, și slab, și ars de soare nici n-aducea măcar cu cel de altădată. În cele din urmă, văzînd Giannetta că nu-i chip să despartă copiii de dânsul și că de i-ar fi dus cu sila s-ar fi pornit pe plîns, porunci dascălului să-i mai lase să stea o bucată de vreme cu bătrînul.

Între acestea se nimeri să se întoarcă acasă părintele lui Giachetto, mareșalul, și să audă din gura dascălului cele întîmplate cu copiii. Din care pricină, cum n-o prea avea la inimă pe Giannetta, zise :

— Lasă-i în plata Domnului și a urgiei sale ! Că neamul prost tot la obiele trage. Dacă din mamă-s viță de calic, nu-i de mirare că tot cu ei se adună.

Contele îi auzi vorba și se întunecă la suflet ; dar aplecînd spinarea răbdă și ocară asta, așa precum răbdase și altele atîtea. Giachetto, care auzise și el de bucuria cu care copiii îl întîmpinaseră pe bătrîn, adică pe conte, deși nu-i prea venea la socoteală, porunci de dragul lor și ca să le mai curme plînsul, să-l lase să se aciuiască la casa lui, de s-ar fi învoit c-o slujbă oarecare. Bătrînul răspunse c-ar rămîne bucuros de i s-ar da vreo treabă de grăjdar, căci toată viața lui de cai se îngrijise și alta nu știa să facă. I se dădu

dar cal, să-l aibă-n grija sa, și când sfârșea cu lucrul se apuca de joacă cu copiii.

În vreme ce soarta rînduia într-acest chip viața contelui d'Angers și a copiilor săi, se întîmplă ca regele Franței, care în mai multe rînduri încheiase pace cu nemții, să moară și-n locul lui să fie încoronat drept rege feciorul său, cel cu nevasta cu pricina. Noul cîrmuitor, după un răstimp de pace, porni din nou cumplită războire, la care regele Angliei, ca unul ce se afla a fi rudă cu dînsul, îi trimise într-ajutor oștire multă, sub cîrmuirea lui Perotto, mareșalul său, și a lui Giachetto Lamien, feciorul celui alt mareșal, cu care porni la drum și contele d'Angers ; și, aflîndu-se el pe cîmpul de bătaie, rămase multă vreme acolo, în slujba de grăjdar, fără a-l cunoaște nimeni. Și, iscusit cum era, fie cu fapta, fie cu vorba, făcu mult bine, cu mult mai mult decît ar fi putut să facă altminteri, cu slujba lui neputincioasă.

La vremea acestui război se întîmplă ca regina Franței să cadă la pat bolnavă rău ; și simțind ea că i se apropie sfîrșitul, muștrată de păcate, se spovedi smerită arhiepiscopului din Rouen, om evlavios și bun ca pîinea caldă ; iar printre alte păcate îi povesti și nedreptatea făcut contelui d'Angers din pricina ei. Or, cum i se părea că nu-i de ajuns atîta, începu să povestească întîmplarea de-a fir-a-păr și altor mulți curteni, rugîndu-i să stăruie pe lîngă rege și să facă în așa fel, încît fie contele, de mai era în viață, fie vreunul din copiii săi, să-și redobîndească drepturile și starea cuvenită. Apoi, nu după multă vreme, petrecîndu-se ea din viață, fu îngropată cu multă cinste. Regele, auzind din gura altora mărturisirea ei, oftă și el amarnic la gîndul celor pătimate pe nedrept de conte, și porunci pe dată să se dea zvon în oaste și într-alte părți că acela care-i va aduce știri despre con-

tele d'Angers sau despre careva dintre copiii săi avea să fie răsplătit împărătește pentru fiecare știre în parte ; căci mulțumită mărturisirii făcute de regină, contele era nevinovat de cele câte îi aduseseră surghiunul și ca atare măria-sa poftea să-l reazeze în rangul său de drept, ba chiar într-altul și mai mare.

Contele, preschimbat în grăjdar cum era, auzind acestea și știindu-le adevărate, se duse degrabă la Giachetto și-l rugă să meargă dimpreună cu el la Perotto, căci dorea cu tot dinadinsul să le arate aievea pe cel căutat de rege. Și după ce toți trei se adunară laolaltă, socotind contele că venise vremea să se arate, îi spuse lui Perotto :

— Băiete dragă, Giachetto aici de față e însurat cu sora ta, dar zestre încă n-a avut ; de aceea spre a nu rămîne fata fără zestre, socot că i se cade lui și numai lui răsplata pe care regele a făgăduit-o și pe care el o va primi de îndată ce-i va dovedi că tu ești fiul contelui d'Angers, că Violante e sora ta și nevasta lui, iar eu contele d'Angers, părintele vostru.

Perotto auzind acestea îl privi pe conte cu luare-aminte și-l recunoscu pe dată ; de aceea i se aruncă plîngînd la picioare și-l îmbrățișă zicînd :

— Bine te-am găsit, iubite tată.

Giachetto, auzind dintîi câte spusese contele și văzîndu-l apoi și pe Perotto la picioarele lui, simți atîta bucurie cu uluire amestecată, încît nici nu știa, sărmanul, ce să mai facă și să zică. Ci, dînd deplină crezare celor auzite și foarte rușinîndu-se de cuvîntele de ocară pe care le azvîrlise contelui pe vremea cînd era grăjdar, i se lăsă și el plîngînd la picioare și cu umilință îi ceru iertare pentru cele săvîrșite în trecut ; iar contele, sculîndu-l de jos, îl iertă din toată inima. Apoi, după ce fiecare în parte își povesti povestea lui, plîngînd și bucurîndu-se împreună, Perotto și Gia-

chetto doriră să-l îmbrace pe conte cu straie potrivite rangului ce-l avea ; dar el se împotrivi cu înversunare, zicînd că voia mai întîi să-l ştie pe Giachetto sigur de răsplată şi că dorea de asemenea să se înfăţişeze regelui, aşa cum era, în haine de grăjdar, ca să-i sporească şi mai mult ruşinea. Giachetto, însoţit de conte şi de Perotto, se înfăţişă dar regelui şi-i spuse că e gata să-i arate pe conte şi pe copiii săi, dacă-şi tineă făgăduinţa, precum fusese vorba. Regele porunci să se aducă fără întîrziere darurile cuvenite de fiecare ştire-n parte, spre bucuria lui Giachetto care nu-şi mai putea lua ochii de la atîtea minunăţii ; apoi îl înştiinţă că, dacă aşa precum zicea poate să i-l arate pe conte şi pe copiii săi, e slobod să pună mîna pe daruri. Giachetto se trase înapoi şi, împingînd în faţa sa pe conte şi pe Perotto, răspunse :

— Stăpîne, iată aici pe tată şi pe fiu ; fata, care-i nevasta mea, nu se află acum aici, dar cu ajutorul Domnului o vei vedea curînd.

Regele, auzînd acestea, se uită la conte şi, deşi se schimbase mult, tot uitîndu-se la el izbuti în cele din urmă să-l recunoască. Atunci, cu lacrimile-n ochi, îl ridică de jos unde şedea în genunchi şi-l sărută îmbrăţişîndu-l şi bucurîndu-se aşijderi şi de vederea lui Perotto. Apoi porunci să i se deie contelui fără întîrziere straie domneşti, slujitori, cai şi toate cele de trebuinţă rangului său la curte. Şi porunca lui fu împlinită întocmai. Pe urmă îl preacinsti şi pe Giachetto, dorînd să ştie şi cele petrecute cu dînsul. Iar după ce Giachetto îşi primi răsplata cuvenită pentru că arătase regelui pe conte şi copiii săi, contele d'Angers îi spuse :

— Primeşte din mărinimia stăpînului nostru darurile acestea şi nu uita să spui părintelui tău că

copiii tăi, nepoții lui și-ai mei, nu-s după mamă viță de pribeag și muritor de foame.

Giachetto primi darurile regelui și-și chemă nevasta și mama la Paris, unde veni și nevasta lui Perotto. Și acolo, cu toții dimpreună, la un ospăț de pomină, îl sărbătoriră pe conte, repus de rege în toate drepturile sale și încredințat cu noi puteri, și mai de seamă ca înainte. Apoi, cu îngăduința contelui, plecară fiecare pe la casele lor, iar el trăi mai departe la Paris, slăvit de toată lumea pînă la capătul zilelor sale.

Povestea a noua

Bernabo din Genova, fiind înșelat de Ambrogiuolo, pierde o mulțime de parale și poruncește unei slugi să-i omoare nevasta nevinovată. Femeia scapă de la moarte și-n straie bărbătești slujește pe sultan; în cele din urmă, găsindu-l pe Ambrogiuolo, îl aduce pe Bernabo la Alexandria, unde vinovatul e pedepsit; iar ea îmbrăcînd din nou veșminte femeiești, dimpreună cu bărbatul ei, se întorc avuți la Genova.

După ce Elisa își plini și ea datoria cu povestirea ei duioasă, regina Filomena, care era voinică și chipeșă la trup, iar la obraz plăcută și surîzătoare, se adună în sinea ei și zise :

— Se cade să ne ținem de învoiala ce-am legat cu Dioneo al nostru și tocmai de aceea, de vreme ce-am rămas numai noi doi cu rîndul la povestiri, mi-oi spune eu dintîi povestea, iar el, așa cum ne-a rugat, s-o spună mai la urmă.

Și, zicînd astfel, începu :

— Poporul obișnuiește adesea să spună un pro-verb, și anume că acela care pe-altu înșală ră-mîne el cel păgubit. Adevărul care zace în cuvintele acestea nu-i chip să-l dovedești altminteri decît prin multele întîmplări care-i încearcă pe oameni. De aceea, ținînd seamă de hotărîrea noastră, mă îndemn acum, iubite doamne, să fac dovada celor spuse ; și socotesc să nu vă fie cu supărare aceasta, căci ascultîndu-mă pe mine, veți ști și voi în viitor să vă feriți de cei ce-s necinstiți.

Se nimeriseră odată la Paris într-un han vreo câțiva italieni, neguțatori de mare vază, veniți cu felurite treburi, precum e obiceiul lor ; și într-o seară după cină, șezînd voioși în jurul mesei, se apucară să vorbească de una și de alta, pînă ce mai la urmă, din vorbă-n vorbă, ajunseră să pomenească și despre nevestele lor, pe care le lăsaseră acasă ; și atuncea unul dintre ei se apucă să zică-n glumă :

— Nu știu ce face și ce drege nevastă-mea acasă ; atîta știu că mie unul, cînd e să-mi pice-n mînă vreo fetișcană care-mi place, așez colo deoparte iubirea de nevastă și-mi fac de cap cît pot cu fata.

Un altul zise atunci :

— Și eu fac ca și tine. Că dac-ar fi să cred cum că nevastă-mea mă înșală, ea ș-așa știu c-o face, iar dac-ar fi să nu cred, cu atîta mai vîrtos m-ar înșela, de bună seamă ; barem așa ne-o facem amîndoi : îmi dai ce-ți dau și-ți dau ce-mi dai.

Al treilea, intrînd și el în vorbă, ajunse pîn'la urmă să zică același lucru și-n scurtă vreme toată ceata păru să cadă la învoială cu faptul că femeile nu-și pierd zadarnic vremea cînd sînt lăsate de capul lor. Doar unul singur dintre ei, pe care-l chema Bernabo Lomellin din Genova, grăi potrivit lor, zicînd că el, pesemne mai îndrăgit de Dumnezeu, avea drept soată o femeie desăvîrșită întru toate virtuțile pe care se cuvine să le întrunească o femeie, ba în mare parte și un nobil sau chiar și un scutier ; și că-n Italia toată nu-i mai găseai pereche ; căci trup avea frumos, de ani era copilă încă, îndemîntică era, harnică tot pe-atîta și-n nici o treabă muierască, țesut cu arnice ori mătase, n-ai fi găsit ușor pe cineva s-o întreacă. Apoi pe lîngă acestea, zicea, nu-i cu putință să afli paharnic sau scutier, cum vrei să-i spui, care să știe a sluji la masa unui domn mai bine și mai îngrijit decît

slujea nevastă-sa, ca una ce era aleasă întru deprinderi, nespus de înțeleaptă și pururea la locul ei. Apoi o lăudă zicînd că știe a călări, a duce un șoim la vînătoare, a scrie și a citi, a face o socoteală mai bine ca un negustor ; și după multe alte laude cu care-și copleși nevasta, ajunse să vorbească și el despre cinstea femeilor și spuse, juruîndu-se, că nu-i femeie mai cinstită și mai curată decît dînsa, din care pricină el, unul, zicea c-ar fi încredințat că zece ani sau chiar și-o viață de-ar fi să nu se întoarcă acasă, nevastei sale niciodată nu i-ar da prin cap să-și facă de lucru cu vreun bărbat străin.

Printre neguțătorii aceștia, ce șuguiau precum am spus, se afla și un negustor mai tînăr, pe nume Ambrogiuolo din Piacenza, care de îndată ce auzi aceste de pe urmă vorbe cu care Bernabo își lăuda nevasta se așternu pe un rîs de răsunau pereții și, luîndu-l în batjocură, îl întrebă dacă împăratul îi hărăzise atare drept doar lui și altcuiva la nimeni. Bernabo, cam tulburat oleacă, răspunse că nu împăratul, ci Dumnezeu, care putea mai multe decît dînsul, îl învrednicise de-o atare femeie. Atuncea Ambrogiuolo îi zise :

— Bernabo, eu nu pun la îndoială buna ta credință ; dar după cîte-mi pare mie, tu n-ai pătruns adînc în firea acestor lucruri, căci, dacă le adînceai, nu te socot atît de prost, încît să nu-ți fi dat seama de anumite lucruri, care fără doar și poate te-ar fi îndemnat să cumpănești mai mult pînă a nu vorbi de ele. De aceea, ca să nu-ți închipui că noi, care-am vorbit aci cam dezlegați la limbă despre nevestele noastre, ne-am închipuit că ele sînt alt fel de femei ori într-alt fel făcute decît e bunăoară a ta, cînd noi de fapt am zis așa mînați doar de-o firească cunoaștere a vieții, aș vrea să stau oleacă de vorbă cu tine despre treaba asta. Am auzit spunîndu-se în repetate

rînduri că bărbatul este cea mai nobilă viețuitoare din cîte a făcut Dumnezeu pe pămînt și că a doua ar fi femeia ; bărbatul însă, așa precum e îndeobște cunoscut și precum munca lui o arată, e mai desăvîrșit ca dînsa și, ca atare, fără doar și poate, se cuvine să dea dovadă de mai multă statornicie și tărie sufletească decît femeia, căci ea e îndeobște mai schimbăcioasă ca bărbatul și pricina ce-o face astfel nu-i greu s-o dovedești printr-o mulțime de înclinări firești, pe care însă nu socot că-i nimerit să le mai amintesc acum. Dacă bărbatul deci, care-i mai tare ca femeia, nu poate totuși ține piept, nu doar femeii care-l roagă, dar nici măcar dorinței sale, cînd e să-i placă o femeie, ba pe deasupra se și zbate să facă orice-o face munții s-o aibă cît mai iute și asta nu la lună o dată, ci și de mii de ori pe zi, cum îți închipui tu că o femeie, care-i din fire schimbăcioasă, ar izbuti să țină piept la rugăminți, la vorbe dulci, la daruri și la cîte alte te miri ce șiretlicuri cu care încearcă s-o momească un om deștept care o iubeste ? Crezi oare că s-ar ține tare ? Eu unul, orice-ai zice tu, nu cred că-ți închipui una ca asta ; că doar tu singur spui că și nevastă-ta-i femeie ca toate femeile, făcută din carne și din oase. Și, de-i așa, poftele ei sînt ca și-a celorlalte și așijderi și tăria cu care ține piept ispitelor firești ; de aceea, se prea poate, oricît ar fi ea de cînsută, să facă ca și celelalte. Tu ia aminte ce-ți spun eu : un lucru, dacă-i cu putință, să nu-l tăgăduiești nicicînd așa cum ai făcut acum, cînd ai luat partea femeii tale cu atîta strășnicie.

La toate acestea Bernabo răspunde :

— Eu nu sînt filozof, ci doar un biet neguțator, și ca atare-ți voi răspunde : cîte ziceai tu adineauri, eu socotesc că-s lucruri ce pot să li se întîmple muierilor smintite, ce n-au înar-însele nici barem

fărîmă de ruşine ; dar cele care-s înțelepte nutresc atîta grijă faţă de cinstea lor, încît pînă la urmă se dovedesc a fi mai tari chiar şi decît bărbaţii, căci nouă nu ne pasă prea mult de cinstea noastră ; iară nevastă-mea, cum zic, e una din acestea.

Ambrogiuolo îi zise atunci :

— Ascultă-mă pe mine, de-ar fi să le răsară femeilor în frunte cîte un corn drept mărturie a celor săvîrşite de fiecare dată cînd se dedau la de-alde astea, eu cred că n-ar mai fi femeie să-i stea capul la prostii ; dar, din păcate, tot aşa precum cele sminţite nu se aleg cu corn în frunte, la fel nici cele ce-s cuminţi nu lasă urmă nici pecete de cuminţenia lor ; şi cum necinstea şi ruşinea nu-i socotită ca atare decît atunci cînd ajunge să fie cunoscută, muierile, de pot să-şi facă pofta într-ascuns, de bună seamă o fac, iar de n-o fac, doar din prostie se lasă păgubaşe. Fii sigur c-o femeie numai atunci e cinstită cînd ori că n-a rugat-o nimeni, ori dacă ea a fost aceea ce s-a rugat de vreun bărbat, el n-a vrut s-o asculte. Şi, deşi ştiu prea bine după temeiuri ce-s fireşti şi prea adevărate că e aşa precum îţi spun, tot n-aş vorbi cu atîta încredinţare, dacă eu însumi într-atîtea rînduri şi c-o mulţime de femei n-aş fi simţit pe pielea mea c-aşa e cum îţi spun. Şi-ascultă aici, mă prind că dac-aş fi în preajma mult preacinstitei tale soate, în scurtă vreme aş şti s-o înduplec să-mi deie ce mi-au dat şi celelalte toate.

Bernabo răspunse tulburat :

— Cu trîncăneala asta ne-apucă zorile-n curînd : tu ai zice, eu aş zice şi pînă la urmă tot cu nimica ne-am alege. Dar, de vreme ce spui că toate femeile sînt uşurate şi că eşti mare meşter în cucerirea lor, ca să te încredinţez de cinstea nevesti-mi, iacă eu mă învoiesc să-mi retezaţi voi gîtul,

dac-ai să fii în stare s-o faci să-ți intre în voie așa precum gîndești ; iar dacă n-ai să izbutești, cu nu ți-oi cere capul, ci doar o mie de florini de aur.

Ambroguiolo, întăritat de-a binelea, răspunse :

— Nu știi, zău, la ce mi-ar folosi sîngele tău, de-ar fi ca să cîștig ; dar dacă vrei să ai dovada acelora ce-am spus, pune coala lîngă ai mei cinci mii de galbeni dintr-ai tăi, că doar nu ți-or fi ei mai dragi decît îți este viața ; și fiindcă ție nici nu-ți trece măcar prin gînd să pui soroc la învoiala noastră, eu mă leg să plec cît de curînd la Genova și acolo, pînă-n trei luni din ziua cînd oi pleca de aicea, să-ți prind nevasta în laț și, ca dovadă c-am avut-o, s-aduc cu mine un lucrșor de-al ei, care i-o fi mai drag, și totodată atari dovezi și mărturii neîndoioase, încît să recunoști tu însuși că tot ce spun e adevărat ; bun înțeles acestea toate doar dacă tu te juri că-n tot răstimpul ăsta nu pui picioru-n Genova și nici nu scrii nevesti-ti vreun cuvîntel despre povestea asta.

Bernabo răspunse că se învoiește bucuros la toate. Și, deși ceilalți negustori care se aflau de față se străduiră în fel și chip să strice rămășagul, ca unii ce știau prea bine că lucrurile ar fi putut să se sfîrșească rău, cei doi neguțatori erau atît de întăritați, încît trecînd peste ceilalți, se învoiră între ei, scriind frumos, cu mîna lor, tot ce puseseră la cale.

Rămășagul o dată pus, Bernabo rămase la Paris, iar Ambroguiolo porni spre Genova pe cît putu mai iute. Acolo așteptă cîteva zile, cercetînd pe unde șade doamna și care îi era purtarea și află adevărate toate cîte i le spusese Bernabo despre dînsa, ba și alte lucruri bune îi mai fu dat să audă, drept care își dete seama c-ar fi curată nebunie să încerce să-i sucească mintea. Totuși, intrînd în vorbă c-o femeie care umbla prin casa doamnei fiind îndrăgită de stă-

pînă, și neputînd s-ajungă la altceva cu ea, o cumpără cu bani și, ascunzîndu-se într-o ladă meșteșugită anume, o puse pe femeie să-l ducă înăuntru, nu numai în casă, ci de-a dreptul în camera stăpînei; acolo, după porunca dată din vreme de către Ambroguiolo, femeia, prefăcîndu-se că vrea să plece din oraș, încredință stăpînei lada pentru vreo două sau trei zile.

Aflîndu-se așadar în lada din odaie, Ambroguiolo așteptă să se înnopteze și, cînd socoti că femeia adormise, descuie lada cu niscaiva scule pregătite din vreme și încet-încet ieși dintr-însa și pași în odaie, unde ardea un muc de luminare. La lumina ei Ambroguiolo începu să privească jur împrejur cu luare-aminte, vîrîndu-și bine în cap cum era așezată odaia, ce zugrăveli o împodobeau și ce podoabe mai de preț se mai aflau într-însa. Apoi, apropiindu-se de pat și văzînd că femeia, împreună c-o fetiță care se afla cu ea, dormea buștean, o descoperi încetîșor din cap pînă-n picioare și văzu că-i tot așa de frumoasă și goală ca și înveșmîntată; dar nu zări pe trupul ei nici un alt semn cu care apoi să poată dovedi cum c-o văzuse goală, decît o aluniță ce-o avea sub sînul stîng și-n jurul căreia creștea un smoculeț de fire bălaie ca aurul topit. Mulțumit de ceea ce aflase, o înveli la loc cu grijă, deși, văzînd-o așa frumoasă, mai-mai că-l îmboldi simțirea să-și pună viața-n joc și să se culce lîngă dînsa. Totuși, fiindcă știa din auzite că-n de-alde astea-i aspră și îndărătnică la fire, nu cuteză să încerce; și aflîndu-se de capul lui mai toată noaptea în odaie, scoase dintr-o laviță o pungă și-un ilic, o cingătoare și un inel și, așezîndu-le pe toate în ladă, intră și el în ea, trăgînd capacul peste dînsul și încuindu-l bine. Într-acest fel petrecu și cea de-a doua noapte, fără ca doamna să bage de seamă.

A treia zi femeia, precum o învățase Ambrogiuolo, veni să-și ieie lada și-o duse iar la locul de unde o adusese. Ambrogiuolo, ieșind afară, o răsplăti după cum îi făgăduise și-n grabă mare se întoarse la Paris, chiar înainte de soroc, cu toate lucrușoarele furate.

Acolo, chemînd pe negustorii care fuseseră de față cînd se pusese rămășagul, îl înștiință pe Bernabo că cîștigase prinsoarea și că făcuse întocmai așa precum se lăudase ; iar drept dovadă că nu minte desenă dintîi pe hîrtie forma odăii și zugrăveala ei iar apoi arată lucrușoarele pe care le adusese cu el, zicînd că i le dăduse chiar femeia. Bernabo mărturisi că odaia era așa precum o arătase Ambrogiuolo și recunoscă și lucrurile ca fiind ale nevastei sale ; adăugă însă că toate acelea s-ar fi putut să le aibă de la vreun slujitor de-al casei și că tot de la el s-ar fi putut să afle și așezarea odăii ; de aceea dacă nu dădea și altă mărturie, el socotea că acestea nu sînt de ajuns ca să se poată zice că el e cel de-a cîștigat. Ambrogiuolo îi răspunse atunci :

— La drept vorbind e chiar destul ; dar, fiindcă vrei cu orice preț să-ți spun și altele, ți-o spun : află așadar că Zinevra, nevasta ta, are sub sînul stîng o aluniță mărișoară și-n jurul ei să tot cam fie vreo șase firioare de păr ca aurul topit.

Cînd Bernabo o auzi și pe-asta, atît de mare îi fu durerea, încît i se păru că-l junghie c-un cuțit prin inimă ; și preschimbîndu-se la față, deși nu scoase o vorbă, dădu vădită mărturie că cele spuse de Ambrogiuolo sînt pe deplin adevărate ; apoi, într-un tîrziu, grăi :

— Seniorii mei, e adevărat ce spune Ambrogiuolo ; de aceea, fiindcă a cîștigat, să vină cînd poștește și-am să-i plătesc florinii.

În felul acesta Ambrogiuolo fu plătit a doua zi pînă la ultimul ban, iar Bernabo, plecînd de la Paris, porni spre Genova cu sufletul încărcat de furia răzbunării. Apropiindu-se de oraş nu vru să intre înă în el, ci se opri cam la vreo douăzeci de mile, la o moşie a lui ; acolo chemă la sine o slugă credincioasă şi o trimise cu doi cai şi c-o scrisoare la Genova, scriind nevestei sale că se întorsese din Paris şi c-o aştepta să vină acolo ; iar slugii îi porunci în taină ca, de îndată ce-ar fi ajuns cu dînsa într-un loc prielnic, fără de milă s-o omoare şi să se întoarcă apoi la el. Slujitorul, ajungînd la Genova, după ce dădu scrisorile şi împlini întocmai poruncile stăpînului, fu omenit cu bucurie de doamnă, care a doua zi apoi, de dimineaţă încă, urcîndu-se pe cal, porni cu dînsul dimpreună către moşia sa. Şi cum mergeau călări, vorbind de una şi de alta, ajunseră într-o vale adîncă, pustie şi împrejmuită de stînci înalte şi copaci, unde părăindu-i-se slugii că locu-i potrivit spre săvîrşirea faptei, după porunca dată, fără primejdie pentru dînsul, scoase un cuţit de sub veşmînt şi apucînd femeia îi zise :

— Doamnă, fă-ţi cruce şi te roagă, că aci pe locul ăsta cuvine-se să mori.

Femeia, văzînd cuţitul şi auzindu-i vorba, îi zise înspăimîntată :

— Pentru Dumnezeu, spune-mi măcar ce ţi-am greşit de vrei să mă omori ?

— Doamnă, grăi slujitorul, mie nu mi-ai greşit cu nimica ; dar i-ai greşit bărbatului, pesemne, cu ceva ; eu doar atîta ştiu că el mi-a poruncit să te omor în drum, fără de nici o milă, iar dacă nu-î plinesc porunca, m-aşteaptă ştreangul, aşa mi-a spus. Acu domnia-ta ştii bine cît îi sînt eu de îndatorat şi cît de greu îmi vine să mă împotrivesc poruncilor

ce-mi dă : mi-e martor Dumnezeu că-mi pare rău de dumneata, dar, precum vezi, n-am încotro.

Femeia îi zise atunci plângînd :

— Pentru numele lui Dumnezeu, doar n-oi fi vrînd să faci din tine un ucigaş, ba încă unul care omoară un om nevinovat, numai şi numai ca s-ascuţi de voia altcuiva. Dumnezeu, care pe toate le cunoaşte, ştie că niciodată n-am săvîrşit vreo faptă care s-aştepte atare plată din partea bărbatului meu. Dar să lăsăm deoparte asta ; de vrei, tu poţi cu aceleaşi cale şi Domnului să-i fii pe plac, şi bărbatului meu, şi mie, dacă te învoieşti să faci aşa precum ţi-o spune eu : ia-mi hainele şi dă-mi în schimb giubeaua ta şi-o glugă ; du-i-le apoi stăpînului tău şi-al meu şi spune-i că m-ai omorît ; iar eu îţi jur pe viaţa mea, care-i în mîna ta, că mi s-o pierde urma şi-am să mă duc cît văd cu ochii, aşa că niciodată, nici tu, nici el n-o să-mi mai ştiţi de veste.

Slujitorului i se făcu milă de dînsa, căci nu se îndemna nici el de bunăvoie s-o omoare ; drept care, luîndu-i hainele şi dîndu-i gluga şi giubeaua, ba mai lăsîndu-i şi ceva bani pe care îi avea la dînsa, după ce se rugă de ea să plece pentru totdeauna de pe meleagurile acelea, o lăsă pe jos în valea aceea adîncă, iar el o luă spre casă şi-i spuse stăpînului său că-i împlinise întocmai voia, ba chiar mai mult, că trupul ei îl azvîrlise unor lupi flămînzi. La cîtăva vreme după aceea Bernabo se întoarse la Genova, unde, aflîndu-i-se fapta, fu ocărit de toată lumea.

Femeia, rămasă singură pe acolo, pustie şi nemîngîiată, se strădui să-şi schimbe portul şi înfăţişarea, astfel ca nimeni să n-o mai poată cunoaşte ; şi de îndată ce înnoptă o luă înspre un cătun care se afla pe aproape. Acolo, făcînd rost de la o bătrînă de cele trebuincioase, îşi potrive giubeaua după măsura ei, scurtînd-o pe alocuri, îşi făcu din cămaşă o pereche

de pantaloni marinărești, și apoi, tăindu-și părul și preschimbându-se cu totul în chip de marinar, o apucă spre țărmul mării. Acolo dădu din întâmplare peste un nobil catalan, ce se numea Segner Encararch și care coborîse la Alba de pe corabia care se afla prin apropiere, să-și potolească setea la o fîntînă de pe mal. Femeia, intrînd în vorbă cu dînsul, i se tocmi drept slugă și se urcă în corabie o dată cu el, spunînd că-i zice Sicurano din Finale. Apoi, primind de la stăpîn un rînd de straie mai ca lumea, prinse a-l sluji cu atîta grijă și atîta istețime, încît cîștigă iubirea și prețuirea lui.

Nu multă vreme după aceea nobilul catalan ajunsese cu corabia sa încărcată cu mărfuri la cetatea Alexandriei, unde îi duse sultanului vreo cîțiva șoimi din cei struniți la cale; și, fiind el în mai multe rînduri poftit la masă de sultan, acesta, văzînd deprinderile slujitorului, căci Sicurano își însoțea stăpînul pretutindeni, și aflîndu-și-l pe plac, i-l ceru catalanului și dînsul i-l lăasă, cu toate că-l mîhnea să se despartă de băiat. Sicurano, prin purtarea lui, dobîndi în scurtă vreme dragostea și prețuirea sultanului, așa precum și-o dobîndise și cu stăpînul cel dintîi. Din care pricină, fiind obiceiul prin partea locului ca o dată pe an să se întrunească un mare număr de neguțători creștini și musulmani ca la un soi de bîlci la Acri — o cetate ce se afla sub stăpînirea sultanului — de-a lungul vremii se întîmplă o dată ca sultanul, care obișnuia întotdeauna să trimită acolo pe lîngă alți slujbași de-ai săi și cîte un om cu greutate, însoțit de oșteni, anume pentru paza și buna găzduire a negustorilor și-a mărfii, să aleagă pentru treaba asta, cînd veni vremea, tocmai pe Sicurano, care învățase între timp mai bine ca oricare altul graiul din partea locului; și făcu întocmai după cum chib-

zuse. Venind dar Sicurano la Acri, sutaș și căpetenie a străzii care păzea pe negustori și mărfurile lor, și acolo îndeplinindu-și slujba cu grijă și pricepere, cercetînd cu luare-aminte în dreapta și în stînga tot ce-i cădea sub mîna, întîlni o mulțime de negustori sicilieni, pizani, genovezi, venețieni și alții veniți tot din Italia, cu care se împrietenii bucuros, mînat de dorul după țară.

Or, într-un rînd, pe cînd se afla în dugheana unor negustori venețieni, i se întîmplă să vadă, spre marea lui mirare, printre alte lucruri mai de preț, o pungă și o cingătoare pe care le recunosc de îndată, căci fuseseră ale lui pe vremuri ; ci el, fără a-și vădi uimirea, întrebă cuviincios ale cui erau și dacă nu cumva se aflau acolo spre vînzare. Dar, cum la bîlciul cela venise încărcat de mărfuri, pe o corabie venețiană, și Ambroguiolo din Piacenza, auzind el că însuși căpetenia ostașilor de pază întreabă ale cui sînt odoarele acelea, ieși din rîndul celorlalți și spuse rîzînd :

— *Messere*-s ale mele și nu sînt de vînzare ; dar dacă-ți plac, ți le dăruiesc bucuros.

Sicurano, văzînd că rîde, se temu ca nu cumva negustorul să-l fi recunoscut ; totuși își luă inima-n dinți și-i zise cu asprime :

— Pesemne rîzi la gîndul că un oștean ca mine se uită la podoabe și fleacuri femeiești ?

Ambroguiolo îi răspunse :

— *Messere*, nici prin gînd nu-mi trece să rîd de-așa ceva ; da' rîd cînd mă gîndesc cum am ajuns la ele.

La care Sicurano îi zise :

— Noroc și voie bună să-ți deie Dumnezeu ! Dar ia ascultă, nu ne spui și nouă, dacă-i de spus, cum ai ajuns la ele ?

— *Messere*, zise Ambrogiuolo, odoarele acestea și altele vreo cîteva le am de la o doamnă din Genova, pe nume *madonna* Zinevra, nevasta lui Bernabo Lomellin, care mi le-a dat într-o noapte cînd m-am culcat cu ea, rugîndu-mă de dragul ei să le primesc în dar. Și-am rîs căci mi-am adus aminte de nerozia lui Bernabo, care a făcut prostia să pună rămășag cu mine pe cinci mii de florini de aur — în timp ce eu mă prinsesem numai pe-o mie — că n-am să izbutesc să-i zăpăcesc nevasta ; dar, precum vezi, am izbutit și-am cîștigat bănuții ; iar el, care s-ar fi convenit să se pedepsească mai degrabă pe sine pentru dobitocia sa decît să-și pedepsească nevasta pentru un fleac de treabă pe care nu-i femeie să n-o facă, întorcîndu-se de la Paris la Genova, și-a omorît nevasta, după cîte am auzit mai pe urmă.

Sicurano, auzind acestea, pricepu de îndată care fusese pricina mîniei lui Bernabo și-și dăde seama limpede că numai negustorul acela era de vină că ea, biata, răbdase și trăsesese atîtea ; de aceea, hotărî într-ascuns să nu-l cruțe. Prefăcîndu-se așadar că face mare haz de întîmplare, legă cu gînd ascuns o strînsă prietenie cu negustorul acela, astfel încît la spartul tîrgului, la stăruințele sale, Ambrogiuolo porni cu marfă cu tot la Alexandria dimpreună cu Sicurano, care îi înjgheabă acolo o dugheană, dîndu-i și o mulțime de bani pe deasupra ; drept care Ambrogiuolo, văzînd că-i merge treaba ca pe roate, rămase bucuros prin părțile acelea.

Sicurano, dorind cu orice preț să-i dovedească lui Bernabo că nu fusese vinovat, nu se lăsă pînă ce nu-i dădu de urmă și nu-l aduse acolo, prin mijlocirea unor negustori genovezi care se aflau la Alexandria, scornind te miri ce pricini ca să-i înduplece s-o ajute ; și cum Bernabo nu prea avea pa-

rale, îl găzdui în taină în casa unui prieten, pînă să vie vremea să facă așa precum gîndise.

Între acestea Sicurano îl îndemnase pe Ambrogiuolo să-i spună și sultanului, spre desfătarea lui, povestea cu femeia. Or, după sosirea lui Bernabo, gîndindu-se că n-are rost să mai lungească treaba, aflînd vreme prielnică, se rugă de sultan să cheme în fața sa pe ambii negustori și apoi, de n-ar fi mers cu binișorul, să scoată cu de-a sila adevărul din gura lui Ambrogiuolo, punîndu-l să mărturisească, acolo în fața lui Bernabo, cum se întîmplase treaba. Drept care, după ce pîrîții se înfățișară amîndoi, sultanul, în fața curții întregi, îi porunci lui Ambrogiuolo cu hotărîre și asprime să spună adevărul și anume cum pusese mîna pe cei cinci mii de galbeni; se afla de față acolo și Sicurano, în care Ambrogiuolo pusese mari nădejdi, dar care acum, în-nourat la față, părea că-l amenință cu fel de fel de chinuri de-ar fi îndrăznit cumva să mintă. Din care pricină Ambrogiuolo, văzîndu-se încolțit din două părți deodată și oarecum silit să spună adevărul, povesti cu de-amănuntul, în fața tuturor, cum se întîmplase treaba, gîndind că drept pedeapsă nu vor putea să-i ceară mai mult decît să dea înapoi cei cinci mii de florini și lucrurile femeii. Dar după ce sfîrși de spus, Sicurano, ca și cum el ar fi păzit poruncile sultanului, se întoarse către Bernabo și-i zise :

— Iar tu, crezînd minciuna lui, ce i-ai făcut nevesti-ti ?

La care Bernabo răspunse :

— Orb cum eram de furie că îmi pierdusem banii și de ocara și rușinea ce socoteam că mi-o făcuse nevastă-mea, sărmana, am pus o slugă s-o omoare ; și, după cîte zicea sluga, la urmă au mîncat-o lupii.

După ce toate acestea fură mărturisite în fața sultanului ce le auzea și înțelegea, fără a pricepe însă unde voia anume s-ajungă Sicurano care le pusese la cale, acesta se întoarse către el și-i zise :

— Nu-i greu, stăpîne, să-ți dai seama deplin și lămurit acum ce mai prilej de laudă află femeia aceea, biata, și în ibovnic și-n bărbat. Căci cel dinții îi fură cinstea, îi strică faima cu minciuni și-i păgubește soțul ; iar cel de-al doilea, punînd mai mult temei pe o minciună ticăloasă decît pe un adevăr — pe care ani de-a rîndul din propria lui trăire s-ar fi căzut să-l știe — pune s-o căsăpească și-apoi o azvîrle lupilor. Iar pîn' la urmă se vedește cum că iubirea ce i-o poartă și unul și celălalt e atît de mare, încît acuma, deși atîta vreme au stat în preajma ei, nici barem n-o mai recunosc. Dar, cum măria-ta prea bine știi ce merită și unul și celălalt, de te învoiești să-mi faci hatîrul să-l pedepsești pe vinovat și să îl ierți pe înșelat, eu am s-aduc aici femeia în fața ta și-a lor.

Sultanul, care-n treaba asta se arăta bun bucuros să facă întru totul pe voia lui Sicurano, răspunse că se învoiește și încuviință să fie adusă doamna. Bernabo, ce nici o clipă barem nu se îndoise că e moartă, rămase înmărmurit cînd auzi una ca asta ; iar Ambrogiuolo, bănuind ce-l așteaptă, începu să se teamă de mai rău, gîndindu-se că n-o să scape doar cu cinci mii de galbeni ; de aceea sta pe loc și nu știa nici el, să tragă vreo nădejde ori să se teamă de venirea doamnei, pe care totuși o aștepta cu nesfîrșită uimire. După ce sultanul făcu pe voia lui Sicurano, acesta i se azvîrli plîngînd la picioare și, lepădînd parcă deodată cu vocea de bărbat și dorința de-a se preface ca atare, zise :

— Stăpîne, eu sînt biata Zinevra, care șase ani la rînd am nemernicit prin lume înveșmîntată în

straie de bărbat, ponegriță și ocărîță pe nedrept de ticălosul acesta de Ambrogiuolo, iar de celălalt, de omul ăsta răzbunător și crud, dată pe mîna unei slugi și hărăzită morții și haitelor de lupi.

Și zicînd astfel își sfîșie veșmintele și arătîndu-și pieptul îi dovedi sultanului și celor ce se aflau de față cum că era femeie; apoi, întorcîndu-se către Ambrogiuolo, îl îndemnă cu vorbe de ocară să spună cînd anume se culcase cu dînsa, așa precum se lăuda. Ci el, recunoscînd-o acum, - tăcea din gură, de-ai fi zis c-a amuțit de atîta rușine. Sultanul, care întotdeauna îl socotise pe Sicurano drept bărbat, văzînd și auzind acestea, se minună atît de tare, încît de-abia îi venea să-și crează ochilor și urechilor; și nu o dată se întîmplă să i se pară că visează. Dar după ce-și veni în fire și alungă mirarea, știind bine care-i adevărul, lăudă cu prisosință statornicia, deprinderile, cumințenia și felul de viață al Zinevrei pe care pînă atunci o cunoscuse cu numele de Sicurano. Și după ce dădu porunci să i se aducă de îndată veșminte scumpe femeiești, dîndu-i și doamne s-o însoțească, la rugămintea ei îl iertă pe Bernabo de la osînda cu moartea, care pe drept cuvînt i s-ar fi cuvenit. Bernabo, recunoscîndu-și nevasta, i se aruncă la picioare, cerîndu-i cu lacrimile-n ochi iertare; dînsa îl iertă înduioșată, deși nu era vrednic și, sculîndu-l de pe jos, îl îmbrățișă cu iubire, ca pe un soț ce se afla a fi.

Sultanul porunci apoi ca Ambrogiuolo să fie legat de îndată de un stîlp, pe o colină, uns cu miere din cap pînă-n picioare și lăsat așa la soare, pînă ce s-ar fi prăbușit el singur la pămînt; iar voia lui fu împlinită întocmai. Apoi, mai porunci să i se dea femeii toată averea lui Ambrogiuolo, ce nu era de lepădat, fiind vorba cam de zece mii de galbeni și mai bine. Pe urmă, punînd la cale un ospăț îm-

părătesc, îl preacinsti pe Bernabo drept bărbat al Zinevrei, iar pe Zinevra drept vrednică soție a lui Bernabo, dăruindu-i cu nestemate, cu bănet, cu vase și pocale de aur și argint, ce toate dimpreună făceau în bani încă vreo zece mii de galbeni. Iar după ce sfârși ospățul se îngriji de o corabie și le dădu încuviințarea să se întoarcă, de poșteau, la Genova, în Italia. Și întorcându-se ei acasă voioși nevoie mare și putred de bogați, fură primiți cu multă cinste de către genovezi, mai cu seamă *madonna* Zinevra, pe care toată lumea o socotea drept moartă ; iar apoi, cîtă vreme mai rămase-n viață, fu veșnic prețuită pentru virtuțile și cinstea ei.

Ambrogiuolo în aceeași zi fu uns cu miere și legat de un par, unde apoi în chinuri neasemuite fu omorît și înțepat pîn' la ciolane de muscoi, de viespi și de tăuni, de care-i plină țara aceea ; iar osemintele lui albe, bălăbănindu-se pe vine, rămaseră pe locu-acela zile și luni de-a rîndul, slujind oricui drept mărturie a răutății lui. Și, uite, așa s-a întîmplat că pînă mai la urmă acela care a înșelat să fie păgubit.

Povestea a zecea

Paganino din Monaco îi fură nevasta lui messer Ricciardo din Chinzica ; acesta, aflînd unde era, se duce după dînsa și, împrietenindu-se cu Paganino, i-o cere înapoi ; Paganino e gata să i-o dea, de se învoiește și femeia, dar ea nu vrea să se întoarcă la bărbat și-n cele de pe urmă, murind messer Ricciardo, se mărită cu Paganino.

Doamnele și cavalerii laudară cu prisosință frumusețea povestirii istorisite de regina lor și mai cu seamă Dioneo, care rămăsese să spună ultima poveste din ziua aceea. Deci, după ce încărcă de laude istorioara reginei, începu astfel :

— Frumose doamne, o anumită parte din povestea reginei mă îndeamnă să renunț la istorioara pe care aveam de gînd s-o spun și să aleg altă poveste ; e vorba de nerozia lui Bernabo, care și-a meritat pedeapsa cu vîrf și îndesat, și despre toți ceilalți bărbați ce cred aidoma cu el și anume cum că-n timp ce ei străbat pămîntul în lung și-n lat, desfătîndu-se cînd ici, cînd colo, cu una și cu alta, nevestele lor rămase acasă ar sta cu mîinile în sîn, ca și cum noi, ce printre ele ne naștem și trăim, n-am ști prea bine după ce tînjesc. De aceea eu, cu povestirea mea, vreau totodată să v-arăt cît e de mare neghiobia unor asemenea bărbați și în același timp cu cît mai mare încă e nerozia aceluia, ce, socotindu-se mai tari și decît firea însăși, își închipuiesc c-ar izbuti prin vorbe mari și umflate să facă ceea ce altminteri nu sînt în stare a face, si-

lindu-se în același timp să-i plămădească și pe ceilalți după măsura lor, chiar dacă firea acestora și felul lor de-a fi nu rabdă atare silnicie.

Trăia dară pe vremuri la Pisa un judecător mai înzestrat la minte decît la trup cu vlagă, căruia îi zicea *messer Ricciardo* din Chinzica și care, crezînd pesemne c-o să poată să-și mulțumească și femeia așa precum își mulțumea setea de carte, fiind putred de bogat, se apucă să-și caute cu multă rîvnă o nevastă ; dar o dorea să fie și tînără și frumoasă, cînd el tocmai de tinerețe și frumusețe ar fi trebuit să fugă, de-ar fi știut să-și deie și lui aceleași sfaturi pe care le dădea cu largă inimă altora. Și lucrurile se întîmplară întocmai după voia lui, căci *messer Lotto Gualandi* îi dădu de nevastă pe o copilă a sa, ce se numea Bartolomea, una din cele mai frumoase și mai rîvnite tinere din cîte se aflau în Pisa, pe unde fetele îndeobște sînt galbene și supte, de-ai crede că se îndoapă numai cu șerpi și cu șopîrle. *Messer Ricciardo*, după ce luă copila și-o duse cu alai acasă, unde se cunună cu nuntă mare și bogată, în prima noapte, făcu el ce făcu și izbuti, o dată barem, să săvîrșească cununia, deși, sărmanul, era cît p-aci să lase treaba nesfîrșită ; și-a doua zi de dimineață, ca unul ce era slăbuț, sfrijit și stors de vlagă, fu nevoit să se întremeze cu must, cu dulciuri și alte leacuri, ca să-și mai vină-n fire.

Or, ăst judecător, punînd acu mai mult temei pe bietele-i puteri decît pusese înainte vreme, se apucă s-o învețe pe fată un calendar, făcut pesemne la Ravenna¹ și bun de dat la prunci cînd se deprind cu

¹ La Ravenna fiind o mulțime de biserici, fiecare cu un patron al ei sărbătorit o dată pe an, sărbătorile se țineau lanț (n. t.).

slova. Căci, după câte-i arăta bărbatul, nu era zi pe lună în care nu un praznic, ci zece să se țină ; și întru cinstirea lor, din felurite pricini, o învăță anume că nu e îngăduit bărbatului să se împreune cu femeia, ba și mai mult, că se cuvine să țină fel de fel de posturi, ajunul Sfinților Apostoli și-a altor mii de sfinți, și vinerile și sîmbetele, și zilele duminicii, păresimile întregi, popasurile lunii în cer și fel de fel de opreliști, gîndind pesemne că și cu femeile în pat se cade să te porți așa cum se purta el la judecată. Și se purtă într-acest chip (spre amarnica tînjire a doamnei ce n-avea parte de bărbat decît o dată la o lună și nici atunci măcar ca lumea) vreme îndelungată, păzind-o strașnic nu cumva vreun altul s-o învețe care sînt zile lucrătoare, așa cum el o învățase care sînt sărbători.

Or, fiind căldurile în toi, se întîmplă ca lui *messer Ricciardo* să-i vină cheful să se ducă la o moșie a sa frumoasă foarte, pe lîngă Monte Nero, și să rămînă acolo cîteva zile ca să mai ia nițel aer, dimpreună cu nevasta lui. Și stînd ei la moșie, ca s-o mai mîngîie cumva și să-i aline urîtul, *messer Ricciardo* ieși într-o bună zi cu oamenii la pescuit și, urcîndu-se în două bărci, într-una el cu pescarii și într-alta ea cu alte doamne, porniră să privească ; și ispitiți de priveliște, aproape fără să-și deie seama, se depărtară în largul mării, la cîteva leghe de țarm. În timp ce stau cu ochii țintă la pește și năvoade, se arată ca din senin o galерă a lui Paganino da Mare, pirat vestit pe vremea aceea, și văzînd bărcile se apropie de ele ; acestea nu răzbiră să fugă atît de iute, încît Paganino să nu ajungă barca în care se aflau femeile ; și văzînd-o pe Bartolomea frumoasă cum era, fără a rîvni la alte cele, urcînd-o pe galерă, porni cu ea în larg, sub ochii lui *messer Ricciardo*, care ajunsese malul. Văzînd aces-

tea bietul jude, ce suferea de gelozie pînă într-acolo încît și de aer se temea, se mîhni din cale afară și se plîse peste tot, la Pisa și într-ale părți, de mîrșăvia piraților, dar în zadar, căci nu știa nici cine-i răpise nevasta, nici unde i-o duseseră.

Cît despre Paganino, văzînd el cît de frumoasă-i fata, simțea că-i crește inima uitîndu-se la dînsa ; și, cum n-avea nevastă, se cugetă s-o țină de-a pururi lîngă dînsul și fiindcă fata hohotea să-ți rupă inima, nu alta, se apucă s-o alinte cu vorbe mîngîioase. Iar cînd se făcu noapte, cum lui pesemne calendarul îi lunecase de la brîu și nu-și mai aducea aminte de nici o sărbătoare și nici de-o zi nelucrătoare, se apucă s-o mîngîie cu fapta, părăindu-i-se că-n zadar se străduise peste zi s-o mîngîie cu vorba. Și-o dezmierdă atît de bine, că nici măcar la Monaco nu apucară să ajungă, că fata-și și uită de jude, de opreliști și de tot și se porni cu Paganino pe trai și veselie. Iar el, ducînd-o la Monaco, pe lîngă dezmierdările cu care-o îndestula și zi și noapte într-una, o preacinsti acolo ca pe-o nevastă legiuită.

La cîtva timp, prinzînd de veste judele pe unde i se afla femeia, cum socotea că nimeni altul n-ar izbuti să facă o treabă ca aceasta, cuprins de dor năprasnic, se hotărî să meargă el însuși după ea, cu gînd să deie orișicît ca să-și răscumpere nevasta ; pornindu-se pe mare, ajunse dar la Monaco și acolo o văzu, și dînsa așijderea pe el ; drept care într-aceeași seară femeia îl înștiință pe Paganino despre aceasta, spunîndu-i și ce anume avea de gînd să facă.

A doua zi de dimineață *messer Ricciardo*, văzîndu-l pe Paganino, intră cu el în vorbă și-n scurtă vreme ajunse să lege mare prietenie, în timp ce Paganino, făcîndu-se că nu-l cunoaște, ședea și aștepta să vadă unde vrea s-ajungă. *Messer Ric-*

ciardo, cînd socoti că-i potrivită vremea, pe cît ştiu mai bine şi mai cu binişorul, îi arată de ce venise, rugîndu-se frumos de el să-i ceară orice-ar fi dorit, numai să-i dea înapoi nevasta. La care Paganino răspunse înveselit :

— *Messere*, fii bine venit ! Cît despre treaba asta, ca să-ţi răspund în două vorbe, iată ce-aş zice eu : e adevărat că am o fată tînă în casă, dar nu ştiu dacă ți-e nevastă ție sau altcuiva, căci n-am de unde te cunoaşte şi nici pe ea n-o ştiu decît de prea puţină vreme, de cînd şade cu mine. Dar dacă zici că-i ești bărbat, de vreme ce te-arăți a fi om cumsecade, am să te duc la ea şi sînt încredințat că fără doar şi poate te-o recunoaşte de îndată ; iar dacă dînsa zice la fel cu dumneata şi vrea să te însoţească acasă, de dragul dumitale eu n-am să-ţi stau în cale şi drept răscumpărare să-mi dai cît ți-o plăcea ; dar dacă n-o fi așa, ar însemna să-mi faci o nedreptate să vrei s-o iei cu sila, căci de, sînt tînăr încă şi pot şi eu ca orişicare să-mi țin în casă o femeie şi mai ales pe ea, care e cea mai dragăstoasă şi mai plăcută din cîte am cunoscut vreodată.

Messer Ricciardo îi zise atunci :

— Vezi bine că-i nevastă-mea ! Şi de mă duci la ea, te vei încredința tu singur : cum m-o vedea, o să mi se azvîrle în brațe ; de aceea fă întocmai așa precum ai spus, că nici nu-ți cer mai mult.

— Dacă-i așa, să mergem, îi zise Paganino.

Ducîndu-se aşadar la Paganino acasă, se așezară într-una din odăi, şi Paganino porunci s-o cheme pe femeie ; dînsa, frumos gătită şi îmbrăcată, ieşi dintr-o odaie şi se îndreptă spre locul unde se afla *messer Ricciardo* cu Paganino dimpreună ; dar nu suflă o vorbă mai mult către *messer Ricciardo*, decît ar fi suflat spre orice alt străin pe care Paganino l-ar fi adus în casă. Văzînd acestea, judele, ce se aştepta

a fi primit cu brațele deschise, se minună din cale afară și prinse a-și zice întru sine : „Pesemne dorul după ea și tot ce-am îndurat de când mi-a fost răpită m-au preschimbat în așa hal, încît nu mă mai recunoaște“. Din care pricină îi zise :

— Nevastă, scump plătit-am eu ceasul cel rău cu pescuitul, căci n-a mai fost nicicînd pe lume durere ca a mea, din ziua în care te-am pierdut ; și-acu, c-am dat de tine, te porți cu mine mai rău ca o străină, de parcă nici nu m-ai cunoaște. Nu vezi că sînt *messer Ricciardo*, *messer Ricciardo* al tău, care am venit aici anume ca să plătesc acestui om de treabă, în casa cui ne aflăm, oricît mi-ar cere, numai să te am din nou și să te duc cu mine ? Că el se învoiește pe ce-i dau eu și-i gata să mi te deie înapoi.

Femeia, întorcîndu-se către dînsul cu o umbră de surîs pe buze, zise :

— Mie îmi vorbești, *messere* ? Nu mă încurci cumva cu alta ? Că despre partea mea eu nu-mi aduc aminte să te mai fi văzut vreodată.

Și judele, săracul, iar :

— Ai grijă de ce spui, nevastă ! Uite-te bine și-ai să vezi, de vrei să-ți amintești, că eu sînt omul tău, *Ricciardo* din *Chinzica*.

Femeia îi zise atunci :

— Să-mi fie cu iertare, *messere*, dar să știi că, deși nu sè prea cade să te privesc atîta cît ți-ai dori domnia-ta, eu totuși te-am privit și încă așa de bine, încît pot spune fără greș că nu te-am mai văzut nicicînd.

Messer Ricciardo își închipui că zice astfel numai de frica lui *Paganino*, temîndu-se a mărturisi în fața lui că-l știe ; de aceea, după cîtva timp, prinse a-l ruga pe *Paganino* să-i lase singuri în odaie, ca să-i vorbească numai ei. *Paganino* se învoi, cerîn-

du-i doar ca nu cumva să o sărute cu de-a sila ; iar femeii îi porunci să meargă dimpreună cu dînsul s-asculte tot ce-avea să-i spună și să-i răspundă după plac.

Ducîndu-se așadar cei doi singuri într-o odaie, de îndată ce se așezară, *messer Ricciardo* începu :

— Zi, inimioara mea, sufletul meu cel dulce, nădejdea mea, nu-l știi tu pe *Ricciardo* al tău ce te îndrăgește mai vîrtos decît își îndrăgește viața ? E cu puțință așa ceva ? Schimbatu-m-am oare într-atîta ? Hai, ochișori frumoși, uitați-vă puțin la mine !

Femeia izbucni în rîs și îi curmă cuvîntul, zicînd :

— Știi bine doar că nu-s așa uitucă, încît să nu-mi dau seama că ești *messer Ricciardo* din Chinzica, bărbatul meu ; dar dumneata, cît timp am stat în casa dumată, n-ai dovedit a mă cunoaște nici barem cît de cît ; căci de-ai fi fost ori ești așa de înțelept precum dorești să te socoată lumea, s-ar fi căzut să ai măcar atîta minte, încît să-ți dai cu socoteala că eu sînt tînără, voinică și proaspătă ca mărul și prin urmare să cunoști ce anume le lipsește femeilor tinere, pe lîngă hrană și veșminte, deși le e rușine s-o spună așa pe față ; or, dinspre partea asta e de prios să-ți amintesc cum te-ai purtat cu mine, căci știi domnia-ta prea bine. Dar de-ți era mai drag să stai cu nasu-n legi decît să-ți ții nevastă, trebuia să fi rămas holtei ; deși, la drept vorbind, eu n-am simțit nicicînd c-ai fi judecător, ci mai degrabă un crainic ce strigă praznicele și posturile, așa de bine cunoșteai și sărbători, și ajunări, și cîte-n lună și în stele. Da' află de la mine că, de-ai fi pus palmașii care-ți lucrau moșiile să țină atîtea sărbători cîte-l puneai să țină pe cel care lucra petecul meu de glie, n-ai fi ajuns în veci de veci să mai mănînci bucate. Ci Domnul Dumnezeu, drept vajnic grijitor al tineretii mele, mi-a scos în cale pe bărbatu-acesta cu

care stau aicea, pe unde nu se știe ce-i aia sărbătoare (și zic așa gîndindu-mă la sărbătorile pe care domnia-ta, slujind mai mult lui Dumnezeu decît femeii tale, le prăznuiai cu nemiluita); prin ușa de colo nu intră aici nicicînd nici sîmbete, nici vineri, nici posturi, nici ajunuri și nici păsimesile bareni, care-s așa de lungi, ci zi și noapte se lucrează, tot dărăcînd la lînă; și-a fost destul o dată să tragă clopotul a zi, ca să pricep de-aci înainte cum merge treaba asta. Din care pricină eu una mi-am pus în gînd să stau cu el și să lucrez pînă ce-s încă tînără; iar sărbători, canoane și posturi toate bine gîndesc să mi le las pe cînd oi fi bătrînă; așa că dumneata te du cu bine cît mai iute și prăznuiește fără mine cîte sărbători poțesteți.

Messer Ricciardo, auzind ce spune, se chinuia cumplit și, de îndată ce tăcu, îi zise:

— Vai, sufletețul meu, ce vorbe sînt acestea? Nu te gîndești de fel la cinstea ta și-a bieților părinți? Vrei mai degrabă să fii ibovnica acestui om și să rămîi aci cufundată în păcat de moarte, decît să fii la Pisa soție legiuită? Că ăsta, cînd s-o sătura de tine, o să te-alunge ca pe-o zdreanță, pe cîtă vreme eu te-oi îndrăgi mereu și chiar de-ar fi să nu mai vreau, tu tot stăpîină o să fii de-a pururea în casa mea. E cu puțință oare ca din pricina acestei poște destrăbălate și murdare să-ți uiți de cinstea ta și-a mea, ce te iubesc mai mult decît pe mine însumi? Nădejdea vieții mele, hai, nu mai zi așa, fii bună și te întoarce acasă; că eu, de-acu înainte, știind ce poțesteți, m-oi strădui, zău, drept îți spun; de aceea, hai, comoara mea, hai, răzgîndește-te și vino, că n-am avut zi bună de cînd mi te-au răpit.

La care dînsa îi răspunse:

— Acum că nu mai e nimic de îndreptat să nu se arate nimeni mai grijuliu de cinstea mea decît

m-arăt eu însămi ; că dacă ai mei nu s-au grijit de ea cînd mi te-au dat de bărbat, nu văd la ce să-mi pese mic de cinstea lor acuma ; iar de mă aflu întru păcat de moarte, află c-oî sta în piuă cît îmi pofteste inima ; nu-mi plînge tu de milă. Și, drept să-ți spun, aicea îmi pare că i-aș fi cu adevărat soție lui Paganino acesta, pe cîtă vreme cînd mă aflu la Pisa mi se părea că dumitale ți-s doar ibovnică, atîtea socoteli și-atîtea luni în cer trebuiau să se chitească, ca între domnia-ta și mine planetele să se împreune ; aici cît e de lungă noaptea mă ține Paganino în brațe, mă strînge și mă mușcă și numai Cel-de-Sus mă știe cum mă trezesc în zori. Zici c-ai să încerci și dumneata ; și-apoi ? La ce-o s-ajungi ? S-o scoli cu ruptu și bătaia ? Las' că știu eu ce viteaz mi te-ai făcut de cînd nu te-am văzut ! Umblă sănătos și încearcă mai degrabă să-ți duci la capăt zilele ; că pare că te suflă vîntul, atîta ești de pricăjit și de pierit la trup. Și încă una ți-oî mai spune : că dacă o fi cumva să mă alunge Paganino (deși nu-l văd s-o facă cît timp eu mai poftesc să șed), nici să mă pici cu ceară și nu mă întorc la dumneata, pe care, de te-ar storce omul ca pe-o lămîie, tot n-ar scoate nici cît o lingură de zeamă ; căci eu, spre nenorocul și vătămarea mea, am stat cu dumneata odată și cît aș vedea cu ochii m-aș tot duce să-mi caut norocul într-altă parte. Așa că încă o dată-ți spun : aici nici sărbătoare nu-i, nici praznic niciodată, de aceea eu rămîn pe loc, iar dumneata cît poți mai iute te du cu Dumnezeu, de vrei să nu m-apuc să țiip că vrei să mă săruți cu sila.

Messer Ricciardo, văzînd că o sfeclise și-abia atuncea dîndu-și seama de nebunia lui, care, fiind vlăguit, se însurase cu o femeie cu mult mai tînără ca el, plouat și opărit ieși din cameră și se apucă să-i spună și lui Paganino verzi și uscate, fără a

ajunge la mai mult. Și-n cele de pe urmă, fără a se alege cu nimic, lăsînd femeia acolo, se întoarse iar la Pisa și de prea multă amărăciune își pierdu mințile, săracul, pînă într-atîta, încît umblînd tehui prin Pisa, oricine l-ar fi agrăit sau i-ar fi dat binețe, el, bietul, una într-una aceeași vorbă le-o spunea la toți și anume : „gaura spurcată nu știe ce-i sărbătoarea”. Apoi, nu după multă vreme, se petrecu din viață. Iar Paganino, prinzînd de veste și cunoscînd iubirea ce i-o purta femeia, se cunună cu ea și fără să mai țină seamă de ajun ori sărbătoare, atîta vreme cît îi purtară picioarele, lucrară desfătîndu-se cu multă bucurie.

Astfel încît, iubite doamne, aș zice cum că Bernabo, în sfada lui cu Ambrogiuolo, s-a arătat a călări capra la vale, în loc s-o mîne și el ca oamenii la deal.

Povestea aceasta stîrni atîtea rîsete, încît toți cei de față se văietau că-i doare gura ; iar doamnele, toate într-un glas, îi dădură dreptate lui Dioneo, zicînd că Bernabo fusese într-adevăr un prost. Apoi, după ce povestea fu dusă pîn' la capăt și hohotel : conteniră, regina, socotind că vremea e tîrzie, că fiecare își spusese istorioara lui și că domnia ei era către sfîrșite, luîndu-și ghirlanda de pe cap, i-o puse Neifilei, zicînd voioasă :

— De acum, prietenă dragă, sub cîrmuirea ta să șadă mănunchiul acesta de supuși.

Și zicînd astfel se așeză din nou. Neifile se îmbujoră la față, prea copleșită de atîta cinste, și chipul ei se preschimbă ca trandafirul cînd și-arată în roua dimineții față, iar ochii ei frumoși sclipiră ca steaua zorilor sub genele lăsate. Apoi, după ce întreaga ceată își potoli prea zgomotoasa și multa bucurie cu care întîmpinase alegerea reginei, și după ce Neifile

mai dobîndi îndrăzneală, grăi de pe locul ei mai ridicat unde şedea acum :

— De vreme ce vă sînt regină, fără a mă îndepărta de felul în care celelalte domnit-au peste voi ce v-aţi supus şi aţi lăudat domnia lor cu prisosinţă, voi încerca şi eu să vă arăt ce anume socot să pun pe viitor la cale ; iar dacă sfatul vostru găseşte că-i de bine, voi face întocmai precum zic. Mîine e vineri, precum ştiţi, şi poimîine e sîmbătă, zile nesuferite norodului, îndeobşte, din pricina bucatelor pe care le mănîncă de-a lungul lor, din zori şi pînă-n asfinţit ; apoi, pe lîngă aceasta, vinerea se cuvine a fi ținută în mare cinste, căci într-această zi a pătimit pe cruce spre mîntuirea noastră Domnul Isus Cristos ; din care pricină socot că s-ar cădea şi-ar fi mai bine, în cinstea lui, să stăm mai mult de rugăciuni decît de snoave şi poveşti. Sîmbăta, iar, e obiceiul ca femeile să-şi spele părul şi să se cureţe de praf şi toată murdăria pe care truda săptămînii le-o aşterne peste trup ; de asemenea multe sînt acelea care obişnuiesc să ajuneze întru cinstirea Maicii Preacurate şi-a pruncului Isus şi să nu lucreze, spre a proslăvi precum se cere duminica ce vine. De aceea, nefiind chip să urmărim nici sîmbăta de-a fir-a-păr felul de trai pe care noi ni l-am ales, socot ca şi într-această zi să odihnim cu povestitul. Iar pe urmă, cum se împlinesc drept patru zile încheiate de cînd ne aflăm pe aici, dacă vrem să nu dea peste noi şi alţii, cred c-ar fi bine s-o cam luăm din loc şi eu m-am şi gîndit pe unde să ne aşezăm din nou. Astfel încît duminică, în zorii dimineţii, adunîndu-ne pe locul acela — de vreme ce astăzi am avut destul răgaz să ne gîndim şi să vorbim în voie, iar în aceste două zile fiecare va avea timp să-şi aleagă povestea care-i place — socotesc că n-ar fi rău să mai restrîngem oarecum întinsul

povestirilor noastre și să ne mărginim cu vorba doar la un singur fapt din cele multe ale sorții, drept care mă gîndesc să povestim despre aceia care dobîndesc prin străduință un lucru mult dorit sau îl cîștigă iar, de cumva l-au pierdut. În legătură dar cu aceasta să se gîndească fiecare la o poveste potrivită, care să fie spre folosul sau barem spre desfătarea aceloră ce o ascultă. Bun înțeles că Dioneo, precum e învoit, e liber să-și aleagă povestea care-i place.

Doamnele și cavalerii lăudară cele puse la cale de regina lor, precum și vorba ei aleasă, și hotărîră să facă întocmai cum îi învățase dînsa. Neifile, chemîndu-și apoi slujitorul, îi porunci unde să așeze mesele pentru cină și-i lămuri cu de-amănuntul cîte avea de făcut de-a lungul stăpînirii ei ; pe urmă, sculîndu-se și ea de jos cu ceilalți dimpreună, le îngădui să-și petreacă timpul după cum îi îndemna inima.

Porniră deci cu toții către o grădină înflorită și acolo, după ce-i colindară o vreme cărările, la ceasul cinei se adunară iarăși și începură bucuroși a se înfrupta cu desfătare ; iar după ce sfîrșiră cu masa, Emilia, făcînd pe placul reginei, porni să învîrtească hora, iar Pampinea, însoțită pe alocuri de corul celorlalte doamne, începu să cînte și să zică :

Cine-ar cînta, de nu cînt eu, ce-n mine
port mii de doruri împlinite, cine ?

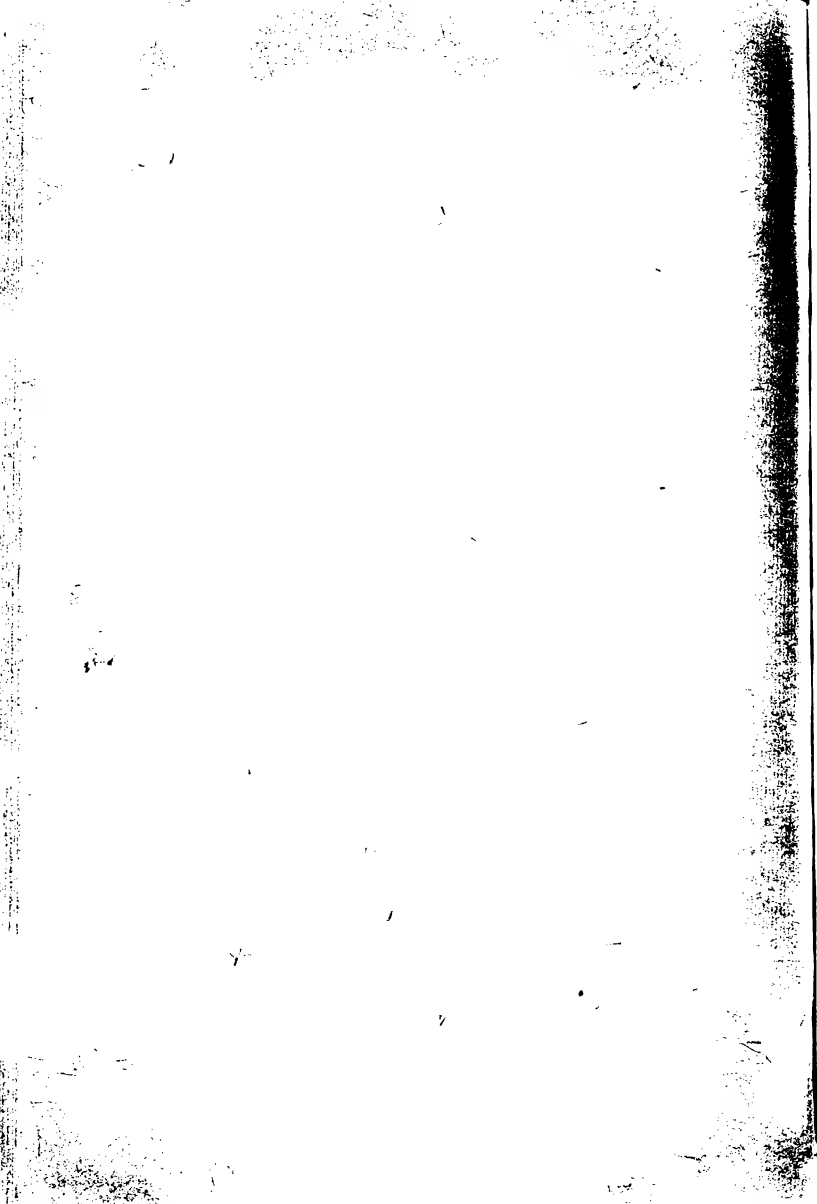
Vino, iubire, tu, izvor de bucurii,
izvor al împlinirii și al nădejdi toate ;
vin' să cîntăm puțin,
nu bițele suspine, nici dorurile vii,

ce bucuria ta mai dulce mi-o arată,
ci doar văpaia, chin
și fericire-n care ard deplin,
cîntîndu-ți ție slavă, iubire, numai ție.

Cînd m-a cuprins văpaia ta cea dragă,
din primul ceas tu mi-ai adus în cale
un tînăr prea frumos,
cum nu-i mai mîndru-n lumea-ntreagă,
nici mai viteaz cînd poartă zale
și nici mai inimos.
Iubirea arde-n mine atît de luminos,
încît cu tine cînt de drag și bucurie.

N-am gînd mai dulce altul decît îmi e să știu
că mulțumită ție îi sînt la fel de dragă
pe cît îmi e și el ;
aleasa fericirii de mi-a fost dat să fiu
pe-acest tărîm, pentru credința-ntreagă
ce-i port, socot la fel
să fiu și după moarte și-alătura de el
să ne primească Domnul în alba-mpărăție.

După cîntarea aceasta doamnele mai cîntară și
altele, mai dănțuiră o bucată și mai ciupiră strunele
lăutelor și cobzelor. Dar, amintindu-le regina că se
făcuse vremea de culcare, porniră fiecare cu torțele
aprinse către odăile lor ; iar a doua zi, precum și-n
ziua următoare, făcură cu toții așa precum îi în-
vățase regina, așteptînd cu nerăbdare duminica.

Zina a treia

Sfîrşeşte cea de a doua zi a Decameronului şi începe cea de a treia, în care, sub sceptrul Neifilei, se vorbeşte despre aceia ce dobîndesc prin iscusinţa lor un lucru mult dorit sau îl cîştigă iar, de cumva l-au pierdut.

Geana zării, din purpurie ce era, prindea a se topi în galben la apropierea soarelui, cînd duminecă, regina, sculîndu-se din vreme, le porunci şi celorlalţi scularea. Iar slujitorul ei, ce încă de cu noaptea în cap trimisese la locul unde aveau să poposească toate cele trebuitoare şi o dată cu ele şi slugile, ca să pregătească cele de cîviinţă, văzînd-o pe regină că-i gata de plecare, încărcă degrabă tot ce mai era de dus şi porni cu restul slujitorimii pe urma stăpînilor, ca şi cînd s-ar fi mutat de-a binelea din locul acela.

Regina, urmată şi întovăraşită de cele şapte doamne şi cei trei cavaleri, o apucă cu pas agale pe-o potecuţă neumblată, dar plină de verdeaţă şi flori înmiresmate, ce-şi deschideau potirele în zorii dimineţii, şi, călăuzită de viersul a zeci de privighetori şi alte felurite paseri, o luă către apus, vorbind mereu de cîte toate, rîzînd şi şuguint cu ceilalţi. Şi, după ce bătură astfel vreo două mii de paşi, încă înaintea celui de-al treilea ceas al zilei, ajunseră cu toţii, îndrumaţi de regină, la un palat bogat şi fal-

nic, ce se înălța semeț pe vârful unei coline. După ce intrară înăuntru și-i măsurară întreg cuprinsul de la un cap la altul, văzînd ei sâlile de ospete, odăile curate și mîndru împodobite, din plin îndestulate cu tot ce-i trebuie unei odăi, lăudară foarte palatul, iar pe stăpînul lui îl socotiră drept un strălucit senior. Iar mai apoi, cînd coborîră și mai văzură pe deasupra și curțile încăpătoare și vesele ale palatului, și beciurile pline de cele mai alese vinuri, și apa rece de izvor care țîșnea de pe sub bolți, și mai vîrtos îl lăudară.

În cele de pe urmă, pesemne dornici de odihnă, se așezară cu toții pe un pridvor, de unde văzul cuprindea priveliștea întregii curți, plină de verdeață și de toate florile care înfloreau la vremea aceea a anului ; și acolo, iscusitul slujitor al reginei le ieși în cale cu felurite dulciuri și vinuri minunate, ca doamnele și cavalerii, gustînd din toate cele, să prindă iar puteri. Apoi, poruncind să li se descuie ușa unei grădini ce mărginea de-o latură palatul și peste tot în jur era împrejmuită de ziduri groase și înalte, pătrunseră cu toții într-însa ; și de îndată ce-i călcară pragul cuprinsul ei îi fermecă într-atîta, încît porniră pe îndelete s-o cerceteze pas cu pas.

Grădina, jur împrejurul ei și așijderi și la mijloc, era brăzdată pretutindeni de alei largi și drepte ca săgeata, acoperite pe deasupra cu streășină de viță, ce încă de pe vremea aceea dădea făgăduință toamnei de rod îmbelșugat ; și, fiindcă vița abia înflorise, mireasma ei răzbea într-atît în grădină, încît pătrunsă cum era și de alte soiuri de miresme ce îmbălsămau văzduhul, te făcea să crezi că te găsești de-a dreptul într-o prăvălioară de mirodenii de prin părțile răsăritului. De o parte și de alta aleile erau umbrite de tufe purpurii și albe de trandafiri sălbatici și iasomie, astfel încît puteai să le străbați în

voie, plimbându-te sub umbra deasă și înmiresmată, fără grijă că te-ar putea atinge săgeata soarelui în zori sau mai cu seamă către amiază.

N-aș avea cuvinte și timp destul să înșir ce bogăție de flori și de copaci se afla pe locul acela, ce soiuri minunate și ce plăcut orînduite ! Atîta pot să spun că nu era copac sau floare, din tot ce are mai ales pămîntul, care să crească în țara noastră și acolo să nu fie. Iar în mijlocul grădinii (lucru ce nicidecum nu-i mai puțin de lăudat decît sînt toate celelalte care se aflau pe-acolo, ba dimpotrivă chiar mai mult), se afla o pajiște bătută de iarbă deasă și mai verde ca orice verde din lume, smălțuită cu felurite flori — poate și-o mie întreagă de soiuri felurite — și împrejmuată de portocali și cedri vînjoși și verzi, care purtîndu-și sus prin ramuri și roada coaptă, și necoaptă, și florile deopotrivă, pe lîngă bucuria cu care umbra lor îți odihnea privirea, te desfătau și cu mireasma ce-ți îmbăta simțirile. Pe pajiște, drept la mijloc, era săpată o fîntînă, clădită în întregime din marmură curată și albă ca zăpada și pretutindenea cioplită cu mare măiestrie. Iar dinăuntrul ei, printr-un chip cioplit care sta înțepe-nit pe-o coloană ce se înălța chiar din fîntînă, țîșnea în sus spre ceruri — n-aș ști să spun, mînată de-un izvor, ori poate adusă chiar de mîna omului pe acolo — atîta bogăție de apă cristalină, ce-și revărsa pe urmă stropii cu dulce sunet în fîntînă, încît puterea ei ar fi mișcat și o moară. Iar plinul care prisosea pe marginea fîntînii ieșea pe sub pămînt din pajiștea înflorită și, ajungînd iar la lumină, aluneca prin șantulețe frumos orînduite și într-adins făcute, jur împrejurul poieniței ; apoi, prin alte jgheaburi, la fel ca celelalte, tăia grădina în lung și-n lat și-n cele de pe urmă se aduna pe-un loc de unde se despărțea de ea și, de acolo luînd-o în jos, ca lacrima de

limpode, curgea către cîmpie și pînă a nu ajunge în vale, cu strașnică putere și mult cîștig pentru stăpîn, mișca deodată două mori.

Grădina aceasta minunată, orînduirea ei plăcută, copacii și fîntîna cu rîușoarele subțiri ce izvorau dintr-însa plăcură atît de mult doamnelor și celor trei cavaleri, încît cu toții în cor se apucară a zice că de-ar fi fost ca raiul să fie pe pămînt, n-ar fi putut să fie altfel de cum era grădina aceea și nici n-ar fi găsit cu mintea lor alte podoabe cu care să-i mai poată adăugi frumusețe. Și umblînd ei așa, fermecați, prin grădină, făcîndu-și din crengi înflorite cununi și ascultînd viersul de paseri, ce parcă se întreceau în zeci de felurite limbi, își mai dădură seama de încă o frumusețe, pe care pînă atuncea, răpiți pesemne cum erau de celelalte toate, n-o luaseră în seamă. Văzură anume că-n grădină se aflau poate și-o sută de soiuri de vietăți și, arătîndu-și-le unii altora, zăriră ici zbughind un iepure de casă, dintr-alt ungher unul de cîmp, mai jos niscaiva căprioare, dincolo pui de cerbi pascănd și alte multe soiuri de blînde vietăți, care, domesticite aproape, umblau de colo-colo lăsate în voia lor. Și ele, dimpreună cu celelalte frumuseți, sporiră și mai mult plăcuta desfătare a oaspeților noștri.

După ce mai colindară o vreme prin grădină, îndestulîndu-și ochii cu mii de frumuseți, porunciră să se așeze prînzul în jurul fîntînii ; și acolo, după ce dintîi cîntară șase cîntece și dăntuiră o bucată de vreme, se așezară cu toții la mese, pe voia reginei, și, fiind slujiți cu bună și așezată rînduială, se ospătară din belșug cu bucate gustoase și alese. Drept care, înveselindu-se și mai vîrtos ca înainte, se sculară de jos și o luară iar de la început cu cîntece și dansuri, pînă ce regina, din pricina arșitei care prinsese a dogori, chibzui că venise vremea de culcare

pentru aceia ce-ar fi vrut să-și mai aline osteneala. Și atunci unii dintre ei porniră să se culce, iar alții, fermecați de atîta frumusețe, rămaseră pe loc, care citind povești, care jucînd table sau întrecîndu-se la șah, în timp ce ceilalți se odihneau.

După ce bătu și cel de-al treilea ceas al după-amiezii, sculîndu-se din somn și răcorindu-și fața cu apă de izvor, pe placul reginei se adunară cu toții în jurul fîntîinii, pe pajiștea înflorită, unde, așezîndu-se în cerc, rămaseră s-aștepte pe acela care avea să deie bun început poveștilor, după subiectul rînduit. Și primul căruia regina îi încredință cuvîntul se nimeri să fie Filostrato, care începu a zice așa precum urmează :

Povestea întâia

Masetto din Lamporecchio se face că e mut și ajunge grădinar într-o mănăstire de maici, unde care mai de care se înghesuie să se culce cu el.

Preafrumoase doamne, sînt mulți bărbați pe lumea asta și așijderea multe femei care-s atît de mărginiți, încît își închipuiesc c-o fată — dacă-i așezi pe frunte bentiță albă de măicuță și-n spate strai cernit — pierde simțirea de femeie și muierestile poftiri, ca și cum călugăria ar preaschimba-o dintr-o dată, făcînd din ea stană de piatră ; iar dacă aceștia aud pe alții tăgăduindu-le cumva smintita lor încredințare, se tulbură cu scîrbă, de parcă cine știe ce faptă uricioasă și samavolnică, vezi Doamne, s-ar fi înfăptuit împotriva firii, fără să șadă a cumpăni că ei, ce-s liberi întru totul să-și mulțumească poftele, nu știu să tragă îndeostul din astă libertate, și fără a se gîndi cîtă putere ascunde în schimb întru stîrnirea poftelor huzurul și lipsa de grijă. De asemenea mai sînt destui și dintr-aceia care cred că sapa și hîrlețul, bucatele sărace și lipsurile multe înăbușă în pâlmași trupestile poftiri și le îngroașă judecata și istețimea minții. Gi acum, de vreme ce regina mi-a poruncit s-o fac, fără să ies din vorba ei, c-o mică

istorioară am să v-arăt mai deslușit cît de amarnic se înșală toți cei care gîndesc astfel.

Prin părțile noastre se afla pe vremuri și se mai află încă o mănăstire de maici, căreia i se dusesse faima de sfîntă ce era și-al cărei nume nu vi-l spun, spre a nu-i știrbi cumva din faimă. Or, nu de mult, în acest sfînt lăcaș, în care nu se-aflau pe atunci mai mult de opt măicuțe, c-o stareță în frunte și toate tinerele, trăia un om de treabă, care îngrijea grădina mănăstirii și care, nefiind mulțumit cu simbricioara lui, își făcu socotelile cu vechilul maicilor și se întoarse apoi acasă, în sat la Lamporecchio. Acolo, printre alți săteni care-l primiră bucuroși, se nimeri să pice și un pălmaș mai tînăr, voinic și zdravăn la făptură — și, pentru un țaran ca el, și chipeș pe deasupra — Masetto după nume, ce-l întrebă pe omul nostru pe unde rătăcise atîta amar de vreme. Omul, căruia îi zicea Nuto, îi spuse pe unde umblase, și atunci Masetto îl întrebă cu ce anume le slujise pe maici la mănăstire. La care Nuto îi răspunse :

— Păi, iacă le grieam grădina, că era mare și frumoasă, ba pe deasupra mai mergeam și la pădure cîteodată și le-aduceam de-acolo lemne, căram la apă din fîntînă și mai făceam și alte cîte te miri ce trebușoare ; da' maicile îmi dădeau o plată așa de amărîtă, că nici măcar pentru încălțări nu-mi ajungeau bănuții. Și-apoi unde mai pui că toate-s tinere pe acolo și, drept să-ți spun, parc-ar avea pe dracu-n ele, așa-s de șui. Nu-i chip să faci nicicum ca să le intri în voie : eu îmi vedeam de treburi, trudind pe la grădină, cînd una hop : „Pune asta ici“, cealaltă : „Pune-o acolo“, alta îmi smucea din mînă sapa și se răstea : „Nu-i bine așa“ ; și atîta mă băteau la cap, pîn' ce lăsam acolo baltă și treabă și tot și mă du-

ceam într-ale mele. De aceea, sătul pîn' peste cap de toate, n-am vrut să stau mai mult și m-am întors acasă. Da' bine că-mi aduc aminte ; că m-a rugat vecihul lor, cînd am plecat de-acolo, să-i trimit pe cineva, de-mi pică cumva în mînă vreun om mai potrivit la treburile acestea, și eu i-am dat făgăduință că i-l trimit numaidecît ; da', vîdeca-l-ar Dumnezeu de junghiuri pe la șale, așa cum i-oi trimite eu pe careva să-l pricopsească.

Masetto, tot ascultîndu-l, se pomeni deodată cu atîta chef de-a le sluji pe maicile acelea, încît, înțelegînd din vorbele lui Nuto c-ar fi putut destul de lesne să-și împlinească voia, se perpelea ca pe jeric cu gîndul tot acolo. Și, cugetînd că de i-ar spune lui Nuto ce-l muncește n-ar mai ajunge niciodată să-și vadă voia împlinită, îi zise :

— Bine-ai făcut că te-ai întors ! Ce, parcă poate un bărbat să șadă cu muierile ? Mai bine stă cu dracul ; căci ele nu știu niciodată nici barem ele ce poftesc.

Dar, după ce se despărțiră, Masetto prinse a se gîndi cum să facă și să dreagă să intre slugă la maici ; și, fiindcă se știa pe el că-i bun de treburile acelea pe care le amintise Nuto, n-avea îndoieli din partea asta, dar se temea că n-o să-l ieie fiind prea din cale-afară tînăr și chipeș la făptură. De aceea, zdrobindu-și mintea în fel și chip, la urma urmelor își zise : „Locu-i departe de aici și nimeni nu mă știe prin părțile acelea ; drept care, de mă fac că-s mut, de bună seamă m-or primi“.

Și vîrîndu-și cu tot dinadinsul în cap șiretlicul ăsta, își luă securea în spate și, fără a spune nimă-nui unde se duce, o luă din loc, ca un pribeag, și se porni spre mănăstire. După ce ajunsese acolo, pă-

trunse înăuntru și, spre norocul lui, în curte dădu tocmai peste vechil ; și, tot strîmbîndu-se ca mușii, i se rugă prin semne să-i deie ceva de mîncare, că el în schimb, de-i folosea, i-ar fi crăpat niscaiva lemne. Vechilul îi dădu bucuros de mîncare și apoi îi așează în față niște butuci pe care Nuto nu izbutise să-i despice. Masetto, vînjos cum era, cît ai clipi din ochi făcu din ei surcele. Din care pricină vechilul, care tocmai atunci se pregătea să meargă la pădure, îl luă cu el și-l puse să-i taie lemnele acolo ; apoi îi înfățișă catîrul și-i arătă prin semne să ducă lemnele acasă. Masetto făcu treabă bună, astfel încît vechilul îl mai ținu cîteva zile, punîndu-l să muncească la felurite trebi. Or, într-una din aceste zile, se nimeri să-l vadă și stareța pe acolo și-l întrebă pe vechil cine era acela. Omul răspunse :

— E un surdo-mut, precuvioaso, și bietul de el s-a pripășit pe aici acu vreo două zile să ceară de pomană, iar eu l-am miluit și i-am mai dat cîte ceva de lucru, din cîte se cereau făcute. Dacă-ai ști să lucreze grădina și-ar vrea să se aciuiască aici, socot c-ar fi o slugă bună, căci precum știi, avem trebuință de slujitor la mănăstire. De tare, e tare cît un munte și poți, har Domnului, să-l pui la orice treabă vrei ; unde mai pui că scapi domnia-ta și de-altă grijă, căci ăsta n-o să intre-n vorbă cu maicile, de bună seamă.

La care stareța îi răspunse :

— Pre legea mea că bine zici ; vezi, află dacă știe să lucre la grădină și fă ce poți să-l ții aici : dă-i vreo pereche de încălțări, vreo scurtă ponosită, dă-i bine de mîncare și ia-l cu binișorul.

Vechilul făgădui stareței să facă întocmai. Dar Masetto, care se afla pe aproape și chipurile robotea cu mătura prin curte, auzi cuvintele acestea și-și

zise bucuros în sinea lui : „De mă primiți acilea, m-oi pune să lucrez grădina și-am s-o lucrez cum n-a mai fost de cînd e ea lucrată“.

Vechilul, dîndu-și seama că știe să lucreze mai bine ca oricare altul, îl întrebă prin semne de vrea să steie acolo ; și după ce Masetto, așijderea prin semne, răspunse că se învoiește, îl luă drept slugă în mănăstire și îi dădu grădina în grijă, după ce în-tîi îi arătă ce anume avea să facă. Apoi se duse după treburile mănăstirii și îl lăsă pe el acolo. Masetto se așternu pe treabă ; dar după cîtva timp măicuțele se apucară să-l necăjească și să-l batjocorească, așa cum fac oamenii de obicei cu surdo-muții, strigîndu-i vorbe deșuchate, fiind încredințate că dînsul nu le aude. Iar stareța, crezînd pesemne că n-ar avea nici coadă, așa precum n-avea nici grai, nu le zicea nimica sau mai nimica aproape. Or, într-o bună zi, în vreme ce Masetto, care lucrase mult, se odihnea în grădină, se întîmplă ca două măicuțe tinerele, care se aflau tocmai pe acolo, să treacă pe la locul acela și să se apuce să-l privească, pe el ce se făcea că doarme, dar nu dormea cu adevărat. Și una dintre ele, mai îndrăzneată decît cealaltă, grăi :

— De-aș ști că nu mă spui la nimeni, ți-aș spune oarece, la care într-atîtea rînduri m-am tot gîndit, și care lucru s-ar prea putea să-ți fie și ție de folos.

Cealaltă o îndemnă :

— Zi-i fără frică că eu, zău, nu spun la nimeni, crede-mă.

Atunci cea îndrăzneată zise :

— Nu știu de te-ai gîndit vreodată ce strîns sîntem ținute aici, pe unde niciodată n-a cutezat să calce vreun alt bărbat decît vechilul, care-i bătrîn, dă-l naibii, și mutul ăsta care doarme. Or, eu am auzit, de pe la alte femei care au umblat pe aici, că

toate plăcerile lumești sînt o nimica toată pe lângă plăcerea femeii cînd se împreună cu bărbatul. De aceea eu una mi-am vîrît în cap — de vreme ce nu pot cu alții — să încerc cu mutul ăsta, să văd dacă e drept ce zic femeile ori ba. Și pentru treaba asta să cauți cu lumînarea și n-ai găsi vreunul mai potrivit ca el : că ăsta și să vrea, tot n-ar putea să spună la nimeni nici un cuvîntel ; îl vezi doar cît e de nătîng și de crescut-naimea vremii ! Ce zici, ia spune, tu ce crezi ?

— Vai de păcatele mele, surioară, se văietă cealaltă. Ce-ți mai trece și ție prin cap ? Doar bine știi că fecioria ne-am juruit-o lui Cristos !

— Ei asta-i, zise cea dintîi. Ca și cum tot ce-i juruință ar trebui să fie și ținută ! Doar oamenii îi făgăduiesc lui Dumnezeu cît e ziuica de mare tot soiul de lucruri și nici de una nu se țin ; și, dacă noi ne-am juruit cu fecioria noastră, s-or găsi ele altele să-și țină juruința !

La care cealaltă măicuță grăi :

— Și de-am rămîne cumva grele, atuncea ce ne facem ?

— Tu te gîndești la rău pînă ce n-a dat peste tine ? răspunse cea dintîi. De-o fi să se întîmple și-asta, om vedea noi atunci ce-i de făcut ; sînt pe puțin o mie de chipuri felurite prin care am izbuti să tăinuim buclucul. Numai de-am ști noi înșine s-avem lacăt la gură.

Măicuța, auzind acestea, cum se simțea îmboldită și mai aprig decît surata să încerce ce fel de dihanie o mai fi fiind bărbatul, îi spuse :

— Să fie cum zici tu ; dar cum să facem oare ?

La care cealaltă răspunse :

— Cam trei parè să fie ceasul și, afară de noi două, celelalte maici socot că dorm cu toatele ; să

ne uităm de nu cumva se află cineva în grădină și, dacă n-o fi nimeni, n-avem a face alta decât să-l luăm pe mut de mînă și să-l ducem în coliba aceea în care el se adăpostește de ploaie. Iar acolo una să intre cu el înăuntru, iar cealaltă să șadă afară și să păzească locul. Asta-i așa de bleg, încît de bună seamă c-om face tot ce-om vrea cu el.

Masetto, între acestea, ședea și asculta ce pun măicuțele la cale; și, gata cum era să le împlinească voia, atîta aștepta și el să-l ia cu dînsa careva. Ele, după ce se încredințară că nu e nimeni primprejur, văzînd că nu pot fi de nicăieri zărite, se apropiară de el și cea care vorbise prima îl trezi pe Masetto, care sări drept în picioare. Fata, cu semne ademenitoare, îl apucă de mînă și-n timp ce el rînjea prostește îl duse în colibă, unde Masetto făcu pe voia ei, făr'să se lase a fi prea mult poftit de dînsa. Și, după ce-și primi ea partea, cinstită prietenă fiind, făcu loc celeilalte, iar grădinarul le intră la amîndouă în voie, făcînd mereu pe prostul. Drept care, pînă a nu pleca, fieștecare vru să afle, nu într-un singur rînd, ci de mai multe ori, cum știe mutul călări. Și apoi adeseori, șezînd la sfată împreună, își spuseră că într-adevăr nu-i treabă mai plăcută ca asta în toată lumea, ba mai plăcută chiar decît li se spusese; și, apucînd prilej, la ceasuri potrivite, mergeau pe rînd să se desfete cu mutul în colibă.

Ci într-o bună zi se întîmplă ca o măicuță, din ferestruica chilioarei, să vadă ce se întîmplă și să le arate pozna și altor două maici. Dintîi tustrele se sfătuiră să le pîrască stareței; dar mai apoi, schimbîndu-și gîndul, căzură la învoială cu celelalte două și ajunseră și ele părtașe pe moșia lui Masetto. Iar pînă mai la urmă, prin felurite întîm-

plări, acestor maici li se adăugară, cînd una cînd cealaltă, și celelalte trei. Acu, la urma tuturor, stareța, care nu prinsese încă nimic de veste, plimbîndu-se într-o zi de una singură prin grădină și fiind căldurile în toi, dădu peste Masetto (care, sărmanul, ziua, de-atîta călărie noaptea, se ostenea din te miri ce) și îl află dormind, întins pe jos sub un migdal ; și fiindcă vîntul îi suflase cămașa peste cap, ședea la umbră gol-goluț. Femeia, uitîndu-se la el și singură știindu-se prin părțile acelea, căzu într-aceeași ispitire ca și măicuțele alealalte ; drept care, trezindu-l pe Masetto, îl duse în chilioara ei, unde mi-l ținu vreo trei sau patru zile în șir (spre multa jeluire a celorlalte maici, care vedeau că nu mai vine la lucru în grădină), gustînd și răsgustînd din desfătarea pentru care mai înainte vreme ținuse de rău orice femeie. În cele de pe urmă îi dădu drumul din chilioara ei, dar prea adesea rechemîndu-l și vrînd să aibă de la el mai mult decît îi era partea, Masetto, care nu răzbea să mulțumească atîtea maici, își dădu cu socoteala că de-ar mai fi făcut pe mutul, cu timpul prea mare pagubă i s-ar fi tras din asta. De aceea, într-o noapte pe cînd se afla cu stareța, se dezlegă la limbă și-i spuse :

— Preacuvioaso, zice-se că un cocoș ajunge cu vîrf și îndesat la zece puici deodată, dar pe-o muier, în schimb, se spune că nici zece bărbați n-ajung s-o mulțumească decît cu multă trudă, și nici măcar atunci ca lumea ; ci eu cu nouă am de-a face, din care pricină, vezi bine, pentru nimica-n lume n-o mai pot duce așa. Că, drept să-ți spun, de-atîta trudă într-așa hal ajuns-am, că nu mai pot de fel : nici mult și nici puțin ; de aceea, ori mă lași să plec ori, dacă nu, găsește domnia-ta vreo îndreptare.

Femeia auzindu-l vorbind pe Masetto, pe care toată lumea îl socotea drept mut, se zăpăci de-a binelea și-i zise :

— Ce-i asta, pentru Dumnezeu ? Că doar ești mut de când te știu.

— Așa eram, preacuvioaso, răspunse Masetto, dar nu din naștere sînt mut, ci de pe urma unei boli, care mi-a luat deodată graiul și-abia din noaptea asta am apucat iar să vorbesc, fapt pentru care-l slăvesc din toată inima pe Domnul.

Femeia îi dădu crezare și-l întrebă cum de slujește la nouă femei deodată. Masetto îi povesti cum vine treaba asta, iar stareța auzindu-l își dete seama că nici una din cele opt măicuțe nu dovedise mai puțină înțelepciune decît dînsa. De aceea, isteață cum era, fără a-l lăsa să plece, se hotărî în sinea ei să se sfătuiască cu celelalte și să găsească o îndreptare, ca nu cumva Masetto să facă mănăstirea de rîsu-ntregii lumi. Și cum în zilele acelea se nimerise ca să moartă vechilul mănăstirii, după ce toate maicile își spuseră pe față cîte făcuseră înainte, prin bună învoire — spre bucuria lui Masetto — dreseră toată pozna într-așa chip, încît norodul din partea locului să creadă că, mulțumită rugii lor și sfîntului care avea hram la mănăstirea aceea, Masetto, care atîta vreme fusese mut, acum a își dobîndise iarăși graiul ; și ca atare îl făcură vechil la mănăstire, în locul celui mort. Apoi îi împărțiră cu cap și osteneala, într-așa chip încît Masetto să poată face față. Și într-aceste osteneeli, deși făcură ochi o droaie de călugărași, treaba purcese așa de bine, că nimeni nu află nimic, decît abia după ce stareța dădu, sărmana, ortul popii, la vremea cînd Masetto, ajuns la vîrsta cărunteții, și-ar fi dorit să se întoarcă om înstărit la casa lui ; și, cînd se află toată povestea, îi fu ușor să-și vadă

dorința împlinită. În felul acesta dar, Masetto, bătrîn, bogat și cu copii, pe care nu se obosise nici să-i hrănească, nici să-i ție — după ce mulțumită înțelepciunii sale știuse cu folos să își petreacă tinerețea — se întoarse iar pe meleagurile de unde pornise cu o secure în spate, spunînd la toată lumea c-așa plătește Dumnezeu pe cel ce-i pune coarne în clop.

Povestea a doua

*Un grăjdar se culcă cu nevasta regelui Agilulf
regele își dă seama într-ascuns, îl caută și îl tunde ;
tunsul îi tunde pe toți ceilalți și în felul acesta
scapă de belea.*

Sfârșindu-se povestea lui Filostrato, de care uneori doamnele mai roșiră câte puțin, iar alteori făcură haz, regina o alese pe Pampinea ca să ducă ea mai departe șirul poveștilor. Iar Pampinea, cu față surâzătoare, începu astfel :

— Sînt unii oameni atît de lipsiți de sfiiciune în dorința lor de a vădi că știu și află anumite lucruri, pe care ar fi mai bine să nici nu le mai știe, încît ajung să creadă că, dojenindu-i pe ceilalți pentru greșelile lor neștiute de nimeni, ar putea să-și micșoreze prin aceasta propria lor rușine, cînd tocmai dimpotrivă nu fac decît să și-o sporească cu vîrf și îndesat ; or, spre a vă dovedi acum cealaltă față a acestui adevăr, am să vă arăt, frumoase doamne, de cîtă șiretenie a dat dovadă un oarecare, ținut chiar mai prejos decît era Masetto, și de asemeni cît de mare a fost înțelepciunea unui rege.

Agilulf, regele longobarzilor, își statornici scaunul domnesc, așa precum făcuseră și înaintașii săi, în Pavia, oraș din Lombardia, însurîndu-se cu Teudelinda, văduva lui Autari, alt rege de-al longobarzilor,

care la vremea ei fusese o femeie din cale-afară de frumoasă, de înțeleaptă și cinstită, dar fără de noroc într-ale dragostei. Or, mulțumită înțelepciunii și vitejiei acestui rege, aflându-se regatul lui în pace și în bunăstare, se întâmplă ca unul din grăjdarii reginei, om din prostime și de rînd, dar altfel mult mai răsărit decît s-ar fi cerut să fie într-o atare slujbă, ba pe deasupra mîndru și chipeș ca un rege, să se îndrăgostească pînă peste urechi de regină. Și, fiindcă josnica lui stare nu-i amortise mintea astfel încît să nu-și dea seama că dragostea aceasta era smintită, întru totul înțelept fiind, nu și-o destăinui la nimeni și nici reginei nu îndrăzni să i-o arate nici barem din ochi. Dar, deși trăia așa, fără nădejdea de-a ajunge să-i placă vreodată, totuși în sinea lui el se mîndrea, săracul, că-și așezase gîndurile pe-o treaptă așa de înaltă ; și, ca unul ce se perpelea încins de focul dragostei, se străduia din răspuțeri, mai mult ca orișicare din toți ceilalți grăjdari, să facă tot ce putea ca s-o mulțumească pe regină. Din care pricină regina, cînd se întâmpla să călărească, alegea mai bucuroasă calul pe care îl îngrijea el, decît pe orișicare altul ; iar cînd se întâmpla așa, omul se bucura de parcă cine știe ce cinste i s-ar fi făcut și nu se depărta în ruptul capului de scări, doar-doar se va întâmpla să îi atingă doamnei măcar și poala rochiei, lucru de care apoi se socotea ferice. Dar, după cum se întâmplă adesea, pe cît scade nădejdea, pe atîta crește și iubirea ; și cu grăjdarul nostru, bietul, se întâmplă același lucru. Ba într-asa măsură, încît abia putea răbda să-și țină dorurile ascunse așa cum le ținea, cînd nici o umbră de nădejde nu-i alina amarul ; de aceea, neputînd nicicum să scape de iubirea asta, de multe ori se socotise să-și pună capăt zilelor. Și tot gîndindu-se în ce chip să-și curme suferința, se hotărî să moară

astfel încît să știe toată lumea că își dăduse moartea din pricina iubirii pe care i-o purta reginei ; și ca atare cugetă să facă într-așa fel, încît prin moarte să-și încerce norocul de-a putea să-și stîmpere dorințele, fie pe toate laolaltă, fie barem în parte. Nu se apucă să caute prilej de a-i vorbi reginei și nici prin vreo scrisoare nu încercă să-și spună iubirea care-l copleșise, căci bine cunoștea că ar fi fost zadarnic și să vorbească și să scrie ; ci se gîndi de-a dreptul să încerce a se culca cu dînsa printr-un anume șiretlic. Or, pentru treaba asta nu era alt mijloc decît acela de-a încerca să se strecoare el — înveșmîntat în straiile regelui, despre care știa că nu se culcă tot într-una cu regina — pînă-n iatacul doamnei. De aceea, ca să poată afla cum face regele cînd merge la regină și-n ce veșminte e îmbrăcat, se furișă de vreo cîteva ori noaptea într-una din sălile palatului, care se afla între odaia regelui și aceea a reginei. În felul acesta într-o noapte îl văzu pe rege înfășurat într-o mantie largă, c-o lumîinare într-o mînă și c-o vîrguță în cealaltă, ieșind din camera lui și îndreptîndu-se către iatacul reginei, unde, oprindu-se în prag, fără să scoată nici o vorbă, bătut de două sau trei ori în ușă cu vîrguța, ușa se deschise cît ai clipi din ochi și cineva îi luă din mînă lumîinarea. Văzînd acestea și așteptînd să vadă și cum pleacă, grăjdarul se gîndi să facă și el deopotrivă ; drept care, făcînd rost de-o mantie leită cu mantia regească, de-o lumîinare și-o vîrguță, și după ce se spală dintîi într-un ciubăr cu apă, ca nu cumva mirosul de grajd s-o supere pe doamnă sau să-l dea de gol, își luă în spate pelerina și celelalte lucruri și apoi, după obicei, se furișă în palat și se ascunse în sală. Simțind că dorm cu toții în jur și socotind că era vremea să-și stîmpere într-un fel dorința sau să-și croiască singur cărarea către mult

rîvnita și așteptata moarte, după ce scăpăra scînteie cu piatra și amnarul pe care le avea la sine, își aprinse lumînarea, și înfășurat pînă la nas în pelerina lui cea largă, se îndreptă spre ușa reginei, în care băt看 de două ori cu vîrguța. Ușa îi fu deschisă de-o slujnică somnoroasă și lumînarea îi fu luată din mînă și dosită ; iar el, fără să sufle o vorbă, trase perdeaua patului și, pătrunzînd pe după ea, își scoase pelerina și se vîrî în patul unde dormea regina. Apoi, prinzînd-o pofticios în brațe și arătîndu-se mîniat (fiindcă știa că regele nu rabdă nici o vorbă atunci cînd e mînios), fără să sufle un cuvînt, nici el și nici regina, o cunoscuseră truște în repetate rînduri. Și deși îi venea cam greu să se despartă de femeie, totuși, temîndu-se ca nu cumva șederea prelungită să-i schimbe în lacrimi bucuria, se ridică și, luîndu-și pelerina și lumînarea în mînă, plecă fără să spună nimica și se întoarse degrabă în culcușul său. Dar n-apucă nici barem să intre bine înăuntru, cînd regele, sculîndu-se, se duse în camera reginei, lucru de care dînsa se minună din cale afară ; și după ce intră în pat și-o agrăi cu voie bună, regina, prinzînd pe semne îndrăzneală din voioșia lui, îi zise :

— Stăpîne preaiubit, ce-o mai fi fiind și asta ? Doar numai adîneauri te-ai dus de lîngă mine, după ce te-ai umplut de desfătare mai mult ca într-alte rînduri, iar acușica vrei s-o iei de la capăt ? Ai grijă de ce faci !

Regele, auzind cuvintele acestea, își dete seama de îndată că regina fusese înșelată de vreo asemănare la chip și purtare ; dar, înțelept fiind, văzînd că nici regina, nici nimeni altul n-ajunsesese să-și deie seama de nimica, se gîndi că n-are nici un rost să-i spună el ce se întîmplase. Lucru pe care mulți nătîngi n-ar fi știut să-l facă, ci dimpotrivă ar fi

strigat : „Nu eu am fost ! Zi, cine-a fost ? Cum s-a-ntîmplat ? Cum de-a pătruns aicea ?” Iar dacă ar fi făcut așa, puzderie de rele i s-ar fi tras din asta, din pricina căroră ar fi întristat-o pe regină cu totul pe nedrept și i-ar fi dat prilej să-și mai dorească și altă dată cîte simțise în noaptea aceea. Pe cînd așa, ținînd ascunsă fapta, rușinea nu cădea de fel asupra lui, pe cîtă vreme de-ar fi spus-o s-ar fi umplut de rîsul lumii și de ocara ei. Drept aceea regele, mai tulburat la cuget decît la față sau la vorbă, îi spuse :

— Doamnă, nu crezi c-aș fi în stare să mai fi fost o dată și acu să vreau din nou să mă desfăt cu tine ?

La care dînsa zise :

— Ba da, stăpîne, cum să nu ; dar totuși mi te rog frumos să ai puțină grijă de sănătatea dumitale.

Regele îi zise atunci :

— Ei bine, de astă dată am să-ți ascult îndemnul și am să mă-ntorc în patul meu, fără a te necăji mai mult.

Negru la suflet de mînie și gînduri ucigașe, regele, luîndu-și pe umeri pelerina, ieși din camera femeii și se gîndi să afle într-ascuns cine-i făcuse felul, chibzuind că numai careva de-al casei putea să fie acela și că de bună seamă, oricine ar fi fost, n-ar fi putut ieși de acolo. Luînd deci un muc de lumînare și vîrîndu-l într-un felinar, porni către o încăpere lungă care se afla în palat deasupra grajdului, și-n care dormea aproape toată slujitorimea curții, fieștecare în cînte-un pat. Acolo, chibzuindu-se că orișicare ar fi fost acela care săvîrșise fapta, bătaia inimii desigur nu-i contenise încă după sfîrșeala îndurată, se apucă tiptil, tiptil, începînd de la un capăt al încăperii, să-i pipăie pe toți la piept, spre

a vedea de cumva îi bate inima mai tare vreunuia din ei.

Acu, în timp ce toți ceilalți dormeau buștean, grăjdarul, care fusese la regină, nu adormise încă ; de aceea, cum îl văzu pe rege, înțelegînd ce anume umbla căutînd pe acolo, începu să tremure ca varga, astfel încît peste bătaia cu care osteneala îi copleșise inima, se adăuga acuma și aceea a fricii pe deasupra ; pricepu dar limpede că dacă regele ar fi ajuns să-și deie seama de aceasta, l-ar fi ucis pe loc. Cu toate acestea însă, deși se frămînta cu fel de fel de gînduri, văzînd că regele nu poartă nici o armă asupra lui, se gîndi să se prefacă a dormi și să aștepte apoi să vadă ce-avea să facă regele. Acesta, după ce pipăi pe mulți din cîți se aflau acolo, fără să afle nici pe unul care să-i pară a fi făptașul, ajunse și la el și, simțind cît de tare îi bate inima, își zise : „Ăsta e“. Dar, ca unul care nu voia să afle nimeni ce anume avea de gînd să săvîrșească, nu-i făcu altceva nimica, decît atîta că-i tăie, de-o latură a capului, cu niște foarfeci pe care le adusese cu sine, un smoc de păr — care pe atunci se purta mai lung și la bărbați — astfel încît a doua zi să-l poată recunoaște. Și, după ce mi-l tunse, plecă în odaia lui.

Grăjdarul, care simțise totul, șiret fiind, își dete seama de ce îl pocise regele ; de aceea se sculă de îndată și făcînd rost de niște foarfeci, din care spre norocul lui se aflau vreo cîteva perechi la grajd, anume pentru cai, se apucă încet-încet și la toți cei care dormeau cu el în încăperea aceea le tunse părul într-același chip, deasupra urechii ; și după ce sfîrși, fără ca nimeni să-l audă, se întoarse iar în patul său.

A doua zi regele, sculîndu-se de dimineață, pînă a nu se deschide porțile palatului, porunci să i se

înfățișeze toată slujitorimea ; și voia lui fu împlinită. După ce toate slugile i se adunară în față, cu oreștetul descoperit, regele începu să-l caute pe cel care fusese tuns ; dar văzînd că cea mai mare parte din slujitori aveau părul tăiat toți într-același chip, se minună și-și zise : „Asta pe care-l caut, deși e om de rînd, se dovedește a fi un mare înțelept“. Apoi, văzînd că fără zarvă n-ar fi putut să puie mîna în nici un chip pe cel căutat, dorind să nu se umple pe sine de rușine, de dragul unei mici și neînsemnate răzbunări, se hotărî să-l amenințe și să-i arate că știa ce se întîmplase peste noapte, doar prin vreo cîteva cuvinte, puține, dar ticluite bine. Drept care, întorcîndu-se spre cei care îi ședeau în față, grăi :

— Cine-a făcut-o, mai mult să n-o mai facă. Și acu plecați cu Dumnezeu.

Un altul i-ar fi pus în funii, i-ar fi și schingiuit desigur, i-ar fi întreat și cercetat și, săvîrșind aceasta, ar fi dezvăluit rușinea pe care fiecare se cade să și-o ascundă ; iar dîndu-se în vileag, chiar dacă ar fi ajuns să se răzbune pe de-a întregul, printr-asta nicidecum nu-și micșora rușinea, ci dimpotrivă și-o sporea și mai mînjea și cinstea reginei pe deasupra.

Cei de față, auzindu-i vorba, se minunară foarte și multă vreme se întrebă ce anume socotise regele să spună cu aceasta ; dar nimeni nu putu să priceapă, decît acela care se simțea cu musca pe căciulă și care, înțelept fiind, pînă ce regele avu zile, nu spuse nimănui nimica și nici nu se încumetă mai mult să-și puie viața în joc c-o faptă ca aceea.

Povestea a treia

Sub cuvînt de spovedanie și cuget preacurat, o femeie îndrăgostită de un tînăr îl pune pe un cucernic frate — fără ca dînsul să-și dea seama — să facă într-așa chip, încît s-ajungă dumneai să-și îplinească pofta.

Pampinea își isprăvise povestea, iar îndrăzneala și dibăcia grăjdarului, precum și înțelepciunea regelui Agilulf fuseseră laudate de mai toți cei de față, cînd regina, întorcîndu-se către Filomena, îi porunci să spună mai departe ; din care pricină, aceasta, cu grație începu a zice :

— Am să vă povestesc acum o întîmplare adevărată, din care o să vedeți în ce chip o femeie a tras pe sfoară un cuvios călugăr și nădăjduiesc că povestea mea va fi cu atît mai mult pe placul mirenilor, cu cît călugării — care îndeobște sînt tare mărginiți și au tot soiul de năravuri și apucături ciudate — se cred mai pricepuți și mai cu moț ca ceilalți oameni, cînd ei de fapt sînt mai prejos, mult mai prejos ca noi, ca unii care nu-s în stare, din joshnicie sufletească, să-și caute de nevoi, așa cum face orișicine, ci trag doar la bucate și la huzur, ca porcii. Iar șotia aceasta n-am să vi-o povestesc, plăcute doamne, numai spre a duce mai departe șirul poveștilor de azi, ci și pentru a vă dovedi că fețele bisericesti — cărora, noi, încrezătoare cum sîntem, le dăm

prea multă ascultare — pot fi și sînt trase pe sfoară cu multă dibăcie, nu numai de bărbați, dar chiar și de femei.

În orașul nostru, în care înșelăciunea e mai adesea întîlnită decît iubirea și credința, trăia cu cîțiva ani în urmă o femeie de neam, frumoasă și bine crescută, pe care firea o înzestrase mai mult ca pe oriicare alta cu frumusețe sufletească și minte ascuțită. Numele ei, deși îl cunosc, nu vreau să vi-l dezvălui, așa precum n-am să dezvălui nici celelalte nume, căci mai trăiesc încă și astăzi unii din cei ce s-ar mînia dacă m-ar ști că-i spun, deși, la drept vorbind, ar fi mai nimerit să treacă surîzînd peste o întîmplare ca aceasta. Femeia cu pricina, deci, cum se știa pe ea că e de viță nobilă, văzîndu-se măritată după un meșter țesător, nu izbutea să se împace în ruptui capului cu gîndul că omul ei e un simplu meșter, căci dumneaei credea că un bărbat de rînd, oricît să fie de bogat, nu-i vrednic să se însoare cu o femeie mai de neam. De aceea, văzînd ea că bărbatul ei, cu toată averea lui, nu era în stare de mai mult decît, de-o pildă, să întindă urzeala pe război, să dreagă o pînză de urzit sau să se ia la hartă c-o țesătoare oarecare, se hotărî să nu-l mai lase să se apropie de dînsa decît atunci cînd i-ar fi fost cu neputință să-l alunge, și-n schimb, spre mulțumirea ei, să-și caute un om care să fie mai vrednic de-o atare treabă decît era meșteșugarul. Drept aceea se îndrăgosti de un bărbat cam între două vîrste, un om foarte de treabă, și se aprinse atît de tare, încît de nu-l vedea într-o zi, n-avea odihnă toată noaptea. Dar el, care habar n-avea de toată treaba asta, nici n-o băga măcar în seamă ; iar ea, prevăzătoare fiind, nu îndrăznea să-i dea de știre, nici prin scrisori, nici prin vreo babă trimeasă anume ca să-i spună, căci se temea ca nu cumva să dea de vreun bucluc la urmă. Și

dându-și seama că omul era bun prieten c-un călugăr, care avea renume bun fiindcă trăia viață curată, deși era cam rotofei și greu de cap, sărmanul, se chibzui că acesta i-ar fi putut sluji drept neîntrecut mijlocitor între bărbat și dînsa. Și, după ce se socoti cam cum să facă și să dreagă, alese un ceas mai potrivit și se duse la biserica unde ședea călugărul ; acolo, după ce-l chemă, îi spuse c-ar dori, de nu-i era cu supărare, să se spovedească la dînsul. Călugărul, văzînd-o și dîndu-și seama că-i femeie de neam, o ascultă bucuros ; iar dînsa, după ce se spovedi, îi zise :

— Părinte, mă văd silită să viu la dumneata cu rugămintea să m-ajuti și să mă sfătuiești de bine. Știu (că doar eu ți-am spus) că-mi cunoști părinții și bărbatul, care mă are dragă mai mult decît își are viața și care, ca unul ce-i tare bogat și ca atare îi dă mîna, îmi împlinește orice voie, din care pricină și eu îl îndrăgesc mai mult decît pe mine însămi ; de aceea, nu de-aș face, dar chiar și numai de-aș gîndi ceva ce-ar fi împotriva cinstei și-a voinței lui, n-ar fi pe lumea asta femeie mai bîcîsnică și mai vrednică de rug ca mine. Or, ce să vezi ! Un oarecare, pe care drept să-ți spun, nici măcar nu știu cum îl cheamă, dar care pare un om de treabă, și dacă nu mă-nșel e prieten cu domnia-ta, bine legat la trup și chipeș, înveșmîntat în straie brune¹ de om evlavios, neștiind pesemne ce gîndesc și cît de hotărîtă sînt să mă păstrez cînstită, îmi dă tîrcoale neîncetat, de nu mai pot să mă arăt nici la fereastră, nici la ușă, nici să mai ies din casă, că hop și el îmi iese în cale ; ba chiar mă mir că nu-i și-acum pe undeva pe aicea. De treaba asta, să mă crezi, sînt tare amărîtă, căci lucruri de-alde astea adesea strică

¹ Culoare purtată în evul mediu de laicii care dovedeau un atașament deosebit față de biserică (n. t.).

numele unei femei cinstite și fără pic de vină. Într-un rînd m-am gîndit să-l spun fraților mei ; da' mi-am luat seama apoi, gîndindu-mă că bărbații nu-s făcuți pentru atari gingașe treburi ; căci ei într-așa chip îți duc și-ți poartă vorba, încît la urmă răspunsurile se îndîrjesc tot mai mult, din ele ajung la vorbe grele și apoi din vorbe trec la fapte ; de aceea, ca nu cumva să iasă bucluc și vrajbă pîn' la urmă, am tăcut din gură, chibzuindu-mă să mă destăinuiesc mai degrabă domniei-tale decît lor, fie pentru că-l știi și pare-se că-i ești prieten, fie pentru că dumi-tale ți se cuvinte să-i dojenești pe oameni, și nu numai pe prieteni, dar chiar și pe străini. Drept care, ca pe Dumnezeu te rog să-l cerți pentru purtarea lui și să te rogi de el să nu mai facă ce-a făcut. Doar sînt femei destule care n-așteaptă decît asta, și lor de bună seamă le va fi drag să știe că sînt căutate și rîvnite de un bărbat ca el ; pe cîtă vreme mie, ca uneia care nu-i șade capul la prostii, numai necaz mi-aduce toată purtarea lui.

Și zicînd astfel, înclină obrazul ca și cum ar fi podidit-o plînsul. Preacuviosul pricepu numaidecît de cine era vorba și, lăudînd-o pe femeie pentru gîndurile ei curate, dîndu-i deplină crezare, îi făgădui să facă așa încît să nu mai aibă prilej de supărare din pricina bărbatului aceluia. Apoi, fiindcă o știa din cale afară de bogată, se apucă să-i laude folosul binefacerii și-al milei creștinești, înșirîndu-i totodată și lipsurile lui.

Femeia îi zise atunci :

— Din inimă te rog, fă bine și-i vorbește. Iar dacă o fi să tăgăduiască, spune-i fără înconjur că eu ți l-am pîrît, plîngîndu-mă de el cuvioșiei-tale.

Pe urmă, spovedită fiind și juruită cu canon, amin-tindu-și de îndemnul fratelui la milă și pomană creștinească, îi umplu mîna pe furiș de bani, rugîndu-l

să citească slujbe de sufletul morților ei ; apoi, ridicându-se de la picioarele lui, ieși afară din biserică și-o apucă spre casă.

Nu după multă vreme bărbatul cu pricina veni pe la călugăr, așa precum era deprins adeseori să facă. Și, după ce vorbiră o vreme de una și de alta, călugărul îl luă deoparte și începu să-l dojenească cu blîndețe pentru purtarea lui și felu-n care se ținea pe urmele femeii, încredințat fiind că ea pe drept îl ponegrise. Omul rămase uluit, ca unul care niciodată nici barem n-o privise, necum să mai și treacă prin fața casei ei, pe unde doar din am în Paște se nimea să treacă ; de aceea începu să se dezvinovățească. Dar călugărul îi curmă vorba, zicîndu-i :

— Ei, haide acu, nu fă pe prostul și nu mai pierde vremea tăgăduind zadarnic, că tot degeaba e. Eu n-am aflat de la vecini, ci chiar din gura ei, care a venit aicea să mi se plîngă, sărăcuța ! Și lasă că pe tine, la vîrsta ta, nu te mai prind povești de soiul ăsta, dar chiar și făr' de asta, eu despre dînsa atîta-ți spun, că de-am văzut vreodată femeie mai scîrbită de astfel de fleacuri, apoi să știi că ea e ; de aceea, pentru cîntea ta și pentru mulțumirea ei, te rog frumos s-o lași în pace și să-ți vezi de treabă.

Omul, mai iscusit ca fratele, pricepu numaidecît șiretenia femeii și, făcînd pe rușinatul, răspunse că de-acu înainte avea s-o lase în pace. Apoi, plecînd de la călugăr, se duse țintă la femeie, care ședea mereu cu ochii în patru la fereastră, doar-doar va izbuti să-l vadă trecînd prin fața casei. Și cînd văzu că vine, i se arătă în geam c-o față așa de luminoasă și veselă, încît bărbatul își dete seama de îndată că pricepuse bine cuvintele părintelui ; iară din ziua aceea, cu multă băgare de seamă, spre bucuria lui și negrăita desfătare a femeii, trecu mereu prin fața casei, făcîndu-se că cine știe ce trebi îl mîna

Într-acolo. Femeia însă, dându-și seama curînd că și bărbatul o place tot atît de mult cît îl plăcea și ea pe el, vrînd să-l aprindă și mai tare și să-l încredințeze de dragostea ce i-o purta, aflînd prilejul potrivit, se duse iarăși la călugăr și, intrînd în biserică, i se așeză la picioare și începu să plîngă. Călugărul, văzînd acestea, o întrebă înduioșat ce anume avea să-i spună. Femeia îi răspunse :

— Părinte, vestea ce-ți aduc e tot în legătură cu blestematul cela de prieten al domniei-tale, de care ți-am vorbit deunăzi și care socotesc c-a fost adus pe lume spre deznădejdea mea și spre a mă împinge să fac te miri ce boroboată, de care apoi să plîng o viață întreagă și nici să nu cutez mai mult să-nge-nunchez în fața cuvioșiei-tale.

— Cum, întrebă călugărul, tot îți mai dă de furcă ?

— Vezi bine, zise dînsa. Ba într-asa măsură, încît din ziua în care m-am plîns domniei-tale aici, mînios pesemne c-am venit și l-am pîrît pe drept, de unde înainte vreme trecea numai o dată prin fața casei mele, acu de cîte șapte ori se-nvîrte-n sus și-n jos, de parc-ar vrea să-mi facă în ciudă. Și unde n-ar da Dumnezeu să-i ajungă că se uită și trece pe dinaintea casei ! Da' ți-ai găsit ! Nici vorbă. E așa neobrăzat și-așa de îndrăzneț, încît chiar ieri mă pomenesc că îmi trimite în casă pe una, o femeie, să-mi spună verzi și uscate despre el și — ca și cum n-aș avea eu destule pungi și cingători — îmi mai trimite pe deasupra și-o cingătoare c-o pun-guță. De lucrul ăsta, drept să-ți spun, așa de tare m-am mîniat, încît de nu m-aș fi temut să nu cad la păcat sau dacă nu m-aș fi gîndit la dragostea ce-i porți, aș fi făcut-o lată. Pe urmă însă, potolindu-mă totuși, m-am chibzuit că e mai bine nici să nu fac, nici să nu spun la nimeni nimica, fără

a te înștiința pe dumneata mai întâi. Dar, după ce i-am dat codoașei punga și cingătoarea să i le ducă înapoi, făcându-i vînt pe ușă afară, m-a apucat deodată teama ca nu cumva femeia să și le țină pentru dînsa și lui să-i spună că le-am luat, precum aud că fac femeile de soiul ăsta ; de aceea am chemat-o iar și, plină de obidă, i le-am smucit din mînă și le-am adus aici cu mine, ca să te rog să i le dai domnia-ta înapoi ; și să-i spui din partea mea că n-am nevoie să primesc nimic de la dînsul, căci, mulțumită lui Dumnezeu și bărbatului meu, atîtea cingători și-atîtea pungi mai am, încît, așa cît e el de mare, aș putea să-l înec în ele ! Și dacă după toate astea nu-și vîră mințile în cap, să nu mă ții de rău, părinte, dar eu să știi că-l spun bărbatului și fraților mei, și-apoi fie ce-o fi ; că mai bine s-o pățească el, de nu vrea să se astîmpere, decît să-mi iasă mie vorbe din pricina unui nemernic. Așa, părinte, ca să știi !

Și zicînd astfel și tot plîngînd înaintea de zor, trase de pe sub haină o pungă scumpă și frumoasă c-o cingătoare drăgălașă și le-azvîrli în poala popii. Acesta, crezînd fără îndoială tot ce-i spunea femeia, peste măsură de mînios, le luă și-i zise așa :

— Copila mea, nu mă mir dacă te mînie toate astea și nu te dojenesc de loc ; ba dimpotrivă te și laud c-ascuți de sfatul meu. Pe el în schimb, mai ieri l-am dojenit de ce-a făcut, dar precum văd nu și-a ținut făgăduința dată ; de aceea, și pentru această din urmă obrăznicie, și pentru cele mai vechi, i-oi trage o scărmaneală, de-o să mă ție minte. Și ai să vezi că nu va mai îndrăzni să-ți ațîină calea. Cît despre tine, fata mea, cu ajutorul Domnului, caută de-ți stăpînește mînia ce te încearcă, ca nu cumva s-ajungi să le mai spui și alor tăi cîte s-au petrecut, căci ar fi vai și-amar de capul lui, săracul.

Să nu te temi că ți s-ar trage rușine dinspre partea asta, că eu, și-n fața Domnului, și-n fața oamenilor, cît oi trăi am să m-arăt martor neșovăioinic al cinstei tale neștirbite.

Femeia, prefăcîndu-se oarecum mai mîngîiată, lăsă deoparte aceste vorbe și, cunoscînd prea bine zgîrcenia lui și-a celorlalți din tagma preoțimii, îi zise :

— Părinte, în nopțile trecute m-am tot visat cu niște rude de-ale mele răposate, și-mi pare că se zbat, săracele, în chinuri nesfîrșite, fără să-mi ceară altceva decît să dau pomană pentru odihna lor ; și mai cu seamă mama mi se arăta în vis, așa de amărîtă și necăjită biata, de mai să mi se frîngă inima uitîndu-mă la dînsa. Socot că suferă cumplit văzîndu-mă ce chin îndur din pricina acestui dușman al lui Cristos. De aceea te-aș ruga să fii bun și să citești pentru odihna lor cele patruzeci de liturghii ale sfîntului Grigore și alte rugăciuni de-ale domniei-tale, pentru ca Domnul Dumnezeu să-i mîntuiască de urgia și para focului cel veșnic.

Și, zicînd astfel, îi puse în mînă un galben.

Cuvioșia-sa îl luă cu bucurie și, întărînd-o în credință cu vorbe bune și cu pilde, îi dete binecuvîntarea și o lăsă să plece. Iar după ce plecă femeia, fără să-și deie seama că-i dus de nas și tras pe sfoară, trimise după prieten. Acesta veni degrabă și văzîndu-l pe călugăr mînios, își dete iute seama c-avea să aibă știri de la iubita lui ; de aceea așteptă să vadă ce avea să-i spună popa. Călugărul, muștrîndu-l iarăși și ponegrindu-l mînios cu vorbe de ocară, îl dojeni cu asprime de toate cele cîte i le punea în cîrcă șireata de femeie. Ci el, cum nu știa unde voia s-ajungă popa, tăgăduia așa mai moale că el i-ar fi trimis femeii punga și cingătoarea, ca nu cumva călugărul să-l creadă într-adevăr, de cumva s-ar fi

întâmpiat să le aibă de pe-acuma în mână. Dar popa, învrăjbit de ciudă, strigă la el :

— Cum poți tăgădui, mișel ce ești ? Iată-le aici. Chiar ea mi le-a adus plângînd. Ce, nu le recunoști ?

Omul, prefăcîndu-se că-i rușinat nevoie mare, făcu :

— Ba da, le recunosc, și drept mărturisesc că m-am purtat ca un mișel. Da-ți jur că de acu înainte, fiindcă pricep că nu se lasă nicidecum înduplecată, n-am să-ți mai dau de furcă și n-ai să mai auzi nimic despre povestea asta.

De spus și-au mai spus ei multe. Dar, pînă mai la urmă, netotul de călugăr îi dăte prietenului său punga și cingătoarea și după ce-l mai dăscăli și-l mai bătu la cap o vreme rugîndu-l să se astîmpere, avînd făgăduința lui, îi dăte drumul să se ducă.

Omul, nespus de bucuros, fie întrucît acum se socotea încredințat de dragostea femeii, fie pe de altă parte pentru frumosu-i dar, cum plecă de la călugăr, se duse țintă la femeie și ajuns în fața casei îi arătă cu grijă c-avea la el punga cu cingătoarea dimpreună ; de care lucru dînsa fu foarte mulțumită, cu atît mai mult cu cît vedea că socotelile îi merg din ce în ce mai bine. Și cum atîta aștepta, să-i plece adică bărbătelul cît de curînd de acasă, că ea să poată duce treaba la bun sfîrșit, se întîmplă nu după mult, ca dintr-o pricină anume, omul să fie nevoit să facă un drum la Genova. Și-n dimineața aceea, de îndată ce-și văzu bărbatul că încalecă și pleacă, dădu fuga la popă și, văicărindu-se de zor, îi zise hohotînd :

— Părinte, am ajuns la capătul puterilor și nu mai pot să rabd ; dar, fiindcă zilele trecute ți-am dat făgăduință că n-am să fac nimic pînă ce nu ți-oi spune și dumitale ce-am de gînd, iată am venit să-ți spun ; și ca să crezi că nu degeaba mă plîng și

m-amărăsc, ți-oi povesti cîte-a făcut astăzi în zori, cu noaptea în cap, prietenul dumitale, sau ca să-i zic mai potrivit, Ucigă-l toaca, cel din iad. Nu știu prin ce împlinire — ceasul cel rău pesemne — neobrăzatul a aflat cum că bărbatul meu e dus de ieri la Genova și azi în zori, precum ți-am spus, mă pomenesc cu el că intră în grădină și că se urcă pe-un copac pînă la geamul meu ; și numai bine deschisese fereastra ca să intre în casă, cînd eu, trezindu-mă din somn, m-am ridicat degrabă și-am început să țip ; și-aș fi țipat nainte dacă el, care nu intrase încă de-a binelea în odaie, n-ar fi început să mi se roage pe sfinți și Dumnezeu, să-l iert de dragul dumitale, spunîndu-mi cine este ; drept care eu, cu gîndul că ții la el și că ți-e prieten, am tăcut din gură și-așa goluță cum eram m-am repezit la geam și i-am închis fereastra în nas ; iar el s-a dus, pesemne la dracu-n praznic, că pe urmă nu l-am mai auzit umblînd pe sub fereastra mea. Acu, să spui domnia-ta dacă-i frumos așa ceva și dacă poate fi răbdată o treabă ca aceasta ; eu, dinspre partea mea, mai mult nu pot să rabd, că i-am răbdat destule de dragul dumitale.

Cînd o auzi și p-asta, călugărul se înfurie de nu i-ai fi găsit pereche în toată lumea de mînios ce era și, neștiind ce să mai zică, o întreba mereu dacă văzuse bine și nu cumva se înșelase. Femeia însă îi răspunse :

— Slavă Domnului ! Doar îl cunosc ca pe-un cal breaz. Îți spun că el a fost și, de-o tăgădui cumva, să nu-l crezi, fiindcă minte.

Călugărul îi zise atunci :

— Copila mea, la asta n-am altceva de spus decît că de astă dată isprava lui a fost din cale afară de mîrșavă și îndrăzneată. Bine-ai făcut că l-ai gonit. Totuși, de vreme ce Dumnezeu te-a păzit de rușine,

vreau să te rog ca și de data asta, așa cum ai făcut în două rînduri pînă acum, s-ascuți de sfatul meu și, fără a te mai plînge la nimeni dintr-ai tăi, să lași în grija mea această trebușoară, doar-doar voi izbuti să-l potolesc pe împelițatul ăsta, pe care pînă acum îl socoteam un sfînt ; dac-oi putea să-i scot din cap această măgărie, atunci cu atît mai bine ; de nu, îți dau, o dată cu binecuvîntarea mea, și îngăduința să faci cum crezi că e mai bine și cum te taie capul.

— Fie, grăi femeia, mă înduplec și de astă dată, căci nu vreau să te mîinii, nici să m-arăt neascultătoare ; dar fă ce-i face și îndeamnă-l să nu cumva să-mi mai dea de furcă, că zău, să știi, altă dată eu nu mai vin la dumneata pentru povestea asta.

Și fără a zice altceva, prefăcîndu-se mînioasă, plecă de la călugăr. Dar n-apucă să iasă bine din biserică, că hop și omul nostru se nimeri pe-acolo. Călugărul îl chemă la sine și luîndu-l deoparte se apucă să-i spună ce n-a mai auzit pămîntul, făcîndu-l drept de la obraz sperjur, netrebnic și mișel. Omul, care știa ce tîlc ascund muștrările părintelui, încercînd să-l tragă de limbă cu răspunsuri nedumerite și mirate, îi zise la început :

— De unde atîta foc, părinte ? Doar nu l-am răstignit pe Cristos !

La care popa îi zise :

— Ia te uită nerușinatul ! Auzi-l cum vorbește ! Parcă ar fi trecut ani de zile de atunci și timpul scurs, vezi Doamne, l-ar fi făcut să uite blestemățiile făcute. Ce, de-azi în zori și pîn-acu ai și uitat cîte-ai făcut, nepricopsitule ? Unde-ai umblat azi-dimineață cu noaptea-n cap, hai ? Spune !

Omul răspunse :

— Nu mai știu. Da, n-am ce zice, tare iute și-a mai ajuns solia !

— Sigur că mi-a ajuns, răspunse cuviosul ; da' tu, bag seamă, ai cugetat că dacă nu-i bărbatu acasă, femeia cît ai zice pîs te-o și cuprinde-n brațe. Miti-telul de el ! Ce mai bărbat de treabă ! Acu colindă nopțile, descuie grădinile și se urcă în copaci ! Socoti că prin atari isprăvi ai să ajungi s-o ndupleci pe sfînta aia de femeie, de-i umbli pe la geamuri noap-tea ? Nimic pe lumea asta n-o umple așa de scîrbă precum o umpli tu ; și totuși nu te astîmperi. Ea sin-gură ți-a dovedit prin multe lucruri treaba asta, că de mine nici nu mai zic de cîte ori ți-am spus-o. Halal să-ți fie că bine mi-ai ascultat îndemnul ! Da' de astă dată ți-o spun verde : să știi că pînă acuma dînsa, și nu de dragul tău, ci mulțumită numai și numai rugii mele, n-a spus la nimeni nimic. De-acuma însă, gata ; să știi că nu mai tace. I-am dat încuviințare că dac-o fi s-o necăjești și de acu înainte, să facă cum o taie capul. Ce-ai să te faci, mișelule, dacă te spune fraților ei ? Hm ? Haide, spune, ce te faci ?

Omul nostru, pricepînd de minune ce-i rămînea de făcut, se strădui pe cît putu să-l liniștească pe călu-găr, făgăduindu-i marea cu sarea. Iar după ce se despărți de el, în noaptea următoare, cum se crăpă de ziuă se furișă în grădină, de acolo sus în pom și, aflînd fereastra deschisă, intră de-a dreptul în odaie și cît putu mai iute i se așeză femeii în brațe. Iar dînsa, care-l așteptase cu dor neostoit, îi zise bucuroasă :

— Veșnică mulțumită cuviosiei-sale, care a știut așa de bine să mi te învețe cum să vii.

Pe urmă, bucurîndu-se unul de celălalt, pălăvră-gind și făcînd haz de neghiobia fratelui și bleste-mînd de zor pe popi și pe bărbații încornorați, se desfătară împreună cu multă bucurie. Și, rostuin-

du-și dragostea, făcură astfel încît, fără a mai fi nevoie să treacă și pe la călugăr, și într-alte nopți se întîlniră cu aceeași bucurie. De care nopți eu una mă rog lui Dumnezeu, a toate îndurătorul, să-mi deie cît mai multe, și mie și la toți creștinii care rîvnesc la ele.

Povestea a patra

Don Felice îl învață pe Frate Puccio cum să ajungă sfânt, făcînd un anumit canon ; Frate Puccio se ține de canon, iar între acestea Don Felice petrece cu nevasta lui.

După ce Filomena, isprăvindu-și povestea, tăcu și după ce Dioneo lăudă cu vorbe dulci istețimea femeii, precum și ruga de pe urmă a Filomenei, regina se întoarse rîzînd către Pamfilo și-i zise :

— Acuma, Pamfilo, înveselește-ne și tu cu vreo poveste șugubeată.

Pamfilo se învoi numaidecît și prinse a zice bucuros :

— Doamnă, mulți sînt aceia care se zbat s-ajungă în împărăția cerurilor, și-n vreme ce se nevoiesc cu orice chip s-ajungă acolo, fără să-și deie seama, pe alții îi trimit în rai. Lucru ce, după cum veți auzi, i s-a întîmplat nu de mult unei vecine a noastre.

După cîte am auzit și eu, pe lîngă San Brancazio trăia un om de treabă și avut, pe nume Puccio din Rinieri, care de la o vreme, fiind credincios nevoie mare, se călugări pe jumătate, intrînd în rîndul fraților franciscani¹ și ca atare i se zise de-atunci încolo Frate Puccio. Și trăind el așa, cu totul tot de-

---

¹ Așa-ziii frați „terțiarî“ : laici atașați unui ordin călugăresc și în special ordinului sfîntului Francisc (n. t).

dat celor bisericești, cum n-avea casă grea — o slugă doar și o nevastă — drept care nu avea nevoie să robotească toată ziua la vreun anume meșteșug, umbla tare mult pe la biserică. Or, cum era cam necioplit și cam sărac cu duhul, din zori și pînă-n noapte se tot ruga la Dumnezeu, mergea la toate predicile, ședea la slujbe pîn' la capăt, n-ar fi lipsit o dată de la cîntările de laudă ce le înălțau dreptcredincioșii, postea și se strunea la poște, iar lumea îi scosese vorbă c-ar fi făcut și dînsul parte din tagma unor credincioși ce se munceau pe ei înșiși cu fel de fel de chinuri.

Nevasta acestui Puccio, pe nume *monna* Isabetta, femeie încă tînără, de vreo douăzeci și opt, treizeci de ani, proaspătă, frumușică și rotunjoară ca un măr domnesc, din pricina vieții de sfînt pe care o ducea bărbatul și pasămite și pentru că omul era bătrîn, răbda adeseori, sărmana, răstimpuri de ajunare mai lungi decît și le-ar fi vrut ; și cînd ar fi poftit și ea să doarmă ori să șuguiască cu bărbătelul ei, el s-apuca să-i povestească viața lui Cristos, predicile Fratelui Nastagio ori jeluirea Magdalenei și altele de acest soi.

Se potrivea într-acestea să se întoarcă din Paris un călugăr din mănăstirea San Brancazio, pe nume Don Felice, frumos și tînăr foarte, cu minte ascuțită și carte tare multă, cu care Puccio al nostru se împrietenise la cataramă. Or, fiindcă Don Felice știa să-i risipească mai bine ca oricare altul îndoielile, și fiindcă pe deasupra — știindu-l cît e de credincios — făcea cu el pe sfîntul, Frate Puccio începu să-l cheme din cînd în cînd pe la el pe-acasă, fie la prînz, fie la cină, după cum se nimerea ; iar femeia, de dragul lui Puccio, se împrietenise și ea cu călugărul și-l cîntea bucuroasă de cîte ori se nimerea să-i calce pragul casei. Tot umblînd călugărul în casa Fratelui

Puccio și văzînd-o pe nevastă așa de rumenă și rotunjoară, își dete iute seama de ce anume lucru ducea mai mare lipsă ; de aceea se chibzui în sinea lui, că de-ar fi izbutit s-o facă, spre a-l ușura pe Frate Puccio de această osteneală, să încerce el să-i ia locul. Și punînd ochii pe nevastă și privind-o cu tîlc și azi, și mîine, și poimîine, făcu ce făcu și izbuti să ațîțe și-n ea aceleași poște ; de care lucru dîndu-și seama, de îndată ce găsi prilej, se apucă să-i spună ce anume îi sta pe suflet. Dar, deși găsi femeia gata să-i facă pe voie, le fu cu neputință să afle chip pentru împlinirea dorinței ce-i ardea, căci dînsa nu vroia să se întîlnească cu călugărul decît la ea acasă, zicînd că nicăieri aiurea nu se încredea să meargă ; iar acasă nu se putea, căci Frate Puccio nu pleca niciodată din tîrg. Din care pricină bietul călugăr răbda amarnică întristare. Dar pînă mai la urmă, tot gîndindu-se la asta, găsi el un mijloc ca să petreacă cu femeia sub acoperișul ei, fără să dea de bănuît, chiar dacă Frate Puccio s-ar fi aflat acasă. Și într-o zi cînd omul venise ca să-l vadă, îi zise după cum urmează :

— Din cîte am priceput eu, Frate Puccio, tu n-ai altă dorință decît aceea s-ajungi sfînt ; dar pare-mi-se că trudești întru împlinirea vrerii tale pe-o cale mult prea lungă, cînd pentru treaba asta mai este o cale, mult mai scurtă, pe care papa, dimpreună cu alte fețe bisericești sus-puse, care-o cunosc și-o folosesc, nu vor s-o spună nimănui ; căci dac-ar spune-o, preoțimea, care mai toată trăiește din pomeni, s-ar duce de rîpă, ca una căreia nici un dreptcredincios nu i-ar mai da nimica, nici daruri, nici pomeni. Dar ție, fiindcă îmi ești prieten și m-ai cinstit de atîtea ori, eu mai că ți-aș destăinui-o, de-aș fi încredințat că n-ai s-o spui la nimeni și dacă aș ști așijderea c-ai să te ții de ea.

Frate Puccio, rîvnind să știe cît mai iute calea ce duce drept la rai, se apucă să-l roage cu multă stăruință să i-o destăinuie și lui, jurîndu-se că n-o va spune nimănui, niciodată, decît cu încuviințarea lui și încredințîndu-l totodată că-i gata s-o urmeze, dacă-i va sta în putere.

— De vreme ce-mi făgăduiești, răspunse Don Felice, am să ți-o arăt. Trebuie să știi, dar, că părinții bisericii creștine ne învață cum că aceia ce vor s-ajungă sfinți trebuie să săvîrșească un anumit canon. Dar vezi de mă-nțelege bine : eu nu zic nicicum că după acest canon ai să te cureți de păcate o dată pentru totdeauna ; ci că păcatele făcute pînă la ceasul pocăinței și al canonului ce-ți dau ți-o fi spălate toate și ca atare și iertate ; iar cele pe care le vei face după împlinirea pocăinței nu ți s-or scrie spre osîndă, ci apa cea sfințită te-o curăța de ele, precum te curăță și acuma de altele mai mărunțele. Așadar dintru început cuvine-se ca omul să se mărturisească cu multă grijă de toate păcatele sale, pînă a nu începe canonul ; apoi se cade să intre la post și la opreliști de ispite vreme de patruzeci de zile, în care nu ți-i îngăduit nici de femeia ta, necum de alta să te atingi. Pe lîngă acestea apoi, se cade să-ți găsești în casă un loc de unde noaptea să poți privi bolta cerească și după ceasul de vecernie să mergi la locul cela unde ai să-ți așezi din vreme o masă cît de lată și pusă într-așa chip, încît stînd de-a-n-picioarelele să-ți rezemi șalele de dînsa ; și, aflîndu-te pe masa aceea, să întinzi în lături mîinile, ca cei ce-s răstigniți, proptind cu tălpile țărîna ; iar de poștești să-ți rezemi picioarele de vreun țăruș, poți liniștit s-o faci și p-asta. Într-acest chip, uitîndu-te țintă la cer, să șezi pînă la ziuă, fără să miști de loc. Acu, de-ai fi învățat și știutor de carte, s-ar cuveni ca-n vremea asta să spui niscaiva rugăciuni

pe care ți le-aș da anume ; dar cum nu ești, să spui în schimb de trei sute de ori *Tatăl nostru* și tot de-atâtea ori *Bucură-te Fecioară*, întru de veci slăvirea Treimii celei sfinte ; și uitîndu-te la cer să-ți amintești mereu că Domnul Dumnezeu e făcătorul cerului și al pămîntului și să-ți aduci aminte de patimile lui Cristos, șezînd așa precum a stat și dînsul răstignit pe cruce. Apoi, cînd ai să auzi că bate clopotul a zi, de vrei, poți să te duci așa îmbrăcat cum ești să te azvîrli în pat, ca să mai dormi nițel ; iar dimineața, mai tîrziu, se cade să mergi la biserică și să ascuți neapărat, zic, pe puțin trei slujbe, rostind de cincizeci de ori *Tatăl nostru* și tot de-atâtea ori *Bucură-te Fecioară* ; după aceea să-ți vezi smerit de treburi, dacă te-așteaptă înaltea vreo trebușoară anume, apoi să sezi la cină, iar cînd apune soarele să mergi încă o dată la biserică și acolo să mai spui niscaiva rugăciuni pe care ți le-oi scrie eu și făr' de care nu se poate ; iar după ceasul de vecernie să te apuci din nou de la capăt de toate cele ce ți-am spus. Făcînd acestea întocmai, așa cum le-am făcut și eu la vremea mea, nădăjduiesc că ai să simți — chiar înainte de împlinirea canonului — dulceața fericirii veșnice, de-ai să le faci smerit și cu evlavie creștinească.

Frate Puccio îi zise atunci :

— Treaba nu pare a fi prea grea și nici prea lungă, cuvioase ; așa că poate fi făcută, și încă foarte bine ; de aceea eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, m-oi apuca de ea duminica ce vine.

Și, plecînd de la călugăr, se întoarse acasă și cu învoirea lui se apucă să-i spună de-a fir-a-păr nevesti-si toată povestea cu canonul. Femeia pricepu prea bine ce anume înțeleșese călugărul cînd îi spusese să șadă nemișcat pînă la zori de ziuă ; de

aceea, plăcîndu-i născocirea, îi răspunse bărbatului că ea de lucrul ăsta și de orice altul ar fi făcut spre mîntuirea lui era nespūs de bucuroasă și că voia și ea să țină post cu dînsul, pentru ca Domnul Dumnezeu să-i primească pocăința, dar că mai mult decît atît nu înțelegea să facă.

Căzînd ei dar la învoială, cînd veni duminica, Frate Puccio își începu canonul, iar preacucernicul călugăr, înțelegîndu-se din vreme cu femeia, începu să vie la ea la cină aproape în fiecare seară, pe la vremea cînd nimeni nu putea să-l vadă, grijindu-se s-aducă el singur de-ale gurii, și băutură și bucate ; și după ce se desfătau pîn' se crăpa de ziuă, călugărul pleca, iar Frate Puccio, bietul, mergea și el să se odihnească.

Locul pe care Frate Puccio și-l alesese de canon se afla alături de odaia în care se culca femeia și numai un zid foarte subțire îl despărțea de ea. Din care pricină într-o noapte, hîrjonindu-se cuviosia-sa cam fără cumpăt cu femeia și ea cu el, i se păru lui Frate Puccio c-aude clătînîndu-se podeaua casei ; or, cum tocmai atunci bătuse suta zicînd mereu la *Tatăl nostru*, ajuns acolo puse punct și, fără a se mișca din loc, își chemă nevasta și-o întrebă ce naiba face în casă. Femeia, șugubeată din fire, cum pasămite tocmai atunci se nimerise a călări măgarul sfîntului Benedetto, ori poate al sfîntului Gualberto, răspunse :

— Vai și amar, bărbate, de sufletelel meu ! Mă zvîrcolesc de nu mai pot.

Bărbatul o întrebă atunci :

— Da' ce-ai pățit, femeie ? Ce mai e și asta acu ?

Nevasta, rîzîndu-i drept în nas, ca una ce era și-reată și poate avea și de ce rîde, răspunse :

— Cum ce mai e și asta ? Doar nu tu ai zis de mii de ori : „cine de cină n-are parte cît ține noaptea se tot zbate“ ?

Frate Puccio, crezînd că într-adevăr postitul îi alungase somnul și că din pricina aceasta se zvîrcolea în pat, îi zise :

— Măi femeie, nu ți-am spus eu să nu postești ? Da' tu, căpățînoasă, n-ai vrut s-ascuți de mine. Ei haide, încearcă acu și nu te mai gîndi la asta ; gîndește-te doar la odihnă ; că zău, așa te-nvîrți în pat de zgudui toată casa.

Femeia îi zise atunci :

— N-ai grijă tu de mine ! Tu vezi-ți de-ale tale și lasă-mă pe mine în pace, că știu eu ce trebuie să fac.

Frate Puccio, dacă văzu așa, se liniști și se apucă din nou să turuie la *Tatăl nostru* ; iar ceilalți doi din noaptea aceea, după ce-și așternură într-altă parte a casei patul, se desfătără în el cu multă voie bună, atîta vreme cît ținu canonul Fratelui, săracul ; iar pe la ceasul amintit călugărul pleca, femeia se întorcea în patul ei și Frate Puccio, nu după multă vreme, se întorcea și el de la canon.

Urmîndu-și dar într-acest chip Fratele pocăința, iară femeia desfătarea, adeseori glumind nevasta îi zicea călugărului :

— Tu-l pui pe Frate Puccio să facă pocăință, iar noi prin pocăința lui intrăm de-a dreptu-n rai.

Și, fiind femeia mulțumită, se obișnuie într-atîta cu bucatele călugărului, încît — cum bărbățul o ținuse cam multă vreme la post — deși într-acestea Frate Puccio își isprăvi canonul, găsi într-altă parte loc în care să se înfrupte cu Don Felice dimpreună și multă vreme încă se desfătă pe-ascuns cu el. Drept care, spre a potrivi aiudoma cuvintele din

urmă cu cele dintru început, vom zice dar că Frate Puccio, de unde socotea să-și facă lui un loc în rai, trimise acolo pe călugăr și pe nevastă-sa, săraca, care trăia cu el în mare lipsă de bucate, bucate din acelea cu care mai apoi preacuviosul, în multa lui milostivire, o îndestuiă cu prisosință.

Povestea a cincea

Zima îi dăruiește lui messer Francesco Vergellesi un armăsar, drept care acesta îl lasă să stea de vorbă cu nevasta lui ; or, fiindcă dînsa tace, Zima răspunde în locul ei, și cele ce urmează apoi se potrivesc aidoma răspunsurilor sale.

Pamfilo, spre hazul doamnelor de față, își isprăvise istorioara cu Frate Puccio, cînd regina, plină de grație, îi porunci Elisei să spună mai departe. Iar dînsa, o lecuță cam îndărătnică din fire, nu c-ar fi fost răutăcioasă, ci doar așa, din obișnuință, prinse a grăi precum urmează :

— Multe știind, mulți socotesc că alții n-ar ști mai nimica și adeseori, crezînd că-i păcălesc pe ceilalți, pînă la urmă își dau seama că ei au fost cei păcăliți. Din pricina aceasta socot că e curată nebunie să încerci fără de nici un rost să pui la încercare în ceilalți puterea și agerimea minții lor. Dar, fiindcă poate alții nu socotesc ca mine, am să vă povestesc acum, urmînd porunca dată, cîte a pățit un cavalier, de felul lui de prin Pistoia.

Trăia pe vremuri dar, în orașelul amintit, un cavalier din neamul Vergellesilor, messer Francesco după nume, om putred de bogat, destoinic și înțelept, dar cîrănos din cale-afară. Or, fiind el nevoit să plece la Milano drept căpetenie a cetății, își adună din vreme tot ce-i făcea trebuință ca să se în-

fățișeze cu cinste în noua slujbă, dar mai avea nevoie de un armăsar, care să fie vrednic de el și rangul lui ; și, fiindcă nu găsisese nici unul care să-i placă, ședea și se gîndea și nu știa ce să facă.

Acu, tot la Pistoia trăia pe vremea aceea un tînăr, pe care îl chema Ricciardo, de neam cam prost, dar tare avut, care umbla și se ținea așa de spileuit și dichisit, încît mai toată lumea îl poreclise Zima ; și tînărul acesta iubise vreme îndelungată și suspinase în zadar după nevasta lui *messer Francesco*, care era foarte frumoasă și pe deasupra și cinstită. Or, tocmai Zima acesta avea un armăsar care trecea drept cel mai mîndru din cîți avea Toscana și, fiind așa frumos, stăpînul său îl îndrăgea ca pe ochii din cap. Și fiindcă la Pistoia cu mic cu mare toți știau de dragul cui suspină Zima, se aflară unii care îl îndemnară pe *messer Francesco* să-i ceară armăsarul, zicînd să fără doar și poate Zima i l-ar fi dat, de dragă ce-i avea nevasta. *Messer Francesco*, mînat de zgîrcenie, îl chemă pe Zima la el acasă și-i ceru să-i vîndă armăsarul, făcîndu-și socoteala că într-acest chip va izbuti să-l dobîndească în dar.

Zima, văzînd ce-i cere, se bucură și-i zise :

— *Messere*, poți să-mi dai tot ce-ai agonisit pe lume și calul tot nu ți l-aș vinde ; dar dacă vrei, ți-l dau în dar c-o învoială anume, prin care eu, pînă ce nu-ți iei calul — avînd încuviințare de la domnia-ta, care-ai să fii de față — să pot să-i spun vreo donă vorbe nevestei dumitale, dar într-așa fel, încît nimeni să nu audă ce-am să-i spun.

Messer Francesco, cum zgîrcenia nu se îndura să-i deie pace, gîndind că-l va putea înșela, răs-punse că se învoiește și că din partea lui putea să-i tot vorbească nevesti-si cît ar fi vrut. Lăsîndu-l deci s-aștepte în sala de ospete, se duse în odaia femeii și, după ce-i arătă cît de ușor ar fi putut să

pună mîna pe armăsar, îi porunci să vie s-asculte ce-o să-i spună Zima, dar nu care cumva s-o puie naiba să-i răspundă, nici mult și nici puțin, c-ar fi fost vai de ea. Femeia își ocări bărbatul pentru isprava asta, dar, nevoită fiind să-i îplinească vrerile, răspunse c-o să vie și se porni pe urma lui în sala de ospete, ca să audă ce anume avea să-i spună Zima.

Acesta, după ce mai întări cu cavalerul încă o dată numita învoială, se așeză cu femeia într-un colțisor îndepărtat al sălii și începu să-i spună așa precum urmează :

— Vrednică doamnă, sînt pe deplin încredințat că ești atît de înțeleaptă, încît ai priceput de mult ce foc mi-ai aprins în piept cu frumusețea dumitale, care de bună seamă întrece orice frumusețe din cîte mi-a fost dat să văd ; cît despre bunele deprinderi și alesele însușiri ce zac în dumneata și care ascund în ele puteri nebănuite ce-ar izbuti să farmece orișice suflet de bărbat, socot că-i de prisos să-ți mai aduc aminte ; de aceea nu-i de lipsă să-ți dovedesc prin vorbe că dragostea ce ți-am purtat e cea mai arzătoare din cîte s-au purtat de vreun bărbat unei femei ; și asemenea te voi iubi și de aci înainte, pînă ce moartea va curma nenorocita-mi viață și chiar și după aceea, căci dacă pe cealaltă lume oamenii se iubesc cum se iubesc aicea, atunci pe vecie te voi iubi și eu. Drept care poți fi sigură că n-ai pe lumea asta un lucru, ori-cum ar fi să fie el, de preț ori de nimica, pe care să te bizui mai mult decît pe mine, ori să ți-l știi mai apropiat decît îți sînt eu, așa cum mă vezi și cît plătesc, cu toate ale mele dimpreună. Și ca să fii cu totul încredințată de acestea, îți spun c-aș fi mai fericit de m-ai învrednici să-mi ceri un lucru care să-mi șadă în putere, decît dacă pămîntu-ntreg

ar fi sub stăpînirea mea și-ar împlini pe loc poruncile ce i le-aș da. Or, dacă sînt al dumitale cu trup și suflet, cum îți spun, nu fără de temei voi cuteza să înfățișez rugarea mea înălțimii-tale, de la care singură mi se trage liniștea, mîntuirea și toată fericirea mea. Drept aceea, ca o slugă prea smerită ce-ți sînt, te rog, iubita mea, tu, singura nădejde a sufletului meu ce arde în para dragostei nădăjduind numai la tine, te rog să fii atît de bună și într-atît să-ți mulcomești asprimea ta de altădată, pe care pururi mi-ai vădit-o mie, ce sînt al tău, încît să pot să spun, îmbărbătat de mila și îndurarea ta, că tot așa precum nebănuita-ți frumusețe mi-a dat prilej să te iubesc, la fel acum tot ea e aceea ce-mi dăruiește viață, viață ce poți fi încredințată că dacă sufletu-ți semet nu se înclină rugii mele, se va topi ca lumînarea și lumea te va socoti pe tine ucigașă. Și las' că moartea mea nu ți-ar aduce cinste, dar și fără de asta, socot că uneori, muștrată fiind de cuget, o să te doară inima de cele ce-ai făcut, și ai s-ajungi să-ți spui în sinea ta, înduioșată : „Ah, Doamne, cît de rău făcut-am că n-am fost mai drăguță cu Zima-al meu, săracul“ ; dar cum căința ta va fi zadarnică atunci, și mai vîrtos ai să te chinui. De aceea, ca nu cumva s-ajungi acolo, acum cît încă poți să-mi vii într-ajutor, fii bună, fie-ți milă și pînă ce mai sînt în viață îndură-te de mine, căci numai ție-ți stă în putere să faci din mine omul cel mai fericit sau cel mai amărît din toată lumea asta. Nădăjduiesc că ai să fii atît de bună, încît să nu poți suferi gîndul că singura răsplată a dragostei ce-ți port va fi să fie moartea și ca atare aștept cu vorbe blînde și duioase să-mi întărești simțirea, ce tremură ca frunza, plină de spaimă în fața ta.

Și, oprindu-se aici, după ce oftă din greu și picură din ochi câteva boabe mari de lacrimi, așteptă să vadă ce-i răspunde doamna. Femeia, pe care nici faptele de arme săvârșite în cinstea ei, nici serenadele, nici atâtea alte dovezi de dragoste pe care i le dăduse Zima nu izbutiseră s-o miște, se lăsă de data asta înduplecată de cuvintele duioase pe care i le șoptise înflăcăratul tânăr și începu și ea să simtă ce va să zică dragostea, pe care pînă atunci n-o cunoscuse niciodată. Dar, deși nu soase o vorbă, ca nu cumva să calce porunca lui *messer Francesco*, totuși, oftînd din cînd în cînd, nu izbuti să ascundă ceea ce i-ar fi mărturisit bucuroasă tînrului, de-ar fi putut vorbi. Zima, după ce așteptă o vreme, văzînd că doamna nu-i răspunde, se minună dintru început, dar după aceea își dete seama de vicleșugul cavalerului. Și, uitîndu-se țintă la dînsa, văzu cum îi sclipeau privirile cînd se uita la el și, pricepînd suspinele pe care ea încerca să și le înăbușe în piept, prinse a nădăjdui și, ajutat fiind de nădejde, începu să-și răspundă lui însuși în numele femeii, așa ca să-l audă ea, zicîndu-și :

— Dragă Zima, încă de mult, vezi bine, mi-am dat cu seama cît de mare și de curată ți-e iubirea, și acuma că mi-o spui tu însuși și mai adîncă o socot și, drept să-ți spun, mă bucur. Totuși, dacă purtarea mea ți s-a părut cam aspră și neîndurătoare, n-aș vrea să crezi că și la suflet sînt tot așa precum m-arăt la față : dimpotrivă, întotdeauna te-am iubit și te-am avut mai drag decît pe orice alt bărbat, dar am fost silită să mă port așa cum m-am purtat, fie de teama celorlalți, fie spre a izbuti să-mi țin neîntinată cinstea. Acuma însă a venit vremea să-ți arăt pe față cît te iubesc și să te răsplătesc pentru iubirea pe care mi-ai purtat-o și încă mi-o mai porți ; de aceea fii pe pace și nu

te necăji, că *messer Francesco* stă să plece zilele astea la Milano — după cum bine știi, că doar de dragul meu i-ai dat mîndrețea de armăsar — și, de îndată ce-o pleca, îți jur pe legea mea și pe iubirea multă ce-ți port că-n scurtă vreme ne-om întîlni împreună și-om da împlinire fericită iubirii ce ne leagă. Și ca să nu fii nevoit să-mi mai vorbești de treaba asta, îți spun de pe acum că-n ziua în care ai să vezi două ștergare întinse la geamul odăiței mele, ce dă către grădină, în noaptea acelei zile să te strecoari la mine prin porțița grădinii, ferindu-te nu care cumva să te zărească cineva ; că eu te-oi aștepta și dimpreună toată noaptea ne-om desfăta unul pe celălalt așa precum dorim.

De îndată ce Zima grăi astfel în locul doamnei, începu să vorbească și pentru el, zicînd :

— Iubita mea, multa bucurie pe care mi-a adus-o răspunsul tău îmi copleșește într-atît simțirile, încît abia mai pot îngăima cîteva vorbe, spre a-ți mulțumi cum se cuvine ; dar chiar dac-aș putea vorbi mi-ar fi cu neputință să aflu atîta vreme cît să-mi ajungă pe deplin spre a-ți mulțumi precum aș vrea și cum s-ar cuveni ; de aceea rămîie în puterea ta să-ți închipui cum aș dori să-ți mulțumesc și totuși nu-s în stare. Atîta-ți spun : că negreșit voi face cum mi-ai poruncit ; și poate atuncea, îmbărbătat de un dar atît de scump ca cel pe care mi l-ai dat, voi izbuti, trudindu-mă, să-ți mulțumesc pe cît aș vrea. Acuma însă, aici, noi doi nu mai avem ce să ne spunem ; de aceea, prea iubită doamnă, să-ți facă parte Dumnezeu de toată bucuria și binele ce ți-ai dorit, că eu mă duc. Rămîi cu bine.

La toate acestea doamna nu scoase nici o vorbă ; drept care Zima se sculă și se îndreptă spre ca-

valer. Acesta, văzându-l că vine, îi ieși înainte și-i zise rîzînd :

— Ei, ce zici ? Mi-am ținut ori nu făgăduința dată ?

— Nu, *messere*, căci dumneata mi-ai făgăduit să mă lași să stau de vorbă cu nevasta dumitale, și cînd colo m-am pomenit c-o stană de piatră în față.

Cuvintele acestea îi plăcură din cale-afară cavalerului, care deși își prețuia nevasta tare mult, acum simți c-o prețuiește și mai vîrtos ca înainte. Și zise către Zima :

— Al meu e armăsarul !

Iar Zima îi răspunse :

— Al dumitale, al dumitale ; dar dac-aș fi știut din vreme ce roade am să culeg de pe urma hatîrului pe care mi l-ai făcut, mai bine ți-l dădeam degeaba ; și-ncaltea de ți l-aș fi dat ! C-așa, domnia-ta l-ai cumpărat, pe cîtă vreme eu nu pot să zic că l-am vîndut.

Cavalerul rîse cu poftă și, avînd acum și armăsar, peste cîteva zile porni la drum către Milano. Iar doamna lui fiind singură de capul ei în casă, tot frămîntînd în sine cuvintele lui Zima și dragostea ce i-o purta, ba amintindu-și și de calul pe care-l dăruise numai de dragul ei, își zise : „Ce fac, sărmana de mine ! Adică de ce să-mi irotesc degeaba tinerețile ? Bărbatul mi-i plecat și nu mai vine șase luni. Cînd m-o despăgubi el oare de toată vremea asta ? Cînd am să fiu bătrîină ? Unde mai pui că niciodată n-am să găsesc un altul să mă iubească atîta. Sînt singură și n-am de cine să mă tem ; nu știu, zău, de ce n-aș folosi prilejul ăsta de-a petrece, acum că pot s-o fac ; doar n-o să-mi fie la-ndemîină mereu, așa cum mi-e acum. De știut, nimeni n-are să știe ; și-apoi, chiar de s-ar

ști, mai bine e să faci ceva și-apoi să-ți pară rău decât să nu faci și pe urmă să-ți pară rău că n-ai făcut." Și, chibzuindu-se astfel, într-o bună zi puse două ștergare la fereastra care dădea spre grădină, așa cum o învățase Zima ; iar tînărul, văzîndu-le, se bucură nespus și cum se înnoptă afară se duse pe ascuns la poarta grădiniței, pe care o găsi deschisă ; apoi se îndreptă către o altă ușă care dădea în casă și acolo dădu peste femeia care ședea și-l aștepta. Dînsa, văzîndu-l că vine, îi ieși înainte și-l primi bucuroasă, iar el, îmbrățișînd-o și sărutînd-o de mii și mii de ori, porni pe urma ei pe scări și-o dată ajunși la ea-n odaie, culcîndu-se degrabă, cunoscură amîrdoi cele mai dulci simțiri ale iubirii. Și noaptea aceea, deși fu prima, nu fu totuși și ultima, căci cîtă vreme cavalerul șezu la Milano, și chiar și după ce se întoarse, Zima veni și-ntr-alte rînduri, spre multa desfătare a ambilor părtași.

Povestea a şasea

Ricciardo Minutolo o iubeşte pe nevasta lui Filippello Sighinolfo ; ştiind-o geloasă pe bărbatul ei şi virîndu-i în cap că-n ziua următoare Filippello avea să se întâlnească, chipurile, cu nevasta lui la o baie, o face să se ducă acolo, iar femeia, crezînd că se calcă cu bărbatul ei, se pomeneşte la sfîrşit că s-a calcat chiar cu Ricciardo.

Elisa îşi isprăvisese povestea, cînd regina, după ce lăudă şiretenia lui Zima, îi porunci Fiammettei să spună mai departe. Iar dînsa, cu zîmbetul pe faţă, îi zise :

— Bucuroasă, doamnă !

Şi începu astfel :

— Socot că n-ar strica să mai ieşim puţin din oraşelul nostru, care — îmbelşugat cum e întru toate — nu duce lipsă nici de fapte ori pilde grăitoare, şi să mai povestim cîte ceva şi despre cele care se întîmplă în lumea largă, aşa cum a făcut Elisa. De aceea, trecînd acuma la Napoli, am să vă arăt cum a ajuns o sfîntă din acelea ce fug cu scîrbă de iubire, cum a ajuns, zic, să cunoască roada iubirii înainte să ştie cum e floarea ei, şi asta numai prin destoinicia unui bărbat care o iubea ; şi cred că această întîmplare va deştepta în voi mai multă grijă pentru cele ce s-ar putea să vi se întîmple, desfătîndu-vă în acelaşi timp de cele întîmplate altora.

La Napoli, oraş străvechi şi poate mai plăcut ca orice alt oraş de-al nostru, trăia pe vremuri un

tînăr, vlăstar de neam și viță veche, bogat ca nimeni altul, pe care îl chema Ricciardo Minutolo. Și tînărul acesta, deși era însurat c-o fată tare frumoasă și cu mult vino-ncoace, se îndrăgosti de alta, care — după credința tuturor — le biruia în frumusețe pe toate celelalte femei napolitane. Acestea îi zicea Catella și era nevasta unui tînăr, bărbat de neam și el, pe nume Filippello Sighinolfo, pe care ea, cinstită fiind, îl prăpădea din ochi de drag ce îl avea. Iubind-o dar Ricciardo fără nădejde pe Catella și săvîrșind tot ce se cere să săvîrșească un tînăr spre a dobîndi iubirea femeii îndrăgite, cum n-ajungea cu nici un chip să-și mai aline focul, căzu la mare supărare și aproape că pierdu nădejdea : și, fiindcă nu știa ori poate nu putea să scape de iubirea lui, nici de murit nu se îndura să moară așa, nemîngîiat, și nici de viață n-avea poftă. Or, pe cînd se chinuia așa precum am spus, se nimeriră într-o zi să vie pe la el niște femei, rude de-ale lui, care-l povățuiră cu vorbe bune și înțelepte să se lase păgubaș de dragostea zadarnică ce i-o purta Catellei, căci ea, ziceau cumentrele, așa-și iubea bărbatul, că de geloasă ce era pînă și de paserile cerului se temea, nu care cumva să i-l fure. Ricciardo, auzind cît de geloasă e Catella, se hotărî numaidecît să tragă folosință de pe urma acestei gelozii ; ca atare se prefăcu îndrăgostit de alta și de dragul ei începu să se dedea la lupte, la întreceri între cavaleri și altele de acest soi, făcînd adică într-un cuvînt tot ce făcuse și pentru Catella odinioară. Din pricina aceasta, nu după multă vreme, toți cei din Napoli crezură, și așijderi și Catella, că alta era doamna pe care o îndrăgea acum cu atîta înflăcărare ; și atîta stăruia Ricciardo în șiretlicul lui, încît pînă la

urmă ajunseră cu toții atît de bine încredințați, că pe-alta o iubește, că pînă și Catella, uitîndu-și îndărătnicia cu care se purta cu el din pricina iubirii lui, prinse a-l privi mai îmblînzită și ajunse a-i da și lui binețe cînd se întîlnea cu el, precum făcea și cu ceilalți.

Astfel, fiind căldurile în toi și doamnele cu cavalerii, după obiceiul locului, pornind în pîlcuri să petreacă pe țărmul mării, unde prînzeau și apoi cinau cu toții dimpreună, Ricciardo, aflînd că și Catella plecase din oraș, porni și el c-o ceată de cavaleri și doamne și fu primit în grupul femeilor cu care petrecea Catella, după ce multă vreme se tot lăsă poftit, ca și cum n-ar fi fost prea dornic să stea cu ele de povești. Doamnele, dimpreună cu Catella, se apucară a-l necăji și-a face haz pe socoteala iubirii lui mai noi, iar dînsul, prefăcîndu-se îndrăgostit pîn' peste cap, le îmboldea și mai vîrtos să facă haz și să vorbească. Apoi, de la o vreme, risipindu-se doamnele care încotro, ca la petreceri, iar Catella rămînînd cu alte cîteva pe locul unde sta Ricciardo, tînărul îi azvîrli în treacăt o vorbuliță anume despre o iubită a lui Filippello, bărbatul ei ; la care doamna, cuprinsă dintr-o dată de multă gelozie, prinse a se perpeli, dorind cu orice preț să știe ce anume socotise să spună tînărul printr-asta. Și după ce se ținu ea cît se ținu, la urmă, nemaiputînd răbda, îl rugă pe Ricciardo, în numele iubirii pe care i-o purta femeii aceleia, să-i spună la ce anume se gîndise cînd azvîrlise acea vorbă.

Ricciardo îi răspunse :

— Domnia-ta mă rogi în numele unei femei de dragul căreia nu pot să nu-ți răspund la întrebare ; de aceea sînt gata să te lămuresc, dacă-mi făgăduiești să nu spui nimănui nimica, nici bărbatului

dumitale, nici altora, pînă ce n-ai să ai dovadă că cele ce ți-am spus sînt toate adevărate ; căci, dacă vrei, eu îți arăt cum poți să-l prinzi cu fata aceea.

Femeia, mulțumită că-i cere să păstreze taina, punînd și mai vîrtos temei pe cele ce-i spusese, i se jură să nu vorbească cu nimeni de treaba asta. Trăgîndu-se deci la o parte, spre a nu fi auziți de ceilalți, Ricciardo începu astfel :

— Doamnă, de te-aș iubi ca altădată, n-aș cuteza să-ți spun ceva ce-aș ști că te mîhnește ; dar fiindcă nu te mai iubesc, mi-e mai ușor acum să-ți spun curatul adevăr. Nu știu de Filippello s-a necăjit ori nu de dragostea ce ți-am purtat-o sau dacă și-a închipuit că m-ai iubit și dumneata ; oricum, față de mine, n-a arătat nimic ; acuma însă, după ce a așteptat pesemne să-i vină și lui apa la moară, crezînd că nu mai sînt bănuitor ca înainte, pare că vrea să-mi facă ceea ce, cred, socoate el că i-am făcut și eu ; încearcă adică cu orice preț s-o aibă pe nevasta mea. Și după cîte aflu, de la o vreme încoace îi tot trimite vorbe în taină și o pisează într-una cu stăruința lui, precum mi-a spus chiar ea, pe care eu am învățat-o ce să-i răspundă lui. Chiar azi de dimineață, înainte de-a veni aicea, mă pomenesc în casă cu o femeie care ședea de vorbă în taină cu nevastă-mea și fiindcă am priceput de îndată ce fel de poamă-mi este, am chemat-o pe nevastă-mea și-am întrebato ce vroia codoașa. Ea mi-a răspuns : „E aia care-mi poartă soliile lui Filippello, pe care tu, tot răspunzîndu-i și îndopîndu-l cu nădejdi, mi l-ai legat de gît ; și zice c-ar dori să știe ce am de gînd să fac, că el, de mă învoiesc, ar face astfel încît să ne putem întîlni pe ascuns la o baie, aicea în oraș ; și pentru asta mă tot roagă și mă pisează într-una ; că dacă tu nu mă îndemnăi — și nu pricep de ce — să mă

tot țin cu el în vorbă, eu dinspre partea mea de mult i-aș fi făcut vînt și l-aș fi repezit, de n-ar mai fi avut obraz să se arate în fața mea“. Cînd am aflat-o și pe asta, mi s-a părut că gluma se îngroașă prea din cale-afară și nu mai e de îndurat ; de aceea m-am gîndit să-ți spun, ca să pricepi ce fel de răsplată primește cinstea dumitale, din pricina căreia eu era mai-mai să mor; nu alta. Și ca să nu-ți închipui că-ți spun palavre ori povești și ca să poți, de vrei, să vezi chiar dumneata, cu ochii dumitale; cîte ți-am spus acum, am pus-o pe nevastă-mea să-i spună femeii că-i gata să se ducă la baie mîine după-amiază, în ceasu-n care toată lumea doarme ; iar femeia, mulțumită, s-a dus numaidecît să-i poarte vorba mai departe. Acu, toate ca toate, da' nu cred să-ți închipui c-am să-mi trimit nevasta acolo ; dar eu, de-aș fi în locul dumitale, aș face astfel încît bărbatul să deie peste mine în loc să dea de aceea pe care așteaptă s-o întîlnească ; și după ce-aș rămîne cu dînsul o bucată, i-aș spune cine sînt și-apoi i-aș arăta eu lui. Făcînd așa cum zic, socot c-așa cumplit l-aș rușina, încît și ocară mea și-a dumitale ar fi deodată răzbunate.

Catella, auzind toată povestea asta, fără să țină seamă de omul care i-o spunea și nici de viclenia lui, după obiceiul geloșilor crezu pe negîndite totul și apucă să potrivească cele auzite acum cu anumite lucruri petrecute mai demult. Drept care, aprinsă de mînie, îi spuse că va face întocmai cum o învățase el, că doar nu era lucru mare, și că, de va veni la locul întîlnirii, avea să-l rușineze de bună seamă într-așa hal, încît s-o pomenească-n veci, de cîte ori s-ar întîmpla să vadă o femeie. Ricciardo, mulțumit și încredințat că sfatul lui avea să deie roade, îi mai turnă vreo două ca s-o întărească în bănuieli și să-i sporească încredințarea,

rugînd-o totodată să nu spună nimănui că ştie de la el acestea. Femeia îi făgădui pe legea ei să ţină taina.

A doua zi de dimineaţă Ricciardo se duse la femeia care ţinea baia cu pricina şi-i spuse ce avea de gînd să facă, rugînd-o totodată să-i dea o mîină de ajutor. Femeia, care-i era îndatorată, răspunse că-l ajută bucuroasă şi hotărî cu el ce-avea să facă şi să zică. În casa unde era baia se afla o odaie în care nu răspundea nici o fereastră şi ca atare înăuntru era întuneric beznă. În odaia aceasta femeia, după porunca lui Ricciardo, deretică niţel şi cum ştiu mai bine îi aşternu un pat, în care Ricciardo, de îndată ce prînzi, se întinse şi începu s-o aştepte pe Catella.

Doamna, încrezîndu-se în vorbele bărbatului mai mult decît s-ar fi căzut, neagră de supărare, se întoarse în asfinţit acasă, unde-l află pe Filippello, care, în seara aceea, furat pesemne de alte gînduri, nu fu atît de drăgăstos ca-n alte dăţi cu dînsa. Din care pricină femeia intră la bănuieli şi mai vîrtos ca înainte, zicîndu-şi în sinea ei : „Nu-ncape îndoială : ăsta e zăpăcit de gîndul c-o să petreacă mîine cu femeiuşca aceea ; dar asta una n-o să-i meargă. În ruptul capului că nu.“ Şi într-aceste gînduri petrecu mai toată noaptea, tot frămîntînd în minte ce avea să-i spună a doua zi cînd se vor întîlni la baie. Da' ce s-o mai lungesc degeaba ? Cînd se făcu trei după-amiază, a doua zi, Catella îşi luă cu sine slujnica şi, neclintită în hotărîrea pe care o luase în ajun, porni spre locul întîlnirii. Acolo, dînd de băieşiţă, o întrebă de Filippello, dacă venise ori ba. La care băieşiţa, dăscălită de Ricciardo, răspunse :

— Dumneata eşti doamna care vrea să stea de vorbă cu el ?

— Eu sînt, făcu Catella.

— Dacă-i așa, grăi femeia, poștește și te du la dînsul.

Catella, care căuta sărmana tocmai ce n-ar fi vrut să afle, ceru să i se arate drumul către odaia lui Ricciardo și, după ce intră înăuntru cu fața acoperită, închise ușa după dînsa. Ricciardo, auzind-o, se ridică bucuros în picioare și strîngînd-o în brațe îi șopti la ureche :

— Bine-ai venit, sufletețul meu !

Catella, ca să-l păcălească, îl sărută și ea și se arătă voioasă, dar nu suflă o vorbă, de teamă nu care cumva s-o dea glasul de gol. În odaie era așa de întuneric — lucru de care amîndoi erau la fel de mulțumiți — încît era cu neputință să te obișnuiești cu bezna aceea. Ricciardo o duse pe Catella către pat și acolo, fără să vorbească, ca nu cumva femeia să-i recunoască glasul, zăcură vreme îndelungată spre multa desfătare a ambilor părtași. Dar cînd i se păru Catellei că-i vremea să-și descarce furia, arzînd de ciudă și mînie, prinse-a grăi astfel :

— Ce păcătoasă soartă au bieteile femei și cît de fără rost își risipesc iubirea cînd își iubesc bărbații — Eu, vai și-amar de capul meu, de opt ani încheiați te îndrăgesc mai mult decît mi-e dragă viața, și tu, pre cîte-am auzit, te perpelești și mori de dragul alteia, om mîrșav și ticălos ce ești ! Cu cine crezi că te-ai culcat ? Cu aceea pe care ai înșelat-o atîta amar de vreme cu vorbe mincinoase, arătîndu-i o dragoste pe care o dăruiseși alteia. Află că sînt Catella și nu nevasta lui Ricciardo, netrebnic fără de rușine și mincinos ce ești ! Ascultă-mi glasul și-ai să vezi de nu sînt eu Catella ! Doamne, că-mi pare un veac pînă s-ajung să dau de tine la lumină ca să te scarmăn precum meriți, spurcăciune și javră blestemată ce-mi ești ! Ah,

vai de sufletul meu ! Pe cine-am îndrăgit atîția ani de-a rîndul ! Pe javra asta afurisită, care crezînd că strînge-n brațe pe alta, nu pe mine, m-a copleșit în două ceasuri, aici, de-atîtea mîngîieri cît n-am avut eu parte în cei opt ani de zile cît am șezut cu el. Mi-ai fost voinic azi, hai, cîine rîios ce ești ? Și-acasă faci pe slăbănogul ! Da' slavă Domnului că barem pămîntul tău ți l-ai muncit și nu pămîntul altuia, precum îți închipuiai. Nu-i de mirare c-astă-noapte nu te-ai atins de mine : vezi bine, dumnealui aștepta să se descarce de poveri într-altă parte și-ar fi poftit s-ajungă proaspăt la lupta de-a călare ; da' mulțumită Domnului și dibăciei mele, apa a curs la vale așa cum se cădea să curgă. Ce taci, mișelule, ce taci ? De ce nu spui nimica ? Ai amuțit de cînd vorbesc ? Pe legea mea, nu știu ce naiba mă mai ține să nu-ți vîr unghiile în ochi și să ți-i scot afară. Credeai că pui treaba la cale făr' să te știe nimeni, hai ? Da' ți-ai găsit nănașul ! Oi fi știind tu ce-ai știut, dar am știut și eu. De data asta nu ți-a mers, că am avut eu grijă să pun pe urma ta copoi mai buni decît cre-deai.

Ricciardo în sinea lui se bucura de atare vorbe și, fără să-i răspundă, îi tot da zor cu îmbrățișatul și sărutatul, dezmierdînd-o mai strașnic ca înainte. Din care pricină femeia tot melița cu gura, zicînd :

— Acu îți închipui că mai poți să mă îmbunezi cu dezmierdări, potaie afurisită, și să mă împaci ca să-mi mai treacă ; da' află că te înșeli ; eu n-oi avea odihnă pînă ce nu te-oi ocări de față cu vecinii toți, cu rudele și prietenii, ca să te fac de rîsul lumii. Ce, parcă eu nu sînt la fel de frumoasă ca și nevasta lui Ricciardo ? Nu sînt la fel ca ea, de neam ? Ce taci, spurcatule, n-ai limbă ? Ce are ea mai mult ca mine ? Ia du-te încolo, nu m-atinge ;

că ți-o fi fiind destul pe astăzi. Știu eu că de
acum-nainte, fiindcă-am fost cu aicea și nu cealaltă,
cum credeai, ai să încerci să faci în silă tot ce-ai
făcut și astăzi. Dar de-mi ajută Dumnezeu, am să
te învăț eu minte să-mi duci de-acum înainte dorul !
Zău dacă știu ce mă mai ține să nu trimit după
Ricciardo, care m-a îndrăgit ea pe ochii lui din
cap și care niciodată nu s-a putut mîndri că m-am
uitat barem la el, deși la drept vorbind nu văd ce
rău ar fi într-asta. Tu socoteai c-ai să te culci aicea
cu nevastă-sa ; și pînă mai la urmă e ca și cum te-ai
fi culcat, căci nu din vina ta s-a întîmplat altmin-
teri ; așa că nici pe mine, de m-aș culca cu el, nu
văd la ce m-ai ocări.

Acum, de tînguit s-o mai fi tînguit femeia și-o mai
fi spus ea multe. Dar pînă mai la urmă Ricciardo,
chibzuind că de-o lasă să plece într-o credință aceea
s-ar fi putut ca treaba să se sfîrșească prost, se
hotărî să-i mărturisească cine era și să-i dezvăluie
adevărul. De aceea, luînd-o în brațe și strîngînd-o
bine ca nu cumva să-i scape, îi zise :

— Sufletelul meu cel dulce, nu te mai frămînta
atîta ; la cîte n-am putut ajunge cu dragoste curată,
iubirea m-a învățat s-ajung cu înșelăciune ; așa se
face că-s Ricciardo, nu Filippello cum credeai.

Catella, auzind ce spune și cunoscîndu-l după
glas, se repezi să sară din pat și, fiindcă nu putu,
deschise gura ca să țipe ; tînrul însă îi astupă
gura c-o mîna și-i zise :

— Doamnă, de-ar fi să ții și o viață întreagă,
ce-i făcut, făcut rămîne ; iar dacă ții, sau faci așa
ca să se afle ce-am făcut, pot să se întîmple două
lucruri : în primul rînd (și treaba asta nu cred că-ți
vine la îndemînă) cinstea și faima dumitale vor fi
de-a pururi stîrbite ; căci dac-ai să spui că te-am
adus aici cu sila printr-un șiretlic, eu am să zic că

nu spui drept, ba chiar mai mult, că te-am momit cu daruri și cu bani, iar că domnia-ta, nemulțumită fiind cu ce ți-am dat (ca una care așteptai mai mult), te-ai mîniat și-ai pus la cale toată povestea asta și războiul ce-a urmat; or, fiindcă lumea, precum știi, mai iute dă crezare la rău decît la bine, pe mine mă va crede și nicidecum pe dumneata. Iar în al doilea rînd, între bărbatul dumitale și între mine s-ar isca o dușmănie de moarte, de pe urma căreia s-ar prea putea să-l omor eu sau să m-omoare el pe mine, lucru de care apoi o viață întreagă ai să te viați și n-ai să-ți mai găsești odihnă. De aceea, inimioara mea, nu mi te umple singură de hulă și ocară și nu zvîrli în același timp zîzanie între noi, punîndu-ne viața în primejdie. Doar nu ești cea dintîi și nici cea de pe urmă femeie înșelată; iar eu, dacă te-am păcălit, n-am vrut să-ți iau printr-asta nimic din ce-i al dumitale, ci m-am lăsat împins numai și numai de iubirea prea multă ce ți-o port și-am să ți-o port o viață întreagă, drept slugă prea plecată ce-ți sînt. Și după cum și în trecut ale mele toate și cu mine, cu tot ce pot și prețuiesc, au fost ale dumitale, la fel și de-azi-nainte socot să ți le dărui și să le pun în slujba ta, acum mai mult ca niciodată. De aceea, știindu-te înțeleaptă în tot ce faci, nu mă-ndoiesc că și de data asta ai să-ți vădești înțelepciunea.

În vreme ce Ricciardo rostea aceste vorbe, Cattella suspina și lăcrăma de zor; dar, deși în sinea ei se tînguia amarnic de cele ce făcuse și era mînioasă foc, totuși cugetul ei îi arată așa de limpede cîtă dreptate avea Ricciardo, încît își dete seama că vorba lui într-adevăr putea să se adeverească; de aceea îi răspunse:

— Ricciardo, nu știu, zău, de voi avea puterea să rabd ocară multă și păcăleala ce mi-ai tras. Nu

vreau să țin aici, pe unde m-a adus prostia și gelo-
lozia mea smintită ; dar fii încredințat că n-am
să-mi aflu pace pîn'ce într-un fel sau altul n-oi
izbuti să mă răzbun ; de aceea lasă-mă să plec și
nu mă țin cu de-a sila. Ai dobîndit tot ce-ai pof-
tit și cum ai vrut m-ai chinuit ; e vremea să mă
lași acu ! Fii bun și lasă-mă, te rog.

Ricciardo, care știa că-i încă prea mînioasă, se
hotărî în sinea lui să n-o lase să plece pînă ce nu
se liniștea ; de aceea se apucă s-o îmbune iar cu
vorbe dulci și atîta îi spuse și-o rugă, pînă ce dînsa,
biruită, se împacă cu el. Apoi, prin bună învoială,
se desfătară încă mult pe locu-n care se aflau. Și,
cunoscînd atunci femeia cu cît mai dulce-i săru-
tarea ibovnicului decît aceea a bărbatului, își pre-
schimbă asprimea în dragoste curată și începînd
din ziua aceea își îndrăgi cu duiosie iubitul, și
avînd de grijă să nu se dea în vileag, în multe rîn-
duri încă se înfruptară amîndoi din roadele iubirii.
De care roade, facă Domnul s-avem și noi cu toții
parte.

Povestea a șaptea

Tedaldo se ceartă cu iubita lui și pleacă din Florența. După cîtva timp se întoarce în chip de pelerin, vorbește cu ea și-o face să-și recunoască greșeala; apoi scapă de la spînzurătoare pe bărbatul iubitei, învinuit de moartea lui, îl împacă cu frații săi și la urmă se desfată înșelepțește cu dînsa.

Fiammetta tăcuse lăudată de toți, cînd regina, spre a nu mai pierde vremea, îi dădu numaidecît cuvîntul Emiliei, care începu astfel :

— Mie una mi-e drag să mă întorc în orașelul nostru — pe care celelalte două tovarășe ale mele au socotit să-l părăsească — și să vă povestesc cum și-a recîștigat iubita un florentin de-al nostru.

Trăia pe vremuri la Florența un tînăr nobil, pe care îl chema Tedaldo degli Elisei și care — îndrăgostit fiind de-o doamnă, pe nume *monna* Ermelina, nevasta unui oarecare Aldobrandino Palermi — mulțumită deprinderilor sale alese, s-a învrednicit pe drept cuvînt de roadele iubirii. Dar soarta, rea pizmașă a celor fericiți, se puse drept de-a curmezișul plăcerii lui, căci doamna, care cîtva timp îl mulțumise pe de-a-ntregul, de la o vreme, cine știe din ce anume pricini, nu mai voi să-l mulțumească, și nu numai că nu-i primea soliile, dar nici pe el nu mai voia să-l vadă. Din care pricină Tedaldo căzu la mare supărare, dar fiindcă-și tănuise cu dibăcie dragostea, nimeni nu se

gîndi că tocmai dînsa îi era prilej de întristare. Și după ce se strădui în fel și chip să redobîndească iubirea doamnei, pe care nu credea s-o fi pierdut din vina lui, văzînd că totul e în zadar, se hotărî să plece în lume, pentru ca jalea nesfîrșită care-l topea de-a-n-picioarele să nu fie prilej de bucurie pentru aceea care era ea însăși pricina suferinței lui. Și, făcînd rost de ceva bani, fără a înștiința pe nimeni, rude ori cunoștințe, afară doar de-un prieten care știa toată povestea, plecă în taină din Florența și ajunse la Ancona, unde-și schimbă numele, zicîndu-și Filippo din Sanlodeccio. Acolo, dînd peste un negustor bogat, intră în slujba lui și porni, împreună cu el, pe una din corăbiile acestuia, spre Cipru. Obiceiurile și purtarea lui Tedaldo îi plăcură atît de mult negustorului încît, pe lîngă faptul că-i dădu o simbrioară frumușică, și-l luă pârtaș și la negoț, lăsînd pe mîna lui o mare parte din afaceri. Iar Tedaldo știu să învîrtă așa de bine și cu atîta istețime trebile încredințate lui, încît ajunse în cîtiva ani un negustor bogat, dibaci și cu renume.

Acu, între acestea, deși tînărul nostru își amintea adesea de nemiloasa lui iubită și suferea cumplit de chinurile dragostei, dorind din toată inima s-ajungă s-o mai vadă, se dovedi atît de tare, încît vreme de șapte ani își birui simțirile. Dar într-o bună zi, în Cipru, se nimeri s-audă pe cineva cîntînd o cîntare făcută pe vremuri de el și-n care își povestea dragostea și bucuriile trăite alături de iubita sa, și atunci, gîndindu-se că nu e cu putință ca ea să-l fi uitat, atîta dor se aprinse în el, încît, nemaiputînd răbda, se hotărî în sinea lui să se întoarcă la Florența. De aceea, punîndu-și rînduială în treburile, plecă însoțit de un slujitor la

Ancona, de unde — ajunse fiind cu bine toate ale sale — și le luă și le trimise la Florența pe numele unui prieten de-al negustorului; apoi, cu sluga dimpreună, plecă și el pe ascuns într-acolo, înveșmîntat în pelerin și prefăcîndu-se a veni de pe la locurile sfînte. Ajuns la Florența, trase la un han, ținut de doi frați, care se afla în apropiere de casa dragei lui. Și cum sosi se duse țintă la ea, cu gînd s-o vadă cît mai iute; dar, ajungînd la casa ei, găsi ferestrele și porțile încuiate, din care pricină îi fu teamă nu cumva să fi murit ori să se fi mutat aiurea. De aceea se întoarse îngîndurat la han și-n fața hanului îi văzu pe cei patru frați ai săi înveșmîntați în negru din cap pînă-n picioare, de care lucru el se minună din cale-afară; și, știindu-se pe sine așa de mult schimbat la straie și la chip din ceea ce fusese mai înainte de-a pleca, încît cu greu ar fi putut să fie recunoscut, fără a mai sta pe gînduri, se apropie de un cizmar și-l întrebă de ce anume purtau straie cernite aceia. La care omul îi răspunse:

— Sînt îmbrăcați în negru, că nu-s nici două săptămîni de cînd un frate al lor, plecat de multă vreme, Tedaldo după nume, a fost răpus, sărmanul; și zice-se că frații au dovedit la curte c-a fost ucis de un oarecare Aldobrandino Palermini, care-i închis acu, fiindcă Tedaldo acesta îi îndrăgea nevasta și se întorsese pe ascuns ca să se țină iar cu dînsa.

Mare fu mirarea lui Tedaldo cînd auzi că un altul îi semăna așa de mult, încît fusese luat drept el, și se mîhni de pacostea care dăduse peste Aldobrandino. Dar, după ce se încredință că doamna lui trăiește și-i bine sănătoasă, cum între acestea se înnoptase, se întoarse frămîntat de gînduri la han și, după ce cină cu slujitorul dimpreună, se

duse să se culce într-o odaie tocmai sus, aproape de acoperiș, unde-l duseseră hangiii ; acolo, fie de gândurile multe care-i jucau prin cap, fie din pricină că patul era îngust și tare, sau poate și din cauza cinei care fusese cam slăbuță, nu izbuti să adoarmă, deși noaptea trecuse de jumătate aproape. De aceea, treaz fiind, cam pe la miezul nopții i se păru că aude niște oameni scoborînd în casă de pe acoperiș și apoi prin crăpătura ușii văzu o dîră de lumină. Punînd ochiul la crăpătură, Tedaldo se uită afară dornic să știe ce se întîmplă și văzu o fetișcană frumoasă, care ținea în mînă o lumînare, și trei bărbați care veneau spre ea și care intraseră înăuntru venind de pe acoperiș ; iar după ce se întîmpinară unii pe ceilalți bucuroși, unul din ei îi zise fetei :

— Acu putem fi liniștiți, har Domnului, căci frații numitului Tedaldo învinuiesc de moartea lui pe Aldobrandino Palermi, care a mărturisit omorul, astfel încît judecătorul i-a cumpănit pînă și osînda. Cu toate acestea noi să nu suflăm o vorbă, că dacă s-ar afla că noi l-am omorît, ne-ar paște și pe noi primejdia în care se află acum Aldobrandino Palermi.

Și, zicînd astfel către fata care părea că-i tare bucuroasă de vestea asta, coborîră scările și se duseră să se culce.

Tedaldo, auzind acestea, căzu pe gânduri și începu să cugete în sinea lui cît de multe și de mari greșeli puteau să se strecoare în mințile omenești, gîndindu-se dintîi la frații lui, care îngropaseră plîngînd pe-un altul în locul lui, apoi la bietul Aldobrandino, care fusese învinuit cu totul pe nedrept și osîndit la moarte prin martori mincinoși, și-n cele de pe urmă la oarba judecată a legilor și-a celor care păzesc dreptatea și care adeseori, haini

cum sînt la suflet, căutînd cu rîvnă adevărul, ajung a dovedi minciuna ; și apoi mai au obraz să-și zică slujitorii Domnului și ai dreptății sale, cînd alta nu-s decît călăi în slujba fărădelegilor și-a lui Ucigă-l toaca. Pe urmă prinse a se gîndi la bietul Aldobrandino și la scăparea lui, punînd la cale cum să facă spre a-i veni într-ajutor.

A doua zi de dimineată, lăsîndu-și sluga la han, cînd socoti că-i vremea, se duse la iubită ; și spre norocul lui, aflînd poarta deschisă, intră și o găsi pe doamnă șezînd pe jos într-o săliță care dădea în grădină, plînsă, sărmana, și amărîtă ca vai de capul ei. Tedaldo, înduioșat, mai-mai să-l podidească plînsul, se apropie de ea și-i zise :

— Doamnă, nu te mai zbuciuma ; curînd afla-vei alinare.

Femeia, auzindu-l, ridică capul și-i zise plîngînd :

— Creștine, după cîte văd, pari să fii un pelerin de pe meleaguri depărtate. Ce știi domnia-ta despre necazurile mele și ce-ar putea să mă mîngîie ?

Pelerinul îi zise atunci :

— Doamnă, eu sînt de fel de la Constantinopole și am venit aici, anume trimis de Dumnezeu, ca să-ți întorc în bucurie jalea ce te apasă și ca să-l mîntui de la moarte pe-acela care ți-e bărbat.

— Cum ? întrebă femeia. De spui că ești străin și c-ai ajuns abia acum prin părțile acestea, de unde știi cine sînt eu și cine mi-e bărbatul ?

Atuncea pelerinul luă de la capăt toate celea și-i povesti pe rînd tot ce răbdase Aldobrandino, îi spuse cine era ea, de cît timp era măritată și alte multe despre dînsa, lucruri pe care el, vezi bine, le cunoștea ; doamna se minună din cale afară și luîndu-l drept proroc îngenunche la picioarele lui, rugîndu-l — dacă venise anume spre a-l mîntui pe Aldobrandino — să se grăbească, căci nu mai era

vreme de pierdut. Pelerinul, făcînd pe sfîntul, îi zise :

— Doamnă, ridică-te și nu mai plînge. Ia bine seama la ce-ți spun și ai de grijă să nu spui la nimeni nimic. Pre cîte mi se arată mie, necazu-n care te găsești a dat peste domnia-ta din pricina unui păcat mai vechi, pe care Dumnezeu a vrut să ți-l mai ușureze prin pacostea aceasta și vrea acum să te căiești, ca să ți-l spele pe de-a-ntregul ; că dacă nu, și mai cumplită urgie va să se abată pe capul dumitale.

Femeia îi zise atunci :

— Păcate am destule și mi-e cu neputință să știu de care dintre ele vrea Domnul să mă pocăiesc ; de aceea, dacă-l știi cumva, spune-mi-l rogu-te și mie și-oi face tot ce-mi stă-n putere ca să mi-l ispășesc.

— Doamnă, răspunse pelerinul, eu știu care-i păcatul și nu-ți cer să mi-l spui ca să-l cunosc mai bine, ci pentru ca spunîndu-l să-ți pară și mai rău de el. Dar să venim la fapte. Ia spune, ți-amintești să fi avut pe vremuri vreun ibovnic ? Spune !

Femeia, auzind-o și pe asta, oftă din greu mirîndu-se, căci socotea că nimeni nu-i cunoscuse taina, deși în zilele acelea, cu prilejul morții prepusului Tedaldo, ceva tot răsuflesse, din pricina unor cuvinte zvîrlite în doi peri de prietenul răposatului, care știa ceva, și zise :

— *Messere*, văd că Dumnezeu ți-arată toate тайнеle, de aceea n-are nici un rost să ți le-ascund pe ale mele. E adevărat că-n tinerețe l-am îndrăgit cu patimă pe tînărul de-a cărui moarte e învinuit bărbatul meu, precum așijderea e adevărat și că l-am plîns cînd a murit, pe el dar și pe mine, căci eu, deși am fost rea și vitregă cu dînsul pe vremuri, n-am putut să-l uit, și nici plecarea lui, nici vre-

mea îndelungată cît a rămas printre străini, nici moartea lui nenorocită nu mi l-au scos din suflet.

La care pelerinul îi zise :

— Domnia-ta nu l-ai iubit pe nenorocitul acela care a murit, ci pe Tedaldo Elisei ; da' ia să-mi spui acum de ce mi te-ai certat cu el ? Te-a supărat vreodată ?

Femeia îi răspunse :

— Asta nicicînd, Doamne păzește ! Pricina supărării au fost doar niște vorbe pe care mi le-a spus un blestemat de popă la care m-am spovedit ; căci dumnealui, cînd a aflat cît îmi iubesc ibovnicul și cît de bine ne aveam, mi-a tras o chelfăneală de și acu mă sperii cînd îmi aduc aminte, spunîndu-mi că de nu-l alung m-așteaptă dracii în fund de iad, ca să mă ardă veșnic în foc dogoritor. Și-așa de tare m-am speriat, încît m-am hotărît să nu mai am nimic de-a face cu el ; și, ca să n-am prilej să mai păcătuiesc, n-am vrut să mai primesc din partea lui nimica, nici vorbe, nici scrisori. Deși, la drept vorbind, socot că dacă el mai stăruia nițel (dar din păcate a plecat cu sufletul zdrobit), văzîndu-l cum se prăpădește topindu-se de dorul meu, n-aș fi putut răbda mai mult și hotărîrea mea cea aspră s-ar fi muiat de bună seamă, că doar atîta aștepta.

— Ei vezi, ăsta-i păcatul care te chinuie acum, îi zise pelerinul. Eu știu cu siguranță că el, Tedaldo, niciodată nu ți-a făcut vreo silnicie ; cînd te-ai îndrăgostit de el de bunăvoie ai făcut-o, căci ți-a plăcut pesemne ; cînd a venit la dumneata, tot după voie ți-a făcut și cu învoirea dumatăle aflat-a desfătare în prietenia voastră, în care dumneata ori cu vorba ori cu fapta i-ai arătat că afli atîta bucurie, încît ai izbutit să-i însutești iubirea, măcar că și la început te îndrăgea chiar prea des-

tul. Și dacă așa a fost (că doar eu știu c-a fost așa), ce anume te-a îndemnat să te desparți de el cu atîta vrăjmășie? La cîte ți-a spus popa trebuia să te gîndești nainte și, dacă socoteai c-are să-ți pară rău de cele ce-ai făcut, n-aveai decît să nu le faci. Căci tot așa cum el era al dumitale, la fel și dumineata erai întreagă a lui. Dacă ai fi vrut să faci astfel încît să nu mai fie al dumitale, puteai s-o faci, căci el se afla în mîna dumitale; dar ca domnia-ta, care erai a lui, să vrei cu dinadins să i te smulgi din suflet, asta se cheamă că-i hoție; e-o faptă rea ce nu se cade a fi făcută atîta vreme cît celălalt se împotrivește. Află domnia-ta că și eu sînt călugăr, drept care cunosc bine năravurile preotești; de aceea, mie unul, întru folosul dumitale, mi-e îngăduit să-i judec și să vorbesc de ei fără să-mi ferec gura; ba chiar și vreau s-o fac, pentru ca de-acî înaintea să-i cunoști mai bine, căci pînă acu, se vede treaba, nu prea i-ai cunoscut. Călugării au fost pe vremuri oameni cucernici și de treabă, dar cei ce-și zic astăzi așa și drept aceia vor să treacă, nu mai au nimic de călugări în ei, decît cel mult sutana și nici aceea barem nu e cu adevărat sutană; căci, de unde în trecut cei care-au dat ființă și-au pus temei călugăriei o porunciseră făcută din țesătură aspră, strîmtă, sărăcăcioasă, astfel încît prin ea să se oglindească sufletul, sufletul lor ce nu căuta la cele pămîntești cînd trupul și-l acopereau în straie așa de păcătoase, astăzi, în schimb, călugării își fac sutane largi, lucioase, căptușite, croite din postavuri scumpe și după moda și tipicul pontifical, numai ca să se umfle în pene, fără sămîntă de rușine, prin piețe și biserici, așa cum fac mirenii cu straiele de sărbătoare. Și-ntocmai ca pescarul care trudește cu năvodul să prindă mai mulți pești deodată, așa și ei, înfă-

surîndu-și pulpanele împrejur, se străduiesc din răsuputeri să prindă pe sub ele mironosițe, văduve, tot soiul de femei nătinge, ba și bărbați, că dumnealor numai la asta se gîndesc, și de-altele nici că le pasă. De aceea, ca s-o spun mai deslușit și mai pe șleau, ăștia nu poartă nicidecum sutană de călugăr, ci doar culorile sutanei. De unde în trecut călugării umblau după mîntuirea oamenilor, astăzi umblă după femei și după avuții; că toată rîvna lor au pus-o și-o pun și azi în a speria cu vorbe umflate și povești cugetul celor proști și-n a le arăta că prin pomeni și slujbe își curăță păcatele, astfel încît dreptcredincioșii să vie să le-aducă lor — ce din huzur și lene, nu din credință s-au grăbit s-ajungă la călugărie — care o pîine, care vin, care bucate de sufletul morților. E drept, nu-i vorbă, că pomana și rugile răscumpără păcatele făcute; dar dacă cei ce fac pomeni ar ști cui i le fac sau de-ar ajunge să cunoască mai bine preoțimea, le-ar ține mai degrabă pentru folosul lor sau le-ar zvîrli la porci. Și fiindcă dumnealor călugării știu bine că pe cît scoboară numărul celor cu avuții, pe atîta crește bunăstarea și avuția lor, se străduiesc care de care cu sperietori și baliverne să-i facă pe ceilalți să nu-și mai adune bogății, ca să rămîie ei stăpîni pe ele pîn' la urmă. Ei înfierăază desfrînarea trupească și dezmățul, pentru ca cei ce-s vinovați să-și pună frîu la poște și femeile să le rămîină lor; ei blestemă cămătăria și tot cîștigul necurat pentru ca, luînd ei banii, vezi Doamne pentru a-i da înapoi, să-și poată face sutane și mai largi, să-și cumpere episcopii și alte ranguri și mai suspuse cu banii ce ziceau c-ar duce la pierzanie pe cei ai cui erau. Iar cînd sînt dojeniți pentru atare fapte și pentru alte multe la fel de rușinoase, ei socotesc că e de ajuns să zică: „fă cum spunem

noi și nu cum facem noi“, pentru ca în felul ăsta s-alunge de la dînșii povara oricăror păcate, ca și cum oile ar putea să deie dovadă de mai multă tărie și statornicie decît păstorii care le pasc, și ca și cum ei n-ar ști că vorbele acestea sînt pricepute anapoda de cei cărora li se spun. Călugării de acuma vor ca oamenii să facă așa cum îi învață ei, să le umple adică pungile cu galbeni sunători, să le mărturisească toate tainele, să se țină curați, să fie răbdători, să ierte greșelile aproapelui, să se păzească de bîrfeală, toate lucrurile sfinte, frumoase și cinstite ; dar cu ce scop anume ? Pentru ca ei să poată face ceea ce n-ar putea să facă dacă mirenii ar face altminteri decît cum îi învață ei. Cine nu știe oare că lenea fără bani nu s-ar mai ține pe picioare ? Dacă tu îți cheltui banii în desfătări și în petreceri, călugărul n-o să mai poată să huzurească în mănăstire ; dacă tu umbli cu femei, călugărul, sărmanul, cum să-și apuce și el rîndul ? Dacă nu știi să rabzi și nici să ierți aproapelui, călugărul n-o să cuteze să-ți vină-n casă și să-ți spurce femeia și copila. Dar la ce bun să înșir faptă de faptă în parte ? Destul să spun atîta că, ori de cîte ori vin c-un răspuns de soiul ăsta, ei singuri se învinovătesc. De socotesc că nu-s în stare să țină piept ispitelor și să trăiască cu evlavie, de ce nu stau închiși în casă ? Ori, dacă vor să fie sfinți, atunci de ce n-ascultă cealaltă vorbă a Evangheliei, ce zice : „Hristos a început prin faptă și apoi prin propovăduire“ ? Să facă ei mai întîi și după aceea să învețe și pe alții ! Că eu, de cînd mă știu pe lume, văzut-am dintre ei cu miile trăind și desfătîndu-se nu numai cu femei mirene, dar chiar și cu călugărițe ; și încă dintr-aceia ce mai amarnic strigă cînd predică

În amvon. Și noi adică să ne luăm chiar după unii ca aceștia ? Ieie-se cine-o vrea și facă cum îl taie capul, că Dumnezeu și-așa cunoaște de-i bine ori nu cum a făcut. Dar hai să zicem totuși că n-a greșit călugărul cînd te-a învățat că-i mare, că e cumplit păcat să rupi credința cununiei ; da' oare nu-i mai mare păcat să furi un om ? Nu-i mult mai mare să-l omori sau să-l alungi în pribegie, ca să nemernicească bietul umblînd de colo-colo ? Vezi bine că-i mai mare, și nu e om să zică altminteri. Femeia, dacă trăiește c-un bărbat, păcătuiește prin aceasta, dar asta e păcat firesc ; pe cîtă vreme dacă-l fură, îl omoară sau îl izgonește, atunci păcatul ei purcede din răutatea minții. Or, eu ți-am dovedit că dumneata l-ai furat pe Tedaldo smulgîndu-te de lîngă el, dumneata ce, nesilită, te-ai dat întreagă lui. Și află că de omorît — întrucît lucrul ăsta a stat în voia dumatăle — tot dumneata l-ai omorît, căci, aspră cum ai fost cu el, puțin lipsea să nu se omoare cu propriile lui mîini. Iar legea zice că acela care a pricinuit un rău e tot atît de vinovat ca și acela care-l face. Cît despre cea de-a treia vină, nimeni nu poate zice că nu ești dumneata aceea care-ai pricinuit surghiunul și hoinăreala lui vreme de șapte ani prin lume. De aceea, prin fiecare în parte din aste trei păcate, domnia-ta ai săvîrșit păcat cu mult mai mare decît ți-a fost păcatul de-a fi trăit cu el. Dar ia să cercetăm mai cu amănuntul lucrurile : a meritat Tedaldo oare să-i faci ce i-ai făcut ? De bună seamă nu ; chiar dumneata ai mărturisit, și-apoi eu știu că te iubește mai mult decît pe sine însuși. N-a fost pe lumea asta femeie mai urcată-n slăvi, mai lăudată și mărită decît ai fost domnia-ta prin gura lui, de cîte ori se afla într-un loc unde putea vorbi de dumneata fără să dea de bănuț. Tot ce a avut mai

drag pe lume, întreaga-i libertate și cinstea lui întreagă, el dumitale ți le-a dat. Nu era oare tânăr, de neam, și, printre ceilalți tineri, și chipeș pe deasupra? În cele câte țin de vârsta tinereții nu era oare priceput, destoinic și viteaz? Poți zice că n-a fost iubit? Nu-l îndrăgeau oare cu toții? Nu-l întâlneau cu bucurie? De bună seamă toate acestea nu poți să le tăgăduiești. Și-atuncea cum, cum de-ai putut să mi te iei după un călugăr smințit, pizmaș și dobitoc și să urzești față de el un gând așa de crud? Eu nu știu, zău, cum sînt și femeile astea care fug de bărbați și nu-i prețuiesc îndeajuns, cînd tocmai dimpotrivă, de-ar sta să se gîndească la ceea ce sînt ele și-ar judeca apoi cu câte nobile însușiri e înzestrat bărbatul de către Dumnezeu — mai presus decît orice altă viețuitoare de pe fața pămîntului — ar trebui să se mîndrească de sînt iubite de-un bărbat, să-l îndrăgească ca pe ochii din cap și să se străduiască în fel și chip să-i intre în voie, astfel încît iubirea lui să nu secătuiască în veci. Or, felu-n care te-ai purtat domnia-ta, îmbrobodită de vorbele unui călugăr, vreun linge-blide hămesit și puturos pesemne, nu e nevoie să ți-l spun, că doar îl știi prea bine; da' pasămite popa rîvnea să șadă dumnealui pe locul de unde se căznea să-l surghiunească pe celălalt. Acesta-i, dar, păcatul pe care sfînta judecată — ce pururi cu cumpănă dreaptă desăvîrșește orice faptă pe care a început-o — n-a vrut să-l lase neplătît. Căci, după cum domnia-ta fără temei te-ai străduit să i te smulgi din brațe sărmanului Tedaldo, la fel bărbatul dumitale — și el fără temei — tot prin Tedaldo s-a aflat și se află încă în primejdie, iar dumneata în supărare. De care, dacă vrei să scapi, se cade să făgăduiești, și mai cu seamă să și faci, că dac-o fi să vie Te-

daldo din surghiun vreodată, domnia-ta îi vei da înapoi iubirea, prietenia și îngăduința dumitale, punându-l iar pe-același loc unde a stat mai înainte de a fi ascultat domnia-ta prostește vorbele smintitului de popă.

Zicînd acestea, pelerinul sfîrși ce avea de spus ; iar doamna, care-l ascultase cu sufletul la gură — părăindu-i-se drepte și întemeiate cele spuse, și încredințată fiind c-a fost lovită de năpastă din pricina păcatului dezvăluit de pelerin — îi zise :

— Omul lui Dumnezeu, îmi dau seama că cele cîte spui sînt toate adevărate, și-n bună parte am ajuns — prin mărturia dumitale — să înțeleg și eu acum ce poame sînt călugării pe care îi socoteam drept sfinți ; de asemeni văd și eu acum ce greu păcat am săvîrșit purtîndu-mă rău cu Tedaldo și-s gata să-l plătesc așa precum m-ai învățat, dac-aș putea s-o fac. Dar cum ? Tedaldo niciodată n-o să mai vină înapoi, căci a murit, sărmanul ; și, cum e mort, e de prisos să mai făgăduiesc ceva, căci n-am să pot să-mi țin făgăduința dată.

La care pelerinul îi zise :

— Pre cîte mi se-arată mie, Tedaldo nu e mort, ci dimpotrivă-i teafăr, voinic și sănătos și-ar fi și fericit dac-ar redobîndi iubirea dumitale.

Femeia îi zise atunci :

— Gîndește-te ce spui ! Doar l-am văzut cu ochii mei, în fața porții mele, răpus de zeci de lovituri și l-am ținut cu brațele astea și i-am scăldat obrazul cu lacrimile mele, din care pricină, se pare, lumea mi-a scos și vorbe.

Pelerinul îi răspunse :

— Să zici ce-i zice, doamnă, eu una-ți spun și bună : Tedaldo nu e mort ; și, dacă-mi dai făgăduința așa cum ți-am cerut-o, nădăjduiesc că-n scurtă vreme-îl vei vedea și dumneata.

— Făgăduiesc să fac întocmai și bucuros mă țin de vorbă, răspunse femeia ; că, drept să spun, nici n-aș avea mai mare bucurie decît să-mi văd bărbatul scăpat de la spînzurătoare și pe Tedaldo în viață.

Tedaldo socoti atunci că-i vremea să se arate și s-o liniștească pe femeie cu nădejdi mai temeinice și dinspre partea bărbatului ei. De aceea îi zise :

— Doamnă, ca să te îmbărbătez nițel, am să-ți mărturisesc o taină, pe care ai de grijă însă să n-o spui nimănui pentru nimica-n lume.

Și fiindcă se aflau într-un ungher mai dosnic, singuri numai ei doi, căci doamna socotindu-l sfînt nu se temea să șadă cu el mai la o parte, Tedaldo scoase un inel, păstrat cu multă grijă atîta amar de vreme, pe care i-l dăduse doamna în noaptea lor cea de pe urmă, și arătîndu-i-l îi zise :

— Doamnă, cunoști inelul ăsta ?

Femeia, îndată ce-l văzu, îl cunoscă și îi răspunse :

— Vezi bine că-l cunosc ! Eu i l-am dăruit pe vremuri lui Tedaldo.

Atuncea pelerinul, sculîndu-se în picioare și lepădîndu-și iute sumanul de pe umeri și pălăria de pe cap, îi zise în graiul florentin :

— Acuma mă cunoști ?

Cînd îl văzu femeia și-l cunoscă că e Tedaldo, rămase înmărmurită, temîndu-se de el ca de-o arătare din mormînt ; de aceea nu-l întîmpină ca pe Tedaldo cel întors de pe meleaguri depărtate, ci ca pe celălalt Tedaldo, întors la viață din mormînt, și, înspăimîntată cum era, dădu să fugă. Dar Tedaldo îi zise cu grăbire :

— Doamnă, nu-ți fie frică ! Eu sînt Tedaldo al dumitale, voinic și teafăr cum mă vezi. Nu-s mort, nici n-am murit vreodată, zică ce-o zice frații mei și dumneata cu ei deolaltă.

Femeia, mai liniștită oarecum, recunoscându-i glasul și uitându-se la el mai bine, după ce-și zise în sinea ei că el era, de bună seamă, i se azvîrli de gît și-l sărută zicîndu-i :

— Iubite drag, bine-ai venit !

Iar el, după ce-o îmbrățișă și-o sărută, grăi :

— Doamnă, nu-i vreme îndeajunsă acum ca să ne bucurăm mai mult de-această întîlnire ; vreau să mă duc să fac astfel, încît Aldobrandino să scape cît mai iute și trag nădejde că-n curînd, pe mîine chiar, să-ți pot aduce vești îmbucurătoare ; iar dacă aflu, precum cred, că-i sănătos, chiar astă-noapte aş vrea să vin la dumneata să-ți povestesc mai pe-ndelete ce-am mai aflat despre el.

Și zicînd astfel își luă sumanul în spate, își puse pălăria și sărutîndu-și încă o dată iubita, după ce-o îmbrăbătă cu vorbe de nădejde, se despărți de ea și-o luă de-a dreptul spre închisoarea unde zăcea Aldobrandino, mai frămîntat, sărmanul, de gîndul morții apropiate, decît, de gîndul c-o să scape și de nădejdi de mai bine. Și, după ce ajunse acolo, cu învoirea temnicierului, intră la el în chip de duhovnic și, așezîndu-i-se alături, îi zise :

— Aldobrandino, eu ți-s prieten și vin ca să te scap, trimis de Dumnezeu, ce știindu-te nevinovat s-a îndurat de tine ; de aceea, dacă vrei să-mi dai de dragul lui un dar pe care-am să ți-l cer, îți dau și eu făgăduința că, de unde acu te-aștepți la ștreang, pînă mîine-n asfințit ai să te vezi scăpat.

La care Aldobrandino spuse :

— Om bun, dacă scăparea mea îți stă la suflet dumitale, atunci de bună seamă mi-ești prieten, precum spui, deși nu te cunosc și nici nu-mi amintesc să te mai fi văzut vreodată. E drept că n-am făcut păcatul de care-s învinovățit ; dar am făcut altele multe și poate acelea m-au adus unde mă aflu

acuma. Oricum, află că eu, spre a-i mulțumi lui Dumnezeu, care-mi vădești îndurare, sîn gata să și fac, nu numai să-ți făgăduiesc, orișice lucru, cît de mare, necum unul mai mic ; de aceea cere-mi orice vrei, că dacă scap, fii sigur c-am să-mi păstrez făgăduința.

Pelerinul îi zise atunci :

— Nu vreau să-ți cer decît atîta : să-i ierți pe frații lui Tedaldo că te-au adus aicea, crezîndu-te vinovat de moartea fratelui lor, și să ți-i socotești drept prieteni și frați, dac-or veni să-ți ceară iertare pentru ce-au făcut.

La care Aldobrandino răspunse :

— Numai cel păgubit cunoaște cît e de dulce răzbunarea și cu ce patimă-i rîvnită ; totuși, pentru ca Domnul Dumnezeu să m-aibă în paza lui, îi iert chiar de pe-acuma ; și dac-o fi să ies de aicea, voi face astfel încît să fii cu totul mulțumit.

Răspunsul acesta îi plăcu pelerinului ; de aceea, fără a-i mai spune alte cele, îl rugă stăruitor s-aștepte cu curaj pînă-ntr-a doua zi, cînd fără doar și poate avea să fie mîntuit de închisoare și osîndă. Apoi, plecînd de la el, se duse drept la stăpînire și acolo, luînd într-un colț pe unul dintre dregători, îi spuse între patru ochi.

— Stăpîne, omul e dator să trudească de bună-voie, făcînd astfel ca adevărul să iasă la lumină — și mai cu seamă cînd se află pe locul în care te afli domnia-ta acum — pentru ca cei ce n-au greșit să nu rabde osîndă strîmbă, iar cei ce-s vinovați să fie pedepsiți. Or, tocmai ca să fie așa, spre cinstea dumitale și spre osînda celor ce-s vrednici de pedeapsă, mă înfățișez acum înaintea dumitale. După cum știi, domnia-ta te-ai arătat cu multă asprime față de Aldobrandino Palermini, pe care-l socotești drept ucigașul lui Tedaldo și ca atare te gîndești

să-l osîndeşti la moarte ; dar adevărul nu-i acesta şi eu pînă la miezul nopţii socot să-ţi fac şi mărturie că nu mint cînd vorbesc aşa, dîndu-ţi pe mîna ucigaşii bărbatului cu pricina.

Judele, om de treabă, îi dădu bucuros ascultare, cu atît mai mult cu cît şi lui îi părea rău de bietul Aldobrandino. Drept care, după ce află şi alte lucruri de la dînsul, cu ajutorul lui, cam pe la miezul nopţii, îi prinse ca din oală pe cei doi fraţi hangii, cu slujitor cu tot. Iar mai apoi, cînd vru să-i pună la cazne, ca să afle din gura lor cum se întîmplase treaba, tîlharii nu răbdară şi, la început tot cîte unul, iar mai la urmă toţi deodată, mărturisiră drept pe faţă că ei îl omorîseră pe Tedaldo Elisei, fără să ştie cine e. Şi cînd fură întrebaţi de pricina omorului, răspunseră că tînrul, pe cînd ei nu se aflau la han, se legase de nevasta unuia dintre ei, poftind s-o aibă cu de-a sila.

Pelerinul, după ce află cum stau lucrurile, cu învoirea judelui plecă şi se duse pe ascuns acasă la *madonna* Ermellina, pe care o găsi veghind — în timp ce toţi ceilalţi ai casei dormeau — şi aşteptîndu-l, deopotrivă dornică să afle veşti de bine de la bărbatul ei, cît şi să pecetluiască pacea şi împăcarea cu Tedaldo. Şi pătrunzînd la dînsa îi zise :

— Bucură-te, iubita mea, că mîine ai să-ţi vezi bărbatul scăpat din închisoare şi întors aicea acasă.

Şi ca să-i dea femeii deplină încredinţare, îi povesti de-a fir-a-păr tot ce făcuse pentru Aldobrandino.

Femeia, bucuroasă foarte de-aceste două întîmplări, picate ca din cer şi-asa de bine potrivite, adică pe de o parte de regăsirea lui Tedaldo, pe care ea-l plînsese mort, şi pe de altă parte de faptul că-l vedea scăpat pe bietul Aldobrandino, pe care se-aştepta cît de curînd să-l plîngă, sări de gîtul

lui Tedaldo, și-l sărută cu foc ; apoi, culcându-se împreună, făcură bucuroși plăcută și voioasă pace și pîn'la zi se desfătară unul cu celălalt. Iar către revărsat de zori Tedaldo se sculă și, după ce-i spuse femeii ce-avea de gînd să facă, rugînd-o să nu-l dea de gol, înveșmîntat cu aceleași straie de pelerin, plecă să vadă de Aldobrandino. Într-acest fel, a doua zi, stăpînirea, socotindu-se pe deplin luminată, îi dădu drumul lui Aldobrandino și nu mult după aceea porunci să li se taie capul ucigașilor chiar pe locul unde săvîrșiseră omorul.

Aldobrandino, văzîndu-se scăpat, spre multa bucurie a lui și a nevestei sale, precum și-a rubedeniilor și-a prietenilor toți, și știind că numai pelerinul îl ajutase în treaba asta, îl duse cu alai acasă și îl pofti să șadă la el atîta vreme cît avea să rămînă în oraș ; iar acolo nici el și nici nevastă-sa nu se mai săturau să-l omenească cu de toate și mai cu seamă ea, care știa, vezi bine, pe cine omenește. Dar după cîtva timp, Tedaldo — care știa că frații săi rămăseseră de rîsul lumii, după ce învinuirea lor se dovedise strîmbă, și ca atare, temători, prinseseră a se înarma — socotind c-a venit vremea să-i împace cu Aldobrandino, îl rugă pe acesta să-și țină făgăduința. Aldobrandino îi spuse că-i gata să se împăce. Pelerinul rîndui atunci pentru ziua următoare un ospăț bogat și îl rugă pe Aldobrandino ca dimpreună cu rudele lui și cu femeile lor să-i primească pe cei patru frați cu neveste cu tot, adăugînd c-avea să meargă el însuși cît mai degrabă să-i poftască ca din partea lui la ospățul de împăcare. Or, fiindcă Aldobrandino se arăta bun bucuros să facă după placul pelerinului, acesta se duse numaidecît acasă la cei patru frați și după ce le spuse o seamă de cuvinte din cîte se cereau rostite în legătură cu aceasta, în cele de

pe urmă le dovedi cu atari temeieri greșeala lor, încît izbuti cu ușurință să-i aducă pe calea împăcării cu Aldobrandino, față de care făgăduiră să-și ceară iertare ; după aceea îi pofti pe-a doua zi la masă împreună cu nevestele lor, iar dînșii, încredințați că nu le întinde o capcană, primiră bucuroși.

A doua zi dar, către vremea prînzului, primii care sosiră în casa lui Aldobrandino fură cei patru frați ai lui Tedaldo, toți patru îmbrăcați în negru și însoțiți de cîțiva prieteni ; și-acolo, de față cu toți oaspeții care fuseseră poștiți, lepădîndu-și armele, frații se dădură pe mîna gazdei, cerîndu-i iertare pentru cîte uneltiseră împotriva ei. Aldobrandino, lăcrămînd, îi primi înduioșat și, după ce-i sărută pe gură pe toți patru la rînd, rosti în grabă cîteva cuvinte, arătîndu-le că-i iartă pe deplin de tot răul pe care i-l făcuseră. Pe urmă se înfățișară surorile și nevestele fraților, înveșmîntate și ele tot în negru, și fură primite cu zîmbete și plecăciuni de *madonna* Ermellina și de celelalte doamne poftite la ospăț. Apoi, așezîndu-se la masă, atît bărbații cît și femeile fură ospătați din belșug, fără să aibă a se plînge de altceva nimic, decît de stînjeneala și liniștea care domnea din pricina mîhnirii înfățișate prin straiile cernite pe care le purtau rubedeniile lui Tedaldo (lucru pentru care mulți îl ținură de rău pe pelerin, care se aflate tocma atunci să rînduiască un ospăț). Dar el, care-și dăduse seama că oaspeții cîrteau, socotind că sosisse vremea să le alunge supărarea, se sculă în picioare și pe cînd mesenii, ajunși către sfîrșitul ospățului, mîncau poame și dulciuri, le zise astfel :

— Un singur om mai lipsește de la acest ospăț spre-a-l mai înveseli puțin, și acela e Tedaldo ; or, fiindcă voi, care-ați trăit mereu alături de el,

n-ați izbutit să-l recunoașteți, eu am să fiu acela care-am să vi-l arăt.

Și, zicînd astfel, își azvîrli sumanul din spate dimpreună cu celelalte straie de pelerin și rămase într-o scurteică de mătase verde, spre mirarea celor de față, care-l priveau înmărmuriți și care-l cercetară îndelung pînă să-și crează ochilor că el era Tedaldo. Iar el, văzînd una ca asta, se apucă să povestească despre rubedeniile sale, despre cîte se petrecuseră în familiile lor și despre cîte pățise el vreme de șapte ani de zile. Drept care frații lui și toți ceilalți bărbați care se aflau acolo se repeziră să-l sărute și după ei se înghesuiră și femeile, fie că-i erau rude ori nu, toate buluc, în afară de *madonna* Ermellina. Aldobrandino, văzînd aceasta, îi zise :

— Ce-nseamnă asta, Ermellino ? De ce nu-l săruți și tu pe Tedaldo, așa cum fac toate doamnele ?

La care femeia răspunse în auzul tuturor :

— Nici una dintre ele n-are temei să-i iasă în cale și să-l întîmpine mai bucuroasă decît mine, care îi sînt îndatorată mai mult ca orișicare alta, căci numai mulțumită lui mi te-am redobîndit ; dar vorbele ce s-au scornit pe socoteala mea cînd noi îl jeluam pe celălalt mă fac să stau deoparte acum.

Aldobrandino îi răspunse :

— Vezi-ți de treabă, doamnă ! Doar nu-ți închipui că-mi aplec urechea la niște clevetiri din astea, că doar Tedaldo, bietul, care a trudit ca să mă scape, a dovedit cu prisosință că lumea n-a avut dreptate în cele ce s-au spus, deși nici înainte vreme eu unul n-am crezut o boabă din cîte s-au scornit. Hai, du-te fuga de-l sărută !

Femeia, care nici nu poftea alta, nu se arătă înceată întru împlinirea vrierii lui și-și ascultă bărbatul ; drept care se sculă în picioare și-l sărută

și ea cu bucurie pe Tedaldo, ca toate celelalte doamne. Mărinimiă lui Tedaldo și multa lui îngăduință plăcu din cale-afară fraților săi, precum și celorlalți care se aflau de față, și orice fărîmă de îndoială se risipi din cugete. Apoi, după ce fiecare își dovedi cu prisosință bucuria, Tedaldo cu mîinile lui sfîșie straiele cernite ale fraților săi și cele cafenii pe care le purtau surorile și cumnatele sale și porunci pe loc să li se aducă alte straie. Iar după ce le îmbrăcară, porniră a petrece cu cîntece și dansuri și alte cîte toate, din care pricină ospățul, care începuse pe tăcute, se isprăvi cu tîmbălău și cu petrecere în lege. Și veseli cum erau mesenii se mutară apoi acasă la Tedaldo, unde șezură și la cină, și încă vreo cîteva zile petrecură tot la fel, ținînd-o dintr-un chef într-altul.

Florentinii se uitară multă vreme la Tedaldo ca la un mort sculat din groapă și unii dintre ei, ba chiar și frații lui, mai rămăseseră c-o leacă de îndoială în suflet de era el cu adevărat ori ba; și poate s-ar mai fi îndoit încă destulă vreme, dacă nu i-ar fi lămurit pe deplin o întîmplare care le dovedi cine fusese mortul. Treceau într-o zi prin fața casei lor niște armășei din Lunigiana și, văzîndu-l pe Tedaldo, se apropiară de el și-i ziseră :

— Bine te-am găsit, Faziuolo !

La care Tedaldo le răspunse, de față fiind și frații săi :

— Mă luați drept altul, mi se pare.

Armășeii, auzindu-l vorbind, se rușinară și-și cerură iertare, zicînd :

— Așa o fi, dar dumneata semeni leit cu un tovarăș de-al nostru, pe care îl cheamă Faziuolo din Pontremoli, care a venit aici cam de vreo două săptămîni și parcă l-ar fi înghițit pămîntul, că de atunci n-am mai aflat nimica despre dînsul.

Ce-i drept, ne-am cam mirat văzîndu-te îmbrăcat așa, căci el era soldat ca noi.

Cel mai vîrstnic din frații lui Tedaldo, auzind acestea, ieși înainte și-i întrebă pe armășei cum era îmbrăcat Faziuolo. Aceia îi spuseră ce straie avea pe el și mai la urmă se află că era îmbrăcat așa precum spusese. Din care pricină, după acest semn și după încă altele, aflară că cel omorît fusese Faziuolo și nicidecum Tedaldo. Drept care toată lumea, și frații și ceilalți, fură cu totul încredințați că n-au la ce să se mai îndoiască. Iar Tedaldo, ajuns din nou bogat, rămase credincios iubirii sale, și fără ca femeia să se mai supere vreodată, își potriviră întîlnirile cu grijă și pe ascuns, bucurîndu-se încă multă vreme de dragostea lor. Facă Domnul să ne bucurăm și noi de-a noastră.

Povestea a opta

Ferondo înghite niște prafuri și e îngropat, fiind socotit mort ; apoi e scos din mormînt de starețul care trăia cu nevasta lui, e întemnițat și lăsat să creadă că se află în Purgatoriu ; la urmă învie din morți și crește un copil de-al starețului, făcut cu nevasta lui.

Isprăvindu-și Emilia povestea ei cea lungă — care totuși nu supărase pe nimeni dintre cei de față din pricina aceasta, ba dimpotrivă, dată fiind mulțimea întîmplărilor și felurimea lor, păru tuturor pe scurt povestită — regina făcu semn Laurettei să vorbească mai departe, dîndu-i prilej să înceapă astfel :

— Iubite doamne, îmi vine-n minte, și trebuie să v-o spun, o întîmplare adevărată, care pare mai degrabă o născocire decît un adevăr, așa precum a fost de fapt. Mi-am adus aminte de ea ascultînd povestea Emiliei, în care un biet nenorocit e plîns și înmormîntat, fiind luat drept altul. În povestirea mea e vorba despre un om care a fost îngropat de viu fiind luat drept mort și care apoi, el însuși, dărmite ceilalți, socoti nu că fusese viu, ci c-a înviat din morți ; din care pricină norodul îl prea-slăvi ca pe-un sfînt, cînd tocmai, dimpotrivă, s-ar fi căzut să-l pedepsească pentru greșeala lui.

Se afla pe vremuri în Toscana — și se mai află încă — o mănăstire așezată pe-un loc mai neumblat

de oameni, așa precum sînt așezate mai toate mănăstirile ; și acolo fu ales ca stareț un preacinstit monah, cucernic întru toate, și sfînt, și evlavios, dar care nu răbda opreliști cînd era vorba de femei. Atîta doar că treaba asta știa s-o facă așa de bine, și se purta cu-atîta grijă, încît nu de știut, dar nici măcar de bănuiră nu-l bănuia aproape nimeni, căci întru toate sfînt și întru toate drept era ținut de toți. Acu se întîmplă ca starețul acesta, legînd prietenie cu un țăran chiabur, un necioplit și jumătate, pe care îl chema Ferondo (prietenie în care el nu afla nimic altceva decît ici-colo vreun prilej de desfătare pe spinarea prostiei lui Ferondo), se întîmplă, zic, ca între acestea să-și dea seama starețul că omul are o nevastă din cale-afară de frumoasă ; și într- așa hal i se aprinseră călcîiele după femeie, încît și zi și noapte numai la dînsa se gîndea. Ci auzind sfînția-sa că Ferondo acesta, așa nătîng și fonf cum se arăta în toate celea, în dragostea ce i-o purta nevestei și în grija cu care și-o păzea era al naibii de isteț, fu cît pe-aci sărmanul să-și piardă orișice nădejde. Totuși, șiret fiind, făcu ce făcu și-l înduplecă pe Ferondo să vie din cînd în cînd, dimpreună cu nevastă-sa, să mai răsuflă oarecî în grădinița mănăstirii. Acolo ședea cu ei de vorbă despre fericirea vieții veșnice și le povestea cu umilință faptele creștinești săvîrșite de bărbații și femeile de odinioară, pînă ce într-o bună zi femeia își dori să i se spovedească și ceru învoirea lui Ferondo, care-o lăsă să facă așa precum dorea.

Ducîndu-se așadar femeia să se spovedească la stareț, spre bucuria lui, după ce i se așeză la picioare, începu fără înconjur de-a dreptul după cum urmează :

— Părinte, dacă Dumnezeu mi-ar fi dat un bărbat ca lumea, sau dacă mai degrabă nu mi-l dădea de loc, poate că mi-ar fi fost ușor, cu sfaturile dumitale, s-apuc și eu pe calea ce ne-ai vădit că duce spre viața fără moarte ; dar eu, de stai să te gîndești cine-i Ferondo ăsta și cît e de nătîng, pot zice că mi-s văduvă, și totuși tot sînt măritată, căci cît trăiește el nu pot avea un alt bărbat. Iar el, zălund cum e, fără vreo pricină anume, e atîta de bănuitor, încît eu una nu mai pot trăi cu el altminteri decît în scîrbă și alean. De aceea, pînă a nu ajunge să-ți spun și altele, te rog, cu multă umilință, fii bun și dă-mi un sfat în toată treaba asta, că dacă nu m-apuc de aici să osîrdesc a face bine, degeaba mă mărturisesc și mă trudesc, că tot n-ajută.

Vorbele acestea îl unseră la suflet pe călugăr, care socoti că prin ele soarta îi deschide calea spre împlinirea celei mai mari dorințe a lui. De aceea îi zise așa :

— Fiica mea, socôt că-i mare pacoste pe capul unei femei frumoase și gingașe ca dumneata să aibă de bărbat un nătărău ; dar socotesc că-i și mai mare să aibă un soț bănuitor ; or, dumneata avînd și una și cealaltă, nu-mi vine greu să-ți dau crezare cînd zici că răbzi atîta chin. La toate acestea însă, ca să vorbesc pe scurt, eu nu văd altă îndreptare, decît să încercăm a-l vindeca de gelozie. Leacul care-i trebuie lui eu știu să-l fac, dar vezi, s-ar cere ca dumneata să tănuiești cîte am să-ți spun acum.

Femeia îi răspunse :

— Părinte, dinspre partea asta să nu te temi ; că eu mă las mai bine omorîtă decît să suflu un cuvîntel din cîte ai să-mi spui. Da' vorba-i, cum să facem ?

Starețul zise atunci :

— Ca să se lecuiască, e de trebuință negreșit să meargă în Purgatoriu.

— Dar cum să ajungă viu acolo ? îl întrebă femeia.

Starețul îi răspunse :

— Dintîi trebuie să moară și-apoi nu-i greu s-ajungă ; iar după ce va fi îndurat atîta chin, încît să fie lecuit de năravul lui, noi ne-om ruga de Dumnezeu, cu rugăciuni anume, ca să-l aducă iar la viață și Domnul ne va da ascultare.

— Care va să zică să rămîn văduvă ? întrebă femeia.

— Vezi bine, zise starețul, dar numai pentru o vreme. Și-n vremea asta va trebui să fii cu multă grijă și nu care cumva să te măriți cu altul, că l-ai mînia pe Dumnezeu de-ai face una ca aceasta ; iar cînd o fi să se întoarcă Ferondo, ai să fii silită să te întorci la el și atuncea țin-te gelozie !

Femeia îi zise atunci :

— Părinte, dacă-i vorba să iasă lecuit din toată treaba asta, ca să mai pot și eu sufla oleacă în voie, eu n-am nimica împotriva. Domnia-ta fă cum poștești.

— De bună seamă c-am să fac, răspunse starețul ; da-i vorba cu ce socoți să mă răsplătești pentru o treabă ca aceasta ?

— Cu orice vrei, părinte, numai să pot, grăi femeia. Dar oare ce-ar putea să facă una ca mine pentru un om cum e sfinția-ta ?

La care starețul răspunse :

— Domnia-ta poți face cam tot același lucru pe care îl fac și eu de dragul dumitale ; căci precum eu sînt gata să fac orice spre mîngîierea și alinarea dumitale, la fel poți și domnia-ta să-mi ferecești întreaga viață.

Femeia îi răspunde :

— Dacă-i așa, sînt gata să fac orice poftești.

— Atuncea, zise starețul, să-mi dai iubirea dumitale și să mă mulțumești din plin, că eu mă prăpădesc cu zile de cînd mă tot gîndesc la asta.

Femeia, auzind ce-i cere, răspunde buimăcită :

— Vai de mine, părinte, cum vii să-mi ceri una ca asta ? Eu te credeam un sfînt ! Cuvine-se oare ca sfînții să ceară așa ceva femeilor care se duc să-i roage de povață ?

La care starețul îi zise :

— Nu te mira, drăguțo, că printr-o faptă ca aceasta sfințenia nu-i știrbită, căci ea sălășluiește în suflet, pe cîtă vreme ce-ți cer eu nu e decît păcat trupesc. Ș-apoi fie cum o fi, vorba-i că frumusețea și farmecele dumitale m-au zăpăcit într- așa chip, încît iubirea mă silește să fac așa și pace. Unde mai pui că dumneata, cu frumusețea dumitale, te poți mîndri mai mult ca oricare alta, de stai să te gîndești că e plăcută sfinților, care de ! știut e că-s deprinși cu frumusețile cerești ; iar eu, deși sînt stareț, sînt om ca toți ceilalți și, precum vezi, nu-s nici bătrîn. N-are la ce să-ți vie greu să faci una ca asta, ci dimpotrivă s-ar cădea să vrei și dumneata s-o faci, căci pînă ce Ferondo s-o pocăi în Purgatoriu, eu, stîndu-ți noaptea în preajmă, te-oi alinta în locul lui. Și nimeni n-o să știe, căci toți mă cred un sfînt, așa cum mă credeai și dumneata înainte, ba încă și mai mult. Nu da cu piciorul norocului trimis de Dumnezeu, căci nici nu știi cîte femei ar vrea să aibă ce-ai putea domnia-ta să ai, și vei avea de bună seamă, dacă ai s-ascuți cuminte povața ce ți-o dau. Unde mai pui că am și niște giuvaeruri, pe care în ruptul capului nu le-aș da altcuiva decît domniei-tale.

Fă dar, nădejdea mea, fă și tu pentru mine câte fac și eu bucuros de dragul dumitale.

Femeia ținea obrazul în pământ, fără să știe ce să zică, căci de învoit nu-i prea venea să se învoiască. Drept care starețul, văzînd că de ascultat îl ascultase, dar că răspunsul întîrzia, gîndind că izbutise pe jumătate s-o convingă, mai adăugă un val de vorbe la cele dinainte și pînă a nu sfîrși de spus îi și vîrî în cap că bine face de-l ascultă. De aceea, rușinată foarte, femeia îi răspunse că se învoiește cu ce-i cere, dar că nu-i poate face în voie pînă ce Ferondo nu ajunge în Purgatoriu.

La care starețul voios îi zise cu grăbire :

— Are s-ajungă și încă iute ; numai să faci într-asa fel ca mîine sau poimîine să vie aici la mine.

Și zicînd astfel îi strecură pe ascuns în mînă un inel de toată frumusețea și apoi o învoi să plece.

Femeia, bucuroasă de dar, trăgînd nădejde să mai aibă și altele în curînd, se întoarce la cumetrele cu care venise la mănăstire și se apucă să le înșire tot soiul de minuni despre sfințenia starețului. Apoi, cu ele dimpreună, se întoarce acasă la bărbat.

La vreo cîteva zile după aceea, Ferondo se duse la mănăstire și starețul, cît ce-l văzu, pe loc se hotărî să-l și trimită în Purgatoriu. Acu, avea starețul nostru niscaiva prafuri cu puteri făcătoare de minuni, cîștigate de el prin părțile Răsăritului de la un mare prinț, care zicea că se folosește de ele Bătrînul Munților cînd vrea să trimită pe cineva dormind în paradisul său ori să-l aducă de pe-acolo, și că aceste prafuri, după cum le dădeai — mai mult ori mai puțin — făceau pe cel care le lua să doarmă mai mult ori mai puțin, fără de nici o vătămare și într-asa chip încît, pînă ce omul se afla sub stăpînirea lor, nimeni n-ar fi putut să spună că nu e mort de-a binelea. Or, luînd călugărul din ele atîta cît

să poți dormi trei zile încheiate și amestecându-le într-un pahar cu vin nelimpezit chiar bine, i le dădu lui Ferondo să le bea, în chilioara lui, fără să bage el de seamă. Apoi îl duse în curtea mănăstirii și începu să-și rîdă de el și de prostiile lui, dimpreună cu alți călugări. Nu după multă vreme însă, lucrînd puterea prăfurilor, Ferondo fu lovit deodată de un somn așa năprasnic, încît adormi de-a-n-picioarele și apoi se prăbuși la pămînt, așa adormit cum era. Starețul, făcîndu-se că-i tulburat de această întîmplare, porunci să fie ușurat de strînsoarea hainelor, să i se aducă apă rece ca să-i stropească fața, și-i rîndui și alte leacuri, făcîndu-se că încearcă să-l vindece de rău de pîntec ori cine știe de ce altă meteahnă asemănătoare. Dar, văzînd el și ceilalți că nu e chip să-l trezească și neputînd nicicum, oricît îl pipăiră la încheieturi, să-i simtă bătaia sîngelui în vine, se încredințară pe deplin că-i mort și pace bună ; de aceea dădură înștiințare nevستی-si și rudelor, care veniră în grabă, și, după ce nevastă-sa cu alte rubedenii îl jeluiră o bucată, starețul porunci să fie pus în raclă așa îmbrăcat cum se afla. Femeia se întoarse apoi acasă și spuse tuturor că nu voia nici în ruptul capului să se despartă de pruncul pe care-l avusese cu răposatul ; drept aceea, rămînînd la casa ei, se apucă să-și vadă de copilaș și de avutul lui Ferondo.

Starețul, dimpreună cu un călugăr bolonez în care avea mare încredere și care tocmai în ziua aceea picase din Bologna, se sculă pe ascuns în puterea nopții și, scoțîndu-l pe Ferondo din raclă, îl așezară într-un beci pe unde nu răzbea nici dîră de lumină și care beci fusese anume zidit spre a sluji drept temniță călugărilor care păcătuiau. Apoi, scoțîndu-i veșmintele, îl îmbrăcară în straie de călugăr și, așezîndu-l pe o grămadă de paie, îl lăsară să zacă acolo

pînă ce avea să-și vie în fire. Iar bolonezul, pe care starețul îl învățase ce să facă, rămase să-l păzească, fără ca nimeni altul să știe despre aceasta.

A doua zi starețul c-o mîna de călugări se duse la femeie s-o cerceteze, chipurile, și o găsi cernită toată și foarte întristată ; și după ce-i dădu duhovnicească mîngîiere, îi aminti în șoaptă de ceea ce-i făgăduise. Femeia, știindu-se singură acum și mîntuită de beleaua cu omul ei, cînd mai văzu că starețul mai poartă și de astă dată în deget un inel, răspunse că e gata să-i mulțumească poftele și căzură la învoială să vie în noaptea următoare. A doua zi dar, pe înnoptate, starețul, îmbrăcat cu hainele lui Ferondo și întovărașit de călugărul lui, se duse la femeie și petrecu cu dînsa pînă ce se crăpă de ziuă cu multă bucurie și mare desfătare. Pe urmă se întoarse iar la mănăstire ; și întru atare slujbă de foarte multe ori bătu această cale. Și fiindcă în mai multe rînduri, fie la dus fie la întors, se nimeri să se întîlnească cu oameni de prin sat, aceia îl luară drept Ferondo, gîndind că s-a întors din groapă anume spre a se pocăi prin părțile acelea. Dintr-asta se lățiră apoi o seamă de povești scornite de prostime și în mai multe rînduri ajunseră și la urechile femeii ; atîta doar că ea știa cine-i strigoii pocăit.

Călugărul lăsat în preajma lui Ferondo, cînd îl văzu că se trezește, fără a putea pricepe, bietul, pe unde se găsește, se năpusti asupra lui c-o voce înfricoșătoare și c-un mănunchi de nuielușe îi trase o mamă de bătaie, să n-o mai uite-n veci.

Drept care omul nostru, răcnind și văietîndu-se, tot întreba săracul :

— Pe unde-s, rogu-te, pe unde-s ?

La care fratele îi răspunse :

— În Purgatoriu ești.

— Cum, întrebă Ferondo, care va să zică am murit ?

— Vezi bine c-ai murit.

Cînd auzi una ca asta, Ferondo prinse a-și plînge nevasta, copilașul, și chiar pe sine însuși prinse a se plînge cu durere, rostind tot felul de năzbîtii, care de care mai trăsните. Apoi călugărul îi aduse ceva de mîncare și de băut. Iar Ferondo văzînd acestea zise :

— Doar nu cumva mănîncă morții ?

— Ba da, grăi călugărul, și ce-ți aduc acuma aici e ce-a trimis femeia, care ți-a fost nevastă, azi-dimineață la biserică, pentru ca să-ți citim de suflet. Iar Dumnezeu îți întoarce pomana, precum vezi.

Ferondo zise atunci :

— Doamne, plătește-i însutit ! Că tare am mai iubit-o ! Și pînă a nu muri, cît e de lungă noaptea, o alintam în brațe și într-una o pupam, ba mai făceam și altele cînd îmi da ghes simțirea.

Apoi, flămînd fiind, se puse să mănînce cu poftă și să bea, dar, cum i se păru că vinul e cam slab, făcu :

— Bătu-o-ar Dumnezeu, că n-a dat popii vin din butea cea de lîngă zid.

După ce isprăvi cu prînzul, călugărul îl înhăță din nou și îi mai arse o bătaie cu aceleași nuielușe. Iar Ferondo, după ce răcni cît răcni, îi zise :

— De ce mă bați în halul ăsta ?

— Așa-î porunca de la Domnul, îi zise popa, să te bat de două ori pe zi.

— Și din ce pricină anume ? îl întrebă Ferondo.

Călugărul răspunse :

— Pentru că ai fost bănuitor, deși aveai de soață pe cea mai cumsecade femeie din tot satul.

— Ah, vai de sufletelul meu, se tîngui Ferondo ; așa e, bine zici, cea mai cuminte și mai dulce ; mai

dulce decît mierea, da' vezi, eu nu ştiam că Dumnezeu ţine de rău pe oamenii care-s bănuitori, că de ştiam, zău, n-aş fi fost.

Călugărul îi zise atunci :

— De toate astea ar fi trebuit să-ţi dai seama pînă te aflai încă pe lume şi acolo să te fi îndreptat ; acu, dacă o mai fi vreodată să te întorci iar pe pămînt, vezi, vîră-ţi bine în cap bătaile ce rabzi aici, astfel ca niciodată să nu mai fii bănuitor.

— D-apoi cum, se minună Ferondo, cine-a murit se poate întoarce iar pe lume ?

Călugărul îi răspunse :

— Te cred, dar numai cei care-s aleşi de Dumnezeu.

— Doamne, făcu Ferondo, de-o fi să mă întorc şi eu, jur c-am să fiu cel mai de treabă bărbat din lumea asta : n-am să-mi mai bat nevasta niciodată şi nici n-am s-o înjur deoît o dată, pentru poşirca asta pe care mi-a trimis-o. Măcar de i-ar fi dat în cap să puie şi-o feştilă ! Da' ţi-ai găsit ! Am fost silit să beau şi să mănînc pe orbecăite.

— Ba ţi-a trimis, şi încă mai multe, îi zise popa, dar vezi c-au ars la liturghie.

— Aşa e, bine zici. Ei, de mă întorc, să ştii c-o las să facă cum o taie capul. Da', rogu-te, domnia-ta care mă baţi, cine eşti ?

Călugărul îi zise :

— Şi eu sînt mort•ca şi tine şi-am fost de fet de prin Sardinia. Dar cum pe cealaltă lume am lăudat unui stăpîn de-al meu pe oamenii bănuitori, Dumnezeu — pînă ce-o chibzui să facă altceva ou noi, cu mine şi cu tine — mi-a dat osînda asta : să-ţi dau adică să mănînci, să bei şi-apoi să te cotonogesc.

Ferondo întrebă :

— Numai noi doi ne aflăm pe aicea ?

— Aș, sînt cu miile ; da' tu n-ai cum să-i vezi și să-i auzi, precum nu pot nici ei să te zărească ori să te audă.

Ferondo întrebă din nou :

— Oare sîntem departe tare de locurile noastre ?

— Ohoho ! făcu călugărul, cale de mii de poștii. Al naibii de departe !

— Depărțișor, nu glumă, se minună Ferondo ; pe cîte judec eu, dacă-s atîtea poștii, se vede treaba că sîntem cu totu-afar' din lume.

Cu de-alde astea și altele asemănătoare, cu de-ale gurii și bătaie, Ferondo fu ținut cam la vreo zece luni de zile, în care, cît putu mai des, starețul cercetă cu sîrg nevasta cea frumoasă și-și petrecu cu ea pe cît putu mai bine. Dar într-o bună zi, ceasul cel rău pesemne, femeia se trezi că-i grea și-i spuse starețului vestea. Din care pricină amîndoi se chibzuiră că-i de lipsă, și încă cît mai iute, să-l scoată pe Ferondo din Purgatoriu și să-l învie, ca să se întoarcă la nevastă și ea să poată zice c-a rămas grea cu dînsul.

Drept care în noaptea următoare starețul porunci să vie careva să-l cheme pe Ferondo c-o voce prefăcută și apoi să-i zică așa :

— Ferondo, veselește-te că Dumnezeu s-a îndurat de tine și te trimite iar în lume, unde întorcîndu-te avea-vei de la nevasta ta un prunc și pruncul ai să ți-l botezi cu numele de Benedetto, căci Domnul Dumnezeu s-a îndurat de tine numai pentru rugarea multă a starețului tău cel sfînt și a femeii tale, precum și de hatîrul sfîntului Benedetto.

Ferondo, auzind acestea, se veseli și zise :

— Foarte mă bucur ! Deie-i Domnul ani mulți cu sănătate Părintelui Ceresc, și starețului, și sfîntului Benedetto, și nevesti-mi, drăguța și dulcea de ea.

Starețul, după ce-i turnă în vinul pe care i-l trimitea zilnic o fărmă din prafurile fermecate, atîta cît să doarmă cam patru ceasuri, nu mai mult, îl îmbracă din nou în hainele lui și dimpreună cu călugărul bolonez îl puse iar în racla unde fusese înmormîntat. A doua zi de dimineață Ferondo se trezi și printr-o crăpătură a raclei văzu lumina zilei, pe care nu-și mai amintea s-o fi văzut de zece luni : drept care, părăindu-i-se că trăiește, se apucă să strige : „Deschideți-mi, deschideți-mi !“ și începu el însuși să împingă în sus cu creștetul așa de tare bolta raclei încît, nefiind prea tare înțepenită, o scoase din țîțîni, mai s-o răstoarne de pe raclă. Călugării, care tocmai atunci cîntaseră utrenia, dădură fuga într-acolo, îi cunoscură vocea și-l văzură că se ridică și dă să iasă din mormînt. Din care pricină, înfricați de ciudățenia întîmplării, o rupseră la fugă și dădură buzna peste stareț. Starețul, prefăcîndu-se că se ridică de la rugăciune, le zise : — Fraților, de ce vă temeți ? Luați crucea și agheasma, veniți cu toții după mine și-om merge să vedem ce se îndură să ne arate puterea Tatălui Ceresc.

Zis și făcut. Ferondo, între acestea, galben ca ceara la obraz, drept unul care nu văzuse de zece luni lumina zilei, ieșise din mormînt. Și de îndată ce-l văzu pe stareț, se azvîrli la picioarele lui și-i zise :

— Părinte, după cîte mi s-au arătat azi-noapte, rugăciunile duminicale, ale sfîntului Benedetto și-ale femeii mele m-au mîntuit de chinurile Purgatoriului și m-au adus iarăși la viață. Drept care îl rog pe Dumnezeu să-ți dea sănătate acu și-n veci de veci amin.

Starețul zise atunci :

— Lăudată fie puterea Domnului ! Du-te dar, fiule, de vreme ce Dumnezeu te-a înviat din morți, du-te de-ți mîngîie nevasta, care de cînd ți-ai dat sfîrșitul într-una te bocește, și fii de-acî înaintea slugă plecată a lui Cristos.

Ferondo îi răspunse :

— Știu, părinte, ce cuminte-i, că mi-au mai spus-o și alții. Da' las' pe mine ! Că de îndată ce-oi da ochii cu ea, am s-o sărut pînă n-am să mai pot. Așa de dragă mi-e.

După ce plecă Ferondo, starețul se prefăcu că-i năucit de această întîmplare și întru cinstirea ei puse călugării să cînte un preacucernic *Miserere*. Ferondo se întoarse în sat, dar oamenii cînd îl văzură o luară care încotro, fugind ca de-altă arătare, deși el îi chema înapoi, ținînd morțiș să le arate că înviase ca Cristos. Și pînă și nevastă-sa se înfricoșă de el. De la o vreme însă, venindu-și oamenii în fire și încredințîndu-se că-i viu, se apucară a-i pune tot felul de întrebări ; iar el, făcînd pe înțeleptul, le răspundea la toți, ba le dădea și vești de pe la rudele lor moarte și despre Purgatoriu spunea niște năzbîtii de te cruceai nu alta, istorisind pe îndelete, de față cu tot satul, ce vorbă-i trimisese Domnul prin gura unui mare arhanghel, mai înainte de a învia. Și în cele de pe urmă se întoarse acasă la nevastă și, luîndu-și iar în stăpînire averile nenumărate, lăasă femeia grea după părerea lui, și chiar la vremea potrivită — după credința proștilor care-și închi- puie că femeia drept nouă luni poartă copii — nevasta îi făcu fecior și-l botezară Benedetto.

Întoarcerea omului nostru și toate balivernele pe care le spunea, precum și faptul că prostimea îl socotea înviat din morți, sporiră fără seamăn faima de sfînt a starețului. Iar omul care, bietul, din

cauza geloziei răbdase atîta ciomăgeală, acu, fiind
lecuit de ea, se astîmpără pentru vecie, întocmai
după cum îi făgăduise starețul femeii. De care lucr
dînsa, nespus de mulțumită, trăi cinstită cu bărba
tul, precum trăise și înainte; atîta doar că uneori
cînd se ivea prilejul, nu se dădea înapoi nici de la
preasfinția-sa, care știuse s-o slujească cu atîta is
cusință la vreme de necaz, și încă ce necaz.

Povestea a noua

Giletta di Nerbona îl vindecă pe regele Franței de-o bubă și, drept răsplată, îi cere de bărbat pe Beltramo di Rossiglione; cavalerul se însoară în silă, de ciudă pleacă la Florența și acolo, îndrăgostindu-se de-o fată, Giletta se culcă cu el în locul fetei și naște doi băieți; din care pricină Beltramo, prinzînd a o îndrăgi, și-o ține de nevastă.

Ținînd seama de privilegiul lui Dioneo, cel rînduit cu povestitul la urma tuturor, isprăvindu-se povestea Laurettei, numai reginei îi mai rămăsese să vorbească. Drept aceea, fără să mai aștepte a fi poftită de ceilalți, plină de gingășie, ea începu astfel :

— Cine-ar mai cuteza să spună o poveste care să poată place, după ce-a auzit-o pe cea a Laurettei ? Noroc că n-a fost prima, căci de-ar fi fost așa, de bună seamă celelalte nu ne-ar mai fi plăcut atîta ; de aceea, drept să spun, mă tem să nu se întîmple la fel și cu poveștile care urmează a se spune. Totuși, fie ce-o fi, mă încumet să vă spun și eu o istorioară potrivită cu tîlcul celor spuse azi.

În regatul Franței trăia pe vremuri un nobil pe care îl chema Isnardo, conte di Rossiglione și care, fiind bolnăvicios, ținea mereu pe lîngă el un doctor renumit pe care îl chema Gerardo di Nerbona. Contele avea un băiețaș, Beltramo, tare frumos și drăgălaș, și-n preajma acestui prunc creșteau cu el deodată și alți copii de vîrsta lui și printre dînșii

și-o fetiță de-a doctorului, zisă Giletta după nume, care începu să-l îndrăgească pe băiețaș c-o dragoste cu mult mai pătimasă decît s-ar fi căzut să simtă la vîrsta ei plăpîndă. Or, într-o bună zi murind numitul conte, băiețașul rămase în grija regelui și ca atare fu silit să plece la Paris; de care lucru copilă se necăji amarnic. Și cum nu după multă vreme muri și tatăl ei, ea se gîndi c-ar da orice numai să poată merge și dînsa la Paris să-l vadă pe Beltramo, dacă bunînțeleș pentru o treabă ca aceasta ar fi avut prilej cîstit; dar, cum era păzită cu strășnicie de ai ei, căci rămăsese orfană și pe deasupra și bogată, nu era chip să afle prilejul potrivit. Și între acestea ajunsă fiind la vîrsta măritîșului, fiindcă nicicum nu izbutea să-l uite pe Beltramo, făcuse vînt la o mulțime de pețitori cu care rudele ar fi dorit s-o vadă măritată.

Acu, în timp ce fata tînjea de dorul lui Beltramo mai mult ca niciodată — căci auzise că între timp băiatul se făcuse frumos din cale-afară — se nimeri să audă că regele Franței, din pricina unei copturi pe care o avusese în piept și care nu fusese pe deplin lecuită, rămăsese c-o bubă rea — prilej neostoit de chin și de cumplită suferință — și că de buba asta nu izbutiseră cu nici un chip să-l lecuiască doctorii, deși mulți se încercaseră, făcîndu-i mai degrabă rău decît bine; astfel că regele, sărmanul, pierzînd orice nădejde, nu mai vroia să știe acum nici de povețe, nici de leacuri. Fata, auzind acestea, fu foarte mulțumită, căci se gîndi c-avea în sfîrșit prilej nebătător la ochi să meargă la Paris și pe deasupra și s-ajungă să se mărite cu Beltramo, dacă coptura regelui era cum și-o închipuise dînsa. De aceea, ca una care învățase o mulțime de lucruri de la tatăl ei, amestecă niscaiva prafuri din anumite ierburi bune la boala ce cre-

dea că-l mistuie pe rege și, încălecînd degrabă, porni către Paris. Acolo, întîi și întîi căută cu dinadinsul să-l vadă pe Beltramo ; iar după ce-l văzu se duse și la rege și îi ceru să facă bine și să-i arate și ei buba. Văzînd-o așa de tînără, de drăgălașă și frumoasă, regele nu fu în stare să i se împotrivească și i-o arătă pe dată. Fata, cum dădu cu ochii de bubă, se încredință numaidecît c-avea să-l poată vindeca și-i zise :

— Măria-ta, de te învoiești, eu trag nădejde ca-n opt zile să te pot vindeca de buba asta, fără să înduri nici o durere și făr' de nici un alt necaz.

Regele își bătă joc în sinea lui de vorbele fetei, zicîndu-și : „Să știe adică o fetișcană, ce n-au știut și n-au putut cei mai vestiți doctori din lume ?“ De aceea îi mulțumi frumos de grija ce i-o arăta, spunîndu-i că se hotărîse să nu mai deie ascultare povețelor doftoricești. La care fata îi răspunse :

— Stăpîne, dumneata nesocotești priceperea și știința mea fiindcă mă vezi că-s tinerică, ba și femeie pe deasupra ; dar eu ți-aduc aminte că nu mămăduiesc cu meșteșugul meu, ci cu ajutorul Domnului și meșteșugul doctorului Gerardo di Nerbona, care mi-a fost părinte și care a fost la vremea lui doctor cu faimă în toată lumea.

Regele își zise atunci : „Poate că Domnul mi-o trimite ; de ce n-aș încerca să văd ce știe face, de vreme ce mă încredințează c-am să mă vindec iute și fără suferință ?“ Și, hotărîndu-se să încerce, îi zise fetei :

— Dar dacă, după ce ne-ai pus să ne călcăm făgăduința, nu izbutești să ne vindeci, atuncea ce să-ți facem ?

— Măria-ta, răspunse fata, pune să mă păzească ; și dacă nu te vindec în vreme de opt zile,

atuncea arde-mă de vie ; dar dacă te-oi tămădui care-i răsplata mea ?

La care regele răspunse :

— Pre cîte vād eşti fată mare ; de aceea, de ne vindeci, te-om mărita la casă mare şi-are să-ţi fie bine.

— Stăpîne, zise fata, m-aş bucura şi eu de una ca asta, dar tare mi-ar plăcea să-mi aleg singur bărbatul, deşi, Doamne păzeşte, n-aş vrea să crez că-mi şade gîndul la vreunul din feciorii tăi sau din familia ta regească.

Şi regele îi făgădui numaidecît să-i facă voia.

Fata se puse pe lucru şi izbuti să-l vindece pe rege şi mai iute decît făgăduise. Drept care dînsul simţindu-se tămăduit, îi zise :

— Fată dragă, ţi-ai cîştigat bine bărbatul !

Iar dînsa îi răspunse :

— Dacă-i aşa, măria-ta, atunci l-am cîştigat pe Beltramo di Rossiglione, pe care încă din pruncie am început să-l îndrăgesc şi apoi l-am îndrăgit mereu, din ce în ce mai mult.

Regelui îi veni cam greu să-i deie tocmai pe Beltramo, dar fiindcă i-l făgăduise, ca să nu-şi calce vorba, îl chemă pe tînăr şi-i zise :

— Beltramo, eşti om în toată firea acum, bărbat destoinic şi învăţat : vrem dar să ni te întorci stăpîn pe locurile dumitale, ducînd acasă şi-o copilă pe care ţi-am ales-o noi de nevastă.

Beltramo îl întrebă atunci :

— Şi cine-i fata, doamne ?

— E aceea, spuse regele, care ne-a vindecat cu leacurile ei.

Beltramo, care-o cunoştea şi o văzuse de curînd, deşi îi păruse mîndră fata, ştiind-o că nu-i de neam, pe potriva lui, răspunse înciudat :

— Stăpîne, vrei să-mi dai o doftoriță de nevastă ? Ferit-a Dumnezeu să-mi fie dat a mă înșura c-o astfel de femeie.

La care regele răspunse :

— Care va să zică ai vrea să ne călcăm cuvîntul dat spre vindecarea noastră copilei care, drept răsplată, ni te-a cerut pe dumneata ?

— Stăpîne, spuse atunci Beltramo, măria-ta poate să-mi ia tot ce am pe lumea asta și chiar pe mine însumi mă poate da cui vrea, căci eu sînt al măriei-tale ; dar află că eu unul cît oi trăi n-am să mă împac cu gîndul unei căsnicii ca asta.

— Ba ai să te împaci, răspunse regele, căci fata e înțeleaptă, frumoasă și te îndrăgește ca pe lumina ochilor ; de aceea noi nădăjduim să ai parte de-o viață cu mult mai veselă cu dînsa decît cu orice altă doamnă de viță mai aleasă.

Beltramo nu crîcni și regele dădu porunci să fie rînduite pregătiri mari și falnice pentru serbarea nunții. Iar cînd veni și ziua aceea, deși se cununa în silă, Beltramo, în fața regelui, se însură cu fata care-l iubea mai mult ca orice pe lume. Și, după ce-o făcu și p-asta, cum el se hotărîse mai dinainte ce să facă, spunînd că vrea să meargă acasă, pe moleagurile lui, ca acolo să desăvîrșească taina cununiei, își luă rămas bun de la rege și, încălecînd pe cal, în loc s-o apuce către pămînturile lui, porni de-a dreptul spre Toscana. Și acolo, aflînd că florentinii se războiau cu cei din Siena, se hotărî să lupte de partea florentinilor ; drept care, fiind primit cu cinste și multă bucurie de ei, fu pus drept căpetenie în fruntea unei oști și, fiind ținut cu plată bună, rămase multă vreme în slujba florentinilor.

Mireasa, necăjită de cele întîmplate, trăgînd totuși nădejde să-l poată aduce înapoi prin buna ei

purtare, plecă la Rossiglione, unde fu primită de toți drept doamnă și stăpână. Acolo însă — cum Beltramo lipsise ani de zile de pe pământurile lui — găsi în toate cele dezordine și stricăciune, dar, înțeleaptă fiind, se apucă cu hărnicie și puse rânduială în toate; din care pricină supușii se arătară mulțumiți și începură s-o îndrăgească cu dragostă statornică, învinuindu-și cu asprime stăpînul, care nu părea să fie mulțumit de dînsa. După ce puse dar în rînd moșiile și casele cu toate ale lor, făcuse trimise vorbă contelui prin doi cavaleri, rugîndu-s-o înștiințeze dacă era ea pricina care-l ținea departe, căci de-ar fi fost așa, ea, ca să-i facă învoie ar fi plecat de acolo. La care vorbe contea răspunse cu asprime:

— Să facă cum o taie capul! Cît despre mine unul, n-am să mă întorc decît atunce cînd o să poarte ea inelul ăsta-n deget și-n brațe prunc făcîndu-mi cu mine.

Inelul acela îi era tare drag contelui și nu și l-a fi scos din deget pentru nimica în lume, căci auzise despre el c-avea putere fermecată. Se lămuriră deci trimișii că acele două lucruri erau cu neputință să fie dobîndite, și pricepînd că vorba lor n-ajută la nimica și nu-i în stare a zdruncina hotărîrea contelui, se întoarseră la stăpîna lor și-i povestiră ce răspuns îi trimitea bărbatul. Contesa, tare amărîtă, după ce chibzui îndelung, se hotărî să încerce să vadă de nu-i chip s-ajungă la cele două lucruri, astfel încît să-și poată redobîndi bărbatul. Drept care-și făuri un plan și după aceea, adunînd bărbații cei mai răsăriți și mai destoinici, le înșiră la rînd cu vorbe înduioșătoare tot ce făcuse pentru conte, vădindu-le și ce răsplată primise pentru truda ei; iar la sfîrșit le spuse că, întrucît nu dorea ca din cauza ei el să șadă veșnic

În surghiun, se hotărîse să plece și să-și petreacă restul vieții mergînd pe la locurile sfinte și împărțind pomeni de mîntuirea sufletului ; și ca atare îi rugă să ție în paza lor și să ocîrmuiască ei pămînturile contelui, dîndu-i de știre lui că dînsa plecase hotărîtă să nu mai pună-n veci picioru-n Rossiglione. În vreme ce vorbea, potop de lacrimi revărsară oamenii aceia cumsecade și o rugară în fel și chip să-și schimbe hotărîrea și să rămîină acolo ; dar fără de folos. Căci dînsa, în paza Domnului lăsîndu-i, c-un văr de-al ei și-o slujnică, fără să știe nimeni, porniră îmbrăcați în straie de pelerin și încărcăți de bani și pietre nestemate, și pînă la Florența nu se mai opriră. Acolo, dînd peste un han ținut de-o văduvă de treabă, doamna, dornică fiind să afle vești de la bărbatul ei, se aciui la han, trăind ca pelerinii, cu cheltuială mică și multă rugăciune.

Or, chiar de-a doua zi se nimeri să-l vadă pe conte cînd trecea călare cu ai săi prin fața hanului ; și, deși ea îl știa prea bine, o întrebă pe văduvă cine era acela. Hangița îi răspunse :

— E un străin, un conte, Beltramo după nume și-i un bărbat curtenitor, plăcut și tare îndrăgît aicea în oraș ; e îndrăgostit la nebunie de o vecină a noastră, o fată de neam bun, dar fără pic de avere. Ce-i drept, fata-i cinstită, dar cum e așa săracă nu-i chip să se mărite și stă cu maică-sa, o doamnă tare înțeleaptă și de treabă ; că dacă nu era s-o aibă pe maică-sa, poate de mult i-ar fi făcut în voie contelui, da' așa...

Contesa, auzind cuvintele acestea, rămase gînditoare, și după ce le întoarse pe față și pe dos și le înțelese pe de-a-ntregul, puse la cale ce să facă ; află deci care-i casa și numele femeii și-al fetei îndrăgite de conte și într-o bună zi se duse pe as-

cuns la ele, îmbrăcată așa cum se afla, în straiile de pelerin. Pe mamă și pe fată le află trăind ca vai de lume și, după ce intră în casă și le dădu binețe, îi spuse doamnei c-ar fi vrut să stea cu ea de vorbă. Femeia, ridicându-se, zise că-i gata s-o asculte ; drept care, după ce-o pofti într-altă odăiță și după ce se așezară, contesa începu așa :

— Doamnă, pre cîte văd, nici dumneata și nici copila dumitale nu prea aveți noroc, așa cum n-am nici eu ; dar dacă dumneata ai vrea, nu ți-ar fi greu să faci astfel, încît s-avem parte de el și eu și dumneata cu fata.

Femeia îi răspunse că atîta aștepta și ea, să mai răsuflă oleacă de griji, dar într-un chip cinstit. Și atunci contesa îi zise :

— Eu aș avea nevoie de o făgăduință anume din partea dumitale ; dar dacă eu mă încred în ea și dumneata mă-nșeli, atunci să știi c-ai stricat tot, și rosturile mele și p-ale dumitale.

— Să nu te temi, grăi femeia ; spune tot ce poț-tești și poți fi sigură că eu n-am să te înșel nici-cînd.

Contesa se apucă atunci și-i povesti de-a fir-a-păr toată povestea ei, cine era, cum îl iubise pe conte încă din pruncie și tot ce îndurase pînă în ziua aceea. Și cu atîta însuflețire vorbi contesa, încît femeia, crezînd-o pe de-a-ntregul — ca una care auzise, în parte, și de la străini povestea ei — simți la urmă că i se face milă de dînsa. Iar contesa, sfîrșind povestea, îi zise :

— Ai auzit, dar, care sînt acele două lucruri de care am nevoie ca să-mi redobîndesc bărbatul ; și nu știu zău cine-ar putea să-mi facă rost de ele mai lesne decît dumneata, dacă-i adevărat, precum aud, că contele e așa de îndrăgostit de fata dumitale.

Femeia îi răspunse atunci :

— Dac-o iubește ori ba, n-am cum să știu : de arătat de bună seamă așa arată. Dar cum socoți domnia-ta să-ți vin într-ajutor ?

— Ți-oi spune cum, grăi contesa ; dar pînă atunci vreau să-ți arăt cu ce folos ai să te alegi domnia-ta din treaba asta, dacă vei face cum te rog ; pre cîte vād ai fată mare, frumoasă, și-ar fi tocmai vremea s-o așezi la casa ei, dac-ai avea cu ce ; dar după cîte am priceput, n-ai cum să faci una ca asta. De aceea eu, dacă m-ajuti, mă leg drept mulțumită să-ți înzestrez copila cu cît vei crede dumneata că-ți trebuie ca s-o măriți bine.

Ca una ce era lipsită, femeia se bucură în sinea ei, sărmana, de vorbele contesei ; dar, bună cum era la suflet, răspunse :

— Doamnă, spune-mi ce pot face pentru domnia-ta, că, dacă lucrul e cinstit, eu bucuroasă-l fac și apoi vei face dumneata cum vei găsi mai bine.

Contesa îi zise atunci :

— Uite ce-aș vrea să faci : să trimiți vorbă contelui printr-o femeie de credință că fata dumitale i-ar face toate voile, dac-ar ști sigur c-o iubește atît pe cît arată ; lucru de care ea n-are să fie încredințată decît atunci cînd contele îi va trimite în dar inelul pe care-l poartă în deget și despre care a auzit că-i e nespus de drag. Iar dacă el îl va trimite, domnia-ta să mi-l dai mie. Apoi să-i dai de veste că fata îl așteaptă să vie cînd poștește, să îl aduci pe ascuns aici la dumneata acasă și-n locul fetei dumitale să mă strecuri pe mine în patul lui pe ascuns. Poate că Dumnezeu se va îndura de mine și voi rămîne grea : și într-acest chip, purtînd în deget inelul lui și-n brațe copil făcut cu el, am să-l aduc iarăși la mine și-am să trăiesc cu el așa cum se cuvine să trăiască o femeie cu bărbatul ei, și asta numai mulțumită bunăvoinței dumitale.

Femeia își dăde seama că treaba nu-i ușoară și fu și frică nu cumva să-și facă fata de rușine. Totuși, gândindu-se că-i bine să-i dea o mână de ajutor contesei spre a-și redobândi bărbatul și cugetînd că fapta ei poate duce la bun sfîrșit, lăsîndu-se mînată de dragostea pentru contesă, nu numai că-i făgădui să facă ceea ce-i ceruse, ci-n foarte scurtă vreme, lucrînd în taină și cu grijă, precum fusesse învățată, îi dobîndi inelul (cu toate că Beltramo se despărți cu greu de el) și izbuti cu măiestrie să culce pe contesă cu contele, în locul fetei.

De pe urma acestor prime îmbrățișări, căutate cu multă dragoste de conte, din mila cerului contesa rămase grea cu doi băieți, precum se dovedi pe urmă, cînd îi veni vremea să nască. Și nu numai o dată, ci-n repetate rînduri, femeia aceea de ispravă îi înlesni contesei să se bucure de îmbrățișările bărbatului ei, punînd la cale lucrurile cu atîta dibăcie încît nimeni nu află nimic de toată treaba asta iar contele fu încredințat că se culcase, cu iubita nu cu nevasta lui. Drept care în mai multe rînduri o dăruie cu pietre scumpe și felurite giuvaeruri, pe care dînsa le păstră pe toate cu sfințenie. Iar mai la urmă, cînd simți că rămăsese grea, nu vru să mai încurce degeaba pe femeie, și de aceea îi zise :

— Doamnă, mulțumită lui Dumnezeu și dumitale am izbutit să am ce-am vrut. De aceea, e vremea acum să-ți dau răsplata cuvenită și apoi să plec cu Dumnezeu.

Femeia îi răspunse că-i bucuroasă de izbîndă, dar că ea n-o slujise cu gîndul la răsplată, ci numai fiindcă socotise că e de datorința ei să facă o faptă bună. La care doamna îi spuse :

— Mă bucură ce-mi spui, cu-atît mai mult cu cît și eu, așijderi dumitale, nu socotesc să-ți dau drept

plată cît ai să-mi ceri domnia-ta, ci doar să fac un bine care se cere a fi făcut.

Atunci femeia biata, mînată de nevoie și copleșită de rușine, îi ceru o sută de lire ca să-și mărite fata. Iar doamna, pricepîndu-i rușinea și văzînd cît de puțin îi cere, îi dădu cinci sute de lire și-o dăruî cu o mulțime de giuvaeruri scumpe, care cu toatele împreună făceau încă pe-atîta. Femeia, peste închipuire de fericită, mulțumi pre cît știu mai bine contesei, care, luîndu-și rămas bun de la dînsa, se întoarse înapoi la han, iar ea — spre a nu mai da prilej bărbatului să-i vină în casă ori să-i trimită vorbe — plecă cu fata dimpreună la niște rude de la țară. Cît despre conte, el, la scurtă vreme după aceea, chemat fiind de ai săi să se întoarcă acasă, cum auzise între timp că doamna lui plecase în lume, se întoarse iar la Rossiglione.

Contesa, prinzînd de veste că Beltramo plecase din Florența și se întorsese în țară, fu foarte mulțumită și mai rămase în oraș pînă îi veni vremea să nască. Pe urmă, aducînd pe lume doi băiețași leiți cu contele întru totul, se strădui să le găsească o doică bună, iar apoi, cînd socoti că-i vremea, se așternu la drum și, fără s-o cunoască nimeni, ajunse pîn' la Montpellier. Acolo șezu cîteva zile ca să se odihnească și, după ce făcu cercetări pretutindeni spre a da de urma contelui, află că e la Rossiglione și că de patruzeci de sfinți orînduise o serbare la care poftise o mulțime de lume; porni dară și ea într-acolo, înveșmîntată ca de obicei în straiul ei de pelerin. Și după ce ajunse, văzînd că oaspeții stau gata să se așeze la ospăț, ea, fără să-și mai schimbe haina, pătrunse în sala de ospete cu copilașii în brațe și, făurindu-și drum printre mesenii adunați, se duse drept la conte și căzînd în genunchi la picioarele lui îi zise hohotînd :

— Stăpîne, eu sînt nevasta dumitale cea oropsită și pribeagă, care am nemernicit atîta vreme prin străini ca să te poți întoarce domnia-ta acasă. Și vin acum să te rog, pe Dumnezeuul tău și-al meu să-ți amintești și să te ții de învoiala ce-ai legat cu cei doi cavaleri trimiși de mine odinioară ; căci iată îți aduc în brațe, nu un copil, ci doi deodată și-n deget port, pre cîte vezi, inelul dumitale. E vremea dar să mă primești ca pe-o soție legiuită, așa cum ai făgăduit.

Contele, auzind-o, rămase înmărmurit și recunoscu de îndată inelul și copiii, care aduceau cu ei ca două picături de apă ; dar totuși o întrebă :

— Grăiește, doamnă, cum anume s-au întîmplat acestea toate ?

Contesa, spre mirarea lui și-a tuturor celor de față, îi povesti atunci pe îndelete toată povestea ei. Drept care contele, știind bine că spune adevărul, văzînd cît de înțeleaptă și de stăruitoare se dovedise a fi, ba mai văzîndu-se pe deasupra și cu doi prunci deodată, fie spre a-și ține vorba, fie pe de altă parte spre a face în voie doamnelor și cavalerilor de față, care-l rugau stăruitor s-o primească și s-o cinstească, își potoli asprimea cea multă și încăpățînată și, ridicînd-o pe contesă de jos, o îmbrățișă și-o sărută, recunoscînd-o drept soție legiuită și pe copii la fel. Și după ce dădu porunci să fie îmbrăcată în straie potrivite cu rangul ei, spre bucuria mesenilor de față și-a celorlalți vasali care auziseră și ei de cele întîmplate, nu numai pentru ziua aceea, ci pentru multe alte în șir, orîndui petreceri. Apoi, pîn' la sfîrșitul vieții își preacinsti nevasta ca pe-o soție legiuită și o iubi cu multă și nesecată dragoste.

Povestea a zecea

Alibech se face pustnică, iar sibastrul Rustico o învață cum să-l vîre pe necuratul în iad ; la urmă, fiind luată de la sihăstrie, se mărită cu Neerbale.

Dioneo, care ascultase cu luare-aminte povestea reginei, văzînd că se sfîrșește și că numai lui îi mai rămăsese să povestească, fără s-aștepte a fi poftit, cu zîmbetul pe buze, grăi :

— Grațioase doamne, domniile-voastre poate n-ați auzit încă în ce chip poți să-l vîri pe necuratul în iad ; de aceea vă voi spune eu, fără să ies de pe făgașul poveștilor de astăzi ; iar dumneavoastră, învătînd cum vine treaba asta, s-ar prea putea s-ajungeți în rai, și să pricepeți totodată că dragostea, deși se adăpostește mai bucuroasă în palate și-n încăperi luxoase decît în jalnice bordeie, totuși nu-i scris niciunde că nu-și poate vădi puterea și prin păduri stufoase, prin munți stîncoși și peșteri neumblate ; drept care ne putem da seama că-n lumea asta toate supuse sînt puterii ei.

Ci, revenind la fapte, spun dar că se afla pe vremuri la Capsa, cetate în Berberia, un om tare bogat, care printre alți copii avea și-o fată frumoasă și gîngășă, pe nume Alibech. Și fata aceasta, fiind păgîină și auzindu-i pe creștinii care se aflau la

Capsa slăvind și preamărind credința creștinească într-o bună zi întrebă pe unul din ei ce anume a fi trebuit să facă spre a-l sluji pe Domnul fără prea multă osteneală. Cel întrebat răspunse că oameni care-l slujeau mai bine pe Cristos erau aceia care fugeau de bunurile pămîntești, precum erau de pildă sihăstria care trăiau ascunși prin pustietățile deșertului din Tebaida. Fata, care era tare prostă și-abia de împlinise ca la vreo paisprezece ani, mînată mai degrabă de-o toană de copil, decît de vreun îndemn temeinic, fără a mai spune nimănui ce avea de gînd să facă, încă de a doua zi se așternu la drum pe ascuns, luînd-o de una singură către deșertul Tebaidei. În cele de pe urmă, fără să-și piarză în drum cheful de sihăstrie, cu chiu și vai ajunse, biata, pustietățile acelea, și văzînd de departe o colibă, o apucă spre dînsa și-n prag dădu peste un pustnic, care, văzînd-o singurică în tot deșertul cela, o întrebă uimit ce anume caută acolo. Fata îi răspunse că-i mînată de Dumnezeu și că umbla să afle chip spre a-l sluji pre dînsul, precum și om care s-o învețe în ce fel să-l slujească. Pustnicul, om de treabă, văzînd-o cît era de crudă și mai cu seamă de frumoasă, temîndu-se ca nu cumva să-l ispitească necuratul dac-ar fi fost s-o adăpostească, îi laudă îndemnul și după ce-o hrăni de bine, de rău cu rădăcini, cu poame pădurețe și cu ceva curmale, dîndu-i și de băut, îi zise :

— Copila mea, nu departe de aici se află un sfînt, pustnic și el, care-i cu mult mai mare meșter în ce-ți lipsește ție, decît sînt eu. La el să mergi.

Și-i arătă calea cea bună. Fata, ajungînd la celălalt pustnic și fiind întîmpinată cu aceleași vorbe și de el, se duse mai departe, pînă ce ajunse la coliba unui sihastru tînăr, om evlavios din cale afară și bun ca pîinea caldă, pe care îl chema Rus-

tico ; și, ajunsă acolo, îl întrebă același lucru și pe el. Rustico, vrînd cu orice preț să-și pună la încercare tăria, n-o mai trimise nicăieri, ci și-o ținu pe lîngă dînsul, în chilioara lui ; iar cînd se făcu noapte, îi înjghebă un pat micuț din frunze de palmier și-i spuse să se culce în el. Dar, de-abia sfîrșise treaba, cînd hop și ispitirile porniră a-i încerca puterea ; și înțelegînd el că tăria îl înșelase în așteptări, fără a se osteni prea mult să țină piept ispitei, se socoti învins și se dădu bătut. Apoi, lăsînd deoparte și rugăciuni și gînduri sfinte și opreliști de la cîte toate, prinse a-și plimba prin minte vîrsta cea fragedă a fetei și frumusețea ei, și începu să se gîndească cam cum s-o ia mai pe departe, astfel încît s-ajungă totuși la ce vroia, fără ca fata să-l socotească un stricat. De aceea, dintru început o descusu oleacă și-și dete iute seama că fata nici habar n-avea ce va să zică un bărbat și că era și cam prostuță, cum se arăta de altfel ; drept care chibzui pe loc cum s-o aducă a-i face pofta, lăsînd-o a crede că-i slujește printr-asta lui Cristos. Îi arătă deci la început, cu un potop de vorbe, că necuratul e cel mai mare dușman al Tatălui Ceresc și apoi îi dete să înțeleagă că nu e faptă mai plăcută lui Dumnezeu de cum e aceea de a-l vîrî pe necuratul în iad, unde Cel-de-Sus îl osîndise pe vecie. Fata îl întrebă atunci cum vine treaba asta și-n ce chip poate fi făcută. Iar Rustico îi răspunse :

— Las' c-ai să vezi acuși. Fă numai după mine.

Și zicînd astfel începu să se dezbrace de straiile puține cîte le avea pe el și rămase în pielea goală. Fata făcu și ea la fel, iar pustnicul, îngenunchind, ca și cum ar fi vrut, vezi Doamne, să se roage, o așează în fața lui. Și stînd așa, cum Rustico, văzînd-o cît e de frumoasă, era îmboldit amarnic de poftele

trupești, veni și învierea cărnii ; la care Alibech privind, grăi mirată :

— Rustico, ce-i aia care tot împunge să iasă afară și eu n-o am ?

— O, fiica mea, e necuratul de care ți-am vorbit răspunse Rustico. Și, vezi, mă chinuiește acumă încît de-abia mai pot să rabd.

Atuncea fata zise :

— Har Domnului ! Pre cîte văd, eu stau mai bine decît tine, căci n-am pe necuratul.

Și Rustico de colo :

— E drept, da' vezi că tu ai altceva în schimb ceva care-mi lipsește mie.

— Oare ? făcu copila. Și ce să fie aia ?

La care Rustico răspunse :

— Tu ai în tine iadul ; și, drept să-ți spun, îmi vine a crede că Dumnezeu anume mi te-a trimis aicea spre mîntuirea mea ; că de-o mai fi ca dracul ăsta să mă căznească încă mult, atunci, dacă te-nduri și mă învoiești să-l bag în iad, să știi că-mi faci un mare bine și-i faci și Domnului plăcere slujindu-l în atare chip, dac-ai venit aicea anume pentru treaba asta, așa precum ai spus.

Fata, de bună-credință, răspunse :

— Vai de mine, părinte, mai încape vorbă ? De vreme ce iadu-i la mine, rămîne-n voia dumitale să-l folosești cînd ți-o plăcea.

Rustico zise atunci :

— Fii binecuvîntată, copila mea. Să mergem dar și să-l vîrîm pe necuratu-n iad, ca să mă lase în pace.

Zicînd astfel o așeză pe fată pe unul din pătuțuri și-i arătă cum să se puie spre a-l fereca în temniță pe blestematul cela. Fata, care nîcînd nu mai băgase drac în iad, dintru început se cam strîmbă, zicînd :

— Părinte, zău așa, al naibii lucru-i dracu-l ăsta și trebuie că-i e într-adevăr vrăjmaș lui Dumnezeu, dacă și iadul pătimește cînd e să-l vîri în el !

Rustico îi zise atunci :

— N-ai grijă, fiica mea, n-are să fie tot așa.

Și ca să nu mai fie așa, pînă a se ridica din pat, zic pe puțin de șase ori băgară dracu-n iad, astfel încît de data aceea îi potoliră semeția și fu și dînsul bucuros să-și plece capul în pămînt. Dar după cîtva timp, trezindu-se din nou în el aceeași semeție, iar fata, ascultătoare, cercînd de fiecare dată să i-o răpună pe de-a-ntregul, pînă la urmă începu să-i placă și ei jocul și se apucă să-i spuie lui Rustico :

— Acu îmi dau eu seama cîtă dreptate aveau oamenii aceia de la Capsa, care ziceau că-i dulce lucru să-l slujești pe Dumnezeu. Și drept să-ți spun nu-mi amintesc să fi făcut vreodată o treabă care să-mi fie mai plăcută și să mă bucure mai mult decît să-l bag pe dracu-n iad ; de aceea socotesc că orice ins care trudește spre altele, în loc să vie să-l slujească pe Dumnezeu, e-un nătărău.

Și drept aceea adeseori mergea la Rustico zicîndu-i :

— Părinte, eu am venit aicea ca să-l slujesc pe Dumnezeu, nu ca să stau degcaba ; hai să-l băgăm pe dracu-n iad.

Iar alteori zicea :

— Eu nu știu zău de ce fuge dracu de iad ; că dacă ar sta în el așa de bucuros pre cît îl ține iadul, n-ar mai trebui să iasă-n veci.

Acu, tot îmbiindu-l fata pe Rustico și dîndu-i ghes să vie să-l slujească în doi pe Dumnezeu, îl istovi într-asa hal, încît sihastrul, bietul, într-o bună zi se pomeni că dîrdăie, cînd altu-n locul lui ar fi murit de cald. De aceea se apucă și-i spuse

fetei că dracul nu se cuvenea să fie pedepsit decît atunci cînd din trufie se apuca să înalțe capul.

— Iar noi de pedepsit l-am pedepsit destul, încît acu se roagă de Dumnezeu să-i deie pace.

Și zicînd astfel îi închise gura fetei. Ci ea, văzînd că Rustico nu mai venea s-o roage să bage dracu-n iad, se apucă într-o zi și-i spuse :

— Ascultă, Rustico, dacă pe tine diavolul tău te lasă în pace, pe mine iadul meu nu-i chip să mă slăbească. De aceea s-ar cădea acum să potolești și tu cu dracul tău turbarea iadului din mine, că doar și eu ți-am ajutat să-i curmi trufia odinioară.

Dar Rustico, care trăia cu rădăcini și apă chioară, nefiind în stare să răspundă la toate îndemnurile fetei, îi zise c-ar fi fost nevoie de prea mulți draci spre a izbuti să potolească iadul, dar că el totuși era gata să facă tot ce-ar fi putut. În felul acesta cînd și cînd o mulțumea pe fată, dar asta se întîmpla așa de rar, încît era ca și cum te-ai fi pus să zvîrli în gura leului cîte-o grăunță rînd pe rînd. De aceea fata, socotind că nu-l slujește îndeajuns pe Dumnezeu și nici atîta cît ar fi vrut, cu vremea prinse a bombăni.

Tocmai la vremea aceea, pe cînd se ciondănea iadul cu necuratul, din prea mare dorință și prea slabă putere, se întîmplă să se aprindă mare pojar în Capsa, și-n foc muri și tatăl fetei cu toți ceilalți copii și cîți se mai aflau prin casă. În felul acesta Alibech rămase ea moștenitoarea averii părintești. Atunci un tînăr, zis Neerbale, care-și zvîrlise avutul în cheltuieli nesăbuite, aflînd că fata nu e moartă, se apucă s-o caute și după ce-o găsi — mai înainte ca slujbașii mînați de visterie să pună mîna pe avutul părintelui lui Alibech, fiindcă murise chipurile fără a lăsa moștenitori — spre bucuria pustnicului și spre mîhnirea ei o aduse înapoi la

Capsa și se însură cu ea, făcându-se stăpîn, alături de dînsa, pe toată moștenirea ei. Cîi fata, înțrebată fiind de cîteva cumetre în ce fel îl slujise pe Dumnezeu în schivnicie, cum n-apucase încă să zacă cu bărbatul ei, răspunse că-l slujise vîrînd pe necuratul în iad și că Neerbale săvîrșise mare păcat smulgînd-o de la atare bună și sfîntă îndelînicire. Femeile o întrebă :

— Dar cum se vîră dracu-n iad ?

Fata prin vorbe și prin semne le arată cum vine treaba, iar ele se porniră pe-un rîs de mi-i că rîd și astăzi, zicîndu-i :

— Nu te mîhni, fetico, că doar și pe la noi se face ca-n deșert. Neerbale are s-aibă grijă să te slujească și pe tine și pe Dumnezeu !

Apoi, purtînd din gură-n gură pățania fetei, în curînd umplură tot orașul, de unde se iscă și vorba că cel mai plăcut chip de a-l sluji pe Domnul e să te-apuci să-l vîri pe necuratul în iad ; iar vorba asta trecînd marea s-a pripășit și pe la noi, pe unde o mai auzi și astăzi.

Iată de ce, tinere doamne, ca să vă puneți bine cu Cel Atotputernic, se cade să luați seama și să învățați cum să-l vîriți pe necuratu-n iad, căci treaba asta e plăcută lui Dumnezeu și acelor care se încearcă întru dînsa, și numai bine și foloase ajungi să tragi de pe urma ei.

Povestea lui Dioneo și vorbele cu care ici-colo o presărase, stîrniră de nenumărate ori hazul preacinstitelor doamne. Și fiindcă isprăvisese, regina, știind că se apropie sfîrșitul stăpînirii ei, luîndu-și cununa de pe cap, cu nesfîrșită gingășie o așeză pe fruntea lui Filostrato, zicînd :

— Rămîne de văzut acum dacă o să știe lupul să mîne oile mai bine decît mînat-au ele lupii.

Filostrato, auzind ce spune, răspunse rîzînd :

— De-ar fi să-mi dați crezare, atunci aflați că lupii le-ar fi învățat pe oi să bage dracu-n iad, fără să se lase mai prejos ca Rustico cînd o învăța pe Alibech același lucru ; de aceea nu ne spuneți lupi, că nici voi nu sînteți oițe. Oricum, cu voia dumneavoastră, voi lua acum în stăpînire domnia încredințată mie.

Neifile îi răspunse :

— Ia ascultă, tinere, dacă ați fi vrut să ne învățați pe noi cum vine treaba asta, apăi să știi că mai degrabă voi ați fi avut ce învăța de la noi, cum a învățat Masetto din Lamporecchio de la maici ; iar vouă, află de la mine, graiul nu v-ar fi revenit de cît cînd ar fi fost s-ajungeți într-așa hal de slăbiciune, de să vă sune oasele.

Filostrato, care știa că pentru fiecare săgeată ar fi primit alta înapoi, lăsă deoparte gluma și începu să-și vadă de treburi și domnie. Puse să-i cheme slujitorul și vru să știe de la dînsul cum merge treaba pas cu pas ; apoi dădu porunci și se îngrijă să nu lipsească nimic din cele trebuincioase cît timp avea să ție ocîrmuirea lui. În cele de pe urmă se întoarse către doamne și le grăi astfel :

— Preaiubitoare doamne, spre nenorocul meu, de cînd am prins a desluși ce-i bine de ce-i rău, eu unul veșnic am fost robul șăgalnicului zeu Amor, căci veșnic am iubit pe vreuna din semenele dumneavoastră ; și zic spre nenorocul meu, căci și de-am fost smerit, de-am fost ascultător, de m-am căznit întotdeauna să-i fac pe plac iubitei, tot la nimica n-am ajuns și de fiecare dată m-am pomenit că-s părăsit de dragul altuia și-apoi mi-a mers din ce în ce mai rău, încît acuma am ajuns să cred că tot așa-mi va merge pînă va fi să mor. De aceea aș vrea ca mîine poveștile ce le vom spune să fie

asemănătoare cu viața mea cea zbuciumată ; să povestim adică despre aceia ale căror iubiri au avut sfârșit nenorocit, sfârșit care m-așteaptă de bună seamă și pe mine, căci numele cu care mă știți și dumneavoastră¹ nu mi-a fost dat degeaba de către Atoateștiutorul.

Și zicînd astfel se ridică în picioare, lăsînd pe fiecare să facă ce poștește pînă la ceasul cinei.

Grădina în care se aflau era atîta de frumoasă și atîta de plăcută, încît din cei de față nimeni nu se îndură s-o părăsească spre a căuta aiurea desfătare. Și fiindcă soarele între timp își molcomise focul și nu mai supăra pe nimeni, unii porniră a fugări căprițele și iepurii și celelalte animale ce mișunau pe acolo, și care în timp ce dînșii șezuseră pe iarba de zeci de ori îi necăjiseră sărind în mijlocul lor.

Dionco și Fiammetta începură să cînte despre Guiglielmo cavalerul și doamna din Vergiù ; Filomena și Pamfilo se puseră să joace șah și într-acestea, fiecare făcîndu-și pofța inimii, timpul zbură pe negîndite și se făcu și ceasul cinei. Drept care, poruncind să li se așeze mesele în jurul fîntînii, cinară acolo toți cu multă desfătare. Iar cînd sfîrșiră cina, Filostrato, ca să se țină de datina statornicită de cele care înaintea lui fuseseră regine, de îndată ce fură ridicate mesele, porunci Laurettei să dănuiască și să cînte. Iar dînsa îi răspunse :

— Cîntece întocmite de alții nu cunosc, iar din ale mele nu știu, zău, care s-ar potrivi cu veselia de pe-aceia ; dar dacă totuși vreți, eu bucuroasă cînt și dintr-ale mele unul.

¹ În limba greacă Filostrato însemnează „prieten al războiului”. Boccaccio dă acestui nume semnificația de „nefericit în dragoste” (n. t.).

La care regele îi răspunse :

— Orice-i al tău nu poate fi decât frumos și prea plăcut : de aceea cîntă-l cum îl știi.

Atuncea Lauretta, cu glas îndurerat, dar dulce, în timp ce doamnele din preajmă îi răspundeau în cor, prinse a cînta precum urmează :

Cine e mai mîhnită

Și plînsă decât mine,

Care suspin zadarnic, vai mie,-ndrăgostită.

Tu, Doamne, care cerul și stelele-nvîrtești,

M-ai zămislit pe placul tău,

Gingașă, încîntătoare, frumoasă ca-n povești,

Pentru că-acea jos, pe-al plîngerilor hău

S-aduc celor aleși

Fărîma frumuseții din paradisul tău ;

Pe mine, al lumii rău

Nu m-a atins nicicînd

Și nu m-a cunoscut ; de el nu-s oropsită.

Odinioară-am fost și eu de-un tînăr îndrăgită

Și-așa copilă cum eram

Cu gîndul în brațe m-a cuprins, și ochii mei, ispită,

L-au ars cum arde para în codrii-uscatur ram.

El timpul, pasăre pripită,

Cu mine tot l-a petrecut, fără să piardă-un dram.

Iar eu, care-l iubeam,

M-am dăruit întreagă lui ;

Acuma l-am pierdut ; o, jale nesfîrșită !

Apoi venit-a altul, un tînăr îndrăzneț,

De vișă, ce-n trufia lui

Se ține mîndru și viteaz, destoinic și semeț.

Și m-a cuprins ca-n clește și e gelos punînd temei

Pe gânduri fără preț.
Iar eu, nefericita, mă zbat și anii mei
Zadarnici mi se par și grei,
Căci unul singur azi mă ține,
Cînd Domnul m-a făcut să fiu de toți iubită.

Îmi blestem ceasu-n care, rîvnind să-mi schimb
veșmîntul

Grăit-am da, căci niciodată
Atîta de frumoasă nu m-a văzut pămîntul
Și-așa de bucuroasă ca-n cel de altădată.
Azi îmi doresc mormîntul,
Căci nimeni nu mă crede cinstită ca odată.
O, sărbătoare blestemată,
De-aș fi murit înainte
Să-ți gust, cum ți-am gustat, durerea chinuită.

Iubite, tu, căruia întreagă m-am dăruit la început,
Ca nimeni alta fericită,
Tu care stai în fața celui ce ne-a făcut,
Ai milă de durerea mea, de jalea mea neostoită,
De mine care n-am putut
Să mi te dau uitării, și fă să simt că nu-i pierită
Văpaia îndrăgită
În care-ai ars de dragul meu,
Și roagă-te la ceruri să-ți viu alături fericită.

Aicea Lauretta își isprăvi cîntarea, care deși fusese
ascultată de toți cu aceeași luare-aminte, fu pri-
cepută altfel de fiecare în parte; unii, gîndind
ca milanezii, își ziseră că-i mai cu spor un
porc gras decît o fată frumoasă. Alții în schimb
vădiră pricepere mai adîncită, mult mai înaltă și
cu mult mai apropiată de adevăr, dar despre dînsa

nu e locul să stăm de vorbă acum. Iar după toate acestea, regele porunci să fie aduse sfeșnice pe pajiștea înflorită și la porunca lui se mai cântară și alte cîntece, pînă tîrziu cînd stelele începură a păli. Atuncea, socotind că vremea-i de odihnă, îi îmbie pe toți să-și spună noapte bună și apoi să meargă la culcare.

Zina a patra

Sfîrşeşte cea de a treia zi a Decameronului şi începe cea de a patra, în care, sub sceptrul lui Filostrato, se vorbeşte despre acei ale căror iubiri au avut un sfîrşit nenorocit.

Preaiubite doamne, fie datorită vorbelor auzite de la înţelepţi, fie datorită atîtor şi atîtor lucruri văzute şi citite de mine însumi, eu socoteam pe vremuri că răbufnirile vijelioase şi arzătoare ale invidiei nu izbesc decît turnurile semeţe şi cele mai înalte vîrfuri ale copacilor. Dar din păcate mi-am dat seama că mă înşel crezînd astfel. De aceea, încercînd să scap de iureşul năvalnic al ăstui vînt turbat şi tot fugînd de el, m-am căznit întotdeauna să umblu nu numai pe şesuri, dar chiar prin văi adînci. Şi lucrul ăsta sare în ochi oricui se apucă să citească istorioarele de faţă, scrise de mine în graiul florentin de rînd, în proză, fără titlu, ba pe deasupra şi într-un stil din cale-afară de modest şi fără de pretenţii. Cu toate acestea, nici pe mine nu m-a cruţat vîntul sălbatic de care am pomenit mai înainte, ba dimpotrivă m-a izbit mai sã mă smulgã de pe pãmînt şi muşcăturile invidiei m-au sfîşiat şi ele din cap pînă-n picioare. De aceea vãd şi eu acum cã au dreptate înţelepţii cînd spun cã astãzi, pe pãmînt, numai mizeria e cruţată de pizmă şi invidie.

Au fost dar, înțelepte doamne, unii care, citind aceste istorioare, au zis că prea îmi sînteți dragi și că n-ar fi cîstit din parte-mi să aflu atîta bucurie în a vă fi pe plac și în a vă aduce alinare ; ba unii dintre ei au spus chiar și mai rău, fiindcă vă laud precum o fac. Alții, poftind să dovedească că-s mai cu scaun la cap, au spus că nu-mi stă bine, la vîrsta mea, să mă mai țin de lucruri ca acestea, să povestesc adică despre femei ori să încerc a le intra în voie. Și mulți vădîndu-se, vezi Doamne, prea gri-julii pentru faima mea, spun c-ar fi mai înțelept să stau cu muzele în Parnas, decît să intru în hora voastră cu niște fleacuri ca acestea. Apoi au fost și dintr-aceia care, mînați mai mult de ciudă decît de înțelepciune, au spus c-aș face mult mai bine să-mi văd de treburile mele și să-mi cîștig o pîine, decît să mă îndop cu vînt umblînd după de-alde-astea. Iar alții, în sfîrșit, în paguba strădaniei mele, au încercat a dovedi că întîmplările acestea s-au petrecut altminteri de cum vi le spun eu.

Iată, așadar, cinstite doamne, ce vîjellii cumplite, ce colți de fiară ascuțiți se abat asupra mea și mă sfîșie pînă la sînge, în timp ce eu mă lupt în slujba dumneavoastră. Atîta doar că aceste toate, mi-e martor Dumnezeu, eu unul le ascult cu inima împăcată ; și chiar dacă apărarea mea e toată în mîna dumneavoastră, nu înțeleg nici eu să stau cu mîinile în sîn și nici să-mi cruț puterile, ba dimpotrivă am de gînd, fără a le spune tot ce se cuvine să le spun, să-mi scap urechile de ei și de bîzîitul lor printr-un răspuns mai scurt și asta fără întîrziere. Căci dacă acum, că n-am ajuns nici barem la a treia parte a osteneții mele, cei ce mă vorbesc sînt mulți și multe îmi pun în cîrcă, pînă ce-oi ajunge la sfîrșit socot că s-ar putea să se înmulțească într-atîta, încît — de nu-și primesc la vreme răspunsul potrivit — s-ajungă

tără pic de trudă să mă doboare la pământ ; și la o treabă ca aceasta puterea dumneavoastră, oricît e ea de mare, n-ar fi în stare a ține piept.

Dar, înainte de a le da răspunsul potrivit, vreau să le spun, întru apărarea mea, nu o poveste întregă — ca să nu pară c-aș dori s-așez snoavele mele alături de poveștile unor bărbați de soi ca ei — ci numai o părțică de poveste, care prin lipsurile ei să dovedească de la sine că nu-i din cele amintite. Drept care, ațintindu-mi vorba spre cei ce-au tăbărit pe mine, le spun precum urmează :

Trăia pe vremuri în orașul nostru un om pe care îl chema Filippo Balducci, de neam cam prost de felul lui, dar înstărit, cu scaun la cap și priceput într-ale sale pe cît putea să fie un om de rînd ca el. Și avea o nevastă pe care o iubea tare mult și ea așijderea pe el, și laolaltă amîndoi trăiau viață tihnită, trudindu-se neobosit să-și placă unul altuia. Dar, cum de moarte nu e om să scape în lumea asta, se întîmplă ca și femeia să moară într-o bună zi, lăsînd în urma ei, bărbatului, un băiețaș făcut cu el și care să tot fi avut ca la vreo doi anișori. Omul, bietul de el, se necăji din cale-afară, mai mult ca orice om cînd pierde un lucru scump. De aceea, văzîndu-se lipsit de acea tovărășie pe care o îndrăgise neîncipuit de mult, se hotărî cu dinadins să nu mai șază în lume, ci să-și închine viața lui Dumnezeu, slujindu-l cu copilașul dimpreună. Drept aceea, împărțindu-și averea săracilor, porni numai-decît pe muntele Asinaio, unde se aciuî într-o chilioară cu băiatul. Acolo, trăind din milă și pomeni, în post și rugăciune, omul se ferea cu multă strășnicie să nu-i scape cumva de față cu copilul vreo vorbă despre cele lumești, nici să nu-l lase a le vedea, astfel încît ispita lor să nu-l întoarcă de la Domnul ; de aceea îi vorbea mereu numai despre

fericirea vieții veșnice, de Dumnezeu și sfinți, și nu-l învăța altceva decât rugăciuni. În felul acesta îl ținu mai mulți ani, fără să-l lase niciodată să iasă din chilie și fără să-i arate alt chip de om decât pe sine.

Acu, în sihăstria lui omul își luase obiceiul să meargă din când în când la Florența, de unde, după ce se îndestula de pe la dreptcredincioși cu cele trebuincioase, se întorcea înapoi pe munte. Or, într-o bună zi, pe când băiatul avea ca la vreo optsprezece ani, iar taică-su era bătrîn, se întâmplă ca feciorașul să-l întrebe unde se duce. Filippo îi spuse unde și atunci băiatul îi zise :

— Tătucă, dumneata ești om bătrîn acu și ți-o fi greu să înduri atîta osteneală ; de ce nu mă duci o dată și pe mine la Florența, ca să-i cunosc și eu pe credincioșii care ne ajută și într-acest chip, eu, care-s tînăr și îndur mai lesne osteneala, să mă pot duce mai pe urmă, cînd ai să vrei domnia-ta, de unul singur la oraș, s-aduc ce ne lipsește ?

Omul, gîndindu-se că băiatul e mare acum și că se deprinsese să-l slujească cu atîta rîvnă pe Dumnezeu, încît cele lumești cu greu ar fi putut să-l mai întoarcă de la dînsul, își zise în sinea lui : „Băiatul are dreptate !“ Și fiindcă tocmai atunci trebuia să meargă la Florența, îl luă și pe el și se porni la drum. Acolo, văzînd băiatul case, palate și biserici și alte cîte toate mai vezi într-un oraș, se minună din cale-afară, ca unul care nu-și mai aducea aminte să fi văzut așa ceva, și prinse a-l întreba pe taică-su de una și de alta, ce sînt și cum le zice la fiecare în parte. Bătrînul îi răspundea, iar copilandrul îl asculta mulțumit și apoi îl întreba de altele. Or, tot întrebînd băiatul și omul nostru răspunzîndu-i, întâmplarea făcu să se întîlnească prin oraș c-o ceată de femei frumoase, tinere și gătite, care veneau de la o nuntă. Băiatul, de îndată ce dădu cu ochii de femei,

Îl întrebă pe taică-su ce mai erau și alea. La care omul îi răspunse :

— Băiete, pleacă-ți ochii și nu te uita la ele, că alea-s lucrul dracului.

— O fi, da' cum le zice ? Îl întrebă băiatul.

Filippo, ca nu cumva să ațite în simțirile pofticioase ale fiicăului vreun gând robit plăcerii și nicidecum folositor, nu vru să le zică pe nume, adică femeii, și de aceea îi răspunse :

— Gîște le zice, na !

Și să vedeți dumneavoastră minune. Băiatul acela care pînă atunci nu mai văzuse niciodată vreo femeie, uită pe dată de palate, de boi, de cai, de măgari, de parale, de toate cîte le văzuse atuncea pentru prima dată și zise cu grăbire :

— Tată, te rog frumos fă-mi rost și mie de-o gîscă din acelea.

— Vai, fiule, făcu bătrînul, taci, că sînt lucrul dracului.

La care tînărul îi zise :

— Așa s-arate lucrul dracului ?

— Așa, vezi bine, răspunse bătrînul.

Atuncea tînărul făcu :

— Eu nu pricep ce vorbă-i asta și nici de ce zici dumneata că ele-s lucrul dracului : că eu de cînd mă știu pe lume n-am mai văzut nicicînd ceva atîta de frumos și-atîta de plăcut ca ele. Că-s mai frumoase și decît îngerii zugrăviți, pe care de atîtea ori mi i-ai arătat în chipuri. Dacă ți-s drag, tătucă, fii bun și hai să luăm cu noi o gîscă din acestea și eu oi ține-o cu grăunțe.

Bătrînul îi răspunse :

— Nu mă învoiesc și pace ! Tu nici nu știi măcar cum se îndoapă gîștele.

Și zicînd astfel, simți, sărmanul, că puterea firii întrece puterea minții omenești și se căi amarnic că-l luase pe băiat cu dînsul.

Ci acuma, ajungînd aici cu povestirea mea, socot c-am spus destul ; de aceea m-oi întoarce înapoi, ca să mai stau nițel de vorbă cu aceia pentru care am spus-o. Zic dar, tinere doamne, unii din cei care mă ceartă, că rău fac străduindu-mă să fiu pe placul vostru și că-mi sînteți prea dragi, mai dragi decît s-ar cuveni. E drept și nu tăgăduiesc că-mi sînteți dragi și că mă zbat ca să vă fiu pe plac. Dar îi întreb pe dumnealor cum pot să se mai mire de una ca aceasta, dacă țin seama cît de cît — nu zic numai de faptul c-au cunoscut și ei ce înseamnă un sărut, o îmbrățișare drăgăstoasă, o noapte grea de desfătări, daruri cu care voi, iubite doamne, ne bucurați adesea pe noi bărbații — dar chiar și dacă ar ține seama numai de faptul că văd zilnic cu ochii lor deprinderile voastre alese și farmecele voastre, drăgălășenia neîntrecută și, mai presus de toate, cinstea voastră ? Cum pot să se mai mire că-mi sînteți dragi mie, cînd băiețandrul cela, ținut, hrănit și crescut pe vîrfurile unui munte sălbatic și pustiu, între pereții strîmți ai unei chilioare, fără altă tovarășie decît aceea a părintelui său, de îndată ce v-a văzut, numai pe voi v-a vrut, pe voi v-a cerut, pe urma voastră a suspinat cuprins de dragoste. Cum vine asta adică ? Sînt eu vrednic de ocara criticilor mei ? Veni-vor dumnealor cu colți de fiară asupra mea numai și numai fiindcă eu — cu trupul ăsta făcut de Dumnezeu anume și numai pentru a vă iubi, simțind vraja luminii pe care o ascundeți pe sub pleoape, vorbele voastre dulci ca fagurii de miere și flacăra aprinsă de dureroasele suspine — v-am dăruit sufletul meu încă din fragedă pruncie ? Veni-vor să mă ocărască fiindcă-mi sînteți așa de

dragi ori fiindcă mă trudesca să vă fiu pe plac, cînd i-ați fost dragi din prima clipă și mai presus de orișice unui sihastru tinerel, unui flăcău lipsit de simțăminte alese, unei sălbăticiuni din codru ? Toți aceia care nu vă îndrăgesc și nu țin la iubirea voastră de bună seamă așa vor face, ca unii care nici nu simt, nici nu cunosc măcar puterile ascunse și bucuriile iubirii.

Cît despre aceia care se leagă de vîrsta mea, așa zice că dumnealor, pasămite, n-au prins încă de veste că prazul, chiar de-i alb la cap, la coadă e totuși verde. Acestora, lăsînd deoparte gluma, le răspund că niciodată n-are să-mi fie rușine să mă port astfel, încît pînă la capătul zilelor mele să fiu pe placul femeilor, cînd Guido Cavalcanti și Dante Alighieri, ajunși la vîrsta cărunteții, ori alții și mai vîrstnici, precum un Cino da Pistoia, și-au făcut dintr-asta o cinste și le-a fost drag să știe că pot fi pe placul femeilor. Și, dacă n-ar trebui să mă îndepărtez prea mult de subiect, așa aduce drept mărturie a celor spuse întreaga istorie și-aș dovedi că-i plină de asemenea figuri de oameni străluciți care, deși purtau pe umeri povara a zeci și zeci de ani, nu s-au cruțat de loc în străduința lor de a plăcea femeilor ; ori dacă domnii mei n-au știință despre aceasta, n-au decît să buchisească istoria.

Să stau cu muzele în Parnas ? Povața nu e rea ; totuși nu-i chip să stai o viață întreagă lîngă ele și ele lîngă tine ; iar dacă uneori le părăsești și cauți să afli desfătare lîngă făpturi făcute după chipul și asemănarea lor, nu văd de ce ar trebui pentru o treabă ca aceasta să fii ținut de rău. Muzele sînt femei și chiar dacă femeile nu prețuiesc cît ele, la înfățișare barem tot seamănă a muze ; așa că și de n-ar fi să-mi placă pentru altele, măcar și pentru asta și tot mi-ar place cît îmi plac. Unde mai pui că

femeile mi-au dat prilej pe vremuri să scriu la versuri cu miile, pe cînd muzele nu mi-au inspirat nici unul barem, niciodată, deși fără îndoială m-au ajutat să le îmbin și să le așez în rime ; ba poate chiar și acuma, la istorioarele acestea, așa nevolnice cum sînt, m-ajută cîteodată, pasămite tocmai de dragul și în cinstea asemănării de care vorbeam. Iată de ce, urzind poveștile acestea, nu mă despart de muze și nici de muntele Parnas, așa cum își închipuie unii.

Ei, da' ce să mai zic despre aceia care vădese atîta grijă față de pîntecele meu, încît mă sfătuiesc să umblu să-mi cîștig o pîine ? Habar n-am, zău ; atîta știu, că de m-aș duce să le-o cer silit de împrejurări, de bună seamă mi-ar răspunde : „Cîști-gă-ți pîinea cu povești“. Și n-ar greși, căci mai de mult poeții cîștigau cu basme mai mult decît bogații cu toată bogăția lor. Și mulți cu basme din acestea adus-au fală vremii lor, pe cînd atîția alții, căutînd să strîngă pentru sine prisos de pîine și bucate, s-au prăpădit ca vai de ei. Ce rost mai are să vorbesc ? Alunge-mă, dacă le-oi cere-o ! Dar, slavă Domnului, n-am lipsă de bucățița lor de pîine. Și chiar dacă vreodată s-ar întîmpla să mor de foame, să știe dumnealor că eu, urmîndu-i pe Apostoli, voi ști să îndur și lipsurile la fel ca și îndes-tularea. Nu-mi poartă dînșii grija mai mult decît mi-o port eu însumi.

Cît despre aceia care spun că aceste întîmplări s-au petrecut altminterea de cum le înșir aicea, acestora eu nu le-aș cere decît să vie să-mi aducă izvoadele¹ în față ; și dacă s-ar ivi nepotrivire la mijloc, atunci aș zice și eu că ei sînt cu dreptatea

---

¹ Subiectele povestirilor din *Decameron* au fost culese în mare parte de către Boccaccio din literatura evului mediu (n. t.).

și m-aș căzui să le îndrept. Dar pînă ce se țin de vorbe și n-aduc scrisul mărturie, eu nu mă leg de ei și-i las să creadă ce poftesc, urmîndu-mi calea mea și așezînd în cîrca lor cîte vor ei să-mi puie în cîrcă.

Dar, fiindcă acu deodată socot c-am isprăvit cu clevetitorii mei, cu ajutorul Domnului, în care-mi pun toată nădejdea și cu ajutorul vostru, preafrumoase doamne, purced din nou la drum cu rîvnă și răbdare, întorcînd spatele acestui vînt și lăsîndu-l să-și facă mendrele în voie. Căci nu văd ce-aș putea păți mai rău decît pățește colbul, pe care vîntul, ori nu-l clintește de pe jos, ori de-l ridică în văzduh îl poartă sus, sus de tot, deasupra creștetelor noastre, deasupra coroanelor de regi și împărați, lăsîndu-l uneori peste palate înalte și turnuri prea semețe, de unde, dacă e să cadă, n-ajunge nici așa mai jos decît de unde s-a iscat. Și dacă m-am jurat pe vremuri să fiu pe placul vostru în tot ce fac, cu orice chip, apoi acum și mai vîrtos mă leg să-mi țin făgăduința ; căci sînt încredințat și știu că nimeni n-ar putea să spună pe bună dreptate altceva despre noi, cei ce vă iubim, decît că prin aceasta dăm ascultare firii. Ca să te poți împotrivi legilor ei, s-ar cere să ai puteri din cale-afară de mari ; și adeseori, chiar de-i ții piept, nu numai că trudești zadarnic, dar chiar spre răul tău trudești. Or, eu, ca să spun drept, puteri de soiul ăsta n-am și nici n-aș vrea să am ; iar dacă le-aș avea, mai bucuros le-aș da împrumut decît să mi le țin. Așa că puie-și lacăt gurii toți cei care mă latră și dacă n-au cum se încălzi, trăiască zgribuliți, cu bucuriile lor, ori mai degrabă aș zice cu poftele lor strîmbe, lăsîndu-mă pe mine, într-acest scurt popas pe care Domnul mi l-a hărăzit pe lume, să mă desfăt cu ale mele. Și acum, frumoase doamne, pentru că am răătăcit destul cu mințile aiurea, socot că-i vremea să ne în-

toarcem de unde am plecat și să purcedem mai departe cu povestirea noastră.

Soarele alungase de pe cer toate stelele și de pe pământ reavăna umbră a nopții, când Filostrato, sculându-se din somn, puse să-i scoale și pe ceilalți. Apoi, adunându-se cu toții în grădină, porniră iarăși să se plimbe și când fu ceasul prînzului mîncară într-același loc ca și în ajun. Și, după ce dormiră o vreme, în ceasul în care soarele prindea a coborî pe boltă, se așezară după obicei în preajma fîntînii și Filostrato îi porunci Fiammettei să deie șir poveștilor ; iar ea, fără să aștepte s-o mai poștească o dată, cu gingășie în glas, începu astfel :

Povestea întâia

*Tancredi, prințul Salernului, omoară pe iubitul fiicei
lui și îi trimite inima într-un pocal de aur; fata
toarnă deasupra apă otrăvită, o bea și moare.*

Dureroase lucruri ne-a rînduit azi regele să povestim, de stai să te gîndești că de unde la început ne-am adunat aici anume spre a ne înveseli, acum ne vedem siliți să povestim despre durerile altora, dureri cărora nu-i chip să le dai grai fără ca cel care le spune, precum și cel care le ascultă să nu fie cuprinși de milă. Poate a ales acest subiect cu gînd să domolească oleacă prea multa voioșie din zilele trecute; se poate și asta; dar cum mie, oricare i-ar fi fost imboldul, nu-mi șade bine să-i stric cheful, am să vă povestesc acum o întîmplare tristă, ba chiar nenorocită aș zice, și vrednică de mila voastră.

Tancredi, prințul Salernului, a fost un senior blajin și bun la suflet (dacă la bătrînețe nu și-ar fi mînjit mîinile cu sîngele a doi îndrăgostiți), care în tot răstimpul vieții n-a avut decît o singură fată, deși poate ar fi fost mai bine să nici n-o fi avut. Pe fata asta prințul o îndrăgea nespus de mult, mai mult decît a fost vreodată copil iubit de un părinte. Și din pricina acestei iubiri duioase,

deși fata trecuse cam de mulțor de vîrsta măritişului, taică-su nu se îndura s-o mărite, simțind că n-ar fi fost în stare să se despartă de copilă. În cele de pe urmă o dădu totuși după feciorul ducelui din Capua, dar fata nu șezu cu el decît puțină vreme și, rămînînd văduvă, se întoarse iarăși la bătrîn. Era copila asta din cale-afară de frumoasă la trup și la obraz, mai frumoasă ca oricare alta, și era tînără, voinică și înțeleaptă mai presus decît se cere unei femei. Trăind ea mereu alături de dragăstosul ei părinte, în desfătare și huzur, ca doamnă ce era, și văzînd că bătrînul, din pricina iubirii pe care i-o purta, nici gînd n-avea s-o mai mărite, iar ei fiindu-i rușine s-aducă vorba despre asta, se gîndi, dacă ar fi fost cu putință, să-și caute în taină un amant destoinic și viteaz. Or, văzînd la curtea prințului, ca la toate curțile, tot soiul de oameni, și nobili și de rînd, le cercetă la mulți deprinderile și purtarea și-n cele de pe urmă puse ochii pe un tînăr paj de-al prințului, pe care îl chema Guiscardo, băiat de neam cam prost, dar cu simțiri alese și nobile purtări, de care, zi de zi văzîndu-l, se îndrăgosti cu patimă, tot alte și alte însușiri găsind în felul lui de-a fi. Băiatul, dezghețat și el, punînd ochii pe fată, își cuibări chipul ei atît de adînc în inimă, încît aproape nu-i sta capul la altceva decît la dînsa.

În felul acesta dar, iubindu-se cei doi pe ascuns, fata, care ardea de dorul unui prilej de a-l întîlni, dar care totuși nu voia să încredințeze nimănui taina iubirii ei, născoci un șiretlic neobișnuit spre a-i da de știre lui Guiscardo cum să ajungă pîn' la dînsa. Îi scrise, dar, un răvășel și-i arătă într-însul ce anume ar fi trebuit să facă a doua zi spre a se întîlni. Apoi, vîrînd răvașul într-o nuia de trestie, i-o întînse lui Guiscardo și-i zise în glumă :

— Diseară fă din ea o suflătoare slujnicei, ca să-ți aprindă focul!

Guiscardo luă nuiaua și, gîndindu-se că nu de florile mărului i-o dăduse fata și nici degeaba nu-i spusese cuvintele acelea, o luă cu el acasă; acolo, uitîndu-se la nuielușă, văzu că e crăpată, o desfăcu în două, găsi scrisoarea fetei și după ce-o citi, vîrîndu-și bine în minte ce-l învăța să facă, fu fericit ca nimeni altul și se apucă să se îngrijească, precum îl învățase dînsa, de cîte avea trebuință pentru întîlnirea lor.

Lîngă palatul prințului se afla o hrubă săpată în munte încă din vremi străvechi, în care pătrundea o dîră de lumină printr-o spărtură făcută anume în stîncă; și-n jurul ei, cum hruba era de mulți ani părăsită, creșteau la întîmplare buruieni și mărăcini. Or, printr-o scară tăinuită, care dădea într-una din odaile de jos ale palatului, odaia fetei tocmai, puteai s-ajungi în hrubă, deși o ușă grea de fier îi zăvora intrarea. De scara asta nu-și mai aducea amînte nimeni la palat, căci trecuseră zeci și zeci de ani de cînd nu mai fusese folosită; dar zeul dragostei, Amor, de ochii căruia nu scapă nimic pe lumea asta, îi aminti de ea tinerei îndrăgostite. Fata, ca să nu dea de bănuît, se trudi zile de-a rîndul, cu ce putu și ea, pînă ce ajunse să deschidă ușa ce-i zăvora intrarea. Apoi, scoborîndu-se singură și văzînd spărtura care-i dădea lumină, trimise vorbă lui Guiscardo să vină pe acolo și-i desemnă în scrisoare cam ce înălțime putea fi de la spărtură pînă jos. Pentru treaba asta, Guiscardo făcu rost pe dată de-o funie plină de noduri, cu ochiuri la ambele capete, ca să se poată urca și coborî pe ea, și înfășurîndu-se în piei, să nu-l înțepe mărăcinii, fără să sufle o vorbă, în noaptea următoare se duse unde-l învățase fata și, întepenind un

ochi al funiei de-un ciot vînjos care crescuse la gura spărturii, se strecură prin ea și se lăsă în hrubă, unde o dată ajuns se puse a-și aștepta iubita.

Dînsa, a doua zi, prefăcîndu-se că vrea să doarmă, îndepărtă copilele care-i țineau tovărășie și, zăvornîdu-se în odaie, deschise ușa de la scară și coborî în hrubă ; de acolo, după ce se întîmpinară cu multă bucurie, se întoarseră amîndoi în odăița fetei și-și petrecură acolo aproape toată ziua în desfătări și bucurii. Apoi, punînd la cale tot soiul de amănunte, astfel încît iubirea să le rămînă tăinuită, Guiscardo coborî în hrubă, iar fata închise ușa la loc, ieșind pe urmă și dînsa din odaie și ducîndu-se la copilele care o slujeau. Cînd se înnoptă, Guiscardo, urcîndu-se pe funie, ieși din hrubă prin crăpătura prin care intrase în ajun și se întoarse acasă. Iar mai apoi, cu vremea, o dată drumul învățat, îl mai bătu de multe ori ca să ajungă la iubita sa.

Dar soarta, pizmuindu-le prea multa fericire, printr-o întîmplare dureroasă schimbă în lacrimi bucuria nefericiților amănți. Tancredi avea obiceiul să vină uneori singur în odăița fetei și după ce ședea cîtva de vorbă cu copila, pleca într-ale sale. Or, într-o bună zi, chiar după ceasul prînzului, venind să-și vadă fata, Ghismonda după nume, care se afla în grădină cu celelalte fete, Tancredi, fără a fi văzut și auzit de nimeni, pătrunse în odaia ei și fiindcă nu vroia să-i strice bucuria chemînd-o înăuntru, găsind ferestrele închise și perdelele patului lăsate, se așeză la picioarele lui, pe un scăunel, într-un ungher ; și rezemîndu-și capul de pat, trase perdelele peste el — de parc-ar fi căutat anume să se pitească acolo — și adormi de îndată. În timp ce prințul pirotea, Ghismonda, care din nefericire tocmai în ziua aceea îl chemase pe Guiscardo la dînsa, lăsîndu-și fetele în grădină, se

strecură încetișor în odaie, și, după ce se încuie, fără să-și deie seama că nu e singură înăuntru, îi deschise ușa lui Guiscardo, care o aștepta și, așezându-se pe pat, precum făceau de obicei, se apucară să glumească și să se joace împreună. Tancredi între acestea se deșteptă din somn și văzu ce făcea fata cu Guiscardo. Îndurerat peste măsură, dintru început fu cît pe-aci să-i ocărăască, dar luîndu-și seama apoi, se hotărî să tacă și să rămîie ascuns acolo, pentru ca-n felul acesta să poată face în taină și fără a pătimi rușine cîte-i dăduse în gînd să facă.

Îndrăgostiții zăcură alături multă vreme, precum făceau de obicei, fără să-și deie seama că prințul e în odaie. Iar cînd li se păru că-i vremea să puie capăt desfătării, dîndu-se jos din pat, Guiscardo se întoarse în hrubă, iar fata părăsi odaia. Atunci Tancredi, deși era bătrîn, se lăsă de pe fereastră în grădină și fără a fi văzut de nimeni se întoarse în odaia lui, mîhnit de moarte, bietul. Iar cînd se înnoptă afară, după porunca lui, Guiscardo, pe cînd ieșea din hrubă, așa învelit în piei cum era, fu înhățat de două slugi și dus în fața lui Tancredi. Bătrînul, cît ce-l văzu, plîngînd aproape, îi zise :

— Guiscardo, bunătatea mea și felul în care m-am purtat cu tine nu meritau din parte-ți rușinea și ocara pe care mi-ai făcut-o și despre care astăzi eu singur m-am încredințat, văzînd-o cu ochii mei.

Guiscardo doar atît zise :

— Iubirea-i mult mai tare decît domnia-ta și decît mine.

Prințul dădu poruncă atunci să fie întemnițat în taină într-una din cămarile palatului și voia îi fu împlinită. A doua zi, pe cînd Ghismonda habar n-avea de toate acestea, Tancredi, care peste noapte urzise fel de fel de gînduri care de care mai cum-

plite, după ceasul prînzului se duse ca de obicei în odaia fetei și chemînd-o la sine, după ce închise ușa cu cheia, îi spuse plîngînd :

— Ghismonda, ca unul care socoteam că te cunosc și-ți știu virtuțile și cinstea; n-aș fi crezut nicicînd, de nu vedeam cu ochii mei, oricine ar fi venit să-mi spună, c-ai fi în stare să te culci cu alt bărbat decît cu-al tău. Și nu s-o faci, dar nici măcar să te gîndești la asta nu te-am crezut în stare. De aceea cîte zile o fi să-mi mai păstreze bătrînețea, eu toate le-oi trăi în durere, gîndindu-mă la ce-ai făcut. Și Doamne, Doamne ! Dacă barem în toată stricăciunea asta la care ai ajuns ți-ai fi ales măcar un om vrednic de neamul tău ! Dar dintre cîți roiesc la curte, chiar pe Guiscardo l-ai ales, lepădătura asta, care a crescut la curtea noastră de mic copil și pînă astăzi, mai mult dîm milă nu de alta. Cumplită întristare mi-ai pus la inimă, copilă, căci nu mai știu nici eu ce să mă fac cu tine. Cu Guiscardo, pe care am pus să-l prindă azi-noapte pe cînd ieșea din beci, și-acuma îl țin închis, am hotărît ce am de făcut ; dar cu tine, mi-e martor Dumnezeu că nu știu ce să fac. Pe de o parte-s tras de dragostea pe care veșnic ți-am purtat-o, mai mult ca orice alt părinte, iar pe de alta mă împinge mînia îndreptățită de fapta-ți nebunească. Iubirea vrea să-ți dau iertare, iar furia mă îndeamnă să mă arăt mai crud decît îmi este-n fire. Dar pînă a nu mă hotărî, poftesc să aflu de la tine ce ai de spus la toate astea.

Și zicînd astfel, plecă obrazul în pămînt și începu să plîngă ca un copil bătut. Ghismonda, auzindu-l și pricepînd nu numai faptul că dragostea ei tainică fusese aflată și de alții, dar pricepînd că și Guiscardo era întemnițat, se frînse de durere și cît pe-aci era să izbucnească în lacrimi, să țipe și

să hohotească cum fac femeile îndeobște. Dar biruindu-și slăbiciunea cu sufletul ei dîrz, își împietri obrazul vădind puteri nemaivăzute și pînă a nu ajunge să ceară milă pentru sine, crezîndu-l pe Guiscardo mort, se hotărî să moară și ea. Drept aceea, nu ca o biată femeiușcă plînsă și pocăită, ci îndrăzneată, fără frică, cu fruntea sus, senină și întru nimica tulburată, răspunse :

— Nu tăgăduiesc, nici nu mă rog de tine, tată, căci cu tăgăduiala și-așa n-o scot la capăt, iar cu iertarea dumitale nu vreau să-mi vin într-ajutor. De asemenea nici mila și nici iubirea-ți multă nu vreau să ți le înduplec. Ci vreau, spunîndu-ți adevărul, dintîi să-mi apăr cinstea cu vorbe de temei, și-apoi să dovedesc prin fapte ce suflet nobil zace în mine. E adevărat că l-am iubit și că-l iubesc pe Guiscardo, și cît mi-e scris să mai trăiesc, puțin, o știu de pe acuma, am să-l iubesc mereu ; iar dacă după moarte iubirea încă dăinuiește, am să-l iubesc și din mormînt. Dar nu m-a îndemnat la asta fireasca slăbiciune a firii femeiești, ci nepăsarea dumitale, care nu voiai să mă măriți, precum și multele însușiri ce zac ascunse în Guiscardo. Căci dumneata, Tancredi, s-ar fi căzut să știi că ești făcut din carne și ca atare să pricepi că fata tot din carne ți-ai zămislit-o, nu din piatră și nici din fier, vezi bine ; și chiar de ești bătrîn acum, ar fi trebuit și trebuie să-ți amintești cu ce puteri se abat asupra noastră legile tinereții și-ar fi trebuit să știi de asemeni la ce-i îndeamnă bunăstarea și tihna pe cei tineri, ca și pe cei bătrîni, chiar dacă dumneata, ca unul care ești bărbat, ți-ai petrecut în lupte cei mai buni ani ai vieții. Din tine zămislită deci, sînt prin urmare și eu făcută tot din carne și prea puțin trăită, deci tînără s-ar zice, încă. Din pricina aceasta, precum și din cealaltă, ca orișice

făptură poftesc și eu trupește ; și aceste poște pă-
timașe crescut-au în puteri la mine, căci fiind eu
măritată o dată, am cunoscut ce dulce și îmbietor e
să le stîmperi. Or, fiindcă n-am putut să înfrunt
puterea acestor simțăminte, femeie fiind și tînără,
m-am părăsit în voia lor și m-am îndrăgostit. Desi-
gur în împrejurarea aceasta m-am străduit cît am
putut să fac astfel, încît nici dumneata, nici eu să
n-avem a răbda ocară de pe urma unei fapte spre
care mă îndemna un prea firesc păcat. Și, întru pă-
strarea acestei taine, atît iubirea cît și soarta mi s-au
vădit prielnice, căci ele mi-au găsit cărarea tănuită
pe care eu, urmînd-o, îmi stîmpăram dorințele, fără
ca nimeni să mă știe ; cum ai aflat-o dumneata,
ori cine ți-o fi spus-o nu știu ; oricum să fie, eu
nu tăgăduiesc. Pe Guiscardo nu l-am ales la în-
tîmplare, cum fac femeile adesea, ci după multă
chibzuință, cu voia l-am ales pe el dintre atîția
alții și cu temeinic gînd l-am strecurat la mine,
astîmpărîndu-mi multă vreme simțirea pătimașă
prin dragostea statornică ce ne lega pe amîndoi. De
lucrul acesta însă — pe lîngă învinuirea de-a fi
greșit din dragoste — se pare că domnia-ta, urmînd
mai degrabă judecata omului de rînd decît curatul
adevăr, mă învinuiești cu și mai multă amărăciune,
cînd zici că mi-am ales și m-am culcat c-un om
de rînd, ca și cum nu te-ai fi mîniat la fel dacă
alegeam un nobil. Zicînd astfel tu nu-ți dai seama
că nu pe mine mă învinuiești, ci învinuiești de-a
dreptul soarta, care pe cei nevrednici îi urcă ade-
sea în slăvi, lăsînd la fund în schimb pe unii din-
tre cei mai buni. Dar să lăsăm deoparte astea :
mai bine încearcă și pătrunde măcar cît de cît în
obîrșia lucrurilor și ai să vezi atunci că din aceeași
carne ni s-a împărțit și nouă carne și că același
creator ne-a zămislit tuturor un suflet cu forțe și

însușiri egale. Numai virtuțile au fost acelea care i-au deosebit pe oameni încă de la început, căci de nascut ei toți se nasc și s-au născut de o potrivă ; iar cei îmbelșugați în ele și care s-au purtat după îndemnul lor, acelora li s-a zis nobili, iar celorlalți, oameni de rînd. Și chiar dacă apoi, cu vremea, potrivnice obiceiuri au dat la fund această lege, ea dăinuiește totuși, căci bunele deprinderi și firea omenească nu i-au stricat orînduiala și nici n-au dat-o la o parte. De aceea, orice om care trăiește și se poartă precum virtuțile îl învață se dovedește a fi de neam, și cine-l socotește altminteri greșește el și nu acela ce pe nedrept e ponegrit. Uită-te-n jurul tău la nobilii ce-ți stau în preajmă și cercetează-le virtutea, deprinderile și purtarea ; te uită apoi și la Guiscardo ; și, dacă vrei să judeci drept și fără părtinire, ai să te vezi silit să spui că el e adevăratul nobil și toți ceilalți niște mojici. Cît despre mine, eu, în prețuirea lui Guiscardo și-a vredniciei lui, nu m-am lăsat înrîurită de judecata nimănui și nu m-am încrezut decît în ochii mei și-n vorbele domniei-tale. Cine l-a lăudat mai mult decît domnia-ta în toate acele însușiri ce-l fac pe om vrednic de laudă ? Și fără îndoială pe drept cuvînt l-ai lăudat ; căci, dacă ochii nu mă înșală, din cîte laude i-ai adus, nici una barem n-am văzut de care el să nu se arate că-i vrednic întru totul, ba încă și mai vrednic decît erai în stare să spui domnia-ta prin vorbe. Iar de-ar fi fost să mă înșel, atunci de bună seamă din pricina domniei-tale aș fi ajuns să mă înșel. Poți zice, dar, că mi-am ales un om de rînd, un oarecare ? Ar însemna să minți de-ai face-o ; mai degrabă ai putea să zici că mi-am ales un sārāntoc, deși lucrul acesta e numai spre rușinea și ocara dumatăle, care n-ai știut să răsplătești așa cum se cuvine o slugă credincioasă și-un om vrednic

ca el. Atîta doar că sărăcia pe nimeni nu înjosește, pe cîtă vreme bogăția o face și pe asta. Mulți regi, mulți prinți de seamă au fost săraci, pe vremuri, și mulți din cei ce sapă glia și stau la oi au fost bogați și sînt și astăzi încă. Cît despre îndoiala de care mi-ai vorbit la urmă, zicînd că nu știi ce să faci cu mine, nu-ți mai bate capul, dacă socoți să faci, acum la bătrînețe, ce n-ai făcut nicicînd de tînăr, să-mi dovedești cruzime adică. Fii crud dacă dorești, eu n-am să vin să-ți cer să-ți molcomești cruzimea, căci tu ești primul vinovat de acest păcat, dacă-i păcat. Poți fi încredințat în schimb, că dacă nu faci și cu mine la fel cum ai făcut ori ai să faci și cu Guiscardo, atunci voi ști eu singură să fac ce se cuvine. Hai, du-te acum, bocește ca muierile și în cruzimea ta pe amîndoi deodată omoară-ne, de socotești că merităm această soartă.

Văzu atuncea prințul ce suflet mare ascunde copila lui în piept; dar totuși n-o crezu în stare de atîta forță și tărie încît să-și curme viața, așa precum spusese. De aceea, plecînd de la ea și alungînd din minte gîndul de-a-i face ei vreun rău, se chibzui să-și stîmpere iubirea pătimașă prin suferința lui Guiscardo și porunci slujitorilor care-l păzeau, ca-n noaptea următoare în mare taină să-l sugrume și-apoi să-i scoată inima și să i-o aducă lui. Slugile împliniră porunca prințului întocmai. Și-a doua zi Tancredi, punînd să i se aducă o cupă mare și frumoasă de aur, așeză într-însa inima lui Guiscardo și i-o trimise fetei c-o slugă credincioasă, căreia îi porunci ca, dîndu-i-o, să-i spună astfel: „Iată ce ți-a trimis părintele dumitale, ca să te mîngîie prin asta de tot ce ți-e mai scump, precum l-ai mîngîiat și tu de tot ce-a avut mai drag pe lume“.

Ghismonda, neclintită în fiorosu-i gînd, de îndată ce rămase singură puse să i se aducă ierburi și ră-

dăcini otrăvitoare și stoarse suc din ele, ca să și-l aibă la îndemână, dac-ar fi fost să se întîmple lucrul de care se temea. Apoi, cînd veni sluga cu darul de la prinț și cu cuvintele trimise, Ghismonda luă pocalul, cu fața împietrită, fără a clipi măcar din ochi, și după ce-l descoperi, de îndată ce văzu inima și auzi cuvintele pe care i le trimitea prințul, fu sigură că inima era a lui Guiscardo. De aceea, ridicînd obrazul spre slujitor, îi zise :

— Nici n-ar fi fost mormînt mai demn de-o inimă ca asta, decît o cupă de aur. O dată barem, făcut-a bine tata.

Zicînd astfel apropie inima de buze și-o sărută ; apoi grăi :

— Întotdeauna și întru toate, de cînd mă știu și pînă acum la capătul zilelor mele, simțit-am duioșia iubirii părintești ; ci azi o simt ca niciodată. De aceea să-i mulțumești din partea mea pentru acest dar prețios și scump, cu ultimele mulțumiri cu care-i sînt datorare.

Apoi, aplecîndu-se deasupra cupei pe care o ținea strînsă în mîini și uitîndu-se la inimă, grăi :

— O, cuib nemaigrăit de dulce, al dorurilor mele toate ! Să fie pururi blestemată cruzimea celui care mi-a hărăzit să te privesc cu ochii trupului, cînd îmi era de ajuns să te privesc cu ochii minții, mereu, clipă de clipă. Bătăile tale au conținut și, după voia sortii, ți-ai lepădat de cele lumești ; ajuns-ai pragul către care cu toții alergăm, lăsat-ai pe vecie nimicniciile omenеști, strădanii, osteneli, și chiar vrăjmașul tău ți-a rînduit mormîntul de care vrednică ai fost. Nimic nu mai lipsea îngropăciunii tale decît șiroaiele de lacrimi ale aceleia care ți-a fost atît de dragă în viață ; și ca să le ai și pe-astea, trimis-a Domnul gînd părintelui meu crud să mi te deie mie. Și-ai să le ai, căci am să plîng,

deși mă hotărîsem să mor fără să vărs o lacrimă măcar și fără să trădez pe față nici urmă de înfricoșare. Iar după ce-am să plîng, voi ști să fac astfel, încît fără zăbavă sufletul meu să se împreune cu sufletul pe care tu, inima mea iubită, l-ai zăvorît în tine. Cu cine-aș cuteza să calc tărîmul veșniciei mai neînfricăta și mai fericite decît cu tine, suflet drag? Sînt sigură că încă sălășluiești aici, în inima aceasta, de unde cauți cu dor la cuibul bucuriei noastre și știu — încredințată fiind că mă iubești și-acuma — c-aștepti sufletul meu, ce te îndrăgește mai presus de orișice iubire.

Zicînd astfel, se aplecă deasupra cupei și, ca și cum din creștet i-ar fi țîșnit fîntînă, fără să scoată o vorbă, un strigăt, un suspin se apucă să plîngă, înăbușit — cu atîtea lacrimi, de n-a văzut pămîntul minunăție ca aceea — și să sărute inima de mii și mii de ori.

Copilele de casă care-i ședeau în jur nu pricepeau ce spune și nici ce inimă-i aceea; dar biruite de milă plîngeau și ele toate și pline de mîhnire o întrebau zadarnic de ce plînge așa, trudindu-se pe cît puteau s-o mîngîie cu vorba. Într-un tîrziu Ghismonda, după ce plînsese îndelung, își ridică o-brazul, își șterse ochii și-apoi zise:

— O, inimă iubită, tot ce se cuvenea să-ți dau ți-am dat și nu-mi rămîne acum decît să vin cu sufletul să-ți țin tovărășie.

Și, zicînd astfel, ceru să i se deie cana în care-și pregătise c-o zi înainte otrava, pe care o răsturnă-n pocal, deasupra inimii scăldate de lacrimile ei; apoi, fără de teamă, o apropie de gură și o bău pînă la fund, iar după ce-o bău, cu pocalul în mînă se urcă în pat și, așezîndu-și trupul pe cît putu mai cuviincios, luă inima iubitului și-o apro-

pie de-a ei, și fără un cuvînt rămase să-și aștepte moartea.

Copilele, văzînd și auzind acestea, deși n-aveau de unde ști ce apă e aceea pe care o băuse doamna, îl înștiințară pe prinț de cele întîmplate. Iar el, temîndu-se de cîte se adevăra drept mai apoi, coborî degrabă în odaia copilei și intra în clipa în care ea se așeza în pat. Și începînd, vai, prea tîrziu, s-o mîngîie cu vorbe bune, văzînd bătrînul că se stinge, porni să plîngă cu suspine. Ghismonda îi zise atunci :

— Păstrează-ți lacrimile, tată, pentru o soartă mai puțin rîvnită ca aceasta și nu le irosi de dramul meu, căci n-am trebuință de lacrimile dumitale. S-a mai văzut vreodată un om care să plîngă pentru un lucru pe care el l-a vrut ? Și totuși dacă-mi mai păstrezi o urmă de iubire din dragostea de odinioară, drept ultim dar îngăduie — de vreme ce în viață n-ai suferit ca să trăiesc în taină cu Guiscardo — ca-n moarte barem trupul meu să șază în văzul lumii alături de-al lui, oriunde ai porunci să-l zvîrle.

Ci prințul, înecat de plîns, nu fu în stare să-i răspundă. Și atunci, simțind Ghismonda că i se apropie moartea, strîngînd la pieptul ei inima lui Guiscardo, grăi :

— Rămîi cu Dumnezeu, că eu mă duc de-acum.

Și cu privirea încetoșată, pierzînd simțirile cu totul, se petrecu din viața asta de zbucium și de chin.

Atare dureros sfîrșit avut-a dragostea Ghismondei și-a lui Guiscardo ; iar Tancredi, după ce-i plînsese multă vreme și se căi amarnic, dar prea tîrziu, de fapta lui, spre jalea întregului norod, îi îngropă cu cinste pe amîndoi într-un mormînt.

Povestea a doua

Călugărul Alberto dă a înțelege unei femei că Arhanghelul Gavril s-a îndrăgostit de dînsa și sub înfățișarea lui se culcă de mai multe ori cu ea; apoi de frica rudelor femeii se azvîrle de pe geam și se adăpostește în casa unui om sărac, care a doua zi îl duce în chip de sălbatic în piață, unde, fiind recunoscut, e prins și întemnițat de ceilalți călugări.

Povestea Fiammettei făcuse în repetate rînduri să licărească lacrimi în ochii doamnelor de față. Și după ce sîrși ea de vorbit, regele, întunecat la chip, grăi :

— Mic preț socot c-aș da, dacă aș plăti cu viața mea măcar și jumătate din bucuria ce-a avut-o Ghismonda cu Guiscardo, și nimeni dintre voi să nu se mire de aceasta, căci eu, trăind precum trăiesc, în fiecare clipă mă simt murind de zeci de ori și pentru toate aceste morți nici barem o fărîmă de bucurie nu mi-e dată. Dar, lăsînd deoparte necazurile mele, doresc acum ca Pampinea să ducă mai departe șirul poveștilor de jale, ce seamănă întrucîtva cu trista mea poveste; iar dacă dînsa va călca pe același drum ca și Fiammetta, atunci de bună seamă simți-voi cum mi-alină focul răcoarea unui strop de rouă.

Pampinea, văzînd că-i rîndul ei să povestească mai departe, pătrunse mai degrabă sufletul semnelor ei, prin dragostea ce le-o purta, decît pe-acela al regelui, prin vorbele ce le rostise; de aceea,

simțindu-se mai înclinată să descrețească fruntea tovarășelor ei decît să-i facă lui în voie — altfel decît cu povestitul — se hotărî să spuie o istorioară mai hazlie, fără a se abate însă de la subiectul rînduit. Și începu astfel :

— Poporul are un proverb : mîrșavul ce e drept ținut, de face rău, tot nu-i crezut. Acest proverb îmi dă prilejul să spun o mulțime de lucruri în legătură cu subiectul rînduit poveștilor de astăzi și mă îndeamnă totodată să dovedesc cît e de mare fătărnicia popilor, care cu straiiele lor largi și lungi, cu obrajii lor cei supti anume și anume îngălbeniți, cu glasurile lor smerite și blînde cînd e vorba de ceară de la alții, dar aspre și răstite cînd e să nfiezeze în ceilalți înseși păcatele lor, sau cînd se trăduiesc să arate că ei furînd și ceilalți dînd, cu oții ajung la mîntuire — și apoi, pe lîngă acestea, u meșteșugul lor de-a ști să dea oricărui om, după verea ce le-o lasă pe patul morții, un loc în rai, de parcă raiul ar fi al lor și-ar asculta de ei, cînd doar îi ei ca orișicare trebuie să-l dobîndească pentru a putea ajunge într-însul — cu toate acestea, zic, se trăduiesc să se înșele pe ei în primul rînd și abia poi pe aceia care le dau crezare. Iar de mi-ar fi înăduit s-arăt tot ce se cade să fie arătat, cît ai clipi în ochi le-aș dovedi eu multor proști ce ascund reoții sub sutane. Ci dar-ar Dumnezeu s-ajungă ei oți cu minciuna lor cum a ajuns un frate franciscan, estul de bătrîior, dar care la Veneția era ținut de oată lumea drept mare cărturar, vezi Doamne ! Și espre acest călugăr am mare chef să vă vorbesc, ca i mai risipesc oleacă, cu rîsete și voie bună, mîhnirea adunată în inimile dumneavoastră de trista soartă a Ghismondei.

Trăia pe vremuri așadar, la Imola, vrednice Doamne, un om mișelnic și stricat, pe nume Berto

della Măssa, ale cărui fapte ticăloase, prea bine cunoscute de toți cei din oraș, îi dăunară într-atît, încît în toată Imola n-ai fi găsit un om să-l creadă, nu numai cînd spunea minciuni, dar nici măcar cînd nu mințea ; de aceea, dîndu-și seama omul că matrapazlîcurile lui nu mai prind la Imola și neștiind ce să mai facă, se mută la Veneția — hîrdău al spurcăciunii — și acolo chibzui să-și puie la cale fărădelegile în chip cu totul nou și nemaifolositor de el. Drept care, ca și cum ar fi simțit muștrări de cuget pentru netrebniciile înfăptuite în trecut, prefăcîndu-se că-i copleșit așa deodată de multă umilință, și făcînd pe catolicul mai vîrtos decît papa, se călugări, intrînd în cinul franciscan și-și zise frate Alberto din Imola. Sub haina de călugăr, de ochii lumii, începu să ducă o viață de schivnic, propovăduind pocăință și opreliști de la cîte toate și ferindu-se cu strășnicie de carne și de vin, cînd se întîmpla să nu găsească din cel care-i plăcea. Și nimeni nu băgă de seamă că din tîlhar, codoș, măsluitor și ucigaș se preschimbase peste noapte în mare propovăduitor, fără să-și lepede printr-asta sus-amintitele năravuri, de care dimpotrivă se folosea din plin de cîte ori avea prilejul s-o facă pe ascuns. Pe lîngă acestea apoi, făcîndu-se și popă, de cîte ori sluja în altar și era lume multă, plîngea de mila patimilor și răstignirii lui Cristos, ca unul care avea oricînd puhoi de lacrimi la îndemînă. Și-n scurtă vreme, mai cu predici, mai cu suspine înlăcrămate, îi duse într-așa măsură pe venețieni de nas, încît ajunse păstrător încredințat și legiuit de testamente și de bani, duhovnic și sfătuitor mai-mai la tot orașul, și la bărbați și la femei. Făcînd astfel, din lup se preschimbă în păstor și avea prin partea locului atare faimă de sfințenie, cît n-avusese la Assisi nici barem sfîntul Francisc.

Acu, se întâmplă odată ca o femeie tânără, nă-
tângă și zăludă, pe nume *madonna* Lisetta din nea-
mul Quirinilor — nevasta unui negustor de vază,
care plecase în Flandra cu corăbiile sale — să
meargă să se spovedească, cu alte doamne dim-
preună, la acest sfânt călugăr. Și stîndu-i la picioare,
ca venețiană ce era — și deci cam știurlubatică,
precum toți cei de pe acolo — după ce spuse popii
o parte din păcate, fu întrebată de călugăr dacă
are vreun ibovnic. La care, înciudată, femeia îi
răspunse :

— Da' ce, n-ai ochi, părinte ? Îți pare dumitale
că frumusețea mea e ca și-a celorlalte ? Să vreau
numai, că de avut și-o sută aş putea avea ; da' vezi
că farmecele mele nu-s pentru orișicine. Cîte-ai
văzut domnia-ta frumoase cum sînt eu, eu care și-n
rai aş fi frumoasă ?

Și după ce grăi acestea, se apucă să îndruge atîtea
verzi și uscate de frumusețea ei, că ți-era silă s-o
ascuți. Călugărul simți de îndată că lauda asta
multă miroase a prostie și socotind c-a nimerit
țărîna potrivită pentru sămînța lui, se îndrăgosti de
ea pe loc și pînă peste cap. Păstrîndu-și însă mierea
pentru un prilej mai nimerit, acu, ca să se arate
sfînt, se apucă s-o dojenească spunîndu-i c-asta e
deșartă semeție, și altele de același soi. Din care
pricină femeia îi zise că-i un dobitoc și că habar
n-avea să osebească o frumusețe de altă frumusețe.
Văzînd așa, călugărul, ca să n-o mînie prea de tot,
după ce-o spovedi, îi dăte drumul să se ducă cu ce-
lelalte doamne. Peste cîteva zile însă, cu un tovarăș
credincios, se duse acasă la femeie și, luînd-o la o
parte, fără să poată fi văzut, i se azvîrli în genunchi
și-i zise :

— Doamnă, fie-ți milă și iartă-mă, te rog, de
toate cîte ți le-am spus duminică, atunci cînd am

vorbit de frumusețea dumitale, că peste noapte am răbdât așa de cruntă pedeapsă din pricina aceasta, că de-abia azi am izbutit să mă ridic din pat.

La care, gîsca de femeie făcu :

— Da' cin' te-a pedepsit ?

— Iacă am să-ți spun : pe cînd ședeam și mă rugam, cum sînt deprins a face în fiecare noapte, numai ce văd în chilioară o strașnică lumină și nici n-am apucat măcar să mă întorc să văd ce e, că m-am și pomenit că se aruncă peste mine un tînăr prea frumos, c-o bîtă mare în mîină, care apucîndu-mă de glugă mă trase la picioare și-mi arse o mamă de bătaie, mai-mai să-mi frîngă șalele. Pe urmă l-am rugat să-mi spuie de ce m-a ciomăgit astfel și dînsul mi-a răspuns : „De aceea, fiindcă ai cutezat să ponegrești cereasca frumusețe a *madonnei* Lisetta, pe care, după Dumnezeu, eu o iubesc mai presus de orice“. Atunci l-am întrebat : „Da' cine ești domnia-ta ?“ La care dînsul mi-a răspuns că e Arhanghelul Gavril. „Preasfinte“, am zis atunci, „rugămu-ne iertare !“ Iar el : „Te iert, dacă-mi făgăduiești c-ai să te duci la dînsa de îndată ce-ai să poți și ai să-ți cîștigi iertarea ; iar dacă n-o vrea să te ierte, am să mă întorc din nou și-am să te bat de-am să te las olog pe toată viața“. Cîte a mai zis apoi nu îndrăznesc să-ți spun, pînă ce nu mă ierți dintîi.

Femeia, cap de bostan, săraca, și proastă precum noaptea, nu-și încăpea în piele de bucuroasă ce era și, dîndu-i pe deplin crezare, la un răstimp îi zise :

— Vezi, părințele, nu ți-am spus eu că frumusețea mea-i cerească ? Da' m-aibă Domnu-n paza lui, acumă zău că-mi pare rău de suferința dumitale și, ca să nu mai rabzi bătaie, te iert de pe

acuma, numai să-mi spui, dar drept, ce-a spus arhanghelul după aia ?

Călugărul îi zise :

— Ți-oi spune bucuros, de vreme ce mă ierți ; da' ai de grijă nu cumva să sufli o vorbă de cele câte îi auzi, de vrei să nu strici toată treaba, că zău ești cea mai norocoasă femeie de pe lumea asta. Arhanghelul Gavril mi-a poruncit să-ți spun că-i plăci așa de mult, încât, de nu s-ar fi temut c-o să te sperie, ar fi venit de multe ori ca să petreacă noaptea cu dumneata împreună. Și, fiindcă el e arhanghel și de-ar veni în chip de arhanghel n-ai fi în stare să-l atingi, de dragul dumitale ar vrea să vină în chip de om și drept aceea zice să-i spui domnia-ta cam când poțezi să vină și sub ce chip anume, că el de bună seamă vine. De care lucru, ascultă aici, poți să te ții mai fericită ca orice femeie în lume.

Neroada de femeie îi spuse atunci că-i încântată să știe c-o iubește Arhanghelul Gavril, căci îl iubea și ea și niciodată nu uita s-aprindă o lumânare de-un gologan, pe unde se întâmpla să-i vadă chipul zugrăvit. Apoi mai adăugă că Arhanghelul putea să vie oricând, căci ar fi fost binevenit la orice ceas din zi sau noapte, și că pe ea ar fi aflat-o în odăița ei, sezînd și așteptîndu-l singură, singurică ; dar toate astea c-o învoială : ca nu cumva preasfîntul s-o părasească apoi de dragul Preacuratei, căci, după câte auzise, Fecioara îi era tare dragă, precum se și vedea de altfel în zugrăveli, pe unde dînsa era înfățișată pururi ingenuncheată în fața lui. Cît despre chipul în care dorea să i se arate, putea veni oricum, avînd numai de grijă ca nu cumva s-o sperie.

Călugărul îi zise atunci :

— Înțelepțește ai grăit, copila mea ; drept care m-oi înțelege cu Arhanghelul să-ți facem voia întocmai. Dar ar mai fi ceva : domnia-ta ai putea să-mi faci un mare bine mie, fără să dai nimica în schimb : și anume să-ți dorești ca Arhanghelul să vie înveșmîntat în trupul meu. Și binele ar sta într-asta, că el mi-ar scoate sufletul din trup, l-ar pune în rai, în trupul meu s-ar vîrî el și apoi, atîta vreme cît el va sta cu dumneata, sufletul meu va sta în rai.

Madonna, nătăfleată, făcu atunci :

— Așa să fie ; în schimbul ciomăgelii pe care ai îndurat-o din pricina mea, se cade să ai parte de această mîngîiere.

— Atunci la noapte, doamnă, grăi călugărul, ai grijă și lasă poarta descuiată ca să pătrundă Arhanghelul. Căci dacă vine în chip de om, precum de bună seamă vine, nici n-ar putea să intre altfel decît ca oamenii, pe ușă.

Femeia îi răspunse c-avea să facă întocmai ; iar după ce se duse popa, se apucă de bucurie să facă atîta tărăboi, de nu-i mai ajungea, să fie cu iertare, nici curul la cămașă, părăindu-i-se o veșnicie pînă să vină Arhanghelul.

Călugărul în schimb, gîndindu-se că-n noaptea aceea s-ar fi căzut să facă pe cavalerul cu femeia și nicidecum pe Arhanghelul, ca să se țină bine-n șa, se apucă să se îndoape cu dulciuri și acadele. Apoi, de îndată ce înnoptă, cu învoirea starețului, se duse c-un tovarăș în casa unei prietene, de unde își mai luase zborul și într-alte rînduri cînd pornea să umble după fuste. De acolo, cînd i se păru că vremea e potrivită, se duse deghizat pînă la casa doamnei și, strecurîndu-se înăuntru, se preschimbă în arhanghel cu niște fleacuri de podoabe pe care și le luase anume, și, urcînd la dînsa sus, intră în odaia ei. Femeia, cum dădu cu ochii de alba arătare, îngenun-

che în fața ei și Arhanghelul, blagoslovind-o, o ridică de jos și-i făcu semn să intre în pat. Dînsa, grăbită să-l asculte, făcu ce-i poruncise, iar îngerul numaidecît se cuibări și el lîngă supusa-i credincioasă.

Era frate Alberto acesta bărbat frumos la trup, bine legat și zdravăn, drept care aflîndu-se alături de jupînița noastră — care era și ea gingașă ca mătasea la trup și tinerică — purtîndu-se altminteri de cum i se purta bărbatul, de multe ori în noaptea aceea zbură fără de aripi, de care lucru și femeia fu foarte mulțumită. Și printre multe altele îi spuse și-o grămadă de lucruri despre slava lăcașului cereșc. Apoi, cînd se crăpă de ziuă, după ce puseră la cale cînd să mai vină într-acolo, călugărul ieși din casă, cu aripi și podoabe, și-și întîlni tovarășul, căruia slujnica femeii, ca nu cumva să-i fie frică să doarmă singur, îi ținuse mai toată noaptea de urît.

A doua zi femeia, de îndată ce mîncă de amiază, luîndu-și cu sine slujnica, se duse la călugăr să-i ducă vești de la Arhanghel și-i povesti tot ce auzise din gura lui despre lăcașul de veci, ba pe deasupra mai adăugă și de la dînsa o seamă de năzbîtii. La care toate, popa îi zise :

— Eu nu știu cum ți-ai petrecut domnia-ta cu el : atîta știu că astă-noapte, după ce-a coborît la mine și eu i-am spus ce mă rugaseși, mi-a dus de îndată sufletul la loc de tihnă și verdeată, în mijlocul atîtor flori și atîtor trandafiri cît nu s-au mai văzut nici-cînd aicea pe pămînt ; și pîn' la zori de zi am stat pe-un loc frumos cum nu mai este altul. Habar n-am între acestea ce s-a ales de trupul meu.

— Da' nu ți-am spus ? grăi femeia. Trupul domniei-tale, cu Arhanghelul Gavril, cît e de lungă noaptea mi l-am ținut în brațe eu. Și dacă nu mă crezi, te uită sub Țița stîngă, că acolo așa de tare

l-am sărutat pe Arhanghel, c-o să-ți rămână semn mai multe zile în șir.

Călugărul îi zise atunci :

— Apăi să știi c-oi face azi ce n-am făcut de nu știu cînd : m-oi dezbrăca adică, să văd de spui adevărat.

Și după ce mai îndrugă o droaie de prostii, într-un târziu femeia se întoarse mulțumită acasă, iar frate Alberto, în chip de arhanghel, veni de multe ori la dînsa, fără să întîmpine opreliști.

Ci într-o bună zi, pe cînd *madonna* Lisetta ședea de vorbă c-o cumătră despre frumusețe, ca să-i arate celelalte că frumusețea ei n-are pereche în lume, ca una ce călca în gropi de proastă ce era, grăi :

— Ehei, de-ai ști tu cui i-s dragă cu frumusețea mea, nici pîs n-ai cuteza să spui de toate celelalte.

Cumătra, care o cunoștea, dorind să afle cui, îi zise :

— Așa o fi ! Da' totuși, dacă nu știi cine-i, nu-ți vine să te încrezi așa cu una, cu două.

Atuncea jupînița noastră, care apuca ușor momeala, făcu :

— Cumătră, treaba asta la drept vorbind nu prea-i de spus, că cel de mi-e ibovnic e chiar Arhanghelul Gavril, care mă are dragă ca pe ochii lui din cap, de aceea fiindcă zice că nu s-a mai văzut femeie mai frumoasă ca mine în toată lumea asta.

Cumătra era cît p-aci să izbucnească în rîs, dar, ca s-o îndemne să mai spună, se stăpîni și-i zise :

— Pe legea mea, de ți-e ibovnic Arhanghelul Gavril și el ți-a spus așa, așa trebuie să fie. Da' eu credeam că îngerii nu fac lucruri din astea.

— Ba iaca te înșeli, cumătră ; pe patimile lui Cristos îți jur că face chiar mai bine decît bărbatul meu și zice că și-acolo sus se face tot așa. Da' fiindcă eu îi par mai mîndră ca oricare alta de prin cer, s-a

îndrăgostit de mine și vine chiar destul de des să-mi ție de urît. Ei, ce mai zici de asta ?

Cumetrei, după ce plecă, i se păru că-n veci n-o să apuce ceasul să poată povesti și aiurea năzbîtiile acelea. Și aflîndu-se la o petrecere cu alte doamne dimpreună, se puse să le spună de la început toată întîmplarea. Femeile le-o povestiră dintîi bărbaților și apoi altor cumetre, acelea altora, și-așa, în mai puțin de două zile, vuia toată Veneția de întîmplarea aceasta. Povestea ajunsese însă și la cumnații doamnei, care, fără să-i spuie ei nimica, își puseră în gînd să puie mîna pe arhanghel și să-l încerce ei de știe ori nu să zboare. Drept care nopți de-a rîndul se puseră la pîndă ca să-i ație calea.

Din întîmplare însă, călugărul află și el niscaiva zvonuri despre aceasta, și ca s-o certe pe femeie că nu-și ținuse gura, se duse într-o noapte acolo ; dar n-apucă nici barem să se dezbrace bine, cînd rudele femeii, care-l văzuseră venind, se năpustiră asupra ușii de la odaie, s-o deschidă. Călugărul simțindu-i și pricepînd de cine-i vorba, se ridică în picioare și, fiindcă n-avea încotro, deschise o fereastră care dădea spre Canal Grande și se aruncă în apă. Iar apa fiind adîncă și el știind bine să înoate, scăpă nevătămat. Apoi, trecînd înot de cealaltă parte, intră degrabă într-o casă pe care o găsi deschisă și se rugă de-un om de treabă care se afla înăuntru să-l scape de la moarte, de dragul lui Cristos ; iar ca să-i deslușească de ce se afla pe-acolo, la ceasul acela în pielea goală, îi ticlui la repezeală o strașnică minciună. Omul, răzbit de milă, cum tocmai sta să plece c-o treabă oarecare, îl puse în patul lui și-i spuse să aștepte pînă ce avea să se întoarcă. Apoi îl încuie în casă și el plecă într-ale sale. Cumnații doamnei dînd buzna în odaie, văzură că arhanghelul își luase zborul către ceruri, lăsîndu-și aripile

aco!o. Din care pricină, mînioși de atare păcăleală, se apucară s-o înjure în chip și fel pe cumnătică și-n cele de pe urmă, lăsînd-o îndurerată, se întoarseră acasă cu boarfele arhanghelului.

Or, între acestea, cum afară se luminase de ziuă, aflîndu-se omul de treabă care-i dăduse adăpost călugărului pe podul zis Rialto, află din gura altora că Arhanghelul Gavril se pogorîse peste noapte ca să se culce cu Lisetta și că, cumnații ei găsindu-l, arhanghelul de frică se azvîrlise în canal și nimeni nu știa acum ce se alesese de ibovnic. Cum auzi una ca asta, omul își dete seama că cel pe care-l găzduise trebuia să fie arhanghelul. Și întorcîndu-se acasă, îl cunoscu de îndată și după multă tîrguială se învoi să-l scape de rudele femeii cu prețul a cincizeci de ducați de aur, pe care popa ar fi trebuit să-i dea numaidecît. Și după ce luă banii, dorind călugărul să plece, omul îi zise :

— Nu e chip să ieși altminterea de aici, de nu te învoiești să faci precum ți-o spune eu. Noi pregătim azi o serbare, la care fiecare aduce fie un om în chip de urs, fie în chip de om sălbatic, care una, care alta, și în piața lui San Marco e rînduită o vînătoare, cu care apoi sfîrșește petrecerea și după aceea tot omul merge unde-i place, fiecare cu ce-a adus. Acu, pînă ce n-o ajunge să prinză careva de veste că ești aici, de te învoiești să vii cu mine într-acest chip, eu te pot duce unde vrei ; altminteri nu prea văd cum ai putea să ieși din casă fără să fii recunoscut. Că rudele femeii, dîndu-și cu socoteala că trebuie să te afli pe-aici pe undeva, au împînzit tot locul cu străji ca să te înhațe.

Deși nu-i prea plăcea călugărului treaba asta, de frica rubedeniilor se hotărî s-o facă totuși și, arătîndu-i unde vroia să fie dus, îi spuse omului să-l ducă oricum, numai să-l scape.

Omul, după ce-l unse din cap pînă-n picioare cu miere de albine, îl tăvăli prin puf, îi puse un lanț de gît, un obrăzar pe față și îi dădu să ție într-o mînă o bîtă noduroasă, iar în cealaltă doi dulăi aduși de la măcelărie. Apoi trimise la Rialto pe un om să strige prin mulțime că cei care poșteau să-l vadă pe Arhanghelul Gavril n-aveau decît să meargă în piața lui San Marco (asta se cheamă cinste și omenie la Veneția!). Apoi, la cîtva timp, îl scoase afară pe călugăr, și ținîndu-l de lanț din spate, se porni cu el în văzul tuturor, c-un tărăboi neînchipuit de glasuri ce strigau: „Cine-i acela? Cine e?” Într-acest chip ajunsese în piața care gemea de lume, căci se adunaseră acolo, pe lîngă cei veniți cu el și alții o mulțime chemați de pe Rialto anume ca să-l vadă pe Arhanghelul Gavril. Ajuns în piață, omul nostru îl duse pe sălbatic pe-un loc mai ridicat, unde-l legă de-un stîlp, făcîndu-se vezi Doamne c-așteaptă vînătoarea. Iar între acestea, roiuri de muște și tăuni, simțînd pe aproape miera, se apucară a-l necăji amarnic pe călugăr. Omul, cînd socoti că piața e numai bine plină, făcîndu-se că vrea să scoată lanțul de la gîtul cuvioșiei sale, îi trase obrăzarul de pe față și zise:

— Domnilor, fiindcă mistrețul nu se arată și vînătoarea nu se ține, ca să nu ziceți c-ați venit degeaba pînă-n piață, iaca v-arăt aicea pe Arhanghelul Gavril, care pogoară noaptea din ceruri pe pămînt spre mîngîierea femeilor venețiene.

De îndată ce-i fu smuls obrăzarul, călugărul fu cunoscut și tot norodul se apucă să ție în gura mare, strigîndu-i vorbe de ocară și suduindu-l cum nicicînd nu s-a mai pomenit să fie suduit un om de teapa lui; și care cum putea cu ce-i cădea sub mînă îl împroșca în față. Într-acest chip îl ținură cîteva ceasuri încheiate, pînă ce întîmplarea făcu ca ves-

tea să ajungă și la ceilalți călugări care, sculându-se degrabă, nu mai puțin de șase veniră să-l înhațe și, azvîrlindu-i iute un anterior în spate, îl dezlegară și-o porniră cu el spre mănăstire, în zarva îndrăcită ce le călca pe urme; și acolo, întemnițându-l, se zice că și-a dat sfîrșitul după o viață chinuită.

Iată în ce chip spurcatul ăsta, care era ținut de bine și nu era crezut nici barem cînd se da la rele, a cutezat să facă pe Arhanghelul Gavril și apoi, din înger ce era, schimbîndu-se în sălbatic, pînă la urmă a ajuns — batjocorit și ocărit pe drept cuvînt de toată lumea — să-și plîngă în zadar păcatele făcute. Ci, deie Dumnezeu, așa cum a pățit-o el, să o păță și ceilalți care-s de teapa lui.

Povestea a treia

Trei tineri iubesc trei surori și fug cu ele în Creta; cea mai mare își omoară iubitul din gelozie; mijlocia o scapă de la moarte, culcându-se cu ducele din Creta, dar e omorâtă de iubitul ei, care fuge apoi cu cea mai mare; al treilea tânăr cu mezina sînt învinovați de omor și, prinși fiind, de frica morții, mărturisesc în silă; la urmă îi cumpără pe paznici, pleacă la Rodos fără un ban și acolo mor în sărăcie.

Filostrato, auzind sfîrșitul poveștii spuse de Pam-pinea, rămase o vreme îngîndurat și apoi îi zise așa :

— Povestea dumitale mi-a fost pe plac către sfîrșit, căci am găsit în ea un strop de bine și adevăr ; dar altfel, tot cuprinsul ei a fost mult prea hazliu și, drept să-ți spun, mi-ar fi plăcut mai mult să nu fi fost așa.

Pe urmă, întorcîndu-se către Lauretta, îi spuse :

— Doamnă, urmează dumneata șirul poveștilor, cu alta, mai bună decît asta, de este cu putință.

Lauretta răspunse rîzînd :

— Prea multă asprime dovedești față de cei îndrăgostiți, dorindu-le mereu numai sfîrșit nenorocit. Dar, ca să-ți fac pe voie, am să vă spun o istorioară în care trei perechi de îndrăgostiți sfîrșesc cu toții rău, fără s-ajungă barem să guste din belșug plăcerile iubirii.

Și, zicînd astfel, începu :

— Tinere doamne, precum puteți băga de seamă și voi, cu multă ușurință, orice deprindere urîtă se

Întoarce înspre paguba aceleia ce-o are și adeseori și-a celorlalți; iar dintre aceste apucături aceea care ne târăște mai fără frâu către primejdii socot că e mînia. Mînia nu e altceva decît o pornire pripită și necugetată, pe care o așîță în noi durerea ce ne răpește judecata și ne orbește ochii minții, stîrnind în sufletele noastre zbucniri de furie pătimașă. Și, deși ea îi stăpînește destul de des și pe bărbați — pe unii mai mult, pe alții mai puțin — cu toate acestea la femei e mai păgubitoare și mai adesea întîlnită, căci focul ei se aprinde în ele mai lesne ca-n bărbați, văpaia ei arde mai spornic și mult mai greu le ține-n loc cînd s-au dezlănțuit o dată. Și lucrul nu e de mirare; căci, dacă stai să te gîndești, focul, prin însăși firea lui, se aprinde mai ușor cînd dă de lucruri mai firave, mai moi și mai ușoare, decît cînd dă de piatră sau lucruri și mai trainice. Iar noi femeile — să nu ne-o ia în nume de rău bărbații — sîntem mai gingașe ca ei și mult mai schimbătoare. De aceea — știindu-ne pe noi, prin însăși firea noastră, mai înclinate spre mînie și știind de asemeni că blîndețea și bunătatea noastră aduc doar bucurie și liniște bărbaților cu care viețuim alături, pe cîtă vreme furia și răbufnirile mîniei sînt pururea prilej de certuri și necazuri — spre a ne feri de ele cu suflet cît mai dîrz, am să vă povestesc acum, precum spuneam și adineauri, povestea de iubire a trei băieți și trei copile, care au sfîrșit cu toții rău din pricina mîniei uneia dintre fete.

Marsilia, precum știți, se află așezată pe malul mării, în Provența, și-i un oraș străvechi și mîndru, care a adăpostit pe vremuri un număr mult mai mare de negustori cu greutate și bogătași decît i-e dat să adăpostească astăzi. Or, printre acești neguțatori se afla unul pe nume Narnald Cluada, om de rînd prin naștere, dar altfel negustor cinstit și

om de toată încrederea, din cale-afară de avut în bani peșin, moșii și case, care avusese cu nevasta mai mulți copii, și dintr-aceștia trei erau fete și de ani mai vîrstnice decît băieții. Două din ele, gemene, aveau vreo cincisprezece ani, iar cea de-a treia paisprezece; și-acu părinții lor se pregăteau să le mărite și alta n-așteptau decît să vie acasă Narnald, care plecase cu mărfurile sale în Spania. Pe fete le chema, pe cele mari Ninetta și Maddalena, iar pe-a treia Bertella. De Ninetta se îndrăgostise pătimaș un tînăr, pe nume Restagnone, care, deși sărac, era vlăstar de neam; și fiindcă fata îl iubea și dînsa pe băiat, cei doi făcură ce făcură și pînă mai la urmă, fără să-i știe nimeni, ajunseră să-și facă parte din bucuriile iubirii.

Acu, trecuse la mijloc destulă vreme de cînd ei se bucurau astfel, cînd se întîmplă ca alți doi tineri, unul pe nume Folco, iar celălalt Ughetto, murindu-le părinții și rămînînd foarte bogați, să se îndrăgostească și ei, unul de Maddalena, iar celălalt de Bertella. Restagnone, aflînd de la Ninetta de dragostea celor doi tineri, se hotărî în sinea lui să facă astfel încît, prin ei și prin iubirea lor, să ajungă și el la mai bine. De aceea, împrietenindu-se cu tinerii, îi mai ducea din cînd în cînd cu rîndul sau deodată să-și vadă fiecare iubita; și într-o bună zi, cînd socoti că prietenia îi apropiase îndeajuns, îi chemă pe amîndoi la el acasă și le spuse după cum urmează:

— Dragi prieteni, întîlnirile și prietenia noastră v-au dovedit cu limpezime cît e de mare dragostea pe care o simt față de voi, de dragul căroră aș fi gata să fac orișice lucru, întocmai cum l-aș face și pentru mine însumi. Și fiindcă-mi sînteți așa dragi, vreau să vă spun și vouă ce mi-a venit în minte, astfel încît tustrei să hotărîm cum e mai

bine. Voi, dacă nu mințiți și dac-am priceput eu bine felul cum vă purtați de la o vreme încoace, vă prăpădiți cu zile de dragul celor două fete pe care le iubiți, iar eu de dragul celeilalte. Acestei suferințe, de vă învoiți și voi, eu i-am găsit leac dulce și iată anume care : voi sînteți tineri și bogați, ceea ce eu nu sînt, iar de-ați cădea la învoială să v-adunați averile și banii voștri la un loc, făcîndu-mă părtaş la ele alături de voi, și dacă am hotărî apoi în care parte a lumii să ne așezăm spre a vieții plăcută viață lîngă fete, eu făr' de greș mă leg să fac astfel încît surorile să ne însoțească oriunde am vrea, cu mare parte din avutul și moștenirea părintească. În locul acela apoi, fieștecare cu aleasa, trăind ca frații împreună, putea-vom vieții mai fericiți ca orișicare pe fața pămîntului. Rămîne acum la voia voastră să hotărîți de vreți ori nu s-ajungeți fericiți.

Tinerii, care amîndoi se perpeleau de dor și drag, văzînd c-ar fi putut ajunge să-și aibă fiecare aleasa, nu osteniră mult pînă să ia o hotărîre și-i spuseră lui Restagnone că, dacă așa s-ar fi întîmplat precum zicea, ei erau gata s-o facă și pe asta. Cu acest răspuns din partea lor, Restagnone se întîlni peste cîteva zile cu Ninetta, la care nu putea ajunge decît cu mare greutate ; și, după ce șezu o vreme cu ea, se apucă să-i spuie cîte vorbise cu băieții, trudindu-se să facă astfel, încît s-o ispitească. Și nu-i fu greu, căci fata dorea mai tare decît el să viețuiască împreună fără să aibă a se teme ; de aceea, răspunzîndu-i de bunăvoie că primește și că surioarele și ele mai cu osebire într-aceasta ar fi făcut pe voia ei, îl îndemnă să pregătească, și cît mai iute încă, tot ce făcea trebuință pentru plecarea lor. Restagnone, întorcîndu-se la cei doi tineri, care mereu îl îndemneau să facă ce făgăduise, le spuse că din partea fetelor treaba era ca și făcută. Și hotărîndu-se între

ei să plece cîteșisase în Creta, vîndură case și moșii, sub cuvînt că vor să se apuce cu banii aceia de negoț, și, preschimbîndu-și tot avutul în bani peșin, își cumpărară o corabie de cele iuți ca vîntul și, căptușind-o bine cu toate cele trebuitoare, se puseră s-aștepte sorocul hotărît.

Ninetta pe de altă parte, care știa la ce rîvnesc surioarele amîndouă, stîrni cu vorbe dulci în ele atîta dor de ducă, încît li se părea o veșnicie pîn' s-ajungă să-și vază visul împlinit. Drept care, cînd veni și noaptea sorocită plecării, fețele cîteșitrele, după ce descuiară o ladă grea și mare de-a părintelui lor și scoaseră dintr-însa bani mulți și multe nestemate, le luară asupra lor și, strecurîndu-se din casă pe ascuns, precum li se spusese, se întîlniră cu băieții. Apoi, fără zăbavă, urcîndu-se în corabie cu dînșii dimpreună, lăsară vîslele în apă și o porniră în larg. În seara următoare, fără popas pe nicăieri, ajunseră la Genova și acolo pentru prima oară proaspeții amănți gustară din plăcerile și roadele iubirii. Pe urmă, după ce-și împrăștiară merindele de pe corabie, plecară mai departe și-n mai puțin de-o săptămînă, trecînd din port în port, ajunseră în Creta, fără peripeții. Acolo își cumpărară moșii frumoase și întinse, clădind pe ele, nu departe de Candia, palate mîndre, plăcute și încăpătoare. Apoi, ținînd pe lîngă dînșii slujitorime multă, cu cai, cu șoimi și cîini, se puseră pe veselie, petreceri și ospete, trăind pe picior mare cu doamnele împreună, drept cei mai fericiți oameni de pe fața pămîntului.

Or, petrecînd ei astfel, se întîmplă (precum vedem că se întîmplă zilnic cu lucrurile care-ți plac și din care dacă ai prea mult ajungi să ți se facă lehamite de ele), se întîmplă ca Restagnone, care o iubise mult odinioară pe Ninetta, avînd-o acum la îndemînă, fără prilej de bănuială, să înceapă să se sa-

ture de ea și prin urmare să n-o mai iubească. Și cum la o petrecere se nimeri să-i cadă dragă o fată de prin partea locului, frumoasă și de neam, se apucă s-o urmărească, ținându-se de capul ei, și pentru ea începu să deie ospețe peste ospețe, vădindu-se din cale-afară de darnic și curtenitor. Ninetta, dându-și seama, prinse a nutri față de dînsul o gelozie așa cumplită, încît bărbatul nu putea să facă un pas fără ca ea să nu afle de îndată și apoi să-l cătrănească pe el, dar și pe dînsa, cu sfadă și cu vorbe grele. Și așa, după cum belșugul aduce după sine sila, iar roadele oprite ațîță însutit dorința, la fel și cătrăneala Ninettei nu făcea decît să ațîțe în Restagnone văpăile iubirii. Și într-o bună zi, fie că Restagnone o înșelă cu fata aceea, fie că n-o înșelă, Ninetta, aflînd de cine știe unde, fu sigură de treaba asta. Drept care la început căzu la mare întristare, apoi din întristare la ciudă și mînie și-n cele de pe urmă, lăsîndu-se în prada furiei, își preschimbă iubirea în ură neîmblînzită față de Restagnone și, orbită cum era de furie, se hotărî să spele prin moartea lui ocara ce socotea că i-o făcuse. De aceea, dînd peste o grecoaică bătrînă, mare meșteră în băuturi otrăvitoare, o înduplecă cu daruri și fel de fel de promisiuni să-i facă o apă ucigătoare, pe care într-o seară, fără a mai sta pe gînduri, i-o dădu s-o bea lui Restagnone, care venise încălzit și căruia nici barem prin minte nu-i trecea să se păzească chiar de ea. Și apa aceea otrăvită avu atari puteri că pîn' la zi îl și ucise. Aflînd de moartea lui, Folco și cu Ughetto împreună cu iubitele lor, fără să știe că murise otrăvit, îl plînseră amarnic, cu Ninetta împreună, și-i rînduiră apoi cinstită îngropăciune.

Dar la vreo cîteva zile după aceea, bătrîna care îi meșterise Ninettei apa otrăvită, pe urma unei alte fărădelegi fu prinsă și, pusă fiind la cazne, printre

alte nelegiuiri o mărturisi și pe asta, vădind cu de-a-mănuntul cum se întâmplase treaba. Drept care ducele Cretei, fără să spuie nimănui nimic, împrejmui într-o noapte pe ascuns palatul lui Folco și fără nici o împotrivire sau zarvă o prinse pe Ninetta și-o duse apoi cu el. Din gura ei pe urmă, fără s-o chinuie de fel, află la repezeală tot ce vroia să știe despre omorul înfăptuit. Folco și Ughetto, aflând în taină de la duce pricina pentru care fusese prinsă Ninetta — și de la ei aflând apoi și fetele — se necăjiră peste poate de pacostea aceasta. De aceea se apucară să facă fel și chip numai s-o scape pe Ninetta de rug, căci socoteau că aceasta are să-i fie osînda, ca una care o meritase cu vîrf și îndesat ; dar toată truda lor se dovedi zadarnică, căci ducele se arăta nestrămutat în hotărîrea de-a face pe deplin dreptate. Văzînd acestea Maddalena, care era fată frumoasă și-n jurul căreia de mult se învîrtea ducele Cretei, fără s-o poată îndupleca să-i facă cît de cît în voie, gîndindu-se că dacă ar fi să-i stîmpere dorința ar izbuti să-și scape sora, îi trimise vorbă printr-un om de încredere, zicînd că-i gata să-l asculte, de se învoiește și el la două lucruri și anume : întîi și întîi să-i dea înapoi surioara, teafără și izbăvită de orișice primejdie, și în al doilea rînd să țină în mare taină toată povestea asta. Ducele, auzind ce vorbă îi trimite fata, fu foarte mulțumit și, după ce stătu pe gînduri cam mulțisor, tot chibzuind s-o facă, să n-o facă, într-un sfîrșit se hotărî și-i spuse solului că-i gata să facă după cum poștește.

Drept care într-o noapte, după ce porunci, cu învoirea Maddalenei, să fie aduși la curte Ughetto și cu Folco, spre a le cere, chipurile, să spuie tot ce știu despre omorul cela, se duse pe ascuns ca să-și petreacă noaptea în casa lor cu Maddalena. Și pre-

făcîndu-se dintîi c-avea de gînd în noaptea aceea s-o azvîrle pe Ninetta în mare c-o piatră după gît, o luă cu el la Maddalena și i-o dădu în schimbul nopții pe care o petrecu cu dînsa. Iar dimineata, la plecare, se rugă de ea să îngăduie ca noaptea aceea, care fusese cea dintîi, să nu fie și cea din urmă, rugînd-o totodată s-o ducă pe Ninetta aiurea, ca să nu fie totuși silit s-o osîndească.

A doua zi de dimineată Folco și cu Ughetto, care — într-acestea auzind că peste noapte fata fusese azvîrlită în mare — crezură cu adevărat că așa se întîmplase, fură lăsați în libertate. Și întorcîndu-se acasă cu gînd să-și mîngîie iubitele de moartea surorii lor, Folco își dete seama că fata se afla acolo, deși sărmana Maddalena se străduise s-o ascundă pre cît știu mai bine. Tînărul se miră nespus de una ca aceasta și apoi, căzînd la bănuieli (căci auzise ceva zvonuri că ducele pusese ochii pe Maddalena lui), o întrebă cum de Ninetta se afla nevătămată acasă. Maddalena urzi un basm întreg spre a-i tălmăci întîmplarea, dar el, bănuitor din fire, nu se lăsă mințit și o sili pînă la urmă — după ce fata se încîlci în vorbe fără șir — să-i spună adevărul. Și atunci, răpus de suferință și năucit de furie, tînărul trase spada și-o omorî pe loc, fără să țină seama de rugămințile femeii. Apoi, de frica ducelui și-a judecării sale, lăsînd-o moartă în odaie se duse la Ninetta și, prefăcîndu-se voios, îi zise :

— Haidem iute pe unde-am hotărît cu Maddalena să te duc, ca nu cumva să încapi iarăși pe mîna ducelui.

Ninetta îi dădu crezare și, cum în teama ei dorea să plece cît mai iute, nu-și mai luă rămas bun de la surioară, ci se porni de îndată la drum cu Folco în toiul nopții. Și cu pușinii bani pe care Folco îi luase în grabă, se duseră pe malul mării și se ur-

cară într-o barcă, cu care apoi nimeni nu știe nici pînă azi unde au ajuns.

A doua zi, Maddalena fiind găsită moartă, se aflară unii care, din pizmă față de Ughetto, se dușeră degrabă și îl pîrîră ducelui; iar ducele, care o iubise mult pe biata Maddalena, repezindu-se ca ieșit din minți acasă la Ughetto, puse mîna pe el și pe iubita lui și îi sili pe ei — care nu știau încă nimic de cele petrecute, adică de plecarea lui Folco și-a Ninettei — să se învinovătească singuri de moartea Maddalenei. Din care pricină cei doi, temîndu-se pe drept cuvînt să nu fie osîndiți cu moartea, făcură ce făcură și-și cumpărară paznicii cu niște bani pe care anume și-i ascuseseră acasă ca să și-i aibă la nevoie. Apoi, cu dînșii dimpreună, fără să-și poată lua în graba aceea mai nimic dintr-ale lor, urcîndu-se într-o barcă, fugiră peste noapte la Rodos, unde apoi trăiră, dar nu prea multă vreme, în sărăcie și mizerie.

Iată așadar la ce i-a dus pe ei și pe ceilalți mînia oarbă a Ninettei și dragostea lui Restagnone.

Povestea a patra

Gerbino, călcînd jăgăduința dată de regele Guiglielmo, bunicul lui, atacă o corabie a regelui din Tunis, ca să-i răpească în silă pe una din copile; fata e omorîtă de cei de pe corabie, Gerbino îi omoară pe ucigașii ei și-n cele de pe urmă e omorît și el.

După ce-și isprăvi povestea, Lauretta rămase tăcută, în timp ce toți ceilalți se tînguiau ei în de ei de jalea îndrăgostiților, învinuind care mînia cea oarbă a Ninettei, care una, care alta, pînă cînd regele, parcă trezit din gînduri grele și adînci, își ridică obrazul și îi făcu semn Elisei să spună mai departe. Iar dînsa începu smerită :

— Plăcute doamne, mulți sînt aceia care cred că dragostea se aprinde în noi numai și numai din priviri și ca atare își bat joc de toți ceilalți care socotesc că poți să te îndrăgostești și numai după auzite ; dar eu, prin istorioara pe care am de gînd s-o spun, am să vă dovedesc, și încă limpede de tot, ce mult se înșală aceștia și din cuprinsul ei o să vedeți nu numai de ce-i în stare faima — căci tinerii din basmul meu nu s-au văzut nicicînd — dar veți vedea de asemenea și ce cumplită moarte le-a rînduit la amîndoi.

Guiglielmo al doilea, regele Siciliei, după cîte spun sicilienii, a avut doi copii : un băiat pe nume Ruggieri și-o fată pe nume Gostanza. Ruggieri, mu-

rind înaintea părintelui său, lăsă pe urma lui un băiețuș, pe care îl chema Gerbino și care, crescut cu grijă de bunic, în scurtă vreme se făcu o frumusețe de băiat, vestit prin vitejia lui și multa-i curtenie. Renumele băiatului, trecînd hotarele Siciliei și colindînd pămîntul, ajunse și în Berberia, care la vremea aceea plătea tribut Siciliei, unde se lăți ca focul. Și acolo, faima vitejiei și-a curteniei lui Gerbino ajunse printre alții și la urechea unei fete de-a regelui din Tunis, care, pre cîte povesteau toți cei care o văzuseră, era poate făptura cea mai frumoasă și mai mîndră din cîte zămislise firea, cea mai aleasă întru deprinderi și cu o inimă de aur. Or, fata asta, care sta și asculta cu drag povești despre viteji, adăposti în gînd și suflet minunile de vitejie înfăptuite de Gerbino cu atîta dragoste, încît, cercînd să și-l închipuie cum arăta aievea, se îndrăgosti de el cu patimă și, drept aceea, cu mai mult drag decît oricine vorbea de el și-i asculta pe ceilalți vorbind despre el. Pe de altă parte faima fetei și-a frumuseții ei, purtată dintr-o țară într-alta, pătrunse și-n Sicilia și nu degeaba ajunse pîn' la urechea lui Gerbino, vărsîndu-i bucurie în suflet; căci după cum copila se îndrăgostise de băiat, la fel se îndrăgosti și dînsul de copilă. Și dornic cum era s-o vadă, pînă să-i iasă în cale prilej cîstit de a-i cere bătrînului să plece în Tunis, se tot ruga de prietenii care plecau acolo să facă fel și chip numai să-i spuie fetei că el o îndrăgește în taină și să-i aducă vești la întoarcere de la iubită. Or, unul dintre solii aceștia, punînd la cale treaba cu multă dibăcie, făcu pe negustorul și sub cuvînt că-i duce fetei să vadă niște giuvaeruri, mărturisindu-i dragostea ce i-o purta Gerbino, îi spuse că el însuși, cu toate ale lui, i se așterne la picioare. Fata primi voioasă și solul și solia și, răs-

punzîndu-i că-l iubea și dînsa pe Gerbino cu aceleași dragoste, îi trimise, drept mărturie a celor spuse, unul din cele mai frumoase giuvaeruri ale ei. Gerbino primi darul cu nesfîrșită bucurie și printr-același sol îi scrisese în mai multe rînduri și îi trimise daruri scumpe, înțelegîndu-se cu ea să-și lege viețile împreună, de soarta le-ar fi hărăzit și bucuria aceasta.

Într-acestea, cum povestea se cam tărăgăna, iar fata cu Gerbino ardeau de dragoste și dor, se înțîmplă ca regele din Tunis să o mărite pe copilă după regele din Granada. De care lucru dînsa se întristă din cale-afară, gîndindu-se că măritișul, nu numai c-o ducea departe, cale de mii de poștii de dragul ei, dar pe deasupra o și înstrăina de el aproape pe de-a-ntregul; de aceea, dacă ar fi putut, ea bucuroasă ar fi fugit din casa părintească și s-ar fi dus la el, numai și numai ca să scape de toată treaba asta. Pe de altă parte tînărul, prinzînd și el de veste, se chinuia sărmanul nu mai puțin decît copila și-și frămînta adesea mintea ca să găsească un mijloc de-a o răpi cu sila, de s-ar fi înțîmplat să plece la bărbatul ei pe mare.

Ci regele din Tunis, aflînd niscaiva zvonuri despre iubirea lui Gerbino și hotărîrea lui, cum se temea de el, știindu-l puternic și viteaz, cînd veni vremea să-și pornească fata la drum pe mare, trimise vorbă regelui Guiglielmo și-i spuse că de treaba asta n-avea de gînd să se apuce decît cu încredințarea lui că nici Gerbino și nici alții, plătiți de el, nu s-ar fi pus să îi ație calea. Regele Guiglielmo, care era bătrîn și n-auzise nici o vorbă despre iubirea lui Gerbino, fără să-și poată închipui că din această pricină i se cerea făgăduința, cu dragă inimă o dădu și-n semn de legămînt îi trimise regelui din Tunis o mînușă. Acesta, după ce primi

făgăduința regelui, porunci să i se pregătească în portul Cartaginei o corabie mare și frumoasă, înzestrată cu toate cele de trebuință acelor ce aveau să plece, împodobită și gătită ca să-și trimeată fata cu dînsa în Granada ; apoi se puse să aștepte vreme potrivită călătoriei. Fata, care știa de toate astea, trimise la Palermo pe ascuns un slujitor și-i porunci să dea binețe frumosului Gerbino din partea ei și apoi să-i spuie că ea urma să plece foarte curînd către Granada ; de aceea, zicea fata, acu avea prilejul să-i dovedească de era cu adevărat așa viteaz cum îi mersese vestea și de-o iubea atîta pe cît i se spusese. Trimisul își făcu solia și apoi se întoarse iar la Tunis. Gerbino, auzind ce vorbă îi trimite fata și știind că regele Guiglielmo, bunicul său, în treaba asta își dase vorba drept zălog, nu mai știa, sărmanul, nici dînsul ce să facă ; totuși, mînat de dragoste și înțelegînd prea bine cuvintele copilei, de teamă să nu-i pară laș, se duse la Messina, unde, încărcînd cu arme și oameni curajoși două galere iuți, porni cu ele spre Sardinia pe unde bănuia c-avea să treacă corabia fetei. Și bănuiala lui se dovedi întemeiată, căci la vreo cîteva zile după aceea corabia, mînată de un vînt ușor, trecu nu prea departe de locul unde el se așezase s-o pîndească. Cînd o văzu, Gerbino se întoarse către ai săi și le grăi astfel :

— Băieți, dacă sînteți cu adevărat așa de vrednici precum vă socotesc, nu cred să fie printre voi vreunul care să nu știe ce-î dragostea, fără de care, după credința mea, nu-i muritor să poată ajunge la bine ori la fericire ; și, dacă ați fost și voi îndrăgostiți vreodată sau sînteți încă, veți pricepe lesne focul care mă arde. Iubesc și dragostea m-a împins să vă aduc aicea. Iubita mea e pe corabia care pluteste în fața voastră și care, pe lîngă ținta tuturor

dorurilor mele, mai duce și-o grămadă de bogății pe dînsa ; or, toate aceste bogății vor încăpea pe mîna voastră, dacă veți fi viteji și veți lupta cu bărbăție. De pe urma izbînzii eu nu-mi doresc în parte decît un singur lucru : femeia pentru care am pus mîna pe arme ; restul să fie tot al vostru, chiar de pe-acum. Haidem, băieți, să dăm năvală pe corabie, că Dumnezeu, care-i cu noi, nu-i slobozește vînt prielnic și parcă anume o ține în loc.

Cuvintele frumosului Gerbino se dovediră de pri-sos, căci cei ce-l însoțeau, dornici de pradă cum erau, se și vedeau în gîndul lor făcînd ce-i îndemna Gerbino. Drept care, încuviințînd cu toții într-un glas îndemnurile lui, suflară în trimbiți, iar apoi, luîndu-și cu ei armele, lăsară vîslele în apă și ajunseră corabia. Cei ce se aflau pe dînsa, văzînd din depărtare galerele venind, cum nu puteau mișca din loc, se pregătiră de apărare. Gerbino, ajungînd corabia, porunci printr-un om de-al său să-i fie aduși stăpînii ei, de nu voiau încăierare. Saracinii, după ce aflară cine sînt și ce voiau să facă, răspunseră că-s atacați împotriva cuvîntului pe care regele și-l dase ; și drept dovadă le arătară mînușa regelui Guiglielmo, zicînd că n-au de gînd să se predea altfel decît prin luptă dreaptă și nici să dea altminteri nimic de pe corabia lor. Gerbino, care într-acestea zărise fata stînd la pupă și își dăduse seama că e de mii de ori mai mîndră decît și-o închipse el, se înflăcă ră la suflet mai aprig ca înainte și, cînd i se arată mînușa, răspunse că acu deodată, cum n-avea șoimi pe-acolo, n-avea ce face c-o mînușă¹ ; drept care, dacă nu voiau cu nici un chip să-i deie fata, puteau să înceapă de pe acum să-și ascuțească armele. Și fără a aștepta mai

¹ La vîntătorile cu șoimi, vîntătorul avea în mîna pe care purta pasărea o mînușă de piele (n. t).

mult porniră să arunce și dintr-o parte și din alta cu pietre și săgeți și se luptară într-acest chip din zori și pînă-n noapte în paguba ambelor părți.

În cele de pe urmă însă, văzînd Gerbino că izbînda nu se alege așa ușor, luă o bărcuță adusă anume de dînșii din Sardinia și dîndu-i foc o împinse din spate cu galerele pînă ce ajunse la corabie. Saracinii, văzînd una ca asta și pricepînd că-s nevoiți să moară ori să se predea, luară pe fata regelui care plîngea într-un colț, o duseră pe punte și apoi, chemîndu-l pe Gerbino, sub ochii lui o înjunghiară — în timp ce fata, biata, cerea îndurare și ajutor — și, azvîrlind-o în mare, strigară către dînsul :

— Acuma poți s-o iei ; ți-o dăm așa precum putem și așa precum credința ta s-a învrednicit de dînsa !

Gerbino, cînd văzu de ce cruzime sînt în stare, căutîndu-și parcă anume moartea, se trase spre corabie, fără să-i pese nici de pietre, nici de săgeți ; și cățărîndu-se pe ea, în ciuda celor mulți care-i sedeau în cale — precum se azvîrle un leu flămînd într-o cireadă de juninci și, sfîșiiind ici una și colo alta, își potolește cu colții și cu ghearele întîi mînia și apoi foamea — se repezi mînios și, înjunghiiind cu spada în dreapta și în stînga, făcu prăpăd în jurul lui. Și fiindcă focul se întetea pe punte, puse oamenii să ieie din corabie ce mai putea fi luat, ca să le închidă gura, și apoi se coborî și el, cu sufletul zdrobit de această jalnică izbîndă. Pe urmă, poruncind să fie scos din mare trupul neînsuflețit al preafrumoasei fete, după ce-o plînsese îndelung, cu lacrimi nesfîrșite, se întoarse în Sicilia și-o îngropă cu mare cinste în Ustica, o insuliță în dreptul orașului Trapani, de unde apoi se întoarse acasă mîhnit ca nimeni altul.

Regele din Tunis, aflînd de cele întîmplate, trimise în Sicilia soli îmbrăcați în negru, ca să se plîngă regelui că nu-și ținuse vorba dată. Și solii îi povestiră cum se întîmplase fapta. Drept care regele, mînios, văzînd că nu poate nicicum tăgădui dreptatea (pe care solii i-o cereau), puse să-l prindă pe Gerbino ; și, cum nici unul dintre sfetnici nu se afla în preajma lui ca să-i întoarcă gîndul de la o faptă ca aceasta, îl osîndi el însuși la moarte, poruncind călăului să-i taie capul acolo, în fața lui, cu gînd că e mai bine să se lipsească de nepot, decît să fie socotit drept rege fără de cuvînt.

Și uite așa, de azi pe mîine, într-acest chip nenorocit, fără să guste barem din roadele iubirii lor, s-au prăpădit de moarte rea cei doi îndrăgostiți, așa precum v-am povestit.

Povestea a cincea

Frații Lisabettei îi omoară ibovnicul, care-i apare apoi în vis și-i spune unde e îngropat. Fata îi dezgroapă capul pe ascuns, îl pune într-o glastră cu busuioc și plînge peste el în fiecare zi, pînă ce frații îi iau glăstra; nu după multă vreme fata se stinge de durere.

Isprăvindu-și Elisa povestea, pe care regele o lăudase abia din vârful buzelor, i se porunci Filomeniei să spună mai departe. Iar dînsa, înduioșată foarte de moartea lui Gerbino și a iubitei lui, oftă o dată cu durere, și pe urmă începu așa :

— În istorioara mea, gingașe doamne, nu e vorba de prinți și de prințese, ca în povestea Elisei ; cu toate acestea însă, cuprinsul ei — de care mi-am adus aminte fiindcă se pomenea mai adineauri de Messina, pe unde s-a întîmplat nenorocirea aceea — e tot atît de trist și tot atît de jalnic.

La Messina trăiau pe vremuri trei tineri frați, neguțatori tustrei, rămași cu multă avere după moartea părintelui lor, care fusese de fel din San Gimignano ; și frații aceștia aveau o soră, pe nume Lisabetta, fată frumoasă și de treabă, pe care, nu se știe cum și din ce pricină anume, n-o măritaseră încă. Acum, ca negustori ce se aflau a fi, frații țineau într-o prăvălioară de-a lor pe un tînăr de prin Pisa, pe care îl chema Lorenzo și care se îngrijea

de toate treburile lor, ca unul ce le-avea pe mînă. Și de băiatul ăsta, care era frumos și chipeș, Lisabetta, care-l văzuse nu o dată, se îndrăgosti peste măsură. Lorenzo, dîndu-și seama cu vremea că-i e drag, lăsă deoparte fetele cu care se ținea și începu și el să se gîndească doar la dînsa. Or, într-acestea treaba se petrecu astfel, încît, plăcîndu-se ei doi deopotrivă, pîn'la urmă, nu după multă vreme, punîndu-se la adăpost ca să nu-i afle ceilalți, făcură ceea ce doreau mai mult ca orișice să facă. Și petrecînd așa, în multă desfătare și mare bucurie, nu se păziră îndeajuns și într-o noapte, pe cînd fata mergea acasă la Lorenzo, cel mai mare dintre frații ei o văzu fără ca ea să-și deie seama. Fratele, om cu scaun la cap, deși se necăji destul de cele ce aflase, nu spuse nimănui nimic și pînă-n zori, sărmanul, se frămîntă de unul singur, muncit de fel și fel de gînduri. Dar cînd se luminează de ziuă, le povesti și celorlalți frați ce aflase în legătură cu Lisabetta și Lorenzo ; de aceea, cîteșitrei, după ce chibzuiră bine — pentru ca nu cumva să se aleagă cu rușinea, ei ori surioara lor — se hotărîră să nu spuie la nimenea nimic și nici să nu se arate c-ar ști ceva despre aceasta, pînă ce nu s-ar fi ivit o vreme potrivită, la care, fără pagubă sau rușinare pentru ei, să poată să se spele cît mai curînd de ocară aceasta. Purtîndu-se dar ca atare, rîzînd și povestind ca și altădată cu Lorenzo, într-o zi, prefăcîndu-se toți trei că vor să meargă să petreacă afară din oraș, îl luară pe băiat cu ei ; și ajunși pe un loc pustiu și neumblat de oameni, simțîndu-se la largul lor, îl omorîră pe Lorenzo, care nici gînd n-avea să se păzească chiar de ei, și-l îngropară astfel, încît să nu-și dea nimeni seama, că-i un mor-

mînt acolo. Apoi, întorși iar la Messina, lătiră vorbă în tot orașul că-l trimiseseră aiurea cu treburi de-ale lor, și lumea le dădu crezare, căci obișnuiau adeseori să-l mîne încoace și încolo.

Cum tînărul nu mai venea, și Lisabetta își întreba mereu frații de dînsul, căci întîrzierea lui o chinuia nespus, se întîmplă ca într-o zi, în vreme ce întreba de el cu multă stăruință, unul din frați să-i zică :

— Da' ce-nsemnează asta ? Ce-ai de împărțit tu cu Lorenzo, de întrebi așa de des de el ? Să știi că dacă nu te astîmperi, om și noi să-ți răspundem așa cum ți se cade.

Văzînd așa, sărmana fată, îndurerată și mîhnită, temîndu-se fără să știe nici ea de ce, își puse lacăt gurii și noapte după noapte porni să-l cheme pe Lorenzo, rugîndu-se frumos de el să vie cît mai iute ; iar uneori, vîrsînd potop de lacrimi, se tînguia amarnic că șade atîta vreme departe între străini, lăsînd-o singurică ; și nu putea cu nici un chip să-și afle alinare.

Într-o noapte în care, după ce-și plînsese multă vreme iubitul care nu da Domnul să vie o dată înapoi, o biruise somnul așa plîngînd și adormise, Lorenzo îi apăru în vis, galben la față, răvășit, cu straiete muiate-n sînge și toate sfîrtecate, și se făcea că-i zice :

— Iubita mea, tu zi și noapte mă chemi într-una înapoi și te mîhnești că nu mai vin, învinuindu-mă cu asprime prin lacrimile tale ; dar află că de întors nu mă mai pot întoarce, căci frații tăi m-au omorît cînd m-ai văzut ultima oară.

Și după ce îi spuse locul unde era îngropat, o rugă să nu-l mai cheme și să nu-l mai aștepte ; apoi pieri din fața ei.

Fata, trezindu-se din somn și dînd crezare visului, plînsă cu multă amărăciune. Și-a doua zi, sculîndu-se, cum nu îndrăznea să le spună nimica fraților ei, se hotărî să meargă la locul arătat, ca să se încredințeze că visul n-o mințise. Și căpătînd încuviințarea să meargă să se plimbe prin apropierea orașului cu o femeie cumsecade care slujise odinioară la ei și care avea în știință că se iubește cu Lorenzo, se duse într-un suflet pînă la locul cu pricina și, dînd deoparte straiul veșted de frunze care-l coperea, săpă unde văzu că nu-i bătătorit pămîntul. Și nu săpă prea mult că și dădu de trupul bietului ei ibovnic, de fel schimbat, nici putrezit. Și cunoscă atunci că nălucirea n-o mințise.

Din care pricină, mîhnită ca nimeni alta pe pămînt, înțelegînd că n-avea rost să șază să-l bocească acolo, rămase îndoită o clipă, fără să știe ce să facă, căci dacă ar fi putut, cu dragă inimă ar fi luat tot trupul ca să-l îngroape creștinește; dar pricepînd că nu-i cu putință să facă una ca asta, desprinsă c-un cuțit capul iubitului de trunchi și înfășurîndu-l într-un ștergar i-l puse slujnicei în poală; apoi după ce azvîrli pe restul trupului țărînă, fără s-o vază nimeni, plecă și se întoarse acasă.

Acolo, închizîndu-se cu țeasta în odaie, plînsă deasupra ei amarnic, îndelung, pînă ce toată bine o limpezi cu lacrimi, pecetluind-o peste tot cu mîi de sărutări. Pe urmă, luînd o glastră încăpătoare și frumoasă, din cele în care se ține răsad de măghiran ori busuioc, puse înăuntru țeasta, înfășurată în borangic și, presărînd pămînt deasupra, sădi în el cîteva fire de busuioc salernitan, frumos cum nu e altul, pe care nu-l uda nicicînd cu altceva

decît cu apă de trandafiri, de portocali, ori chiar cu lacrimile ei. Şi-aşa se obişnuise, încît şedea mereu alături de glastră şi-o prăpădea din ochi de dragă, căci glăstra adăpostea în ea pe multiubitul ei Lorenzo; şi după ce şedea şi se uita la ea ceasuri întregi de-a rîndul, se apleca deasupra ei şi începea să plîngă şi nu mai contenea pînă ce nu uda cu lacrimi busuiocul frunză de frunză.

Floarea, fie din grija multă a fetei, fie din pricina tărînei hrănite cu putreziciunea tidvei ascunse într-însa, crescuseră frumos şi înmiresmat, de îţi era mai mare dragul. Or, fiindcă fata zi şi noapte nu se cîntărea de lîngă dînsa, se întîmplă în mai multe rînduri s-o vază şi vecinii, care într-o bună zi, cînd fraţii ei se minunau că-i lîncezeşte frumuseţea şi ochii par că i se afundă din ce în ce mai mult în cap, le spuseră :

— Noi am văzut, vezi bine, că fata zi de zi tot lîngă glastră şade.

Fraţii, auzind acestea şi încredinţîndu-se şi ei de cele spuse de vecini, îşi dojeniră sora. Dar, fiindcă vorba n-ajuta, îi luară glăstra pe ascuns. Fata, nemai-găsind-o, se apucă s-o ceară mereu, stăruitor, şi, fiindcă nimeni nu i-o da, de atîtea lacrimi şi suspine căzu la pat bolnavă şi-n boala ei numai de glastră şi iar de glastră se ruga. De care lucru fraţii ei, mirîndu-se peste măsură, doriră cu tot dinadinsul să vadă ce se află în glastră; şi după ce vărsară pămîntul de deasupra, dădură peste borangic şi înăuntru peste țeasta pe care apa şi pămîntul n-o măcina-seră de tot, şi, după chica ei cea creată, văzură că e vorba de țeasta lui Lorenzo. Uimiţi şi înfricaţi, nu care cumva să mai afle şi alţii despre treaba asta, o îngropară iute şi apoi, fără un cuvînt, plecară din Messina pe ascuns şi — dînd a înţelege că-şi mută

casa într-altă parte — se duseră la Napoli. Iar fata, sărăcuța, plîngînd și zi și noapte într-una și tot cerîndu-și gîlăstra, de-atîta plîns muri și acesta fu sfîrșitul iubirii ei nefericite. Iar mai apoi, cu vremea, aflîndu-se povestea ei și colindînd din gură în gură, unul făcu un cîntec pe care și-azi îl cîntă lumea și care începe așa :

Cine-a fost nelegiuitul
Care gîlăstra mi-a furat.

Povestea a şasea

Andreuola îl iubeşte pe Gabriotto ; îi povesteşte un vis de-al ei şi el unul de-al lui. Pe urmă Gabriotto, pe neaşteptate, îi moare în braţe ; în timp ce fata c-o slujnică îl duc acasă la el, sînt prinse de oamenii stăpînirii, cărora Andreuola le povesteşte întîmplarea. Cîrmuitorul oraşului vrea s-o necinstească ; ea nu se lasă. Tatăl fetei prinde de veste şi, fiind ea găsită nevinovată, pînă la urmă izbuteşte s-o scape de pedeapsă ; dar fata nu mai vrea să trăiască în lume şi se călugăreşte.

Povestea spusă de Filomena plăcu foarte mult doamnelor, căci nu o dată ascultaseră cîntecul cu pricina, fără să fi putut afla care era povestea lui, deşi întrebaseră pe unii şi pe alţii. Ci regele, auzind sfîrşitul povestirii, îi porunci lui Pamfilo să meargă mai departe pe drumul rînduit, iar Pamfilo grăi :

— Visul din istorioara de adineauri îmi dă prilejul să vă spun o povestire, în care — spre deosebire de visul din povestea Filomenei, în care era vorba despre lucruri întîmplate mai înainte — e vorba despre două visuri care s-au şi adevărit, de îndată ce-au fost povestite de cei ce le-au visat. Căci trebuie să ştiţi, prea iubitoare doamne, că nu e om pe lumea asta care să nu viseze în somn tot soiul de năzbîtii ; şi deşi năzbîtiile acestea îţi par adevărate numai în timpul somnului, pentru că atunci cînd te trezeşti vezi limpede că numai unele sînt adevărate, altele doar cu putinţă şi-a treia parte cu totul în afară de adevăr, cu toate acestea, zic, se întîmplă adeseori ca ele să se adevărească. Din pricina aceasta mulţi dau crezare viselor, punînd

temei pe ele la fel precum ar pune pe orice lucru văzut aievea și ca atare de pe urma lor se întristează sau se bucură, fiecare după cum socoate că are a se teme ori a nădăjdui de pe urma unui vis. Alții, dimpotrivă, nu cred în nici un vis, pînă ce nu ajung ei singuri să dea cu capul de necazul mai dinainte prevestit. Eu însă nu-i laud nici pe cei dintîi, nici pe aceștia de pe urmă, căci nici visele nu-s pururi mincinoase, precum nici pururea adevărate. Că sînt și vise mincinoase, oricare dintre noi o știe ; dar că mai sînt și vise adevărate, lucrul acesta s-a vădit din istorioara Filomenei și, după cum v-am spus, am de gînd să-l dovedesc și prin povestea mea. Căci eu socot că dacă omul trăiește și se poartă așa cum se cuvine, n-are la ce să-i fie frică de visele potrivnice felului său de viață și nici n-are la ce, de dragul lor, să-și părăsească deprinderile cele bune ; cît despre visele ce par a fi prielnice ticăloșiei omenești și care îmbărbătează prin semne îmbucurătoare pe cei ce le visează, acestora nu se cuvine să li se dea crezare ; după cum nu-i de dat crezare nici celorlalte chiar la toate. Dar să ne întoarcem la poveste.

La Brescia trăia pe vremuri un nobil, pe nume *messer* Negro din Ponte Carraro, care, printre alți copii, avea și o fată, Andreuola, frumoasă cox și tinerică, încă nemăritată, care din întîmplare se îndrăgosti de un vecin de-al ei, pe nume Gabriotto, băiat de neam cam prost, dar plin de însușiri alese și pe deasupra și frumos. Fata, cu ajutorul slujnicei, făcu ce făcu și izbuti pînă la urmă, nu numai să-i dea de știre tînărului că-l iubește, dar chiar să-l și aducă în mai multe rînduri, spre desfătarea amîndurora, într-o grădină frumoasă de-a tatălui ei. Și pentru ca nimica, în afară de moarte, să nu le strice bucuria, se cununară în taină. Urmînd ei dar

Într-acest fel a se întâlni pe ascuns, se întâmplă într-o noapte ca fata să viseze că se afla în grădină cu Gabriotto dimpreună, pe care și-l ținea în brațe spre bucuria lui și-a ei ; și-n timp ce petreceau așa, văzu ieșind din trupul lui ceva întunecos și groaznic, o arătare fără formă, și arătarea asta părea că-l ia pe Gabriotto, smulgându-l cu o putere neînchipuită din strînsoarea ei, care nu voia să-l lase, și-l duce apoi pe sub pământ, fără putință pentru ea de a-l mai vedea vreodată. Din care pricină simți în vis atîta suferință și o durere așa cumplită, încît se deșteptă pe dată ; și trează fiind, deși se bucură să vadă că nu-i nimic adevărat, totuși o prinse frica de ce i se arătase în vis. Iar cînd în noaptea următoare băiatul vru să vină la dînsa, după obicei, făcu tot ce-i șezu în putere ca să-l oprească de la asta ; în cele de pe urmă însă, văzînd că stăruie prea mult, îl primi totuși în grădină în noaptea următoare, ca nu cumva să intre la alte bănuieli. Și după ce culeseră o mulțime de trandafiri albi și roșii, căci era tocmai vremea lor, se așezară amîndoi la picioarele unei fîntîni cu ape limpezi, de toată frumusețea, care se afla în grădină. Acolo, după ce se desfătară și-și petrecură multă vreme, Gabriotto o întrebă pe fată de ce c-o zi înainte nu se învoise să-l primească. Andreuola îi spuse toată împrejurarea cu visul ce-l visase și teama care o cuprinsese din pricina arătării. Gabriotto, auzînd-o, începu să rîdă și-i spuse că-i mare prostie să dai crezare viselor, căci ele ți se arată ori fiindcă ai mîncat prea mult, ori fiindcă n-ai mîncat destul și că deșertăciunea lor e zilnic dovedită ; apoi adăugă :

— Dacă ar fi fost să mă iau și eu după vise, nici n-aș mai fi venit astăzi ; nu atît din pricina visului pe care l-ai visat tu, cît din pricina unuia pe care l-am avut și eu în aceeași noapte ; se făcea că mă

aflam la vânătoare într-o pădure plăcută și frumoasă și că prinsesem o căprioară așa de dulce și de blîndă cum n-a mai fost pe lume ; părea mai albă ca zăpada și atît de prietenoasă, încît curînd de tot nu se mai dezlipi de loc de lîngă mine. Iar mie se făcea că mi-e așa de dragă, încît, ca să n-o pierd, părea că-i atîrnasem în jurul gîtului o zgardă de aur, de care o țineam cu un lăntug tot de aur. Și în vreme ce căprița se odihnea cu capul pe pieptul meu, se arătă, nu știu de unde, o cățea, neagră ca fundul de ceaun, flămîndă și din cale-afară de feroasă la vedere, care părea că vine țintă spre mine, ce nu-ncercam nicicum s-o dau în lături ; cățeaua părea că își vîrîse botul la mine în piept, în partea stîngă și atîta a ros acolo, pînă ce-a dat de inimă, pe care apoi mi-a smuls-o și s-a tot dus cu ea. Atuncea m-a junghiat așa de crunt durerea, încît m-am deșteptat pe loc și imediat m-am pipăit să văd dacă n-am ceva la piept ; dar fiindcă n-am simțit nimic, mi-am rîs de mine însumi, fiindcă mă pipăisem ca prostul pe degeaba. Ei, și ? Ce va să zică asta ? Vise de soiul ăsta, ba chiar mai înfricoșătoare, visat-am cu duiumul eu și totuși de pe urma lor nimica n-am pățit. Lasă-le-n plata Domnului și hai mai bine să petrecem cu dragostea care ne îmbeie.

Fata, care era și-așa destul de înfricată de visul ce-l visase ea, se îngrozi și mai vîrtos cînd auzi acestea ; dar ca să nu-l mîhnească pe Gabriotto fără rost, făcu tot ce putu ca să-și ascundă teama. Și-n timp ce petrecea cu el, îmbrățișîndu-l și sărutîndu-l din cînd în cînd și fiind și ea la rîndul ei îmbrățișată și sărutată de băiat, cum se temea fără să știe de ce, îl cerceta la față mai des ca altă dată și uneori privea în grădină cu teamă, nu care cumva să vadă răsărind de cine știe unde vreo arătare

neagră. Și cum ședeau așa, băiatul oftă o dată din adânc și îmbrățișînd-o îi zise :

— Iubito, fă-mi ceva, că mor.

Și zicînd astfel se prăbuși în țărîna peste verdeața pajiștii.

Fata, văzînd ce se petrece, îi trase capul în poală și-i zise lăcrimînd aproape :

— Iubitul meu cel dulce, ce ai, spune, ce ai ?

Gabriotto însă nu răspunse nimic, ci, lac de apă cum era și răsuflînd cu greutate, nu după multă vreme își dete sufletul, sărmanul.

Oricine își poate închipui ce dureroasă și ce cruntă fu întîmplarea asta pentru sărmana fată, care-l iubea mai mult ca orișice pe lume. De aceea, după ce îl plînsese cu nesfîrșite lacrimi și îl chemă zadarnic, de-atîtea și de-atîtea ori, văzînd că-i mort de-a binelea, căci peste tot îl cercetase și îl aflase rece din cap pînă în picioare, neștiind ce să mai facă și nici ce să mai zică, așa mîhnită cum era, și plînsă, și speriată, porni să-și cheme servitoarea, care-i știa iubirea, și-i povesti toată întîmplarea și jalea care o copleșise. Apoi, după ce se jeluiră amîndouă o bucată de vreme, udînd cu lacrimile lor obrazul neînsuflețit al bietului Gabriotto, fata îi spuse slujnicei :

— Pentru că Domnul mi l-a luat, cu nu mai vreau să mai trăiesc ; dar pînă a nu mă omorî, aș vrea să facem astfel, încît și cîntecul meu, și dragostea ce ne-a legat să fie pururea ferite de gura lumii. De asemenea doresc ca trupul lui, din care sufletu-i ales și-a luat pe veșnicie zborul, să fie îngropat creștinește.

Slujnica îi zise atunci :

— Copila mea, nu zi așa, nu zi că vrei să te omori ; căci dacă ți-a fost scris să-l pierzi aici, pe lumea asta, dacă-ți pui capăt zilelor, îl pierzi desi-

gur și dincolo pe cealaltă lume, fiindcă ai să fii zvîrlită în iad, pe unde sînt încredințată că n-are ce căuta sufletul lui cel bun, căci el săracu-n viață a fost băiat de treabă. Mai bine ar fi să-ți faci curaj și să te apuci cu rugăciuni, cu slujbe și pomeni să te îngrijești de el, căci cine știe, se prea poate să aibă lipsă și de asta, de-o fi păcătuit cumva cu vreun păcat mai mititel. Cît despre îngropăciune, putem să-l îngropăm ușor chiar în grădina asta și nimeni n-o să afle, căci nimenea nu știe că el venea aici. Ori, dacă nu-ți convine, atunci să-l scoatem din grădină și să-l lăsăm afară în stradă ; că mîine în zori va fi găsit și va fi dus acasă, iar mai pe urmă ai săi se vor griji ei singuri să-i facă îngropăciune.

Fata, deși plîngea într-una și era amărîtă ca vai de capul ei, asculta totuși sfaturile slujnicei ; dar, fără a lua în seamă cîte-i spusese la început, răspunse îndemnului din urmă zicînd :

— Ferit-a Dumnezeu să rabd una ca asta ! Cum, el, pe care l-am iubit atîta și care mi-a mai fost și soț, să fie îngropat ca un cîine ori părăsit pe caldarîm ? Har Domnului c-a avut parte de lacrimile mele barem și întrucît îmi stă-n putere o să aibă parte și de jalea și lacrimile alor săi. Mă și gîndesc cam cum să facem.

Și zicînd astfel, trimise slujnica degrabă după o bucată de mătase pe care o avea într-un sipet. Iar după ce i-o aduse, întinse vâlul de mătase pe jos și așeză deasupra trupul lui Gabriotto, punîndu-i capul pe-o perniță. Apoi îi închise ochii și gura, fără a contenii cu plînsul nici o clipă, și după ce-i făcu din trandafiri o cununiță și-i acoperi tot trupul cu florile culese de amîndoi în noaptea aceea, îi zise servitoarei :

— De aicea pînă la el acasă nu-i mult ; de aceea, amîndouă, așa cum l-am acoperit, l-am duce pînă acolo și l-am lăsa în fața porții. Curînd s-o lumina de ziua și atunci or să-l găsească ; și chiar dacă aceasta nu va însemna o mîngîiere pentru ai lui, mie, în poala cui și-a dat sfîrșitul, îmi va aduce bucurie.

Zicînd astfel, se aruncă din nou de gîtul lui și multă vreme hohoti pierdută în durerea ei. În cele de pe urmă însă, cum slujnica o tot grăbea, căci se crăpa de ziua, se ridică de jos și, luîndu-și de pe deget inelul ei de cununie, i-l puse în deget tînarului, zicîndu-i printre lacrimi :

— Iubitul și stăpînul meu, dacă sufletul tău mai poate să vadă acum lacrimile mele, ori dacă de pe urma lui rămîne în trupurile noastre măcar și-o umbră de simțire, privește cu blîndețe și dragoste ultimul dar al celei care în viață și-a fost așa de dragă.

Și, zicînd astfel, se prăbuși iar peste el, fără simțire, ca o moartă ; dar după cîtva timp, trezindu-se, se ridică și, apucînd cu slujnica bucata de mătase pe care zăcea mortul, ieșiră din grădină și-o luară către casa lui.

Dar cum mergeau așa, niște ostași de-ai stăpînirii, care din întîmplare tocmai la ceasul acela umblau după un bucluc pe acolo, dădură peste ele și le înhățară cu mort cu tot. Andreuola, recunoscîndu-i cine sînt, dornică cum era de moarte, le spuse fără înconjur :

— Știu cine sînteți și-mi dau seama c-aș încerca zadarnic să fug din calea voastră : sînt gata, dar, să merg cu voi la scaunul stăpînirii și-acolo să spun tot ; dar nu cumva să mă atingeți, fiindcă m-arăt ascultătoare, sau să îndrăzniți să puneți mîna pe

mort, c-atuncea eu voi fi aceea care-am să vă părăsc pe voi.

Drept care, fără a fi atinsă, cu mort cu tot ajunse la palatul stăpînirii. Și auzind cîrmuitorul orașului ce se întîmplase, se ridică în picioare și, poruncindu-i fetei să vie în odaia lui, o iscodi cum se întîmplase povestea cu omorul. Apoi puse niscaiva doctori să caute dacă omul murise de otravă sau de altceva ; doctorii răspunseră cu toții că nu murise de otravă, ci că i se spărsese o bubă în preajma inimii și dînsa îi înecase răsufierea. Judele, auzind acestea și dîndu-și seama că copila era aproape fără vină, se strădui să-i dovedească că-i gata a-i da degeaba ce nu putea să-i vîndă și-i zise că dacă se învoia să-i facă pofta lui, ar fi scăpat-o de pedeapsă ; dar cînd văzu că vorba nu-i folosește la nimic, nesocotind cu totul bună-cuviința și omenia, trecu la fapte cu de-a sila. Andreuola însă, aprinsă de mînie și întărită în puteri, se apără cu bărbăție, zvîrlindu-l înapoi cu vorbe de ocară.

A doua zi, aflînd și *messer* Negro de cele întîmplate, îndurerat de moarte, se duse la palat cu o mulțime de prieteni de-ai săi ; și acolo, după ce află chiar din gura cîrmuitorului cum se întîmplase treaba, se jelui, sărmanul, cerîndu-și înapoi copila. Cîrmuitorul însă, gîndindu-se c-ar fi mai bine s-o ia înaintea fetei și să se învinovățească singur de silnicia săvîrșită, laudă statornicia Andreuolei și apoi mărturisi și cele ce făcuse, mințind că-n felul ăsta se chibzuise doar s-o pună la încercare ; drept care, văzîndu-i tăria sufletească, se îndrăgostise așa de mult de ea, încît — dacă-i era pe voie lui, care-i era părinte, precum și ei — el bucuros s-ar fi însurat cu dînsa, deși întîia oară fusese măritată c-un om de rînd. Pe cînd cei doi vorbeau astfel,

Andreuola fu adusă în fața părintelui ei și când îl văzu i se aruncă în față și-i zise plângînd :

— Tată, socot că nu mai trebuie să-ți povestesc ce-am cutezat să fac și ce nenorocire s-a abătut asupra mea, căci sînt încredințată că mi-ai aflat povestea ; de aceea vin acum cu multă umilință să-ți cer iertare c-am greșit și fără știrea dumitale m-am măritat cu cel pe care l-am iubit mai mult. Nu-ți cer să-mi dăruiești iertarea pentru a scăpa cu viață, ci pentru ca să mor drept fiică a dumitale și nu drept o dușmancă.

Și zicînd așa, căzu plîngînd la picioarele lui. Messer Negro, ca om împovărat de ani și blînd la suflet ce era, auzind aceste cuvinte, începu să plîngă și plîngînd își ridică copila cu dragoste de jos să-i zise :

— Fata mea, mi-ar fi fost mult mai drag să te știu măritată c-un om pe care eu ți l-aș fi ales, deși, chiar dacă l-ai fi luat după placul inimii tale, m-aș fi împăcat și cu asta și l-aș fi îndrăgit și eu ; dar ceea ce mă doare e prea puțină încredere pe care mi-ai vădit-o ținîndu-te într-ascuns de mine și mai cu seamă faptul că l-ai pierdut mai înainte să aflui și eu despre asta. Dar dacă așa a fost să fie, măcar acuma după moarte să facem pentru el tot ceea ce în viață, eu — spre mulțumirea ta — cu dragă inimă aș fi făcut, cinstindu-l ca pe un ginere.

Și, întorcîndu-se către feciorii săi și către rube-deniile care-l însoțeau, le porunci să-i rînduiască lui Gabriotto o înmormîntare vrednică de toată cinstea.

Între acestea, toate rudele tînărului, care aflaseră întîmplarea, se adunaseră la palat și dimpreună cu ele mai tot norodul din oraș, atît bărbați, cît și femei. Și după ce așezară mortul în mijlocul curții, pe bucata de mătase în care-l învelise fata, cu

trandafirii ei în jur, îl plînseră pe locul acela, nu numai Andreuola și rudele lui Gabriotto, ci mai toate femeile care se aflau de față și chiar și mulți dintre bărbați ; apoi, nu ca un om de rînd, ci ca un nobil fu îngropat, căci din palatul stăpînirii și pînă la locul îngropăciunii fu purtat pe umeri cu mare cinste și alai de cei mai de vază cetățeni ai orașului.

La vreo cîteva zile după aceea, cum cîrmuitorul orașului se ținea de capul lui *messer* Negro să-i deie fata de nevestă, acesta îi spuse fetei ; ea însă nici nu vru să audă de una ca aceasta ; ci cu învoirea lui intră într-o mănăstire vestită prin sfințenia ei, unde se călugări cu slujnica împreună, și apoi într-acel sfînt lăcaș trăiră amîndouă mulți ani cu cinste și evlavie.

Povestea a şaptea

Simona îl iubeşte pe Pasquino ; stau amîndoi într-o grădină ; Pasquino îşi freacă dinţii c-o frunză de salvie şi moare ; Simona este prinsă şi, vrînd s-arate judeiului cum a murit Pasquino, îşi freacă dinţii c-o frunză de salvie şi moare şi ea.

Pamfilo îşi isprăvisese povestea, cînd regele, fără s-arate barem nici cît de cît că-i pare rău de biata Andreuola, privind-o pe Emilia, îi făcu semn că i-ar plăcea să spuie dînsa mai departe. Drept care, fără de zăbavă, Emilia începu :

— Dragi prietene, povestea pe care a spus-o Pamfilo mă îndeamnă să vă spun şi eu o altă istorioară, care nu seamănă cu a lui prin altceva decît prin faptul că, întocmai ca şi Andreuola, şi fata din povestea mea şi-a pierdut iubitul într-o grădină ; dar cînd fu prinsă şi ea, asemeni Audreuolei, nu prin virtute sau curaj scăpă de juzi şi judecată, ci printr-o moarte neaşteptată. După cum s-a mai spus şi într-alte rînduri aici, deşi iubirea se adăposteşte cu dragă inimă în casele bogaţilor, nu ocoleşte totuşi nici casele sărmanilor, ba dimpotrivă uneori cu atîta străşnicie şi-arată faţa în ele, încît şi cei săraci ajung să tremure de ea ca de un stăpîn atotputernic, cum tremură bogaţii. Şi adevărul acesta, chiar dacă nu pe de-a-ntregul, se va vădi în bună

parte în povestirea mea, cu care am să mă întorc cu drag în oraşelul nostru, de care azi, vorbind de una şi de alta şi colindînd pămîntul, ne-am cam îndepărtat.

Trăia dar, la Florenţa, şi nu-i prea mult de atunci, o fată tare frumuşică şi, pentru starea ei, bine-crescută şi drăguţă, copila unui om sărac, pe care o chema Simona ; şi, deşi era nevoită să-şi câştige cu mîinile plînea cea de toate zilele, trăind din torsul lînii, cu toate acestea nu era aşa săracă în simţiri, încît să nu cuteze a face loc iubirii în gîndurile ei. Şi dragostea — sub chipul şi cuvîntul dulce al unui tînăr oarecare, băiat de rînd şi el, care umbla să împartă lînă la tors pentru stăpînul lui de meserie postăvar — de multă vreme îi da tîrcoale, părăind că vrea cu tot dinadinsul să i se cuibărească în suflet. Iar fata, dîndu-i adăpost sub prea plăcuta înfăţişare a tînărului ce-o iubea şi căruia îi zicea Pasquino, tînjea muncită de dorinţe, fără a se încumeta să facă un pas înainte ; şi-asa, torcînd de zor, cu fiecare scul de lînă pe care-l învîrtea pe fus, mii de suspine slobozea, mai arzătoare decît focul, gîndindu-se la tînărul care-i dăduse lîna. Băiatul, pe de altă parte, vădind aşa deodată neostoită grijă faţă de lîna meşterului, i-o tot cerea Simonei, ca şi cum lîna toarsă de ea şi doar de ea ar fi slujit la tot postavul pe care meşterul îl ţesea. Şi-asa, el tot zorind-o şi dînsa bucuroasă să ştie că-i zorită, se întîmplă că luîndu-şi băiatul inima în dinţi şi fata dînd deoparte şi teama şi ruşinea ce-o copleşeau de obicei, se întîmplă, zic, ca cei doi s-ajungă a-şi împărţi între ei plăcerile iubirii. Şi într-aceste bucurii aflară atîta desfătare, încît nici nu mai aşteptau să se poftească întru ele unul pe celălalt, ci gînd la gînd se întîlneau, poftind deopotrivă.

Aşa, urmîndu-şi zi de zi petrecerea şi pas cu pas înflăcărîndu-se mai tare, într-o bună zi Pasquino îi spuse Simonei că tare mult ar fi vrut să facă cumva şi să vină într-o grădină anume, unde vroia s-o ducă el, ca să se simtă acolo în largul lor şi să petreacă mai la adăpost de bănuieli. Simona se învoi şi într-o duminică după-amiază, dîndu-i a înţelege tatălui ei că vrea să meargă pînă la Biserica San Gallo, c-o prietenă de-a sa, pe care o chema Lagina, se duse în grădina unde se învoise să se întîlnească cu Pasquino. Acolo dădu de el, care venise cu un prieten căruia lumea îi zicea Stramba, deşi îl chema Puccino ; şi potrivit la rezezeală o dragoste între cei doi, Pasquino cu Simona se traseră mai la o parte să-şi vadă de iubirea lor, lăsîndu-l pe Puccino cu Lagina într-altă parte a grădinii.

Pe locul în care se ascunseseră Pasquino cu Simona se afla o tufă mare şi frumoasă de salvie ; şi aşezîndu-se la picioarele ei, după ce se desfătară o bună bucată de vreme împreună, şi după ce puseră la cale să se mai întîlnească acolo o dată şi să mănînce la iarbă verde, Pasquino, întorcîndu-se către tufa de salvie, rupse o frunză la întîmplare şi începu să-şi frece gingiile şi dinţii cu ea, zicînd că salvia îi curăţă de minune de tot ce se aşază pe ei după mîncare. Şi, după ce şi-i frecă bine, se apucă iar să vorbească de prînzul cela în livadă. Nu după multă vreme însă se preschimbă la faţă, curînd apoi pierdu vederea şi graiul şi în scurtă vreme muri ca din senin. Văzînd una ca asta, Simona începu să plîngă şi se porni să strige, chemînd pe Stramba şi Lagina. Aceştia, alergînd degrabă şi dînd cu ochii de Pasquino — care într-acestea se umflase şi era plin pe trup şi faţă de pete vineţii — Stramba începu s-o ocărască pe Simona, strigîndu-i :

— Tu l-ai otrăvit, femeie afurisită !

Și tot țipînd la dînsa, făcu atîta tărăboi, încît fu auzit de aceia care locuiau lîngă livadă. Aceștia alergară iute să vadă ce se întîmplase și, aflîndu-l pe Pasquino mort, umflat și vinețit, ba auzindu-l și pe Stramba jelindu-se și învinuind-o pe Simona că-i otrăvise prietenul cu ticluită înșelăciune, cum fata sărăcuța, din pricina durerii părea că și-a ieșit din minți și nu era în stare să scoată nici o vorbă ca să se dezvinovățească, cu toții fură încredințați că Stramba nu mințește și că Simona e vinovată. Din care pricină o luară, și-așa, tot hohotind, o duseră cu ei pîn' la palatul stăpînirii.

Acolo, fiind pîrîtă de Stramba și de alți doi prieteni de-ai lui Pasquino, Atticciato și Malagevole, care între acestea veniseră și ei de față, un jude se apucă de îndată s-o iscodească pe Simona asupra acestei întîmplări ; dar neputînd pricepe în ce anume sta înșelăciunea fetei și nici greșeala ei, dori, de față fiind și dînsa, să vadă mortul, locul și felu-n care se întîmplase nenorocirea aceea, căci după spusa fetei nu înțelegea prea mare lucru. Punînd s-o ducă dar, fără de nici o zarvă la locul cu pricina, pe unde încă mai zăcea trupul sărmanului Pasquino umflat precum o bute, și apoi venind și el acolo, mirîndu-se de mort, o întrebă pe fată cum se întîmplase treaba. Fata se apropie de salvie și după ce-i mărturisi toată povestea de la capăt, ca să priceapă judele mai limpede întîmplarea, făcu și ea ca și Pasquino și se apucă să-și frece dinții c-o frunză din aceeași tufă. Și atunci — în timp ce Stramba, cu ceilalți prieteni și tovarăși ai lui Pasquino își băteau joc de față cu judecătorul de vorbele Simonei, zicînd că-s baliverne, și ca atare, înverșunați, tot mai amarnic o pîrau, cerînd să fie pedep-

sită cu rugul pentru fapta ei din cale-afară de mîrșavă — Simona, biata, care ședea ca aiurită din pricina durerii pe care o pătimise prin moartea lui Pasquino, cît și de frica rugului cu care Stramba și ceilalți cereau să fie osîndită, fiindcă-și frecase dinții cu salvie, păți și ea la fel ca și Pasquino și-și dete sufletul, sărmana, sub ochii uluiți ai tuturor celor de față.

O, suflete ferice, care ați avut norocul să vi se stingă viața și dragostea într-aceeași zi ! Și poate și mai fericite, dacă-n același loc ajuns-ați amîndouă ! Și pe deplin prea fericite, dacă iubirea-i cunoscută și pe cealaltă lume și voi și acolo vă iubiți cum v-ați iubit aicea ! Dar mai presus de orișice, ferice-i sufletul Simonei — după credința noastră, a celor ce-am rămas în viață — căci soarta n-a încuviințat ca nevinovăția ei să cadă pradă mărturiei unor slugoi de postăvari ca Stramba și ceilalți netrebnici de care, ca s-o scape, i-a rînduit aceeași moarte ca și ibovnicului ei, îngăduindu-i să pășească cu sufletul pe urma lui.

Judecătorul, laolaltă cu ceilalți care se aflau de față, cu totul năucit de cele ce văzuse, rămase multă vreme tăcut și îngîndurat, apoi, într-un târziu, mai luminîndu-se la minte, grăi :

— Pre cît se pare, salvia asta-i otrăvită, deși de obicei ea nu-i otrăvitoare. Dar ca să nu se mai întîmple să vateme și pe alții, să fie retezată pînă la rădăcini și azvîrlită în foc.

Și așezîndu-se omul care păzea grădina pe treabă, acolo în fața judecătorului, nici n-apucă măcar să culce tufa la pămînt, că pricina din care muriseră cei doi ibovnici se și vădi fără întîrziere. Se afla sub tufa aceea o broască uriașă și oamenii se chibzuiră că fără doar și poate suflarea ei otrăvitoare

înveninase salvia. Și pentru că nici unul din câți se aflau pe-acolo n-avu curajul să se apropie de broasca de sub tufă, după ce îngrămădiră în jurul ei un vraf de vreascuri, o arseră acolo cu salvie cu tot și în felul acesta isprăvi cumătrul jude cercetarea asupra morții lui Pasquino. Iar mai apoi ibovnicii, așa umflați cum se aflau, fură îngropați de către Stramba, Atticciato, Guccio Imbratta și Malagevole în biserica sfântului Pavel, de parohia căreia din întâmplare țineau.

Povestea a opta

Girolamo o iubește pe Salvestra; la rugămintea maicii sale el pleacă în silă la Paris, se întoarce și-o găsește pe fată măritată; intră pe ascuns în casa ei și moare lângă dînsa; e dus apoi într-o biserică și acolo moare și Salvestra, întînsă alături de el.

Emilia își isprăvisese povestea, cînd, la porunca regelui, Neifile începu așa :

— Vrednice doamne, după părerea mea sînt unii care socotesc că știu mai mult ca ceilalți oameni — cînd adevărul e că știu mult mai puțin — și ca atare își închipuie că pot să țină piept cu înțelepciunea lor nu numai sfaturilor bune, dar chiar și firii înseși. De pe urma acestei semeții s-au tras nenorociri cumplite, fără ca niciodată să se fi tras și-un bine. Or, cum din toate cele cîte-s firești cea care rabdă mai cu greu povață și împotrivire e dragostea, ca una care prin însăși firea ei ajunge mai degrabă să moară de la sine decît să se oprească din drum la sfatul altcuiva, îmi vine în minte să vă spun povestea unei femei, care încercînd, vezi Doamne, să se arate mai deșteaptă, decît era din fire și decît răbda împrejurarea în care se străduia cu dinadins să-și dovedească înțelepciunea, crezînd c-are să poată s-alunge cu de-a sila dintr-un suflet de îndrăgostit iubirea pe care poate cerul i-o hărăzise,

pînă la urmă a ajuns să curme o dată cu iubirea și viața fiului ei drag.

Trăia dar, în orașul nostru, precum ne povestesc bătrînii, un negustor bogat și mare, pe nume Leonardo Sighieri, căruia nevasta îi dăduse un singur fiu, Girolamo pe nume, după a cărui naștere, bătrînul, rînduindu-și cu bună socoteală trebile lui negustorești, se petrecu din viață.

Tutorii lui Girolamo, cu maică-sa împreună, grijă bine și cîstit averea băiețașului, care, crescînd alături de alți copii de prin vecini, se împrietenii mai tare decît cu orice prunc din partea locului c-o fată, copila unui croitor, de ani la fel cu el. Iar cînd crescuseră mai mărișor, deprinderea aceasta se schimbă într-o iubire atît de trainică și aprinsă, încît băiatul n-avea pace și nici zi bună de la Domnul de n-o vedea pe fată ; iar dînsa dinspre partea ei îl îndrăgea bunînțeleș cu aceeași dragoste aprinsă. Mama băiatului, aflînd despre iubirea aceasta, îl ocări de multe ori și-l pedepsi ; iar cînd văzu că nu e chip s-o scoată la capăt cu băiatul, se plînsese și tutorilor, și socotind că mulțumită averii lui Girolamo avea să poată face din coadă de cîine sită de mătase, le spuse :

— Băiatul ăsta, care n-are nici barem paisprezece ani, e așa de îndrăgostit de fata unui croitor de prin vecini cu noi, Salvestra după nume, că dacă nu i-o luăm din cale, te pomeniști că într-o bună zi se însoară cu dînsa, din care pricină eu una, cît oi trăi, n-o să mai am zi bună de la Domnul ; or, dacă s-o întîmpla să vază c-o ia altul, are să piară mistuit de dorul și de dragul ei. De aceea, ca să nu se întîmple o pacoste ca asta, ar trebui să-l trimiteți pe undeva departe, cu treburi negustorești, că, dacă n-are s-o mai vadă, are s-o dea uitării și vom putea

apoi să-i facem rost de o nevestă de neam mai bun și mai avută.

Tutorii îi răspunseră că vorba ei era cu cap și că, după puterea lor, aveau să încerce a face întocmai. Chemară dar băiatul la ei la prăvălie și unul dintre dînșii îi zise cu blîndețe :

— Băiete dragă, tu ai ajuns destul de mărișor acum și n-ar strica să-ncepi tu însuți să vezi de ale tale ; de aceea mare mulțumire ne-ai face dac-ai merge să stai o vreme la Paris, pe unde ai avea prilejul să vezi cum ți se-nvîrte averea în afaceri. Unde mai pui c-acolo, văzînd atîția oameni de neam, baroni și conți, de care-i plin Parisul, ai să-ți desăvîrșești purtarea, învățătura și deprinderile mai bine ca aici, și, după ce vei fi învățat cum să te porți în lume, ai să te poți întoarce acasă.

Băiatul ascultă cu luare-aminte cele spuse și apoi răspunse în două vorbe că nici prin gînd nu-i trece să plece la Paris, căci socotea că poate sta la fel de bine la Florența ca orișunde aiurea.

Tutorii, oameni cumsecade, cînd auziră cîte spune, o luară de la capăt, cu alte vorbe ispitindu-l ; dar nefiind chip să scoată din gura lui un alt răspuns, se duseră la maică-sa și-i spuseră și ei ce răspundea băiatul. Femeia, supărată foc, nu fiindcă nu vroia să plece, ci fiindcă se încăpățîna în dragostea aceea, îl ocări ca vai de lume ; pe urmă însă, îmbunîndu-l cu vorbe mieroase, începu să-l mîngîie și să-l roage cu blîndețe să fie așa de bun și să-i asculte pe tutori ; și atîta îi cîntă și-i descîntă, pîn'ce băiatul se învoi să plece, dar numai pentru un an ; și într-adevăr plecă.

Ducîndu-se dar la Paris, îndrăgostit precum era, Girolamo, săracul, fu dus cu vorba și ținut doi ani de zile acolo. De unde, întorcîndu-se mai îndrăgostit ca niciodată, o găsi pe Salvestra măritată cu un

băiat de treabă, care făcea pînze de cort, și ca atare, bietul, se amări din cale-afară. În cele de pe urmă însă, văzînd că n-are încotro, se chibzui cu orice chip să-și afle pace și alinare ; și, iscodind pe unde șade Salvestra, se apucă și el, după obiceiul tinerilor îndrăgostiți, să se învîrtească prin fața casei ei, crezînd că nici ea nu-l uitase, precum nici el pe dînsa. Dar vezi că treaba sta altminteri de cum își închipuise el ; Salvestra îl uitase, de parcă niciodată nu l-ar mai fi văzut sau, chiar dacă-și mai amintea cîte ceva de el, se prefăcea că a uitat. De care lucru tînărul își dete iute seama și suferi cumplit. Totuși, nu se dădu bătut și încercă în fel și chip să-i intre iar în suflet ; dar cînd văzu că truda lui nu duce la nimica, se hotărî, cu orice preț, chiar de-ar fi fost să moară, să stea de vorbă cu Salvestra. Și, aflînd de la unul din vecinii ei cum e clădită casa, într-o seară, pe cînd Salvestra cu bărbatul merseseră în priveghi la niște megieși de-ai lor, intră pe ascuns în casă și se piti în odaia ei după niște pînze de cort întinse într-un ungher ; în locul acela așteptă pîn' ce Salvestra cu bărbatul se întoarseră și se culcară ; iar cînd simți că omul doarme, se duse către patul unde văzuse că se culcă femeia și punîndu-i mîna pe piept îi zise în șoaptă :
— Dormi, iubito ?

Salvestra, care nu dormea, fu cît p-aci să țipe, dar tînărul îi zise iute :

— Nu striga, pentru Dumnezeu ! Sînt eu, Girolamo al tău.

Fata, auzind ce zice, îi spuse tremurînd ca frunza :

— Girolamo, fii bun și pleacă. S-a dus vremea prunciei noastre, cînd ne puteam iubi în voie ; acum, precum vezi, eu sînt femeie măritată și nu se cade să mă țin sau să mă uit la alt bărbat afară

de bărbatul meu ; de aceea, ca pe Dumnezeu te rog, fii bun și du-te ; că dacă omul meu te aude, chiar dacă n-o fi să se întâmple mai rău, eu oricum n-am să mai am zi bună alături de el, de unde acum mă iubește și viețuiesc trai bun și liniștit cu dînsul.

Băiatul, auzind ce spune, simți că-l junghie suferința pînă-n adîncul inimii ; dar în zadar se apucă să-i amintească de trecut, de dragostea lui neștirbită de timp și depărtare, zadarnic împleți în vorbă și rugăminți și făgăduințe, căci tot n-ajunse la nimica. Drept care, dornic fiind să moară, se rugă de ea să-i împlinească barem o ultimă dorință și, drept răsplată a iubirii pe care i-o purtase, să-l lase să se culce alături de ea, cît să se dezmoștească oleacă, căci înghețase așteptînd-o. Și îi făgădui să șază liniștit, fără să spună nici o vorbă și fără s-o atingă ; iar după ce s-ar fi încălzit, făgădui să plece. Salvestra, înduioșată, se hotărî să-l lase cu învoiala aceasta. Girolamo se întinse dar, fără s-o atingă, lîngă dînsa ; și cuprinzînd cu gîndul iubirea îndelungată pe care i-o purtase, cruzimea ei față de dînsul și pe deasupra și nădejdea pe care și-o pierduse, se hotărî să moară : drept care, ferecîndu-și suflarea în piept, cu pumnii strînși, fără să scoată o vorbă, muri alături de Salvestra.

După cîtva timp femeia, mirată de purtarea lui și fiindu-i frică de bărbat, să nu cumva să se trezească, îi zise :

— Ei, Girolamo, da' nu mai pleci o dată ?

Și fiindcă dînsul nu-i răspunse, gîndi că adormise. Întinse mîna să-l trezească, dar cînd dădu să-l pipăie văzu că-i rece gheață și atunci, mirată foarte, prinse a-l mișca mai cu putere și cînd văzu că nu clintește, în cele de pe urmă își dăde seama că e mort. Îndurerată peste poate șezu o vreme așa, fără

să știe ce să facă. Apoi, într-un târziu, se chibzui să vadă ce-ar fi făcut bărbatul ei într-o atare împrejurare, dacă ar fi fost vorba de alții ; de aceea, după ce-l trezi, îi povesti cele întâmplate, dar ca și cum nu el le-ar fi pățit ci altul, și apoi îl întrebă ce-ar fi făcut dac-ar fi fost în locul celuiilalt bărbat și dacă dînsa ar fi fost femeia din poveste. Bărbatul îi răspunse că după judecata lui mortul ar fi trebuit să fie dus acasă, fără de nici o zarvă și apoi lăsat acolo ; iar cît despre femeie, ea fiind nevinovată, gîndea că-i de prisos să i se aducă vătămare. Atunci Salvestra îi zise :

— Așa să facem și noi.

Și apucîndu-i mîna i-o întinse peste trupul neînsufletit al tînărului. Bărbatul năucit se ridică în picioare și, aprinzînd o lumîinare, fără să mai lungască vorba, îl îmbracă pe mort în straiile cu care venise și fără întîrziere (în toată treaba asta Salvestra era ajutată de însăși nevinovăția ei) punîndu-și-l în spate îl duse pînă la poarta casei în care locuia și îl lăsa acolo.

A doua zi, cînd oamenii afluă mortul în fața casei, fu zarvă mare în oraș și mai cu seamă maică-sa făcu mai mare tărăboi ; iar după ce fu cercetat pe față și pe dos, fără să i se poată afla nici rană, nici vreo vînație, doctorii socotiră că se sfîrșise de durere, precum se și întîmplase.

Fu dus deci mortul la biserică și acolo maică-sa, sărmana, cu o mulțime de femei, care rude, care vecine, se apucară să-l bocească, vîrsînd potop de lacrimi, precum e datina la noi. Și-n timp ce bocitoarele îl jeluiau tot mai vîrtos, omul de treabă, în casa căruia Girolamo își dăduse duhul, grăi către Salvestra :

— Nevastă, pune-ți o broboadă și du-te la biserică unde a fost dus Girolamo, strecoară-te printre femei și trage cu urechea să vezi ce se vorbește de întîmplarea aceasta ; eu am să fac la fel ca tine și într-acest chip om auzi dacă se spune oarece despre noi ori împotriva noastră.

Salvestra, care se înmuiase la suflet, însă prea tîrziu, se învoi de îndată, ca una care acum dorea și ea să vadă mortul, pe care, cît fusese în viață, nici barem c-un sărut nu se gîndise să-l mîngîie. Și se porni de îndată.

Doamne, cît e de greu să pătrunzi cărările iubirii și, dacă stai să te gîndești, ce lucru minunat e acesta ! Inima aceea mută, pe care soarta fericită a bietului Girolamo nu izbutise s-o deschidă, o descuie acum nenorocirea lui și deșteptînd într-însa văpăile iubirii le preschimbă într-atîta milă, încît de îndată ce Salvestra văzu obrazul mortului, ascunsă sub broboada ei, se strecură printre femei și pîn' la mort nu se opri ; iar cînd ajunse acolo, scoțînd un țipăt ascuțit, se aruncă deasupra lui, dar n-avu timp să-l scalde în lacrimi, căci de îndată ce-l atinse, așa precum băiatului durerea îi luase viața, la fel i-o luă și ei. Și după ce femeile, fără să știe cine este, o mîngîiară, îndemnînd-o să se ridice de pe jos, fiindcă Salvestra nu mișca, vrînd s-o ridice ele și aflînd-o înțepenită, deodată aflară și că e moartă și că era Salvestra. Drept care, toate la un loc învinse de îndoită jale, se apucară să bocească mai tare ca înainte. Iar cînd această tristă veste se împrăștie printre bărbați, afară din biserică, și ajunse pînă la urechea bărbatului Salvestrei, care se afla între ei, sărmanul om plînsse îndelung, fără s-asculte nici rugare, nici mîngîiere de la alții. Apoi,

după ce povesti mulțimii care-i ședea împrejur ce se întâmplase peste noapte și cum murise tânărul, aflară toți pricina morții băiatului și-a fetei și toți se întristară și se mîhniră foarte. Pe urmă o luară pe Salvestra și, după ce-o împodobiră precum e datina la morți, o așezară lîngă tînăr pe aceeași năsalie și după ce-i jeluiră îndelungată vreme, îi îngropară la un loc pe amîndoi, într-un mormînt ; și, dacă-n viață dragostea nu izbutise să-i unească, pe celălalt tărîm moartea îi uni pe veci.

Povestea a noua

Messer Guiglielmo Rossiglione îi dă nevestei sale să mănânce inima lui messer Guiglielmo Guardastagno, omorât de el și iubit de ea; femeia aflînd lucrul acesta se aruncă de pe o fereastră, moare și e îngropată împreună cu iubitul ei.

După ce Neifile își isprăvi povestea care stîrnise un val de milă în sufletele tovarășilor ei, regele, care nu voia să strice învoiala dată dintru început lui Dioneo, cum fiecare își spusese povestea lui în ziua aceea, începu astfel :

— Preamilostive doamne, îmi vine în minte o poveste, de care — dat fiind că arătați atîta milă pentru dragostea făr' de noroc — vă veți înduioșa desigur nu mai puțin ca de cealaltă, căci în povestea mea eroii nu-s muritori de rînd ca în povestea de adineauri și nenorocul lor a fost mai crunt ca al celorlalți.

Trebuie să știți, dar, că-n Provența, pe cîte spun cei de pe-acolo, trăiau odinioară doi nobili cavaleri, fieștecare cu castele și cu vasali, și dintr-aceștia pe unul îl chema messer Guiglielmo Rossiglione, iar pe celălalt messer Guiglielmo Guardastagno ; or, cum și unul și altul erau viteji și pricepuți în mînuirea armelor, se aveau nespus de dragi și obișnuiau să meargă tot împreună la întreceri, la lupte de-a călare și alte asemănătoare isprăvi cavaleresti, la care

amîndoi purtau aceeași stemă și straie de-o culoare. Și, deși fiecare trăia în castelul său, departe unul de altul ca la vreo zece mile și poate și mai bine, totuși, *messer* Guiglielmo Rossiglione avînd drept soată o femeie fără pereche de frumoasă și încîntătoare, se întîmplă ca celălalt cavaler, *messer* Guiglielmo Guardastagno, să prindă atîta drag de dînsa, cu toată prietenia care-l lega de soțul ei, încît pînă la urmă, ba dintr-o vorbă ba dintr-alta, femeia își dete seama și, știindu-l cît e de viteaz, îl îndrăgi și ea cu atîta patimă, încît numai la dînsul se gîndea, numai pe dînsul îl dorea și n-aștepta decît s-o roage să-i dăruiască dragostea ; și într-adevăr, nu după mult timp dorința îi fu împlinită și nu o dată se întîlniră, iubindu-se cu foc.

Dar, nepăzindu-se îndeajuns, bărbatul ei prinse de veste și se mînie cumplit, schimbîndu-și dragostea de frate ce i-o purta lui Guardastagno în ură neîmpăcată ; știind însă să-și ascundă ura mai bine decît ceilalți doi își ascunseseră iubirea, se hotărî să-l omoare. Or, în vreme ce *messer* Rossiglione urzea aceste gînduri, se întîmplă ca-n Franța să se puie la cale o mare întrecere între cavaleri ; dînsul, prinzînd de veste, îl înștiință pe Guardastagno și îi trimise vorbă să facă bunătatea să vie pîn'la el, ca să se sfătuiască în doi dacă să meargă și-n ce fel. *Messer* Guiglielmo Guardastagno răspunse bucuros că a doua zi fără de greș avea să vie să cineze cu dînsul. Rossiglione, cînd auzi una ca asta, își zise că venise timpul să-i puie capăt vieții ; și-a doua zi, înarmîndu-se, încălecă însoțit de cîțiva credincioși de-ai lui și cale de o poștie departe de castel se opri într-o pădure și se așeză la pîndă, știind că pe-acolo duce drumul lui Guardastagno. După ce-l așteptă o vreme, într-un tîrziu văzu că vine, fără de arme asupra lui, cu două slugi pe urmă și ele

neînarmate, ca unul ce nu se gîdea să se păzească chiar de el ; și cînd văzu c-ajunge pe locul potrivit, turbat de furie și orbit de gîndurile-i ucigașe, strîngînd în mînă lancea, se aruncă asupra lui, strigînd :

— S-a isprăvit cu tine !

Și, zicînd astfel, ca fulgerul de iute îi împlîntă lancea în coaste. *Messer Guiglielmo Guardastagno*, fără să poată face nimica întru apărarea sa și fără să scoată o vorbă, căzu străpuns de lance și-n scurtă vreme își dete duhul. Slugile lui, fără să știe cine fusese ucigașul, întoarseră caii pe loc și o porniră întins spre castelul stăpînului lor. *Rossiglione*, sărind degrabă de pe cal, deschise c-un cuțit pieptul lui *Guardastagno*, și el, cu mîna lui, îi scoase inima din piept, și după ce puse s-o învălească într-un stegut de lance, dădu poruncă unui om din cei ce-l însoțeau s-o ducă pînă acasă ; apoi, după ce porunci să nu cuteze careva să sufle o vorbă despre aceasta, încălecă din nou și, cum afară se înnoptase, se întoarse la castel.

Doamna, care știa că *Guardastagno* ar fi trebuit să vie în seara aceea să cineze cu dînșii dimpreună și-l aștepta ca pe tăciuni, văzînd că nu mai vine se minună și-i zise bărbatului :

— *Messere*, cum se face că *Guardastagno* nu mai vine ?

Bărbatul îi răspunse :

— Mi-a dat de știre, doamnă, c-are să vină nu-mai mîine.

De care lucru doamna se tulbură oleacă.

Între acestea *Rossiglione*, descălecînd, puse să-l cheme pe bucătar și-i zise :

— Ia inima aceea de porc mistreț și fă-mi din ea o mîncărică de să te lingi pe degete ; iar cînd m-oi așeza la cină, să mi-o trimiți la masă pe-un taler de argint.

Bucătarul, luînd inima, se strădui cu grijă și pricepere să-și dovedească măiestria și, după ce-o tocă mărunt și-o amestecă cu mirodenii, găti dintr-însa o tocăniță, să lingi și blidele, nu alta. Apoi, cînd se făcu de cină, *messer* Guiglielmo cu nevasta se așezară să mănînce. Dar cînd veni mîncarea, *messer* Guiglielmo, stînjedit la gîndul mîrșăviei pe care o săvîrșise, mîncă puțin dintr-însa. Pe urmă bucătarul trimise tocănița, pe care soțul doamnei, făcîndu-se că-n seara aceea nu se îmbie la mîncare, i-o așeză înainte și-o lăudă de zor. Femeia, pofticioasă, se puse să mănînce și, aflînd-o pe gustul ei, mîncă mîncarea toată. Cavalerul, după ce văzu că doamna isprăvisse bucatele cu pricina, grăi :

— Cum ți-a plăcut mîncarea, doamnă ?

La care dînsa îi răspunse :

— *Messere*, tare mi-a plăcut.

— Pe legea mea, te cred, răspunse cavalerul. Nici nu mă mir că mort ți-a fost pe plac un lucru pe care viu l-ai îndrăgit mai mult ca orișice pe lume.

Femeia, auzind acestea, rămase îngîndurată o clipă și apoi făcu :

— De ce ? Ce mi-ai dat oare să mănînc ?

Bărbatul îi răspunse :

— Inima lui *messer* Guiglielmo Guardastagno, pe care tu, femeie și soată păcătoasă, l-ai îndrăgit cu patimă ; și poți fi încredințată că inima a fost a lui, căci eu cu mîna mea i-am smuls-o din piept, puțin înainte de-a mă întoarce acasă.

Biata femeie nu întrebați ce-a pătimit aflînd aceasta despre iubitul ei, pe care-l îndrăgea ca pe ochii din cap. Și într-un tîrziu răspunse :

— *Messere*, fapta dumitale e fapta unui cavaler mîrșav și fără cîste ; căci dacă eu, fără să rabd vreo silnicie de la dînsul, mi l-am făcut de bună-voie stăpîn pe inimă și gînd, iar dumneata prin asta

ai pătimit ocară, atunci nu pe el, ci pe mine trebuia să mă osîndești. Dar deie Dumnezeu să nu se adauge niciodată altă fărîmă de mîncare peste-o mîncare așa de aleasă cum a fost inima vitează, curtenitoare și măreață a nobilului cavaler Guiglielmo Guardastagno.

Și ridicîndu-se în picioare, fără a mai sta pe gînduri, se aruncă de pe-o fereastră care se afla la spate. Fereastra era foarte înaltă, din care pricină femeia, îndată ce ajunsese jos, nu numai că-și dădu sfîrșitul, dar toată se zdrobi. *Messer* Guiglielmo, năucit, văzînd acestea, socoti că rău făcuse ce făcuse ; de aceea, temîndu-se de băștinași și de mînia contelui ce cîrmuia Provența, puse să-i pregătească caii și apoi plecă fără întîrziere.

A doua zi întreaga obște din partea locului află cum se întîmplase treaba ; drept care oameni de credință de-ai lui Guiglielmo Guardastagno și de ai doamnei îi luară și, cu nespusă jale și lacrimi nesfîrșite, îi îngropară în același mormînt pe amîndoi, chiar în biserica aflată lîngă castelul doamnei. Și pe mormînt săpară apoi în vers cîteva șire, prin care tălmăciră lumii ce morți zăceau acolo și din ce pricină anume îi ajunsese moartea.

Povestea a zecea

Nevasta unui doctor, crezîndu-și ibovnicul mort, îl ascunde într-o ladă, pe care doi cămătari o duc acasă la ei; acolo ibovnicul, care era adormit cu opiu, se trezește și e luat drept hoț; la judecată, slujnica femeii, spunînd că ea îl pusese în ladă, îl scapă de spînzurătoare, iar cei doi cămătari sînt osîndiți la gloabă pentru lada furată.

Cînd regele sfîrși cu vorba, Dioneo, care știa că numai el mai rămăsese cu povestitul în ziua aceea, văzînd că regele îi poruncește să-și facă datorința, începu precum urmează :

— Poveștile de jale istorisite azi, nu numai vouă, doamnelor, dar chiar și mie mi-au stîrnit și lacrimi și durere în suflet, de aceea foarte mi-am dorit să se sfîrșească o dată. Și fiindcă acum, har Domnului, am isprăvit cu ele (doar dacă nu m-oi apuca și eu, ferit-a Sfîntul, să mai adaug vreuna la șirul celor povestite), ieșind de pe fîgașul lor, am să vă povestesc ceva mai vesel, căci poate în felul acesta voi da bun început și basmelor de mîine.

Aflați dar, preafrumoase doamne, că la Salerno, nu de mult, trăia un doctor renumit în arta chirurgiei, pe care îl chema maestrul Mazzeo della Montagna și care, bătrîn de tot fiind, se însură c-o tînără frumoasă și plăcută, de fel tot din Salerno, pe care o îndestula cu rochii scumpe și frumoase, cu giuvaeruri și podoabe, cu tot soiul de fleacuri care plac muierilor, așa cum n-avea nici o altă fe-

meie din oraș. Dar adevărul e că dînsa mai toată vremea zgribulea, ca una ce era cam prost acoperită, sărmana, de maestru. Căci după cum *messer Ricciardo* din Chinzica, precum spuneam, își învăța nevasta să țină sărbătorile, la fel și dumnealui îi arăta nevestei că dacă te culci cu o femeie îți trebuie nu știu cîte zile ca să-ți mai vii în puteri și alte cîte baliverne; din care pricină femeia trăia amarnică viață. Dar, înțeleaptă fiind și nobilă la suflet, spre a cruța ce avea în casă, se hotărî să cheltuiască nu de la ea, ci de la altul, și tot umblînd după bărbați, află unul să-i placă și-și puse în el toată nădejdea, toată iubirea ei și toată fericirea. De care lucru tînărul își dete iute seama și, aflînd-o după placul său, prinse și el s-o îndrăgească.

Ruggieri din Jeroli, așa-i zicea acestui tînăr, era vlăstar de neam, dar apucase pe cărări cu totul greșite și deprinsese atari năravuri, încît nu mai avea o rudă sau un prieten care să-l îndrăgească sau să-l mai rabde în ochi; și tot orașul îl ponegreă, învinuindu-l de tot soiul de tîlhării și alte rele, pe care doamna le știa, dar nu-i păsa de ele, căci dînsa pentru altele pusese ochii pe băiat; și, ajutată fiind de-o slujnică de-a ei, făcu ce făcu și izbuti pînă la urmă să se întîlnească cu Ruggieri. După ce petrecură o vreme împreună, femeia începu să-l dojenească pentru viața ticăloasă pe care o ducea și să-l roage a se îndrepta, de dragul ei măcar; și ca s-o poată face, se apucă să-i deie bani, cînd mai mult, cînd mai puțin.

Urmîndu-și ei într-acest chip petrecerea în mare taină, se întîmplă ca doctorului să-i pice în mînă un bolnav beteag de un picior; maestrul, după ce-l căută, le spuse rudelor că dacă nu-i scotea din picior un os putred pe care îl avea acolo, bolnavul ori murea, ori, dacă nu, s-ar fi căzut să-i taie tot

piciorul ; pe cîtă vreme așa, dacă-i scotea el osul, s-ar fi putut să scape și să se facă bine, dar adăuga că dumnealui nu-și lua nici o răspundere în toată treaba asta și numai ca atare se învoia să-l taie. Rudele bolnavului căzură la învoială și i-l lăsară deci întru tocmeala aceasta. Doctorul, chibzuind că omul fără să fie adormit n-ar fi răbdător durerea și nu s-ar fi lăsat tăiat, cum socotea să se apuce de treaba aceea în asfințit, se apucă de dimineață și puse să se scurgă într-un amestec de-al lui o apă adormitoare, pe care, bînd-o omul, să doarmă atîta vreme cît socotea domnia-lui c-avea să țină operația. Și, poruncind să-i fie adusă acasă apa aceea, o așeză în odaia sa, fără să spuie nimănui ce fel de apă este. În asfințit, tocmai la vremea cînd doctorul se pregătea să meargă la bolnav să-l taie, pică un sol de la Amalfi, trimis de niște prieteni buni de-ai domniei-sale, care-l rugau cu dinadins să vie cît de iute acolo, căci se întîmplase o încăierare și de pe urma ei mulți inși fuseseră răniți. Doctorul lăsă pe a doua zi povestea cu piciorul, se urcă într-o luntre și se duse pînă la Amalfi ; din care pricină femeia, știind că în noaptea aceea n-avea să se mai întoarcă acasă, își strecură ibovnicul după obicei la ea în odaie și îl închise înăuntru, pînă ce toți ceilalți ai casei aveau să meargă la culcare.

Ștînd dar Ruggieri în odaie și așteptînd-o pe femeie, cum îi era grozav de sete, ori că trudise în ziua aceea, ori că mîncase prea sărat, ori că așa era deprins, dădu cu ochii în fereastră peste clondirul cel cu apa anume pregătită pentru bolnavul de picior ; și crezînd că-i apă bună de băut, duse clondirul la gură și o bău pînă la fund ; apoi, nu după multă vreme, îl apucă un somn cumplit și adormi buștean. Femeia cît putu mai uite se întoarsă în odaie și, aflîndu-l adormit, se apucă să-l miște,

șoptindu-i să se scoale. Da' ți-ai găsit ! Ruggieri, nici gând să se miște ori să răspundă. Văzînd așa, femeia, cam tulburată oleacă, se apucă să-l zgîlție, zicîndu-i : „Ci scoală o dată, somnoriță ; că dacă îți era de somn, trebuia să mergi acasă și nu să vii la mine !” Ruggieri, zgîlțit așa, căzu jos de pe lavița pe care adormise, fără să dea vreun semn de viață, întocmai ca un mort. Din care pricină femeia, acu de-a binelea speriată, vrînd să-l ridice de pe jos, prinse a-l mișca mai cu putere, îl apucă de nas, ba-l trase și de barbă, dar fără de folos. Ruggieri dormea tun : puteai să tai și lemne pe el, tot nu s-ar fi trezit. Atunci femeii începu să-i fie teamă că e mort ; totuși nu se lăsă bătută și începu să-l piște și să-i pîrlească pielea c-o lumînare aprinsă, dar toate, tot degeaba ; drept care, ea nefiind vrăciță, deși bărbatu-i era doctor, crezu nestrămutat că-i mort. Or, cum îl îndrăgea ca pe ochii ei din cap, fu peste poate de mîhnită și, neîndrăznind să facă zgomot, se apucă să plîngă deasupra lui înăbușit și să se vaiete încet de vrăjmășia sorții. Dar, după cîtva timp, temîndu-se să nu adauge nenorîcirii și rușinea, se chibzui c-ar fi trebuit să afle fără întîrziere un mijloc prin care să-l poată scoate din casă ; dar, fiindcă nu era în stare să afle singură mijlocul, își chemă într-ascuns slujnica și, arătîndu-i ce necaz se abătuse asupra ei, îi ceru s-o învețe ce să facă. Slujnica, minunîndu-se, după ce-l zgîlții și-l ciupi și ea, văzînd că nu se mișcă, gîndi ca și stăpîna și-o sfătui fără de alta să-l scoată afară din casă. La care doamna zise :

— Da' oare unde să-l lăsăm, ca nu cumva să bănuiască coii care-or da mîine de el c-a fost adus de aici ?

— Și slujnica răspunse :

— Doamnă, chiar astă-seară am văzut, destul de târziu, în fața prăvăliei tâmplarului de lângă noi o ladă nu prea mare și care, dacă meșterul n-a dus-o încă în casă, ne-ar prinde de minune ; căci am putea să punem mortul în ea, să-i dăm vreo două lovituri de cuțit și să-l lăsăm acolo. Că cine-o da de el, eu nu știu zău, ce pricină ar avea să creadă c-a fost adus tocmai de aici și nu de aiurea, bunăoară. Ba dimpotrivă, cum în viață n-a fost chiar ușă de biserică, o să creadă că, mergînd să facă iar vreo boroboață, a fost junghiat de vreun dușman.

Femeii îi plăcu povața slujnicei ; dar de înjunghiat nu vru s-audă, zicînd că n-ar fi răbdât-o inima pentru nimica-n lume să facă una ca aceasta. Apoi o trimise iute să vadă dacă lada e pe locul cela, iar fata întorcîndu-se îi spuse că e tot acolo. Atunci, tînăra fiind și zdravănă la trup, cu ajutorul doamnei îl luă în spinare pe Ruggieri și se porniră amîndouă, stăpîna în față, ca să vadă de nu se arată cineva, iar slujnică pe urma ei. Iar cînd ajunseră la ladă, îl așezară înăuntru, închiseră capacul și-apoi p-aci țî-i drumul.

Tocmai în zilele acelea se nimeriseră pe acolo, întorși acasă de curînd, doi tineri cămătari dornici de mari cîștiguri fără prea multă osteneală și care, cu o zi înainte, văzînd lădoiul cela în stradă, cum nu prea aveau nimica în casă, se hotărîseră să-l fure, de-ar fi rămas și peste noapte pe-același loc ca peste zi. Și pe la miezul nopții, ieșind și dînd de ladă, fără a mai sta pe gînduri, o înșfăcă ră iute și deși, vorba aia, li se părea lor că-i cam grea, o duseră la ei acasă și-o așezară într-o încăpere vecină cu odaia unde dormeau muierile lor, fără să-și bată capul, atunci la miezul nopții, s-o așeze mai ca lumea ; și, după ce-o lăsară acolo, dădură fuga să se culce.

Ruggieri, care dormise o bucătică și mistuise băutura care-și făcuse treaba, spre zori de zi se deșteptă ; totuși, deși era treaz de-a binelea și-și revenise în simțiri, rămase c-o amorțeală în cap, care-l ținu ca amețit nu numai peste noapte, dar chiar și mai apoi, vreo două sau trei zile în șir. Iar când deschise ochii, fără a vedea nimica în jur și când, căutînd cu mîinile, simți că-i într-o ladă, o luă razna cu mintea, zicîndu-și : „Ce-o mai fi și asta ? Oare pe unde naiba sînt ? Sînt treaz ori dorm ? Că doar aseară îmi amintesc c-am fost acasă la iubită, chiar în odaia ei, și-acu pare c-aș fi într-o ladă. Ce vrea să-nsemne asta ? Să se fi întors maestrul acasă ori să se fi întîmplat ceva și dînsa m-a ascuns aici în vreme ce dormeam ? Să știi c-așa o fi, de bună seamă așa.“ De aceea amuți pe dată și prinse a trage cu urechea, doar-doar va auzi ceva. După ce multă vreme șezu așa, ca vai de el, căci lada era mică, simțind că-l doare latura pe care se proptise, vru să se învîrtă pe cealaltă și-așa de bine se învîrti, că dînd cu șalele de-o parte a lăzii, care nu fusese proptită pe loc oblu, o aplecă dintîi și-apoi o răsturnă ; iar lada prăvălindu-se făcu atîta zgomot, încît femeile de alături se deșteptară, dar de frică tăcură chitic amîndouă.

Ruggieri o sfecli simțind că lada se răstoarnă, dar cînd văzu că izbitura îi descuiase acoperișul, gîndi că pînă una-alta ar fi mai bine pentru el să iasă dinăuntru decît să șază ascuns acolo. Și, cum habar n-avea pe unde se găsește, începu să bîjbîie pe întuneric, cercînd să afle o ieșire, fie scăriță, fie poartă, pe unde să se poată duce. Femeile, auzind bîjbîiturile de alături, căci erau treze amîndouă, strigară :

— Cine umblă acolo ?

Dar Ruggieri, văzînd că-i glas necunoscut, nu cuteză să le răspundă. Atunci femeile începură să-i strige pe bărbați ; dar ei, cum în ajun vegheaseră pînă tîrziu, dormeau buștean, fără s-audă și fără să se sinchisească de ce se întîmpla în casă. Drept care, înfricoșîndu-se, femeile se ridicară și deschizînd ferestrele începură să țipe :

— Săriți, hoții, săriți !

Vecinii, auzindu-le, care pe unde apucară, pe aco-periș ori pe ferestre, dădură fuga în casă ; iar tinerii de asemenea, de atîta tîmbălău se deșteptară și ei. Ruggieri (care, bietul, văzîndu-se în casa aceea, sta ca lovit în cap), fără să știe cum și prin ce loc să fugă, fu prins și dat pe mîna slujbașilor ocîrmuirii, care veniseră și ei aduși de zarvă acolo. Și dus în fața judecătîii, cum toți știau ce poamă e, fiind pus numaidecît la cazne, mărturisi că pătrunsese în casa cămătarilor anume pentru ca să fure. Judele, auzind acestea, fără a mai sta pe gînduri, se hotărî să-l spînzure.

A doua zi întreg orașul vuia de știrea că Ruggieri fusese prins furînd în casa unor cămătari ; lucru pe care, auzindu-l femeia și slujnica ei, se minunară într-atîta, încît erau mai-mai să creadă că cele săvîrșite c-o noapte înainte le săvîrșiseră în vis ; pe lîngă aceasta, însă, din pricina primejdiei în care se afla Ruggieri, doamna răbda atîta chin de sta să înnebunească.

Chiar în aceeași dimineată, pe la vreo șapte și ceva, venind de la Amalfi, doctorul puse să-i aducă apa cu pricina, cu gînd să-l taie pe bolnav ; și, fiind găsit clondirul gol, făcu un tărăboi cumplit, zicînd că-n casa lui nu era chip să afli un lucru așa cum îl puneai. La care doamna, îmboldită de alte griji, răspunse mînioasă :

— Ce-ai zice dumneata, maestre, de-un lucru mai de seamă, dacă te apuci să faci atîta gălăgie pîntr-un clondir cu apă ? Că doar mai sînt destule, har Domnului, pe lumea asta !

Bărbatul îi răspunse :

— Nevastă, tu socoți că era apă chioară în el ; da' află că te înșeli : era o băutură făcută dinadins ca să adoarmă omul.

Și-i povesti de ce o făcuse. Femeia cît ce-l auzi își dete seama că Ruggieri băuse apa buclucașă și că din pricina aceea îi se păruse lor că-i mort. Și zise :

— N-am știut, bărbate. Pune domnia-ta să-ți faciă alta în loc.

Drept care doctorul, văzînd că n-are încotro, puse să-i faciă altă apă.

Nu după multă vreme slujnica, care într-acestea se dusesse mînată de stăpîină să vadă ce se mai vorbește despre Ruggieri în oraș, se întoarse și îi spuse :

— Doamnă, tot norodul îl ponegrește pe Ruggieri și după cîte am auzit, nu s-a aflat un prieten sau rudă, cum o fi, să-i sară într-ajutor ; și zice-se că mînezi de bună seamă-l spînzură. Da' am să-ți spun și-o noutate, căci mi se pare c-am aflat cum a ajuns Ruggieri în casa cămătarilor. Ascultă cum : domnia-ta îl știi prea bine pe tîmplarul cu lada în care l-am ascuns ; mai adineauri l-am văzut sfădindu-se cu unul a cui se părea că-i lada și ăla îi cerea să-i deie banii înapoi, iar meșterul zicea că dînsul nu-i vînduse lada, ci că-i fusese șterpelită de oarecine peste noapte. La care omul răspundea : „Nu-i drept. Te știi eu c-ai vîndut-o la cei doi cămătari, că doar chiar ei mi-au spus azi-noapte, cînd cu pățania lui Ruggieri.“ La care meșterul făcu : „Mint amîndoi, că nici prin gînd nu mi-a trecut să le vînd lada ;

da' pasămite ei sînt ăia de mi-au furat-o azi-noapte. Hai și ne-om duce pînă acolo." Și, învoindu-se între ei, s-au dus la cămătari acasă, iar eu m-am repezit aicea. Pre cîte vezi, stăpînă, așa se face că Ruggieri a fost găsit acolo ; da' cum a înviat din morți pe locu-acela, asta zău că nu mai pot pricepe.

Doamna, înțelegînd atunci cum se întîmplase treaba, îi spuse slujnicei ce aflase de la bărbatul ei și o rugă să o ajute să-l scape pe Ruggieri, ca una care, de-ar fi vrut, putea să-l scape de la moarte pe el și în același timp s-o ajute și pe ea să iasă cu fața curată din tot buclucul cela.

Slujnica îi răspunse :

— Doamnă, arată-mi ce să fac, că eu sînt bună bucuroasă să-ți sar într-ajutor.

Femeia, îmboldită de grijă și nevoie, cît ai clipi din ochi găsi mijlocul de-a ieși din toată încurcătura aceea și o învăță pe slujnică de-a fir-a-păr ce-avea să facă. Drept care slujnica se duse întîi și întîi la doctor și-i zise hohotînd :

— Stăpîne, vin să-ți cer iertare, căci ți-am greșit cu grea greșeală.

Maestrul o întrebă :

— Cu ce-ai greșit anume ?

Iar slujnica plîngînd de zor grăi :

— Domnia-ta, știi bine cîte parale face Ruggieri din Jeroli, cu care, fiindcă mă plăcea, mi-am cam făcut de cap, fie de frica lui, fie că mi-era drag și mie ; și ieri, prinzînd de veste el că dumneata te duci de-acasă, atîta m-a bătut la cap, pînă ce l-am adus să doarmă peste noapte cu mine în odăiță, și, fiindu-i tare sete, cum nu știam de unde să-i dau mai iute vin ori apă, ca nu cumva stăpîna, care ședea în sală, să dea cu ochii peste mine, mi-am amintit că de cu seară văzusem la dumneata în odaie un clondir cu apă. Am dat fuga-n odaie, l-am

luat, i-am dat să bea și după aceea l-am pus la loc. Iar azi aud că dumneata, din pricina aceasta, te-ai supărat din cale-afară. Acu, ce-i drept e drept : mărturisesc c-am greșit ; da' oare cine nu greșește ? Sînt tare necăjită și-mi pare rău de ce-am făcut ; da' vorba-i că Ruggieri acu, fie din pricina aceasta, fie de ce-a urmat apoi, e în primejdie de moarte. De aceea ca pe Dumnezeu te rog să-mi dai iertare și să mă lași să merg să-i sar într-ajutor, așa cum oi putea și eu.

Maestrul, auzind ce spune, deși era mînios, îi zise în batjocură :

— Iertarea ți-ai plătit-o cu vîrf și îndesat : că de unde astă-noapte gîndeai c-ai să te culci c-un tînăr care o să-ți scarmene cojocul, te-ai pomenit c-un somnoros ; de aceea du-te sănătoasă și vezi-ți de iubitul tău, da' ai de grijă nu cumva să mi-l mai aduci în casă, c-apoi ți-arăt eu ție și pentru acu și pentru atunci.

Slujnica, socotind că astă primă încercare îi izbutise de minune, se duse într-un suflet pînă la închisoarea unde zăcea închis Ruggieri și atîta îl ispiti pe paznic, pînă ce omul o lăsă să stea de vorbă cu acela. Și, după ce-l învătă pe Ruggieri ce să-i răspundă judei dacă voia să scape, făcu pe dracu-n patru și ajunse și la jude. Iar judele, văzînd-o că-i rumeioară și voinică, pînă să n-o asculte, pofti să întindă undița către oița Domnului și dînsa, ca să-i fie ruga mai bine ascultată, nu se lăsă prea mult poftită ; iar cînd sfîrșiră măcinatul, fata se ridică și zise :

— *Messere*, dumneata îl ții aicea pe Ruggieri din Jeroli drept hoț, da' află că nu este.

Și, luînd-o de la capăt, îi povesti toată întîmplarea : cum ea, fiindu-i ibovnică, îl adusese în casă la doctor, cum acolo îi stîmpărase setea cu apă ador-

mitoare fără să știe ce are într-însa și cum îl ascunsese în ladă, crezînd că-i mort de-a binelea; iar după aceea îi spuse ce auzise că vorbeau tîmplarul și stăpînul lăzii și cu aceasta îl lămuri și cum de ajunsese în casa cămătarilor. Judecătorul, dîndu-și seama că nu e greu să afle dacă acesta e adevărul, îl întrebă dintîi pe doctor dacă-i adevărat ce zice fata despre apă și află c-așa era; apoi, punînd să-l cheme pe meșterul tîmplar, pe cel a cui fusese lada, cît și pe cămătari, după ce-i cercetă îndelung, află că peste noapte aceștia de pe urmă furaseră lada și o duseseră acasă. Iar la sfîrșit îl chemă și pe Ruggieri care, întreat fiind unde dormise peste noapte, răspunse că de asta nu-și aducea aminte, dar că știa că de culcat mersese să se culce cu slujnica maestrului Mazzeo, în odaia ei, unde băuse apă, fiindcă-i era grozav de sete; că altceva nu mai știa, decît că se trezise în casa cămătarilor, vîrît acolo într-o ladă.

Judele, auzindu-i și foarte desfătîndu-se cu aceste înîmplări, îi puse pe toți cinci, pe fată adică, pe Ruggieri, pe meșter și pe cămătari să spuie în mai multe rînduri povestea de la capăt. Iar la sfîrșit, văzînd că bietul Ruggieri nu-i de vină, după ce-i osîndi pe cei doi cămătari care furaseră lada să plătească zece galbeni, îi dădu drumul tînărului, care de multă bucurie nu-și mai vedea nici capul, nici el și nici femeia. Apoi, stăpîna, cu Ruggieri și cu iubita ei slujnică, care voise să-l înjunghie, făcură haz de multe ori și petrecură împreună pe socoteala asta, umblînd cu desfătarea și cu iubirea lor din bine în mai bine, cum aș dori și eu să umblu, da' fără să mă pună-n ladă.

Dacă poveștile dintîi stîrniseră întristare în inimile doamnelor, povestea de pe urmă atîta le făcu

să rîdă, și mai cu seamă cînd fu vorba de jude și de undiță, încît își mai veniră în fire din mila pătimită cu cele dinainte. Ci regele, văzînd că soarele prinde a pîli și că domnia lui era pe sfîrșite, cu vorbe bine ticluite ceru iertare doamnelor pentru porunca dată, drept care toată ziua se povestise despre un lucru așa de trist cum e nefericirea îndrăgostiților ; iar după ce-și ceru iertare, se ridică în picioare și, luîndu-și de pe cap cununa, în timp ce doamnele așteptau să vadă cui i-o pune, o așează cu gingășie pe creștetul bălai al Fiammettei, zicînd :

— Tie-ți așez cununa, ca uneia care-ai să știi mai bine ca oricare alta să mîngîi, cu ziua cea de mîine, sufletul mîhnit al prietenelor noastre pentru ziua rea de azi.

Fiammetta, cu părul ei care-i cădea în bucle aurii pe umerii gingași și albi, cu fața-i rotunjoară care sclipea ca albul petalelor de crini amestecat cu roșul împurpurat de trandafiri, cu ochii ei de șoim pribeag și cu gurița ale cărei buze păreau două rubine, răspunse surîzînd :

— Filostrato, primesc cu dragă inimă cununa. Și ca să-ți dai mai bine seama de ceea ce-ai făcut, încă de astăzi poruncesc ca pentru mîine fiecare să-și pregătească o poveste din care să se vadă cum izbutesc îndrăgostiții după întîmplări nenorocite s-ajungă pîn' la urmă să aibă parte de noroc.

Porunca Fiammettei fu tuturor plăcută. De aceea, după ce-l chemă pe slujitorul ei și hotărî cu el să rînduiască toate cele, își învoi bucuroasă tovarășii — care într-acestea se ridicaseră de jos — să facă ce poftesc pînă la ceasul cinei.

Porniră deci cu toții și după îndemnul inimii căutară să-și petreacă seara unii plimbîndu-se în grădina de ale cărei frumuseți nu izbuteai să te mai

saturi, iar alții coborînd în vale spre cele două mori. Iar pe înserate se adunară cu toții laolaltă, după obiceiul lor, și, așezați în preajma fîntînii, ospătară cu multă bucurie, sluiți fiind cu bună și așezată rînduială. Apoi, sculîndu-se de jos, se apucară de cîntat și dănuțit, după obicei, și-n timp ce Filomena ducea ea dansul de-astă dată, regina zise :

— Filostrato, socot și eu să fac ca înaintașii mei : așadar, precum au făcut ei, tot astfel vreau și eu ca la porunca mea să se cînte un cîntec. Și cum sînt sigură că toate cîntecele tale îți sînt ca și poveștile, pentru ca-ntr-altă zi afară de aceasta să nu mai vii și să ne tulburi cu lacrimile tale, vreau să ne zici acum un cîntec, care ți-o fi mai drag.

Filostrato răspunse c-o ascultă bucuros și fără întîrziere prinse a cînta astfel :

Cu lacrimi vădesc

Ce jale m-apasă c-am fost părăsit,

Cu strîmb jurămint înșelat și mințit.

Cînd dragoste, tu, în suflet mi-ai pus-o

Pe-aceea ce-mi smulge zadarnic suspin,

Vădit-ai într-însa

Atîtea vîrtuți, încît pentru dînsa

Ușor de răbdat îmi părea orice chin,

Căruia-n minte

Și-n dorul fierbinte

Loc i-ai fi dat ; dar azi, c-am greșit

Știu bine, și focul mă arde-ndoit.

Lumină în mintea-nșelată mi-a pus

Chiar dînsa, iubita și viața mea toată,

Plecînd de la mine ;

Cînd eu, sărmanul, gîndeam că mă ține

Mai drag printre dragi și slugă plecată,

Ea, fără-ndurare
De chin și dogoare,
În inima ei pe altu-a primit,
Pe mine de-a pururi m-a izgonit.

Cînd prins-am de veste că sînt alungat,
În suflet un plîns dureros m-a cuprins
Și stăruie-n el
Și blestem azi ziua și ceasul mișel
Cînd chipul ei dulce simțirea mi-a prins,
Cu roșii bujori
Din obraji de flori.
Credința, nădejdea și focul cumplit,
Pe toate le blestem cu suflet sfîrșit.

Că focul meu n-are pe lume-alinare
Tu, Doamne, pricepi, căci pe Tine Te chem
Cu glas de durere ;
Și încă-Ți mai spun că moartea mi-e vrere,
Așa de amarnic mă arde și gem.
Hai, moarte, grăbește,
În viața-mi lovește.
Lovește-n mînia și dorul smintit ;
De ele aiurea voi fi mai ferit.

N-am altă cărare și nici mîngîiere
Durerea să-mi stîmpăr : zeu dulce-al iubirii,
Moartea-mi rămîne :
Cu dînsa durerii un capăt îi pune
Și cruță-mi suflarea de chinul trăirii,
Că fără de vină
Mi-e tihna străină.
Iubita să fie de-al meu sfîrșit
Ferice cum e de noul iubit.

De nimeni te-nvață, baladă iubită,
Eu nu mă mîhnesc, căci nimeni pe lume
Ca mine te cîntă.
Ci-o rugă-am să-ți fac : pe aripi te-avîntă,
Îl cată pe Amor, găsește-l și-i spune
Cum mă doboară
Viața amară.
Vorbește-i și roagă-l pe țărîm însořit
Să-mi ducă suflarea și trupul trudit.

. Cu lacrimi vădesc etc. etc.

Cuvintele acestui cîntec arătară limpede ce doruri îl frămîntau pe tînăr și din ce pricină anume ; și poate chiar mai limpede le-ar fi vădit obrazul uneia dintre doamne, ce se învîrtea în dans, dacă negurile nopții nu i-ar fi tăinuit roșeața care-i mijise în față. Ci isprăvindu-se acel cîntec, se mai cîntară încă multe, pînă veni pe nesimțite și vremea de culcare ; și atuncea, la porunca Fiammettei, toată lumea se duse să se culce.

CUPRINS

pag.

Prefață	V
Tabel cronologic	XXXI

DECAMERONUL

Cuvînt înainte	3

ZIUA ÎNȚIIA : PAMPINEA

Ciurma din Florența — Introducere	11
<i>Povestea întâia</i> — Ser Ciappelletto	36
<i>Povestea a doua</i> — Evreul Abraham, îndemnat de Giannotto din Civignî, apucă drumul curții papale de la Roma	54
<i>Povestea a treia</i> — Melchisedec evreul izbutește să scape dintr-o cursă	60
<i>Povestea a patra</i> — Un călugăr cade la greu păcat	64
<i>Povestea a cincea</i> — Ospătîndu-l cu găini și cu vreo două vorbulițe în șagă, marchiza di Monferrato molcomește iubirea smintită a re- gelui Franței	69
<i>Povestea a șasea</i> — Un om de treabă mi-ți atinge cu o vorbă de duh scîrnava fățarnicie po- pească	73
<i>Povestea a șaptea</i> — Bergamino la curtea lui messer Cane della Scala	77

<i>Povestea a opta</i> — Guiglielmo Borsiere, cu o vorbuliță anume, răpune pe loc zgîrcenia junului Erminio de Grimaldi	84
<i>Povestea a noua</i> — Regele Ciprului înfruntat de o femeie din Gasconia	88
<i>Povestea a zecea</i> — Maestrul Alberto din Bologna dă de rușine pe o femeie	90
Sfîrșitul Zilei	94
Balada Emiliei : <i>Mi-e atît de drag frumoasă să mă știu</i>	96

ZIUA A DOUA : FILOMENA

Introducere	101
<i>Povestea întâia</i> — Martellino, prefăcîndu-se dambagit, se tîmăduiește, chipurile, cu moaștele sfîntului Arrigo	102
<i>Povestea a doua</i> — Rinaldo din Asti, fiind jefuit de hoși, ajunge la Castel Guiglielmo	108
<i>Povestea a treia</i> — Trei tineri, risipindu-și fără măsură averea, sărăcesc	117
<i>Povestea a patra</i> — Landolfo Ruffolo, sărăcind, se face pirat	128
<i>Povestea a cincea</i> — Andreuccio din Perugia	135
<i>Povestea a șasea</i> — Doamna Beritola	152
<i>Povestea a șaptea</i> — Sultanul Babiloniei își dă copila de nevastă regelui din Garbo	169
<i>Povestea a opta</i> — Conte d'Angers, învinuit pe nedrept, e surghiunit din țară	195
<i>Povestea a noua</i> — Bernabo din Genova, fiind înșelat de Ambroguiolo, pierde o mulțime de parale	214
<i>Povestea a zecea</i> — Paganino din Monaco îi fură nevasta lui <i>messer Ricciardo</i> din Chinzica	231

Sfârșitul Zilei	240
Balada Pampineei : <i>Cine-ar cînta, de nu cînt eu</i>	242

ZIUA A TREIA : NEIFILE

Introducere	247
<i>Povestea întâia</i> — Masetto din Lamporecchio	252
<i>Povestea a doua</i> — Un grăjdar se culcă cu nevasta regelui Agilulf	262
<i>Povestea a treia</i> — Sub cuvînt de spovedanie și cuget preacurat	269
<i>Povestea a patra</i> — Don Felice îl învață pe Frate Puccio cum să ajungă sfînt	282
<i>Povestea a cincea</i> — Zima îi dăruiește lui messer Francesco Vergellesi un armăsar	290
<i>Povestea a șasea</i> — Ricciardo Minutolo o iubește pe nevasta lui Filippello Sighinolfo	298
<i>Povestea a șaptea</i> — Tedaldo se ceartă cu iubita lui și plecă din Florența	309
<i>Povestea a opta</i> — Ferondo înghite niște prafuri și e îngropat, fiind socotit mort	331
<i>Povestea a noua</i> — Giletta di Nerbona îl vindecă pe regele Franței de-o bubă	345
<i>Povestea a zecea</i> — Alibech se face pustnică	357
Sfârșitul Zilei	363
Balada Laurettei : <i>Cine e mai mîhnită</i>	366

ZIUA A PATRA : FILOSTRATO

Introducere	371
<i>Povestea întâia</i> — Tancredi, prințul Salernului, omoară pe iubitul fiicei lui și îi trimite inima într-un pocal de aur	381
<i>Povestea a doua</i> — Călugărul Alberto dă a înțelege unei femei că Arhanghelul Gavril s-a îndrăgostit de dînsa	394

<i>Povestea a treia</i> — Trei tineri iubesc trei surori și fug cu ele în Creta	407
<i>Povestea a patra</i> — Gerbino, călcînd făgăduința dată de regele Guiglielmo, bunicul lui, atacă o corabie a regelui din Tunis	416
<i>Povestea a cincea</i> — Frații Lisabettei îi omoară ibovnicul, care-i apare apoi în vis și-i spune unde e îngropat	423
<i>Povestea a șasea</i> — Andreuola îl iubește pe Ga- briotto	429
<i>Povestea a șaptea</i> — Simona îl iubește pe Pas- quino	439
<i>Povestea a opta</i> — Girolamo o iubește pe Sal- vestra	445
<i>Povestea a noua</i> — Messer Guiglielmo Rossiglione îi dă nevestei sale să mănînce inima lui messer Guiglielmo Guardastagno	453
<i>Povestea a zecea</i> — Nevasta unui doctor, cre- zîndu-și ibovnicul mort, îl ascunde într-o ladă	458
Sfîrșitul Zilei	468
Balada lui Filostrato: <i>Cu lacrimi vădesc</i>	470

Redactor responsabil: ELENA MURGU
Tehnoredactor: TRAIAN ARGETOIANU

*Dat la cules 15.03.1966. Bun de tipar 28.06.1966.
Apărut 1966. Tiraj 60.160 ex. broșate. Hirtie ziar
de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 21,95. Coli
tipar 18. A. nr. 4020/1966. C.Z. pentru bibliotecile
mari 55. C.Z. pentru bibliotecile mici 85 — 32 = R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 60.230 la Combi-
natul Poligrafic „Casa Științei”, Piața Științei nr. 1,
București — Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

